

**Akadémia Policajného zboru
v Bratislave
Katedra kriminálnej polície**

**Policejní Akademie České republiky
v Praze
Katedra kriminální policie FBP**

a

Kriminálne spravodajstvo

Zborník pôvodných vedeckých prác, štúdií a odborných článkov z virtuálnej medzinárodnej vedeckej konferencie

pod záštitou

Katedry kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru v Bratislave

a

Katedra kriminální policie Fakulty Bezpečnostno-právní Policejní Akademie České republiky

V Bratislave 2022

Recenzenti:

doc. JUDr. Antonín NESVADBA, PhD.

doc. Ing. Pavol AUGUSTÍN, CSc.

Zborník vedeckých prác zostavila:

Mgr. Patrícia FEDÁKOVÁ

Technický garant:

Mgr. Patrícia FEDÁKOVÁ

© Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2022

ISBN 978-80-8054-950-3

EAN 9788080549503

OBSAH

PRÍHOVOR GARANTOV KONFERENCIE	7
PÔVODNÉ VEDECKÉ PRÁCE A ŠTÚDIE	9
UPLATŇOVANIE EURÓPSKEHO MODELU KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA V PODMIENKACH POLICAJNÉHO ZBORU SLOVENSKEJ REPUBLIKY	10
<i>Jozef STIERANKA</i>	10
PŘÍSTUPY NĚKTERÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ EVROPSKÉ UNIE K PROBLEMATICE KRIMINÁLNÍHO ZPRAVODAJSTVÍ A MEDZINÁRODNÍ POLICEJNÍ SPOLUPRÁCI V OBLASTI VÝMĚNY INFORMACÍ	23
<i>Luděk MICHÁLEK</i>	23
<i>Oldřich KRULÍK</i>	23
SYSTÉMOVÝ ASPEKT V OPERATÍVNO-PÁTRACEJ A SPRAVODAJSKÉJ ČINNOSTI	47
<i>Monika HULLOVÁ</i>	47
SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ Z PRŮZKUMU Z TRESTNÉ ČINNOSTI V OBLASTI VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK	67
<i>Edita ZRADIČKOVÁ</i>	67
ODBORNÉ ČLÁNKY	77
HROZBY A RIZIKÁ – OBJEKT IDENTIFIKÁCIE V PROCESE REALIZÁCIE KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA	78
<i>Miroslav LISOŇ</i>	78
<i>Monika SZABOVÁ</i>	78
POUŽÍVANIE KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA PRI NAPLŇVANÍ ÚČELU ODHAĽOVANIA A OBJASŇOVANIA TRESTNÝCH ČINOV	91
<i>Miroslav LISOŇ</i>	91
<i>Peter DUBEŇ</i>	91
FORMY A OPERÁCIE V SYSTÉME REALIZÁCIE KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA	103
<i>Ludovít FIDLER</i>	103
PROSTRIEDKY SPRAVODAJSKÝCH SLUŽIEB VYUŽITEĽNÉ V PROCESE ZBERU A ZÍSKAVANIA INFORMACÍ	112
<i>Juraj KULIK</i>	112
DŮKAZNÍ POUŽITÍ ZPRAVODAJSKÝCH INFORMACÍ V ČESKÉ REPUBLICE	132
<i>Ladislav POKORNÝ</i>	132
SPRAVODAJSKÉ INFORMÁCIE V TRESTNOM KONANÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE DE LEGE LATA	147
<i>Adrián VAŠKO</i>	147

VYUŽITÍ INFORMACÍ ZÍSKANÝCH ZKOUŠKOU SPOLEHLIVOSTI	157
<i>Ján ČÁP</i>	157
INFORMACE A JEJICH ANALYTICKÉ ZPRACOVÁNÍ V POLICEJNÍM PROSTŘEDÍ	175
<i>Vilém KOPEC</i>	175
DATA JAKO NEJCENNĚJŠÍ ARTIKL DNEŠNÍ DOBY	182
<i>Petra STRAŠILOVÁ</i>	182
ZÁJMOVÉ PROSTŘEDÍ A INDIKÁTORY TRESTNÉ ČINNOSTI	195
<i>Vratislav DVOŘÁK</i>	195
<i>Luděk MICHÁLEK</i>	195
CO VYPOVÍDAJÍ TRESTNÍ OZNÁMENÍ FINANČNÍHO ANALYTICKÉHO ÚŘADU O ČESKÉM SYSTÉMU BOJE PROTI PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ?	202
<i>Matěj BEJDÁK</i>	202
<i>David PLECITÝ</i>	202
KOMPARACE ZPRAVODAJSKÉHO CYKLU A INFORMAČNÍHO CYKLU	218
<i>Viktor ŠERÁK</i>	218
EDUKAČNÉ MODELY PRE NÁRODNÝ MODEL KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA V SPOLOVENSKEJ REPUBLIKE	231
<i>Katarína ZIMMERMANNOVÁ</i>	231
ZÁVEREČNÉ STANOVISKO ZOSAVOVATEĽA PREDKLADANÉHO ZBORNÍKA	243
MENNÝ REGISTER	244

PRÍHOVOR GARANTOV KONFERENCIE

Konferencia na tému „Kriminálne spravodajstvo“ bola organizovaná v rámci plnenia vedeckovýskumných úloh riešených na Policajnej akadémii Českej republiky a na Akadémii Policajného zboru v Bratislave:

1. DVÚ 2/1 „Kriminální zpravodajství jako nástroj predikce, prevence, odhalování a objasňování trestné činnosti a zajištění vnitřní bezpečnosti“
2. VVÚ č. 231 „Národní model kriminálního spravodajstva v Slovenskej republike“

Potreba usporiadania konferencie vyplynula nielen z konkrétnych úloh jednotlivých výskumov, ale najmä z aktuálnych potrieb, ktoré boli identifikované v prostredí bezpečnostnej praxe. Ide predovšetkým o potreby, ktoré súvisia najmä:

- so súčasnou dynamicky sa vyvíjajúcou spoločenskou závažnosťou trestných činov,
- identifikáciou a riešením rozporov medzi dynamicky sa meniacou bezpečnostnou situáciou na úseku kriminality a relatívne stabilnými prístupmi jej riešenia,
- s adekvátnym a včasným reagovaním na meniace sa podmienky vo vývoji bezpečnostnej situácie na úseku kontroly kriminality,
- so systémovou a efektívnou realizáciou kriminálneho spravodajstva ako účinného nástroja na predchádzanie, zamedzovanie, odhaľovanie a objasňovanie trestnej činnosti a zaisťovanie vnútornej bezpečnosti,

Hlavným cieľom konferencie bolo identifikovať problémy v systéme legislatívnych, organizačno-riadiacich a strategicko-taktických opatrení, ktoré súvisia s novými prístupmi k proaktívnemu odhaľovaniu a objasňovaniu trestných činov, zabezpečovaní vnútornej bezpečnosti založenými na odporúčaniach Európskej únie. Nemenej dôležitý cieľ bol aj transfer vedeckého poznania do policajnej praxe.

Prezentované poznanie v predkladanom zborníku potvrdzuje, že ciele sa účastníkom tohto vedeckého podujatia podarilo splniť. Jednotlivé príspevky účastníkov konferencie potvrdili skutočnosť, že *Kriminálne spravodajstvo* na strategickej úrovni je dôležitým nástrojom na poznávanie kriminálnych hrozieb, kriminálnych rizík a na identifikáciu zraniteľných oblastí v spoločnosti. Na operačnej úrovni *Kriminálne spravodajstvo* je nevyhnutným nástrojom na detekciu latentnej trestnej činnosti a na poznávanie konkrétnych kriminálnych aktivít. V tomto poznávacom procese zohráva významné miesto zdieľanie relevantných informácií a dát, ktoré sú za využitia nových analytických nástrojov spracované, hodnotené a využiteľné pri prijímaní adekvátnych opatrení za účelom eliminácie identifikovaných bezpečnostných hrozieb a rizík.

Vzhľadom k pandemickým opatreniam konferencia mala virtuálny charakter.

prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD.

Katedra kriminálnej polície

Odborný garant konferencie za SR

Ing. Bc. Luděk Michálek, Ph.D.

Katedra kriminální policie FBP PA ČR

Odborný garant konferencie za ČR

PÔVODNÉ VEDECKÉ PRÁCE A ŠTÚDIE

UPLATŇOVANIE EURÓPSKEHO MODELU KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA V PODMIENKACH POLICAJNÉHO ZBORU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

*Application of the European model of criminal intelligence in the condition of the
Police force of the Slovak republic*

Jozef STIERANKA

Slovenská republika

Anotácia: Európska únia vychádzajúc z Haagskeho a Štokholmského programu zdôrazňuje potrebu zvýšenia koherencie v boji proti kriminalite. K naplneniu týchto potrieb má prispieť aj európsky model kriminálneho spravodajstva, ktorý má byť základným spoločným konceptom Európskej únie v boji proti trestnej činnosti. Vláda SR si dala za úlohu zaviesť európsky model kriminálneho spravodajstva do policajnej praxe v SR. Proces jeho zavádzania sa však doposiaľ realizuje len čiastkovými opatreniami, ktoré spôsobujú pomalú implementáciu tohto konceptu do policajnej praxe. Príspevok sa venuje analýze súčasného stavu zavádzania európskeho modelu kriminálneho spravodajstva v Policajnom zbore SR, pričom poukazuje na identifikované nedostatky a potrebu ich odstránenia prijatím systémových opatrení v oblasti primárnej a sekundárnej legislatívy, v oblasti metodiky postupov a v oblasti vzdelávania.

Kľúčové slová: Kriminálne spravodajstvo, európsky model kriminálneho spravodajstva, národný model kriminálneho spravodajstva, odhaľovanie trestných činov, schengenský akčný plán, schengenské acqui,

Annotation: The European union, consequent upon Haag and Stockholm programme puts emphasis on the need of the higher coherence in fighting a crime. The European criminal intelligence model will conduce to fulfill the needs, it is intended to be the basic concept of the European union in fighting the crime. The government of the Slovak Republic assigned a task to carry the European criminal intelligence model into police practice in the Slovak Republic. The process of its implementing is, by now, being realized only partially, which causes very slow implementing of the concept into the police practice. The paper focuses on the analysis of the present state of implementing the European crime intelligence model in the Police forces of the Slovak Republic, whereby it points out the deficiency and the need of elimination of deficiencies by taking the system measures in the fields of primary and secondary legislation, methodology of procedures and the field of education.

Key words: Criminal intelligence, European criminal intelligence model, the national criminal intelligence model, crime detection, Schengen Action Plan, Schengen acqui.

Úvod

Európska únia prostredníctvom svojich aktivít (aj v rámci haagskeho programu a štokholmského programu) zdôrazňuje potrebu zvýšenia koherencie v boji proti kriminalite, najmä proti organizovanému zločinu na národnej úrovni a nadnárodnej úrovni využitím proaktívneho prístupu založeného na spravodajských informáciách. Zároveň zdôrazňuje potrebu úzkej spolupráce medzi agentúrami Európskej únie (ďalej EÚ) vrátane zlepšenia vzájomnej výmeny informácií. K naplneniu týchto potrieb má prispieť aj európsky model kriminálneho spravodajstva (ďalej ECIM), ktorý má byť základným spoločným konceptom v boji proti trestnej činnosti, najmä organizovanému zločinu v rámci EÚ. Berúc do úvahy tieto

aktivity EÚ vláda Slovenskej republiky (ďalej vláda SR) v rámci Schengenského akčného plánu (ďalej SAP) 12. marca 2008 svojím uznesením č.163 prijala úlohu zaviesť do policajnej praxe **ECIM s cieľom jeho spustenia v roku 2008**. V hodnotení plnenia predmetného uznesenia vlády SR z februára 2010 ministerstvo vnútra okrem iného konštatuje, že plné zavedenie ECIM-u do policajnej praxe pozostáva z viacerých činností, a to na úrovni informačného toku, analytickej činnosti, spracovávaní analytických správ a vlastnej **strategickej analýzy pre potreby riadenia** a ich aplikácie do priameho výkonu policajných služieb. Zároveň bolo konštatované, že ECIM bol na úrovni informačného toku do policajnej praxe zavedený vybudovaním informačného systému Acheron, ktorý má slúžiť na ukladanie a spracúvanie všetkých informácií zúčastnených policajných útvarov, získaných a spracúvaných pri výkone operatívno-pátracej činnosti.

Skutočnosťou však je, že vybudovanie informačného systému Acheron však nie je možné považovať za splnenie úlohy, teda zavedenie ECIM do policajnej praxe v SR, aj keď niektorí policajní manažéri to takto interpretujú. Oblasť strategického riadenia, vrátane strategického plánovania založeného na analýzach bezpečnostných rizík v oblasti kriminality nebola do policajnej praxe zavedená. Potvrďuje to aj správa Európskej komisie, v ktorej hodnotila SR v oblasti uplatňovania Schengenského *acquis* pre oblasť policajnej spolupráce. V správe sú identifikované zásadné nedostatky v oblasti implementácie strategickej úrovne ECIM-u.¹

1. Európsky model kriminálneho spravodajstva – základná charakteristika

Cieľom ECIM-u je zabezpečiť lepšiu koordináciu aktivít bezpečnostných orgánov členských krajín, podporovať nastavenia priorít v oblasti boja proti trestnej činnosti, najmä organizovanej trestnej činnosti a zbližovať existujúce nástroje na boj proti cezhraničnému organizovanému zločinu a na potláčanie hrozby terorizmu. Predstavitelia EÚ, ako aj Europolu chápu ECIM ako **súbor činností, ktoré sú zamerané na poznávanie kriminality**. ECIM chápu ako špecifický druh spravodajstva zameraný na poznávanie kriminality, najmä medzinárodnej organizovanej kriminality, pričom ho definujú ako štandardizovaný systém práce s informáciami, spojenej s ich zberom, spracovávaním, analyzovaním a s ich využívaním v boji proti organizovanej nadnárodnej kriminalite. ECIM predstavuje *de facto* súbor činností, ktoré **sú zamerané na odhaľovanie trestných činov a ich páchatel'ov** a tiež ako „informačná podpora“ pri objasňovaní trestnej činnosti a kontrole kriminality. Takéto chápanie kriminálneho spravodajstva je oveľa širšie ako je tomu v súčasnej právnej úprave kriminálneho spravodajstva v zákone o Policajnom zbore² v Slovenskej republike a preto je aj jeho využívanie v policajnej praxi oveľa významnejšie. Napríklad vo Veľkej Británii predstaviteľmi Národného centra pre rozvoj činností polície (NCPE) je kriminálne spravodajstvo chápané ako systém činností policajných služieb od najnižších článkov až po najvyššie riadiace zložky polície vrátane minimálnych požiadaviek na fungovanie systému a definovania základných informačných zdrojov. Národné centrum pre rozvoj činností polície spracovalo metodiku „Národného modelu kriminálneho spravodajstva“, v ktorej tento model charakterizuje ako operatívne orientovaný prístup k policajnej praxi a označuje ho ako z informácií vychádzajúci praktický systém, ktorý je základom riadenia činností policajných a bezpečnostných zložiek. Aj z tohto vymedzenia je vidieť, že využívanie kriminálneho spravodajstva vo Veľkej Británii je viazané na široký okruh policajných a bezpečnostných služieb a je chápaný ako systém práce a riadenia polície. Preto EÚ spolu s Europolom vypracovala všeobecný model kriminálneho spravodajstva - ECIM, ktorý mienia zaviesť do policajnej praxe vo všetkých krajinách EÚ.

¹ Vykonávacie rozhodnutie Komisie zo 7.09.2020, ktorým sa prijíma správa o hodnotení Slovenska v roku 2019, pokiaľ ide o uplatňovanie schengenského *acquis* v oblasti policajnej spolupráce C(2020) 4100 final

² Zákon č. 171/1993 Z. Z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, § 39a

Systém, na základe ktorého je budovaný ECIM, sa v minulosti osvedčil vo viacerých členských štátoch EÚ, a preto je predpoklad, že zavedenie rovnakého modelu založeného na rovnakom chápaní a zásadách bude v rámci boja najmä s organizovanou trestnou činnosťou akcieschopné aj na úrovni celej EÚ. ECIM v sebe spája strategickú úroveň a operačnú (operatívnu) úroveň.

Strategická úroveň ECIM-u poznáva všeobecný objekt, ktorým je kriminalita a jej hrozby, najmä nadnárodná organizovaná kriminalita. Na strategickej úrovni je ECIM tiež označovaný ako **cyklus politik EÚ**. Pri jeho tvorbe má významné postavenie stály výbor pre operačnú spoluprácu v oblasti vnútornej bezpečnosti (ďalej COSI). COSI má multidisciplinárnu právomoc na uľahčenie a zabezpečenie účinnej operačnej spolupráce. Zabezpečuje koordináciu aj v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje policajná a colná spolupráca alebo ktoré podliehajú orgánom zodpovedným za kontrolu a ochranu vonkajších hraníc EÚ. Výbor koná aj v prípadoch justičnej spolupráce v trestných veciach, ak vec súvisí s operačnou spoluprácou v oblasti vnútornej bezpečnosti.³ Strategická úroveň ECIM sa realizuje v štvorročnom cykle politik EÚ, čo znamená, že každé štyri roky sa určujú nové priority v boji proti kriminalite, ktoré sa na konci tohto obdobia vyhodnocujú a následne sa určia nové priority. Celý proces tvorby cyklu politik EÚ prebieha v štyroch základných krokoch - etapách:

1. V prvom kroku sa na základe podrobnej analýzy identifikujú najzávažnejšie hrozby organizovanej kriminality v EÚ. Analýzu hrozieb tzv. SOCTA – posúdenie hrozieb závažnej a organizovanej kriminality koordinuje v spolupráci so všetkými členskými štátmi EÚ Europol. Na spracovávaní SOCTU sa podieľajú členské krajiny EÚ a európske agentúry, inštitúcie a orgány.
2. V druhom kroku COSI schváli z identifikovaných hrozieb (SOCTA) prioritné oblasti kriminality, ktoré predstavujú najzávažnejšie hrozby v príslušnom štvorročnom cykle. Pre každú prioritu je následne vytvorený 4-ročný strategický plán (tzv. MASP), ktorého cieľom je dosiahnuť multidisciplinárny, integrovaný a integrálny prístup k účinnému riešeniu konkrétnej hrozby. Viacročný strategický akčný plán obsahuje konkrétne strategické ciele. Ku každému strategickému cieľu v konkrétnej prioritnej hrozbe je vypracovaný ročný operačný akčný plán (OAP) tak, aby bol zosúladený so strategickým cieľom a zároveň integroval aktivity do národných plánov. Viacročný strategický akčný plán a OAP spracovávajú zástupcovia zúčastnených členských krajín EÚ, inštitúcie a agentúry EÚ (Eurojust, Frontex, CEPOL a ďalšie) a formálne ich schvaľuje COSI. Operačné akčné plány v sebe obsahujú jednak spoločné aktivity, ale aj samostatné činnosti členských krajín a agentúr.
3. V treťom kroku prebieha realizácia ročných OAP s prostredníctvom EMPACT projektov, v ktorých sa vykonávajú konkrétne činnosti a akcie. Príslušný EMPACT projekt riadi a koordinuje vedúci projektu a jeho zástupca z niektorého členského štátu. Na plnenie úloh vyplývajúcich z daného plánu na vnútroštátnej úrovni dohliada národný EMPACT koordinátor (NEC). Každý členský štát vymenúva národného EMPACT koordinátora v rámci svojej vnútroštátnej právomoci a v závislosti od štruktúry orgánov činných v trestnom konaní. Mal by ním byť starší dôstojník so strategickým riadením, ktorý má právomoc zabezpečiť implementáciu cyklu politik EÚ v tej danej krajine. Táto osoba musí zostať plne informovaná a mať celkovú zodpovednosť za záväzok členského štátu voči Cyklu politik EÚ.⁴ V podmienkach Policajného zboru v Slovenskej republike je EMPACT koordinátorom 1. viceprezident Policajného zboru.

³ STIERANKA, J., MARKO, M. a kol. *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2018, s. 30 – 34.

⁴ STIERANKA, J., MARKO, M. a kol. *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2018, s. 30 – 34.

4. Na konci štvorročného cyklu politik sa vykonáva komplexné hodnotenie, ktoré slúži ako podklad pre ďalší cyklus politik.

V súčasnosti sa realizuje tretí cyklus politik EÚ na roky 2018 až 2021 na základe schválenej SOCTY z roku 2017. Z identifikovaných hrozieb bolo schválených 10 prioritných oblastí kriminality.

1. Bojovať proti počítačovej kriminalite, a to:

- narušovaním trestnej činnosti, ktorá sa týka útokov na informačné systémy, najmä trestnej činnosti podľa obchodného modelu „zločin ako služba“ (z angl. *Crime as a Service*) a trestnej činnosti, ktorá funguje ako sprostredkovateľ internetovej trestnej činnosti,
- prostredníctvom boja proti sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí vrátane produkcie a šírenia materiálu obsahujúceho zneužívanie detí a
- zameraním sa na páchatel'ov trestných činov v oblasti podvodov a falšovania pri bezhotovostných platobných prostriedkoch vrátane rozsiahlych podvodov s platobnými kartami (najmä podvody, pri ktorých karta nie je fyzicky prítomná, tzv. *card not present*), nových hrozieb pre iné bezhotovostné platobné prostriedky a umožňujúcich trestnú činnosť.

Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom troch operačných akčných plánov:

- (1) Útoky na informačné systémy,
- (2) Sexuálne vykorisťovanie detí a
- (3) Podvody páchané bezhotovostnými platobnými prostriedkami.

2. Narúšať činnosť organizovaných a zločineckých skupín, ktoré sú:

- zapojené do veľkoobchodného obchodovania s marihuanou, kokaínom a heroínom v EÚ,
- bojovať proti zločineckým sieťam zapojeným do obchodovania s rôznymi typmi drog na trhoch EÚ a ich distribúcie,
- znížiť výrobu syntetických drog a nových psychoaktívnych látok v EÚ a odstrániť organizované skupiny zapojené do ich výroby, distribúcie a obchodovania s nimi.

Táto priorita sa vykoná prostredníctvom dvoch operačných akčných plánov:

- (1) Marihuana, kokaín, heroín a
- (2) nové psychoaktívne látky a syntetické drogy.

3. Narúšať činnosť organizovaných a zločineckých skupín, ktoré uľahčujú nelegálne prisťahovalectvo, poskytovaním pomocných služieb neregulárnym migrantom pozdĺž hlavných migračných trás prechádzajúcich cez vonkajšie hranice EÚ a v rámci EÚ, a to najmä zameraním sa na organizované a zločinecké skupiny, ktorých metódy ohrozujú životy ľudí a ktoré ponúkajú svoje služby online a ako súčasť svojho obchodného modelu používajú podvody v oblasti dokladov. Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom jedného operačného akčného plánu.

4. Bojovať proti organizovanej majetkovej trestnej činnosti so zameraním na narúšanie vysoko mobilných organizovaných a zločineckých skupín, ktoré páchajú organizované krádeže a vlámnia v celej EÚ. Malo by to zahŕňať aj organizované a zločinecké skupiny, ktoré používajú nové technológie alebo zdokonalené protiopatrenia, pri ktorých sa zneužíva nedostatočná interoperabilita nástrojov cezhraničného sledovania. Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom jedného operačného akčného plánu.

5. Bojovať proti obchodovaniu s ľuďmi v EÚ, ak ide o všetky formy vykorisťovania vrátane sexuálneho a pracovného vykorisťovania, ako aj všetky formy obchodovania s deťmi. Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom jedného operačného akčného plánu.

6. Narúšať spôsobilosti organizovaných a zločineckých skupín a odborníkov zapojených do podvodov v oblasti spotrebnej dane a podvodov v rámci Spoločenstva založených na chýbajúcom obchodnom subjekte (podvody MTIC). Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom dvoch operačných akčných plánov:
 - (1) Podvody v oblasti spotrebnej dane a
 - (2) podvody MTIC.
7. Narúšať činnosť organizovaných a zločineckých skupín, ktoré sa zúčastňujú na nezákonnom obchodovaní so strelnými zbraňami, ich distribúcií a používaní. Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom jedného operačného akčného plánu.
8. Narúšať činnosť organizovaných a zločineckých skupín, ktoré sa zúčastňujú na trestných činoch proti životnému prostrediu, konkrétne na nezákonnom obchodovaní s voľne žijúcimi druhmi a nezákonnom obchodovaní s odpadom. Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom jedného operačného akčného plánu.
9. Bojovať proti finančnej kriminalite a praniu špinavých peňazí a uľahčovať vymáhanie majetku v záujme efektívnej konfiškácie ziskov organizovaných a zločineckých skupín z trestnej činnosti najmä so zameraním na kriminálne gangy aktívne v oblasti prania špinavých peňazí a ponúkajúce služby v oblasti prania špinavých peňazí iným organizovaným a zločineckým skupinám. Tiež na tie organizované a zločinecké skupiny, ktoré na pranie príjmov z trestnej činnosti v rozsiahlej miere používajú nové platobné metódy. Táto priorita sa vykonáva prostredníctvom jedného operačného akčného plánu. Okrem toho sa vykonáva aj ako spoločný horizontálny minimálny strategický cieľ prostredníctvom plánov MASP a OAP pri všetkých ostatných relevantných prioritách boja proti trestnej činnosti. Je nadmieru dôležité vyhnúť sa duplicitě a zabezpečiť koordináciu medzi týmto OAP a všetkým ostatnými OAP. Na vykonávanie strategických cieľov jednotlivých OAP preto budú vymenovaní príslušní expertní lídri pre každú prioritu.
10. Bojovať proti podvodom v EÚ v oblasti dokladov a zamerať sa pri tom na organizované a zločinecké skupiny, ktoré sú zapojené do výroby a zabezpečovania falšných dokladov a dokladov získaných podvodným spôsobom iným zločincem. Táto priorita sa zrealizuje ako prierezová priorita v rámci hlavného pracovného seminára venovaného MASP, ktorého cieľom bude určiť minimálne horizontálne spoločné strategické ciele, ako aj prostredníctvom OAP pre relevantné priority v oblasti trestnej činnosti.⁵

Slovenská republika je v súčasnosti zapojená do všetkých priorit okrem priority „organizovaná majetková kriminalita“.

V máji 2021 boli Radou EÚ prijaté na obdobie rokov 2022 až 2025 nové priority v boji proti závažnej a organizovanej kriminalite a to:

1. Vysokorizikové zločinecké siete
2. Kybernetické útoky
3. Obchodovanie s ľuďmi
4. Sexuálne vykorisťovanie detí
5. Prevádzachstvo
6. Obchodovanie s drogami: výroba a distribúcia kanabisu, kokaínu a heroínu a obchodovanie s nimi; výroba a distribúcia syntetických drog a nových psychoaktívnych látok a obchodovanie s nimi
7. Podvody, hospodárska a finančná trestná činnosť: Internetové podvody, podvody v oblasti spotrebnej dane, podvody založené na chýbajúcom obchodnom subjekte, trestná

⁵ Rada EÚ. *Návrh záverov Rady, ktorými sa stanovujú priority EÚ v oblasti boja proti organizovanej a závažnej medzinárodnej trestnej činnosti na roky 2018 až 2021.* Dostupné na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8654-2017-INIT/sk/pdf>.

činnosť v oblasti duševného vlastníctva, falšovanie tovaru a meny, finančná kriminalita, legalizácia príjmov z trestnej činnosti a vymáhanie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti

8. Organizovaná majetková trestná činnosť
9. Trestné činy proti životnému prostrediu
10. Nezákonné obchodovanie so strelnými zbraňami.⁶

Operačnú (operatívnu) úroveň ECIM-u je možné chápať ako odhaľovanie konkrétnych trestných činov realizované pomocou konkrétnych EMPACT projektov. Predstavitelia EÚ chcú využívať ECIM, ktorý bude založený na využívaní takéhoto konceptu kriminálneho spravodajstva v jednotlivých krajinách EÚ pre plánovanie spoločných operácií v boji proti najzávažnejšej trestnej činnosti. Nadnárodný organizovaný zločin sa stal v európskom priestore vzrastajúcou hrozbou. Pre zločinecké skupiny, v súvislosti s dostupnosťou komunikačných a informačných technológií sa množia príležitosti pôsobiť nadnárodne. Vplýva na to aj zvýšenie mobility osôb, pohyb tovaru a služieb cez hranice členských štátov. Zločinecké skupiny v súčasnosti predávajú zbrane, pašujú migrantov, obchodujú s ľuďmi a drogami a zameriavajú sa na páchanie podvodov v ktoromkoľvek európskom štáte. Vytvorenie „konceptie“ ECIM je jedným z hlavných dôvodov tohto nového spravodajsky orientovaného prístupu v proti organizovanému zločinu na úrovni EÚ, ako aj v jednotlivých členských štátoch.

Operačná úroveň ECIM-u - **odhaľovanie trestných činov** je procesuálna, poznávacia, cyklická činnosť vo vzťahu ku konkrétnym prípadom trestnej činnosti k hrozbám a prioritám identifikovaným strategickou úrovňou ECIM-u. Z pohľadu obsahu je operačná úroveň ECIM-u postavená na práci s informáciami v informačnom cykle. Má charakter poznávacej činnosti, kde sa zo štádia neznalosti postupuje ku konkrétnemu poznaniu. Pri poznávaní je veľmi dôležité zachytiť zmeny, ktoré trestný čin alebo kriminálne hrozby zanechali resp. vyvolali vo svojom okolí, to znamená zachytiť indikátory trestnej činnosti alebo hrozieb. Metodologický základ odhaľovania trestných činov (operačnej úrovne ECIM-u) sa odvíja od teórie odrazu. Podstatou odrazu trestného činu je spôsobilosť materiálnych systémov a objektov odrážať v inej forme vlastnosti druhých materiálnych systémov a objektov. V odrážajúcom systéme vznikajú pod vplyvom odrážaného systému zmeny. Tieto zmeny v istej miere ukazujú, reprodukujú vlastnosti odrážaného systému. Výsledkom vzájomného pôsobenia je odraz v podobe zmien v materiálnom prostredí (materiálne stopy) a zmien vo vedomí ľudí (pamäťové stopy).⁷ V samotnej podstate ide o získavanie a prácu s informáciami, ktoré majú charakter indikátorov trestnej činnosti, resp. indikátorov hrozieb. Ide o aktívnu činnosť smerujúcu k zisteniu neznámych informácií, ktoré do tej doby neboli poznané a ktoré charakterizujú kriminálnu udalosť, resp. ohrozené chránené záujmy. V danom prípade kriminálna udalosť je synonymum policajnej relevantnej udalosti.⁸ Ide o plnenie celého radu samostatných, avšak vzájomne zladených, logicky na seba nadväzujúcich a dopĺňujúcich činností. Procesuálny charakter odhaľovania zdôrazňuje, že tieto činnosti nie sú jednorazovým aktom, ale predstavujú súbor činností, ktoré sú vykonávané v určitej postupnosti. Pri ich vykonávaní je veľmi dôležité hneď na začiatku (v prvej etape) zachytiť zmeny, ktoré trestný čin, resp. porušenie chránených záujmov zanechali resp. vyvolali vo svojom okolí. Znamená to zachytiť indikátory trestnej činnosti, resp. indikátory hrozieb. Indikátor predstavuje prvotný

⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/sk/pdf>

⁷ PORADA, V., STRAUS, J., Kriminalistická stopa, In.: *Kriminológia* č. 3/1999, s.187.

⁸ ŠIMOVČEK, I. vedúci riešiteľského tímu, Záverečná správa z výskumu – Konštituovanie policajno-bezpečnostnej vedy, Bratislava: a PZ, 1997, s. 68.: „Policajná relevantná udalosť je jav, dej, ktorý sa pripravuje, vzniká, má svoj priebeh a zaniká a ktorý vyvoláva a podmieňuje vznik policajnej situácie, na riešenie ktorej je oprávnená a spôsobilá polícia“.

poznatok o možnej, pripravovanej, páchanej alebo spáchanej trestnej činnosti, resp. porušovaní chránených záujmov. Pojem indikátor má viacdimenzionálny charakter. V prvom rade ide o prvotný poznatok o nejakom jave, na základe ktorého sa začína proces jeho poznávania. Rovnako ho možno chápať ako signál nasvedčujúci vzniku určitej udalosti, vyvolávajúci záujem alebo podozrenie zo strany pozorovateľa, prípadne ako „odchýlku od normálnej situácie, ktorú dobre poznáme a ktorá zodpovedá dodržiavaniu zákonov, nariadení a iných spoločenských noriem.“⁹ Okrem toho môže predstavovať aj konkrétnu formu prejavu určitého javu navonok, to znamená, že o predmetoch a javoch sa dozvedáme prostredníctvom ich vonkajších prejavov, čo platí aj naopak. V ďalšom kroku (druhej etape) sa indikátory trestnej činnosti a hrozieb dopĺňujú *zberom a získavaním ďalších informácií* so zameraním na všetky skutočnosti, ktoré potvrdia, alebo vyvrátia prvotné signály o spáchaní resp. páchaní trestnej činnosti, resp. porušovaní chránených záujmov. K tomuto sa využívajú hlavne existujúce informačné systémy a poznatkové fondy spracovávané Policajným zborom SR a inými bezpečnostnými zbormi (napr. spravodajskými službami). Získavať doplnujúce informácie je možné aj s využitím špecifických metód, foriem a prostriedkov.

Všetkým získaným informáciám je nevyhnutné *určovať pravdivosť a hodnovernosť*, nakoľko v priebehu tohto procesu sa získava veľké množstvo informácií rôznej kvality z veľkého počtu informačných zdrojov. Preto je nevyhnutné, aby informácia po jej získaní bola ihneď vyhodnotená. Správne vyhodnotenie si však vyžaduje samostatne hodnotiť spoľahlivosť zdroja informácie a samostatne hodnotiť pravdivosť obsahu informácie. Hodnotenie informácií je veľmi dôležité predovšetkým z hľadiska následnej analýzy získaných informácií a tvorby logických záverov. Preto musí byť vypracovaný štandardizovaný systém hodnotenia informácií, čo umožňuje porovnávanie rôznych informácií a zároveň ich rovnaké rozpoznanie aj nezainteresovanými osobami. Zistené informácie je potrebné podľa ich kvality triediť a fixovať (uchovávať). Predovšetkým tie informácie, ktoré môžu byť v súlade so stanovenými cieľmi využité. Fixáciou vytvárajú dokumentačný odraz (dokumentáciu) všetkých podstatných skutočností, ktoré charakterizujú samotný priebeh a výsledky odhaľovania.

Samostatnou etapou odhaľovania je *analýza získaných informácií*. Analyzovanie informácií predstavuje činnosť, pri ktorej sa skúmajú vzťahy medzi vyhodnotenými informáciami.¹⁰ Kriminálna analýza je definovaná ako preverovanie všetkých získaných, sústredených a dostupných informácií, vyhodnotenie ich vzájomných súvislostí a ich interpretácia s cieľom zefektívnenia kontroly kriminality.¹¹ Je procesom dôsledného poznávania vzájomných vzťahov a súvislostí medzi získanými informáciami. Tým, že zobrazuje predmetnú trestnú činnosť v čo najväčšej šírke jej vlastností a vzťahov, umožňuje preniknúť do jej podstaty a objasniť skryté súvislosti. Základným cieľom kriminálnej analýzy získaných informácií je vytvoriť a „otestovať“ logické závery, ktoré by odrážali kto, čo, kedy, kde, prečo a ako urobil pri páchaní trestnej činnosti. Využívajú sa rôzne štruktúrované analýzy, ktorých cieľom je vizualizovať sled udalostí, aktivít, resp. komodít v čase a v priestore. V praxi sú to kriminálne analýzy, ktoré sa zameriavajú na trestný čin, na chránené záujmy a na páchatel'ov. Využívajú sa hlavne prípadové analýzy, porovnávacie prípadové analýzy, analýzy skupiny páchatel'ov, analýzy špecifického profilu páchatel'a, analýzy vyšetrovaní a pod. Ak čiastkové výsledky realizovaných analýz nadobudnú taký charakter, že je možné vytvoriť logické závery, ktoré nasvedčujú spáchaniu trestnej činnosti, pristúpi sa k spracovaniu celkových záverov (interpretácii záverov), pričom je potrebné rešpektovať zásady teórie analytickej činnosti.

⁹ LÁTAL, I. Príznaková analýza a možnosti jej úžití v políciejní praxi. In: *Kriminalistika*, 1996, roč. XXIX, č. 1, s. 73.

¹⁰ Nariadenie Prezídia PZ č. 11/2019 o kriminálnych analýzach

¹¹ Nariadenie Prezídia PZ č. 11/2019 o kriminálnych analýzach

Odhaľovanie trestnej činnosti (operačná úroveň ECIM-u) ako proces v rámci ktorého sú vykonávané vyššie uvedené činnosti prebieha v jednotlivých fázach v cykle. Nejedná sa však o ideálny informačný cyklus, nakoľko v určitom okamžiku môžu byť vykonávané naraz viaceré etapy odhaľovania. Zároveň v procese odhaľovania sa môže poznávanie vrátiť aj do predchádzajúcej etapy. Proces odhaľovania trestných činov a ich páchatel'ov je možné znázorniť nasledovne:

Obrázok : Znáozornenie postupnosti činností vykonávaných pri odhaľovaní TČ

2. Implementácia ECIM-u do policajnej praxe v Slovenskej republike

Tak ako je konštatované v úvode, vláda Slovenskej republiky v súlade s haagskym programom a štokholmským programom ako aj v súlade s aktivitami Europolu prijala úlohu zaviesť ECIM do policajnej praxe. Pre úspešné zavedenie ECIM-u do policajnej praxe a vytvorenie vlastného modelu kriminálneho spravodajstva založeného na princípoch a charakteristike ECIM-u (uvedené v časti 1 príspevku) je nevyhnutné zmeniť súčasné chápanie kriminálneho spravodajstva (upravené v § 39a, zákona o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov) a uvedomiť si, že implementácia ECIM-u do policajnej práce v SR je potrebná tak na strategickej úrovni ako aj na operačnej (operatívnej) úrovni. Bez zmeny myslenia riadiacich pracovníkov v Policajnom zbore a zmeny súčasných stereotypov v nazeraní na kriminálne spravodajstvo sa len veľmi ťažko podarí zavedenie tohto nového konceptu kriminálneho spravodajstva (založeného na proaktívnom prístupe k odhaľovaniu trestnej činnosti) do policajnej praxe. Základný atribút potrebný pre zavedenie ECIM-u do policajnej praxe v SR, t. j. zmena primárnej a sekundárnej legislatívy v oblasti operatívnej-pátracej činnosti (ďalej OPČ) a kriminálneho spravodajstva, sa dosiaľ však rieši len okrajovo a stále sa odkladá. Je nevyhnutné, aby v oblasti právnej úpravy OPČ a kriminálneho spravodajstva bol zosúladený pojem „kriminálneho spravodajstva“ v Slovenskej republike tak, aby bol rovnako chápaný ako je chápaný predstaviteľmi Europolu a policajnými špecialistami tzv. „starých krajín“ EÚ. Pri jeho právnom vymedzovaní je potrebné brať do úvahy základné teoretické východiská, a to, že pojem „spravodajstvo“ predstavuje „univerzálny“ spôsob práce s informáciami. Spravodajstvo môže byť zamerané na poznávanie rôznych objektov, napr. na činnosti ohrozujúce ústavné zriadenie, územnú celistvosť a zvrchovanosť štátu, na činnosti smerujúce proti bezpečnosti štátu, na aktivity cudzích spravodajských služieb, na činnosti ohrozujúce obranyschopnosť štátu a pod. Potom môžeme hovoriť o vnútornom spravodajstve, vonkajšom spravodajstve,

vojenskom spravodajstve a podobne. Pokiaľ bude objektom, ktorý je poznávaný spravodajstvom, kriminalita, môžeme hovoriť o **kriminálnom spravodajstve**.

Potrebu zavedenia nového modelu kriminálneho spravodajstva v Slovenskej republike na báze ECIM-u si uvedomuje aj vedenie Prezídia Policajného zboru, ktoré iniciovalo vytvorenie spoločného riešiteľského tímu zloženého zo zástupcov policajnej praxe a zo zástupcov akademickej obce, ktorý by spracoval súhrn legislatívnych, metodických a taktických návrhov a odporúčaní potrebných k vytvoreniu nového konceptu kriminálneho spravodajstva v podmienkach Slovenskej republiky. Na základe tejto iniciatívy Akadémie Policajného zboru v Bratislave rieši vedeckovýskumnú úlohu VYSK č. 231 s názvom „Národný model kriminálneho spravodajstva“ (ďalej NMKS). Vzhľadom na to, že teória v oblasti odhaľovania trestných činov a ich páchatel'ov a teória kriminálneho spravodajstva sa v zásade len vytvára a buduje, preto riešiteľský tím vedeckovýskumnej úlohy pristúpil k definovaniu deskriptívneho výskumného problému formou nasledujúcich výskumných otázok:

- Ako môže vytvorenie NMKS v Slovenskej republike prispieť k účinnejšiemu boju proti trestnej činnosti?
- Aké zmeny v oblasti právnej úpravy kriminálneho spravodajstva a právnej úpravy OPČ v Slovenskej republike je potrebné urobiť, aby zodpovedali potrebám policajnej praxe a odporúčaniam EÚ?
- Aké zmeny v oblasti policajných informačných systémov a v oblasti kriminálnych analýz je potrebné vykonať, aby NMKS bol účinným nástrojom na predchádzanie, predikovanie a odhaľovanie trestných činov a ich páchatel'ov?
- Aké zmeny v organizácii a riadení dotknutých útvarov Policajného zboru bude potrebné vykonať k zavedeniu NMKS do policajnej praxe v Slovenskej republike?
- Ako zabezpečiť trvalú kvalitnú aplikáciu NMKS v policajnej praxi?

Vychádzajúc z povahy vedeckého problému, ako aj zo skutočností, že skúmaný problém je vo všeobecnosti málo definovaný a teoreticky nepostačujúco rozpracovaný, riešitelia si vo výskume ako základný prístup zvolili kvalitatívny výskum. Kvalitatívny výskum umožňuje hlbšie preniknúť ku skúmaným javom a obsiahnuť všetky prvky vstupujúce do skúmaných javov. Prednosťou je aj to, že niektorí riešitelia sa priamo zúčastňujú na skúmaných činnostiach, čo vhodným spôsobom dopĺňa samotné vedecké pozorovanie a zároveň zabezpečí reliabilitu získaného poznania. V rámci aplikovania kvalitatívneho výskumu riešitelia využívajú široké spektrum rôznych výskumných metód v závislosti od fáz výskumu a od čiastkových skúmaných problémov.

Na základe doposiaľ vykonaného výskumu boli riešiteľským tímom formulované nasledovné zistenia:

- Skutočnosť, že v Slovenskej republike je v príslušných zákonoch¹² definovaná OPČ a obsahovo charakterizované len niektoré prostriedky OPČ a použitie ďalších prostriedkov OPČ (sledovanie osôb a vecí, cezhraničné sledovanie, kontrolovaná dodávka, prostriedky nástrahovej a zabezpečovacej techniky, objekty a miesta používané pod legendou) je upravené len „sekundárnou legislatívou“, väčšinou formou nariadení príslušných ministrov, je podľa viacerých právnych odborníkov nepostačujúce. Zásadným nedostatkom takejto právnej úpravy je skutočnosť, že výkon OPČ a použitie prostriedkov OPČ podľa zákona o Policajnom zbore, zákona o orgánoch štátnej správy v colníctve a zákona o Zbore väzenskej a justičnej stráže (ďalej ZVJS) nie je viazaný na súhlas zákonného sudcu. To spôsobuje v praxi problémy pri akceptovaní informácií získaných prostriedkami OPČ podľa zákona o Policajnom zbore v trestnom konaní, obdobne ako je to i pri spravodajských informáciách. I keď podľa

¹² Zákon č.171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, v znení neskorších predpisov, zákon č. 35/2019 Z. z. o finančnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

názoru niektorých odborníkov v súčasnosti účinný trestný poriadok (zákon č. 301/2005 Z. z.) pripúšťa využitie spravodajských informácií v procese dokazovania za dodržania zákonných predpokladov a podmienok. V týchto súvislostiach je však potrebné venovať pozornosť otázkam zákonnosti, prípustnosti jednotlivých dôkazov v kontexte vnútroštátnej a medzinárodnej právnej úpravy ako aj judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva so sídlom v Štrasburgu.¹³ Zároveň je otázne a polemické, či len samotný výpočet prostriedkov OPČ v zákonoch (zákon o Policajnom zbore, zákon o orgánoch štátnej správy v colníctve, zákon o ZVJS) bez toho, aby boli v nich presne obsahovo upravené je v súlade s čl. 13 ods. 2 Ústavy SR¹⁴, podľa ktorého „medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom“. Súčasný „model“ právnej úpravy OPČ a prostriedkov OPČ vychádza ešte z právnej úpravy pred rokom 1989, kedy sa použitie prostriedkov OPČ realizovalo na základe utajovaných interných predpisov, pričom ich použitie nemalo oporu vo všeobecne záväzných predpisoch. Ponechať súčasné *status quo* je aj z týchto dôvodov nepostačujúce a dlhodobo neudržateľné.

- Samotný pojem OPČ nie kompatibilný s pojmami zaužívanými v tzv. starých krajinách EÚ. Zároveň neodráža potreby súčasnej policajnej praxe a preferuje v ňom len jeden účel OPČ (pátranie) oproti ostatným, ako je ochrana chráneného a ohrozeného svedka, ochrana štátnej hranice, ochrana objektov, ale najmä odhaľovanie trestných činov a zisťovanie páchatel'ov.
- Súčasná právna úprava v Slovenskej republike chápe kriminálne spravodajstvo ako činnosť, ktorou sa utajeným spôsobom získavajú, sústreďujú a vyhodnocujú informácie o trestných činoch a ich páchatel'och a vytvárajú sa podmienky na použitie agenta.¹⁵ Zaraďuje ho medzi prostriedky OPČ¹⁶, pričom je potrebné konštatovať, že už nezodpovedá požiadavkám policajnej praxe ani odporúčaniam Europolu o zavádzaní ECIM do policajnej praxe členských štátov EÚ. Je chápané veľmi zúžene (len v súvislosti s využívaním agenta) a preto sa v policajnej praxi Slovenskej republiky využíva v minimálnej miere.
- ECIM na strategickej úrovni v SR nie je prijatý vôbec, tak to v EÚ predstavuje cyklus politik EÚ v boji proti najzávažnejšej organizovanej nadnárodnej trestnej činnosti. Strategická úroveň má zabezpečiť proaktívny prístup k odhaľovaniu trestnej činnosti na základe analýzy rizík a identifikovaných kriminálnych hrozieb.
- ECIM na operačnej úrovni je možné chápať ako systematickú poznávaciu činnosť, ktorou sa na základe získaných, zozbieraných, vyhodnotených a zanalyzovaných informácií súvisiacich s trestnou činnosťou a ich páchatel'och prijímajú závery, ktoré sú poskytnuté orgánom činným v trestnom konaní k ďalšiemu procesnému konaniu. Je procesnou a cyklickou činnosťou, ktorá obsahovo vychádza z teórie odrazu a informačného cyklu, ktorého obsahom je získavanie indikátorov trestnej činnosti, zber a získavanie doplňujúcich informácií, hodnotenie a analyzovanie informácií a prijímanie logických záverov. Obsahovo a metodologicky sa operačná úroveň ECIM zhoduje s odhaľovaním trestnej činnosti, ktoré je teoreticky vymedzené tiež ako poznávací, procesná činnosť vykonávaná v informačnom cykle na poznávanie kriminality.

¹³ VAŠKO, A., Možnosti využitia spravodajských informácií v trestnom konaní, In: Bratislavské právnické fórum 2019: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava, 14. - 15. februára, Univerzita Komenského v Bratislave, 2019, s.96

¹⁴ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

¹⁵ Zákon č. 73/1993 Z. z. o Policajnom zbore, § 39a)

¹⁶ Zákon č. 73/1993 Z. z. o Policajnom zbore, § 39

- Policajná prax v Slovenskej republike zúžila chápanie a zavádzanie ECIM-u do praxe len do oblasti informačného toku a koordinácie analytickej činnosti. V policajnej praxi v Slovenskej republike dosiaľ stále prevládajú partikulárne záujmy v oblasti spracovávania a uchovávanía kriminálnych informácií a je malá ochota jednotlivých útvarov Policajného zboru vkladať relevantné kriminálne informácie a ďalšie informácie do centrálného informačného systému, čo je základným predpokladom úspešného boja proti trestnej činnosti.
- V policajnej praxi nie je zabezpečené permanentné a systematické vzdelávanie v oblasti kriminálnych analýz a kriminálneho spravodajstva.

Záver

Vychádzajúc z vyššie uvedených čiastkových záverov zistených v rámci riešenia vedecko-výskumnej úlohy VYSK č.231 a majúc na zreteli záväzok Slovenskej republiky zaviesť ECIM do policajnej praxe¹⁷, ako aj správu Európskej komisie, v ktorej hodnotila SR v oblasti uplatňovania Schengenského acquis pre oblasť policajnej spolupráce¹⁸ je nevyhnutné prijať konkrétne kroky na úplne zvedenie ECIM-u do policajnej praxe v SR.

Implementáciu strategickej úrovne ECIM-u kolektív riešiteľov odporúča riešiť:

1. **Do zákona o Policajnom zbore uložiť povinnosť PZ** vypracovávať národné hodnotenie rizík kriminality, obdobne ako to je pri národnom hodnotení rizík legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu.¹⁹
2. **Vypracovať model stratégie analýzy rizík kriminality** na úrovni Ministerstva vnútra resp. Prezídia PZ s využitím „certifikovanej“ metodiky analýzy a mapovania rizík, a to formou Nariadenia ministerstva vnútra. V metodike by mal byť popísaný postup akým spôsobom budú identifikované riziká a kriminálne hrozby v SR. Zároveň je potrebné aby model analýzy a mapovania rizík kriminality vychádzal z hodnotenia kriminálnych hrozieb, ich identifikácie, popisu, posúdenia závažnosti a pravdepodobnosti ich vzniku. Pri spracovaní modelu (metodiky) analýzy a mapovania rizík odporúčame inšpirovať sa spoločným integrovaným modelom analýzy rizík verzie 2.0 (tzv. CIRAM) spracovaným FRONTEXOM s cieľom riešenia problémov spojených s nelegálnou migráciou.²⁰

K implementácii ECIM-u na operačnej (operatívnej) úrovni odporúčame:

1. Novelizovať zákon o Policajnom zbore, v ktorom obsahovo nanovo zafinovať pojem, ktorý by nahradil súčasný pojem OPČ. Konkrétne podoba pojmu a jeho obsahu by mala vziť na základe záverov diskusií širokej odbornej verejnosti tak, aby bolo rešpektované hľadisko nadčasovosti, jednoduchosti, zrozumiteľnosti, výstižnosti obsahu, systémovosti a v neposlednom rade súladnosti s pojmami používanými v iných krajinách EÚ. Právne úpravy väčšiny európskych štátov spravidla používajú pojem „intelligence“, resp. „criminal intelligence“. Aj z týchto dôvodov by bolo vhodné inšpirovať sa týmto prístupom a zaviesť pojem, ktorý by odrážal preferovaný koncept ECIM ako nový prístup v boji proti trestnej činnosti, najmä k odhaľovaniu trestných činov a zisťovania ich páchatel'ov. **Na základe doposiaľ vykonaných analýz tím riešiteľov vedeckovýskumnej úlohy odporúča pojem OPČ zameniť pojmom kriminálne spravodajstvo**, ktorý by predstavoval nový koncept odhaľovania trestných

¹⁷ Uznesenie vlády SR z 23. januára 2008 č. 163/2008.

¹⁸ Vykonávacie rozhodnutie Komisie zo 7.09.2020, ktorým sa prijíma správa o hodnotení Slovenska v roku 2019, pokiaľ ide o uplatňovanie schengenského acquis v oblasti policajnej spolupráce C(2020) 4100 final

¹⁹ zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrane pred financovaním terorizmu a zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 26 a)

²⁰https://frontex.europa.eu/assets/CIRAM/sk_CIRAM_brochure_2013.pdf

činov. Riešitelia vedeckovýskumnej úlohy sa z množstva riešení, ktoré vyplynuli z riadených rozhovorov s expertami z bezpečnostnej oblasti odporúčajú nový koncept odhaľovania trestných činov definovať ako kriminálne spravodajstvo, pričom sa prikláňajú k riešeniu upraviť to v samostatnom oddieli zákona o Policajnom zbore.

Diskusia akým spôsobom sa súčasná právna úprava OPČ, prostriedkov OPČ a kriminálneho spravodajstva v Slovenskej republike formálno-právne zmení nie je uzavretá. Je aj otázne či sa odborná verejnosť dokáže zhodnúť na jednotnom riešení. Po roku 1989 bolo vykonaných množstvo legislatívnych zmien súvisiacich s OPČ, s prostriedkami OPČ a s informačno-technickými prostriedkami (ďalej ITP). Tieto úpravy je však možné považovať skôr za kozmetické ako za systémové. Príkladom čiastkovej systémovej zmeny je právna úprava použitia ITP na základe zákona o ochrane pred odpočúvaním, ktorá upravila ich použitie pre Policajný zbor, SIS, Vojenské spravodajstvo, Finančnú správu Slovenskej republiky a Zbor väzenskej a justičnej stráže.²¹ K systémovej zmene v úprave OPČ, prostriedkov OPČ a kriminálneho spravodajstva v Slovenskej republike zatiaľ neprišlo. Aj týmto riešením a prístupom je možné sa inšpirovať pri tvorbe právnej úpravy nového konceptu odhaľovania trestných činov v Slovenskej republike založeného na ECIM-e. Pri tvorbe novej právnej úpravy obsahu týchto činností je potrebné mať na zreteli, že ide o poznávaciu činnosť, ktorá je založená na práci s informáciami, a to na ich zbere, získavaní, hodnotení, ukladaní, triedení, analýze a využívaní. Zároveň, že účelom týchto činností (v súčasnosti označovaných ako OPČ) je vytváranie podmienok pre realizáciu trestného konania a možnosti využitia získaných informácií v trestnom konaní.

Aj preto by v novej právnej úprave týchto činností, ktoré sú v prevažnej miere zamerané najmä na odhaľovanie trestných činov a ich páchatel'ov, bolo potrebné predefinovať aj obsah súčasných prostriedkov OPČ. Napríklad detailnejšie upraviť vymedzenie „osôb konajúcich v prospech PZ“, poprípade ich možnou kategorizáciou. S predefinovaním niektorých prostriedkov by v novej právnej bolo potrebné rozšíriť diapazón prostriedkov o nové prostriedky a metódy získavania informácií. Je to nevyhnutné najmä z dôvodu, že v súčasnosti využívané prostriedky OPČ nedokážu adekvátne reagovať na nové formy a sofistikované spôsoby páchania kriminality, hlavne organizovanej kriminality, „kybernetickej kriminality“ a pod. Zo strany akademickej odbornej verejnosti, ale aj odborníkov z policajnej praxe pribežne prichádzalo k parciálnym pokusom o zavedenie nových prostriedkov, no dosiaľ neboli legislatívne presadené. Vhodné by bolo doplniť novú právnu úpravu aj o podrobnú obsahovú charakteristiku prostriedkov a metód získavania informácií, ako aj o podrobnejšie zákonné rámce ich použitia, obdobne ako tomu je pri právnej úprave ITP.²²

Použitá literatúra

HOLCR, K.: *Logika, metodológia a metódy vedeckého poznania*, Bratislava: a PZ, 1996, ISBN 80-88751-91-8.

HOLOMEK, J., ŠIMANOVSKÁ, T.: *Úvod do metodológie praktických vied: Policajné vedy ako vedy praktické*, Bratislava 2002, Akadémia PZ v Bratislave, ISBN 80-8054-249-X.

PORADA, V.; STRAUS, J.: Kriminálna stopa, In.: *Kriminalistika* č. 3/1999, ISSN 1210-9150.

²¹ Zákon č. 166/2003 o ochrane pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním)

²² Zákon č. 166/2003 o ochrane pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním)

STIERANKA, J, MARKO, M. a kol. *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2018, ISBN 978-80-8054-761-5.

VAŠKO, A., Možnosti využitia spravodajských informácií v trestnom konaní, In: Bratislavské právnické fórum 2019: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava, 14. - 15. februára, Univerzita Komenského v Bratislave, 2019, ISBN 978-80-7160-520-1.

Právne predpisy

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním).

Zákon č. 35/2019 Z. z. o finančnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov,

Zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrane pred financovaním terorizmu a zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Nariadenie Prezídia PZ č. 11/2019 o kriminálnych analýzach,

Vykonávacie rozhodnutie Komisie zo 7.09.2020, ktorým sa prijíma správa o hodnotení Slovenska v roku 2019, pokiaľ ide o uplatňovanie schengenského *acqui* v oblasti policajnej spolupráce,

Uznesenie vlády SR z 23. januára 2008 č. 163/2008,

Projekt vedeckovýskumnej úlohy č. 231Národný model kriminálneho spravodajstva v SR

https://frontex.europa.eu/assets/CIRAM/sk_CIRAM_brochure_2013.pdf,

Rada EÚ. Návrh záverov Rady, ktorými sa stanovujú priority EÚ v oblasti boja proti organizovanej a závažnej medzinárodnej trestnej činnosti na roky 2018 až 2021. Dostupné na:

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8654-2017-INIT/sk/pdf>,

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/sk/pdf>.

Kontaktné údaje

prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD

Jozef.stieranka@akadeniapz.sk

**PŘÍSTUPY NĚKTERÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ EVROPSKÉ UNIE
K PROBLEMATICE KRIMINÁLNÍHO ZPRAVODAJSTVÍ
A MEDZINÁRODNÍ POLICEJNÍ SPOLUPRÁCI V OBLASTI VÝMĚNY
INFORMACÍ**

Approaches of some member states of the European Union to the issue of criminal intelligence and international police cooperation in the field of information exchange

Luděk MICHÁLEK

Oldřich KRULÍK

Česká republika

Anotácia: *Předkládané pojednání představuje příspěvek, který je „rozkročen“ hned mezi několik aspektů kriminálního zpravodajství (kriminální analýzy), s důrazem na jeho mezinárodní aspekty. Přitom je logicky kladen důraz na situaci a trendy v prostoru členských států Evropské unie.*

Téma terminologických nejednotností se text snaží aktuálně upozadit (s tím, že dominantně je řeč o kriminálním zpravodajství, jak je pojem užíván v zahraničních nebo nadnárodních zdrojích; tam, kde je to vhodnější je použit zároveň i pojem „kriminální analýza“).

V závěru pojednání dostane prostor i vlastní šetření, mapující situaci z některých významných hledisek v evropských státech v posledních letech.

KLúčové slová: *kriminální zpravodajství, mezinárodní aspekty kriminálního spravodajstva, kriminálne spravodajstvo v členských štátoch EU, kriminální analýza*

Annotation: *The presented paper is divided between several aspects of criminal intelligence (criminal analysis) with emphasis on its international aspects. At the same time the situation and trends within the EU Member States are emphasised.*

The text tries to keep the topic of terminological inconsistencies current (with the predominance of criminal intelligence, as the term is used in foreign or transnational sources; where appropriate, the term "criminal analysis" is also used).

In the conclusion part of the paper, we deal with our own inquiry, mapping the situation from some significant European countries' points of view in recent years.

Keywords: *criminal intelligence, international aspects of criminal intelligence, criminal intelligence in EU Member States, criminal analysis*

Úvod

V navazujícím textu bude pozornost průběžně věnována tomu, jak v případných komparacích vynívá Česká republika, a zda a nakolik je Evropský model kriminálního zpravodajství pro Českou republiku výzvou či úkolem.

Již v úvodních pasážích je přitom možné konstatovat, že Národní model zpravodajství²³ (Národní model zpracování kriminálních informací nebo celá řada jiných možností) představuje vizi, jejímž cílem je všestranné zefektivnění, zkvalitnění a větší mezinárodní využitelnost

²³ Původní koncept Národního zpravodajského modelu v oblasti kontroly kriminality vznikl v roce 2005 ve Spojeném království. Viz Guidance on the National Intelligence Model [online]. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: <https://whereismydata.files.wordpress.com/2009/01/national-intelligence-model-20051.pdf>

policejní kriminalistické) činnosti. Jedná se o koncept, jehož implementace se předpokládá v rámci celé Evropské unie, případně dalších zemí Evropy či světa (Evropský model kriminálního zpravodajství).

S konceptem souvisí i perspektiva plnění souvisejících úkolů, respektive reportování o situaci v České republice ve sledovaných oblastech. Do sledované množiny patří některé aspekty, které Česká republika plní, respektive pro ni nepředstavují téma. Jedná se o aspekty, důležité pro jiné evropské země, kde existují zcela jiné organizační modely policejní práce (decentralizované síly – jako Anglie a Wales, případně Španělsko; federace jako Belgie, Německo nebo Spojené státy americké; státy, kde je více celostátních policejně-bezpečnostních sil: Itálie, opět Španělsko a další).

Česká republika a Evropský model kriminálního zpravodajství: prvotní postřehy

Česká republika je zřejmě v plnění souvisejících ambicí dále, než celá řada jiných evropských zemí. Pouze je třeba tento aspekt více propagovat, prezentovat (například za častější na používání pojmu „kriminální zpravodajství“ resp. „kriminální analýza“ namísto jiných dosud užívaných pojmů, zakotvení stručných pasáží v tomto duchu do připravovaných strategických a koncepčních dokumentů a podobně.).

Jiné aspekty (zavedení testu integrity, organizační aspekty, policejní vzdělávání, fungování informačních systémů, ochrana utajovaných a jinak citlivých informací v policejním prostředí, formalizované kanály mezinárodní policejní spolupráce atd.) jsou v rámci České republiky rovněž vyřešeny, jen není prezentováno, že se jedná o součást modelu kriminálního zpravodajství.

Určité zbytkové úkoly či činnosti se spíše týkají „firemní kultury“ nebo personální práce v rámci Policie České republiky (nedostatek kvalitních analytiků a dalších souvisejících profesí), sice představuje určitou výzvu, ale i zde je možné předpokládat, že na úrovni přinejhorším obdobné, jako v jiných evropských zemích (členských státech Evropské unie).

Tyto aspekty zmiňuje dokument **Koncepce analytiky služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky do roku 2022 s výhledem do roku 2025**, který byl schválen policejním prezidentem dne 11. března 2020.

Milníky procesu na mezinárodní úrovni

A nyní se vracíme na mezinárodní respektive nadnárodní úroveň tématu. Na časové lince budou podle možností sledovány stěžejní dokumenty respektive milníky, které se týkají procesu posilování nástrojů a možností mezinárodní policejní spolupráce v Evropě.

Roky 1995 a 2006

Pracoviště SIRENE (Supplementary Informace Request) jsou zodpovědná za výměnu doplňujících informací týkajících se Schengenského informačního systému (SIS). Kanceláře SIRENE jsou kontaktními body každého členského státu a jsou v provozu nepřetržitě.

Výměna informací je založena na výměně formulářů prostřednictvím kanálu SIS-NET a doplňkových informací, vyměňovaných prostřednictvím e-mailů (z velké části za využití standardizovaných formulářů).

Schengenský informačný systém obsahuje pouze ty kategorie údajů, které jsou poskytovány každým z členských států, to znamená:²⁴

- osoby hledané k zatčení za účelem vydání (článek 95);
- občané třetích zemí, kterým bude odepřen vstup na území Schengenského prostoru (článek 96);
- pohřešované osoby (a osoby, které je třeba umístit pod ochranu) (článek 97);
- osoby předvolané před soudní orgány, včetně svědků, nebo příslušné osoby, kterým je třeba doručit rozsudek, nebo uložit trest (článek 98);
- osoby podléhající diskretnímu sledování nebo zvláštní kontrole (článek 99);
- vozidla, osoby, lodě, letadla a kontejnery, podléhající diskretnímu sledování nebo jiné formě kontroly (článek 99);
- vozidla, střelné zbraně, úřední dokumenty (vyplněné i nevyplněné) a bankovky, určené k zajištění nebo použít jako důkaz v trestním řízení (článek 100).

Kanceláře SIRENE členských států vedle toho uskutečňují výměnu jakýchkoli užitečných informací, respektive se vzájemně informují o opatřeních přijatých na národní úrovni a o následných změnách těchto opatření. Kromě e-mailového komunikačního kanálu SIS-NET lze použít další kanály (fax, telefon nebo běžná pošta).

Následující kategorie dat byly a jsou vyměňovány nejčastěji (což platí i pro jiné komunikační kanály, než SIS-NET):

- Údaje o osobách (pachatelé, podezřelí, neidentifikované osoby; jméno, datum narození, zaměstnání, otisky prstů, bydliště, DNA, ověření osobních údajů, kriminální minulost, pasy, občanské průkazy, fotografie).
- Údaje o vozidlech (vozidla používaná k přepravě podezřelých osob, pachatelů; vozidla nacházející se na místě činu nebo zaznamenaná kamerami, registrační údaje vozidel, majitel a provozovatel vozidla, nákupní doklady, vývozní a dovozní dokumentace).
- Finanční údaje (informace o společnostech, bankovní informace, majetkové vztahy, detaily transakcí, majitelé účtů, představenstvo společností, základní kapitál, informace o příjmech a majetku, neobvyklé nebo podezřelé peněžní transakce, platební karty).
- Komunikační data; údaje o předplatitelích (zejména pro mobilní telefony), internetové adresy, fakturační údaje, odchozí/příchozí hovory, e-maily, odposlechy.

²⁴ Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích. EUR-Lex, 22. IX. 2000. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex:42000A0922\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=celex:42000A0922(02))

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006, ze dne 20. prosince 2006, o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II). EUR-Lex, 28. XII. 2006. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1987&from=DE>

Rozhodnutí Rady 2007/533/SVV ze dne 12. června 2007 o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II). EUR-Lex, 7. VII. 2007. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32007D0533>

Rozhodnutí Komise ze dne 4. března 2008, kterým se přijímá příručka SIRENE a další prováděcí opatření k Schengenskému informačnímu systému druhé generace (SIS II) (oznámeno pod číslem K(2008) 774); 2008/333/ES. EUR-Lex, 8. V. 2008. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32008D0333>

Rok 2004/2005

Haagský program, spustený práve v letech 2004/2005²⁵ zavedl koncept, označovaný ako **Princíp či zásada dostupnosti** (principle of availability, PoA).

Zásada dostupnosti se tak stala jedným ze základných kamenů mezinárodní spolupráce v oblasti prosazování práva v rámci Unie. Orgán prosazování práva z kteréhokoli členského státu, pokud potřebuje k výkonu svých povinností určité informace, disponuje možností tyto informace získat od jiného členského státu, respektive od orgánu prosazování práva v jiném členském státě. Stát (orgán), který těmito informacemi disponuje, je zpřístupní k uvedenému účelu, přičemž jsou případně zohledněny požadavky případného probíhajícího vyšetřování v tomto dožadovaném státě.

Rok 2005: Průmská smlouva

Dne 27. května 2005 Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Lucembursko, Nizozemsko a Rakousko podepsal v obci Prüm (Německo) Smlouvu o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu, přeshraniční/mezinárodní trestné činnosti a nelegální migraci. Od té doby ke smlouvě přistoupily další členské státy (Finsko, Slovinsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Slovensko a Estonsko). Ze států mimo Unii je smluvním partnerem ještě Norsko. Česká republika, spolu s dalšími členskými státy a Islandem, Švýcarskem a Lichtenštejnskem pak tvoří jakýsi vnější kruh účastníků ujednání. Smlouva si kladla a klade za cíl posílit mezinárodní respektive přeshraniční spolupráci v oblasti prosazování práva a justice (výměna soudních a policejních informací na základě principu hit/no-hit, podobně jako v případě Interpolu).

Prümské rozhodnutí umožňuje orgánům činným v trestním řízení výměnu informací pomocí následujících nástrojů:

- Automatické vyhledávání profilů DNA.
- Automatické vyhledávání daktyloskopických dat pomocí vzájemně přístupných technických vstupů do automatizovaných systémů identifikace otisků prstů (Automatic Fingerprint Identification System, AFIS).²⁶
- Automatické vyhledávání údajů o registraci vozidla v evropském informačním systému (EUropean CAR Registration and driving licence Information System, EUCARIS).²⁷

V případě „hitu“ následuje výměna osobních údajů. Jinými slovy, strážce zákona v jednom členském státě může zjistit, zda materiál DNA (nebo otisky prstů), získaný během vyšetřování, vykazuje shodu s již dříve zajištěným materiálem, a to nejen v národním systému, ale také v odpovídajících systémech jiných členských států. Automatizované dotazy lze odesílat selektivně do jednoho, několika nebo všech členských států Unie. Dotazující však nedisponuje přímým přístupem k detailům případu. Tyto informace je stále nutné vyžádat samostatně, prostřednictvím dalších instrumentů či kanálů spolupráce. Možnost téměř okamžitého zjištění,

²⁵ Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii stanovil obecné priority a politické cíle v oblasti vnitřní bezpečnosti EU na období let 2005-2009. Dokument byl schválen na zasedání Evropské rady 5. listopadu 2004 a jeho rámec, hlavní cíle a implementaci detailněji určuje Akční plán schválený 3. června 2005. Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://1url.cz/vKfq0>

²⁶ Kriminalistická daktyloskopie. Policie České republiky – Kriminalistický ústav. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kriminalisticka-daktyloskopie-252919.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁷ EUropean CAR Registration and driving licence Information System. Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-kradeze-motorovych-vozidel.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

zda je určitý typ informácií k dispozíci v inom členskom štáte (a ve ktorom), bez jakékoli formálnej žiadosti, je treba považovať za obrovskú pridanú hodnotu pre vyšetrovaní, úsporu času a vyšší efektívnosť. Členské štáty zdôraznili, že ďalší rozvoj sdílení informácií o trestnej činnosti by sa v ideálnom prípade měl odvíjať v obdobnom modeli.

Automatické porovnávaní dat a identifikácia v systémoch hit/no-hit nelze doslova vnímať jako výměnu informácií, ale jako proces vytvářející základy pro další výměnu informácií nebo vzájemnou právní pomoc a spolupráci při prosazování práva. Průmské rozhodnutí se zdá být jedním z nejvíce efektivních nástrojů k řešení zločinů, ačkoli jeho účelem není výměna informace nebo kriminálního zpravodajství jako takového, ale umožňuje členským státům znát téměř okamžitě, kde je určitý typ informácií v jiném členskom štáte k dispozíci nebo ne.

Roky 2006 a 2008

Takzvaně nepřímý přístup k informacím na vyžádání, byl přijat 18. prosince 2006 prostřednictvím Rámcového rozhodnutí o zjednodušení výměny informácií mezi orgány prosazování práva v Evropské unii (přičemž bylo identifikováno celkem 49 typů relevantních informácií). Jako využití Principu dostupnosti lze chápat i případy, kdy jsou ve členskom štáte nasazeny týmy rychlé intervence (zejména v souvislosti s migrační vlnou). V těchto případech může hostitelský členský stát pověřit členy týmů rychlé intervence, skládající se z příslušníků orgánů prosazování práva jiných členských států, právem nahlížet do jeho národních databází, nezbytných pro hraniční kontroly.

Navazující Rozhodnutí Rady 2008/615/SVV²⁸ stanoví v článku 36, že všichni členové Štáty přijmou nezbytná opatření, aby dodržely ustanovení Rozhodnutí:

- Pro poskytování neosobních a osobních údajů pro zvládnutí akcí za účasti velkého množství osob (2009).
- Pro dodání informácií za účelem prevence teroristických činů (2009).
- Pro pomoc v souvislosti s hromadnými katastrofami a vážnými nehodami (2009).
- Pro výměnu DNA profilů, daktyloskopických dat a údajů o registraci vozidel (2011).

Rok 2009: Švédská iniciativa“

Významný krok ve sledované oblasti byl učiněn v průběhu švédského předsednictví. Stockholmský program, schválený Evropskou radou v prosinci 2009, určil priority v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí v pětiletém programu, včetně výslovné potřeby konsolidace procesů a postupů při mezinárodní výměně kriminálních informácií.²⁹ Za účelem dosažení tohoto cíle byl deklarován úkol implementace **Evropského modelu výměny informácií** (zmapovat, posoudit a doporučit způsoby konsolidace mezinárodní výměny informácií v oblasti vnitřní bezpečnosti a kriminální analýzy, respektive kriminálního zpravodajství; efektivněji a

²⁸ Rozhodnutí Rady ze dne 23. června 2008 o posílení mezinárodní spolupráce, zejména v boji proti terorismu a mezinárodní kriminalitě. 2008/615/SVV. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32008D0615>

²⁹ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 18. prosince 2006 o zjednodušení výměny informace a zpravodajství mezi orgány prosazování práva členských států Evropské unie, „Švédská iniciativa“. 2006/960/SVV; 7968/2008 COR 1. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32006F0960> Rozhodnutí Rady ze dne 23. června 2008 o posílení mezinárodní spolupráce, zejména v boji proti terorismu a mezinárodní kriminalitě. 2008/615/SVV. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32008D0615>

rychleji vyměňovat stávající informace a poznatky za účelem vyšetřování trestných činů nebo provádění „kriminálních zpravodajských operací“).³⁰

V souladu s článkem 6 Švédské iniciativy členské státy mohou zvolit jakékoli stávající komunikační kanály, používané pro mezinárodní spolupráci v oblasti prosazování práva. Nejpoužívanějšími komunikačními kanály pro tento účel jsou následující:

- Kanál SIRENE.
- Kanál Europolu.
- Komunikace cestou styčných důstojníků.
- Kanály vzájemné pomoci mezi celními orgány (Neapol II).
- Dvoustranné kanály spolupráce a další.

Čtyři stěžejní rozměry tématu byly a jsou zejména následující: 1) Právní rámec. 2) Komunikační kanály. 3) Informační toky. 4) Technologická řešení.

Předpokládalo a přepokládá se, že orgány prosazování práva členských států mohou odepřít přístup k informacím jinému členskému státu pouze za okolností popsaných v článku 10, tedy pokud by takový krok:

- mohl poškodit základní zájmy národní bezpečnosti;
- mohl ohrozit úspěch probíhajícího vyšetřování nebo operace zpravodajské služby nebo bezpečnost jednotlivců;
- byl vnímán jako nepřiměřený/irelevantní s ohledem na účely, pro které je informace požadována;
- příslušný soudní orgán nepovolil;
- alternativně lze informaci odmítnout v případě, že se týká trestného činu či přečinu, který by v dožadované zemi nebyl potrestán sazbou odnětí svobody přesahující jeden rok.

Iniciativa se nejen snažila zakotvit a dále rozvinout praktické využívání zásadu dostupnosti, ale také urychlit spolupráci **stanovením časových limitů pro zodpovězení žádostí o informace**. Naléhavá žádost by měla být ideálně zodpovězena do 8 hodin, zatímco ostatní informace by měly být dostupné do jednoho týdne. Ve výjimečných případech je u značně komplikovaných dožádání možné akceptovat časový rámec dvou týdnů.

Švédská iniciativa nicméně termín „naléhavost“ nedefinuje jednoznačně. „Naléhavé“ případy však mohou být jakékoli situace, během níž hledané informace:

- Mohou zabránit riziku smrti nebo závažnému poškození osob nebo vážného poškození majetku.
- Mohou zapříčinit nebo ukončit rozhodnutí zahrnující zbavení osobní svobody (pokud takové rozhodnutí musí být přijato v krátké době).
- Mohou zabránit ztrátě informací, které jsou důležité pro další fáze vyšetřování.
- Příklady takových situací jsou: únosy a brání rukojmí; možnost, že bude spáchán nebo opakován závažný přestupek; nevyjasněné zmizení nezletilých nebo dospělých osob; rozhodnutí týkající se držení osoby v policejní vazbě nebo vzetí podezřelého do vazby nebo

³⁰ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 18. prosince 2006, o zjednodušení výměny informace a zpravodajství mezi orgány prosazování práva členských států Evropské unie, „Švédská iniciativa“. 2006/960/SVV; 7968/2008 COR 1. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32006F0960>

propuštění osoby; možný útěk osoby, podezřelé ze spáchání závažného zločinu; ohrožení bezprostřední destrukcí atd.

- Požadavky na urgentní přenos dat nejsou však příliš časté, nakoľik naprostá většina členských států uvádí, že jejich partneři vždy nebo zpravidla naléhavost žádosti respektují.
- Hlavními důvody pro nevyhovění naléhavé žádosti je v reálu obvykle nedostatek personálu a nedostupnost informací na národní úrovni.³¹

Švédská iniciativa související komunikaci respektive výměnu informací neusnadnila zdaleka podle očekávání, protože členské státy ne vždy ochotně používají formulář, vytvořený v kontextu předsednictví Švédska, který je podle většiny členských států příliš těžkopádný. Ani zjednodušená verze formuláře, vyvinutá během **předsednictví České republiky** se neprosadila (odesílání informací v přílohách, namísto v hlavním textu e-mailu znamená další požadavky na kapacitu počítače). Členské státy obecně dávají přednost větší flexibilitě (a upřednostňují volný text před jakýmikoli formuláři).

Roky 2009/2010

Další vývoj, co se týče spolupráce v oblasti prosazování práva, přišel s Lisabonskou smlouvou, která specifikuje, že Unie zahájí policejně-bezpečnostní spolupráci, zahrnující všechny členské státy, a to výslovně včetně celních orgánů a dalších specializovaných služeb pro prosazování práva za účelem řešení prevence, odhalování a vyšetřování trestných činů. V souladu s obsahem Smlouvy, může Evropský parlament a Rada, v souladu s řádným legislativním postupem může stanovit opatření týkající se:

- shromažďování, uchovávání, zpracování, analýzy a výměny příslušných informací;
- podpory vzdělávání relevantního personálu; pouze v několika členských státech byl přítom počet zaměstnanců relevantních těles navýšen v souvislosti se zvýšením intenzity mezinárodní či přeshraniční interakce.

Kde hledat další informace?

Vedle popisu milníku souvisejícího procesu není od věci zmínit i sekundární pojednání ke zvolenému tématu, a to jak s ohledem na existující mezinárodní komparace, tak s ohledem na existující konstruktivně-kritické studie, které si kladou za cíl současné modely dále zefektivňovat.

Rok 2005 a následující: Rada Evropy

Určitými aspekty koordinovaného respektive harmonizovaného postupu v oblasti komunikace s veřejností o míře ohrožení ze strany terorismu a o doporučeném chování v souvislosti s možnými teroristickými incidenty, se zabývala i Rada Evropy, konkrétně její Výbor pro problematiku legislativních otázek v boji proti terorismu (CODEXTER).³² Na jeho 9. zasedání ve dnech 8. až 10. listopadu 2005 právě **delegace České republiky otevřela iniciativu, směřující k výměně dosavadních zkušeností o přístupech jednotlivých členských a pozorovatelských zemí Rady Evropy k uvedené problematice** (jedná se de facto

³¹ Pokyny k provádění rámcového rozhodnutí Rady 2006/960/SVV, ze dne 18. prosince 2006, o zjednodušení výměna informací a zpravodajských informací mezi orgány prosazování práva členských států Evropské unie. Brusel: Rada Evropské unie, 26. V. 2010, 9512/2010. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9512-2010-INIT/cs/pdf>

³² Action against Terrorism. Council of Europe. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/default_EN.asp
CODEXTER: Working Documents. Council of Europe. <http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/working-documents.asp>

o všetky státy evropského kontinentu, s výjimkou Běloruska, a navíc o kavkazské postsovětské republiky, Spojené státy americké, Kanadu a Japonsko).

Ačkoli tato iniciativa byla výslovně podpořena jak plénem, tak některými jednotlivými delegacemi, do současné doby však zůstalo jen u slov a žádný přehledný materiál tohoto typu nebyl vypracován. Oporou zájemců o toto téma tak zůstávají pouze databáze výše uvedeného Výboru, popisující obvykle pouze situaci v jednotlivých zemích a které jsou dle možností aktualizovány (tzv. Country Profiles).³³ Ty se však zaměřují na celý rámec protiteroristického úsilí jednotlivých zemí a téma mezinárodní výměny kriminálních informací (analýz) respektive kriminálního zpravodajství, řeší často jen okrajově nebo vůbec ne.³⁴

Roky 2009 a 2010: Protiteroristická střediska napříč Evropou

Etapa let 2009 a 2010 byla, mimo jiné, i ve znamení snah o představení potenciálu harmonizačních aktivit v rámci Unie, včetně tématu komunikace s veřejností během mimořádných událostí, respektive i výslovně ve vztahu k agendě vnitrostátní analýzy a výměny informací mezi nejrelevantnějšími institucemi. Z iniciativy zpravodajské komunity Belgie, soustředěných okolo meziresortní zpravodajské platformy (Coordination Unit for Threat Assessment, CUTA) vznikl zatím nejkomplexnější sborník na téma vnitrostátní výměny informací o ohrožení terorismem (popisujícího stav v 19 zemích Evropské unie), nazvaný „**Protiteroristická střediska napříč Evropou**“. Při vytváření publikace docházelo k obousměrné komunikaci mezi jednotlivými zeměmi a týmem Evropského proti-teroristického koordinátora.³⁵

Po úvodní pasáži věnované důležitosti vnitrostátní a mezinárodní spolupráce a výměny informací v bezpečnostní oblasti přicházejí na řadu jednotlivé členské státy Unie. Prostor je navíc věnován fungování unijního „Situačního centra“ (tzv. Sit-Cen, nyní se jedná o tzv. Intcen). Závěr sborníku se týká perspektivy dalšího prohlubování spolupráce v uvedené oblasti, s tím že právě nepřetržitý kontakt mezi zainteresovanými experty a středisky může být chápán jako základ dalšího zkvalitnění unijní bezpečnostní infrastruktury.

Jak je zřejmé, ne všechny členské státy považovaly za nutné do sborníku přispět. Proto zde ze sedmadvaceti členských států tehdejší Evropské unie chybí informace o systému v osmi z nich (Švédsku, Finsku, Francii, Portugalsku, Slovensku, Rakousku, Spojeném království a Irsku). Navzdory této skutečnosti je daná publikace zatím bezkonkurenčně nejkomplexnějším počinem ve své kategorii a zde obsažené informace je nsnadné v takové šíři nacházet v jiných zdrojích.

V textu se vedle základních informací o nastavení a fungování jednotlivých systémů zazní zmínka o tom, že některé z uvedených zemí Evropské unie se rozhodly pro vytvoření formálního systému pro výstrahu expertů či nejširší veřejnosti před terorismem či jinými významnými bezpečnostními výzvami. Tři země (Lotyšsko, Rumunsko – a Francie, která do sborníku ale přímo nepřispěla) daly přinejmenším v této době přednost hrozbě, znázorněné

³³ Country Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Council of Europe. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/country_profiles/default_en.asp

³⁴ KRULÍK, Oldřich; STAŇOVÁ, Eva; RUMPL, Tomáš. Profiles on Counter-Terrorist Capacity: Czech Republic. Council of Europe. 2008. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_themefiles/country_profiles/CODEXTER%20Profile_2008_Czech%20Republic.pdf

ŠIMEK, Milan; KRULÍK, Oldřich; STAŇOVÁ, Eva; RUMPL, Tomáš. Profiles on Counter-Terrorist Capacity: Czech Republic. Council of Europe. 2012. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/country-profiles>

³⁵ Fusion Centres throughout Europe: All-Source Threat Assessments in the Fight against Terrorism. Guy RAPAILLE and Wauter van LAETHEM eds. Antwerp; Oxford; Portland: Belgian Standing Committee; Intersentia, 2010. ISBN 978-90-5095-907-0.

„barevnými pruhy“. Další země (Nizozemsko, Belgie, Řecko, Španělsko, Malta, Estonsko a Polsko) naopak sází na slovní vyjádření možného ohrožení.

Pasáž o České republice³⁶ popisuje jak bezpečnostní systém státu jako celek (se zaměřením na otázky boje proti terorismu), tak podrobněji fungování klíčových platforem, kterými jsou Společná zpravodajská skupiny a relativně nedávno vzniklý Národní kontaktní bod pro terorismus.³⁷

Rok 2010: Studie o stavu výměny informací mezi orgány činnými v trestním řízení členských států Evropské unie³⁸

Studie pro potřeby Generálního ředitelství pro vnitřní záležitosti Evropské unie byla finalizována v prosinci 2010, za přispění expertů Mezinárodního centra pro migrační politiku a Evropské organizace veřejného práva.³⁹

Jádrem studie následující výzkumné otázky:

- Jaká je role tzv. Švédské iniciativy a Prümského rozhodnutí, co se týče zefektivnění a usnadnění mezinárodní výměny informací mezi orgány prosazování práva členských států Evropské unie?
- Do jaké míry funguje v praxi Princip dostupnosti? Nejedná se o dominantně teoretický koncept?
- Které nástroje pro výměnu informací používají orgány činné v trestním řízení v určitých členských státech – pro jaký účel a v jakém rozsahu?
- Jaké jsou konkrétní role určitých kanálů nebo nástrojů (Europol, Schengenský informační systém, dvoustranné kanály, mikroregionální uskupení – například Visegrád – i s přesahy do nečlenských států). Výslovně byly uvedeny platformy jako Středisko pro prosazování práva v jihovýchodní Evropě (Southeast European Law Enforcement Center, SELEC), Severská rada nebo Rada států Baltského moře (Council of the Baltic Sea States, CBSS).
- Jak mohou orgány činné v trestním řízení mezinárodní (ale do určité míry i vnitrostátní) výměnu informací zlepšit?
- Jaké jsou právní, technické, praktické, provozní či jiné překážky ve sledované oblasti – a jak je lze vyřešit?

Dotazníky, adresované členským všem státům, a provedení hloubkového výzkumu a analýzy procesů v souboru 12 členských států (Rakousko; Slovinsko; Finsko Itálie Nizozemsko; Estonsko; Bulharsko; Řecko; Francie; Německo; Dánsko; Spojené království) přinesly řadu zjištění a doporučení.

³⁶ MACHOVÁ, Nicole and Oldřich KRULÍK. Czech Republic: The Common Intelligence Group and the National Counter-Terrorism Contact Point. Fusion Centres throughout Europe: All-Source Threat Assessments in the Fight against Terrorism. Guy RAPAILLE and Wauter van LAETHEM eds. Antwerp; Oxford; Portland: Belgian Standing Committee; Intersentia, 2010, s. 39 až 51, kapitola IV. ISBN 978-90-5095-907-0.

³⁷ KRULÍK, Oldřich. Protiteroristická střediska napříč Evropou (recenze). Kriminalistika, 2010, č. 2, s. 151 až 152.

³⁸ Study on the Status of Information Exchange amongst Law Enforcement Authorities in the Context of Existing European Union Instruments. Brussels: Directorate-General Home Affairs in the European Commission, 2010. JLS/2009/ISEC/PR/001-F3. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://1url.cz/cKdfZ>

³⁹ International Centre for Migration Policy Development. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.icmpd.org/> European Public Law Organization. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www1.epllo.int/>

Základní zjištění

Mezi základní související zjištění patří následující konstatování:

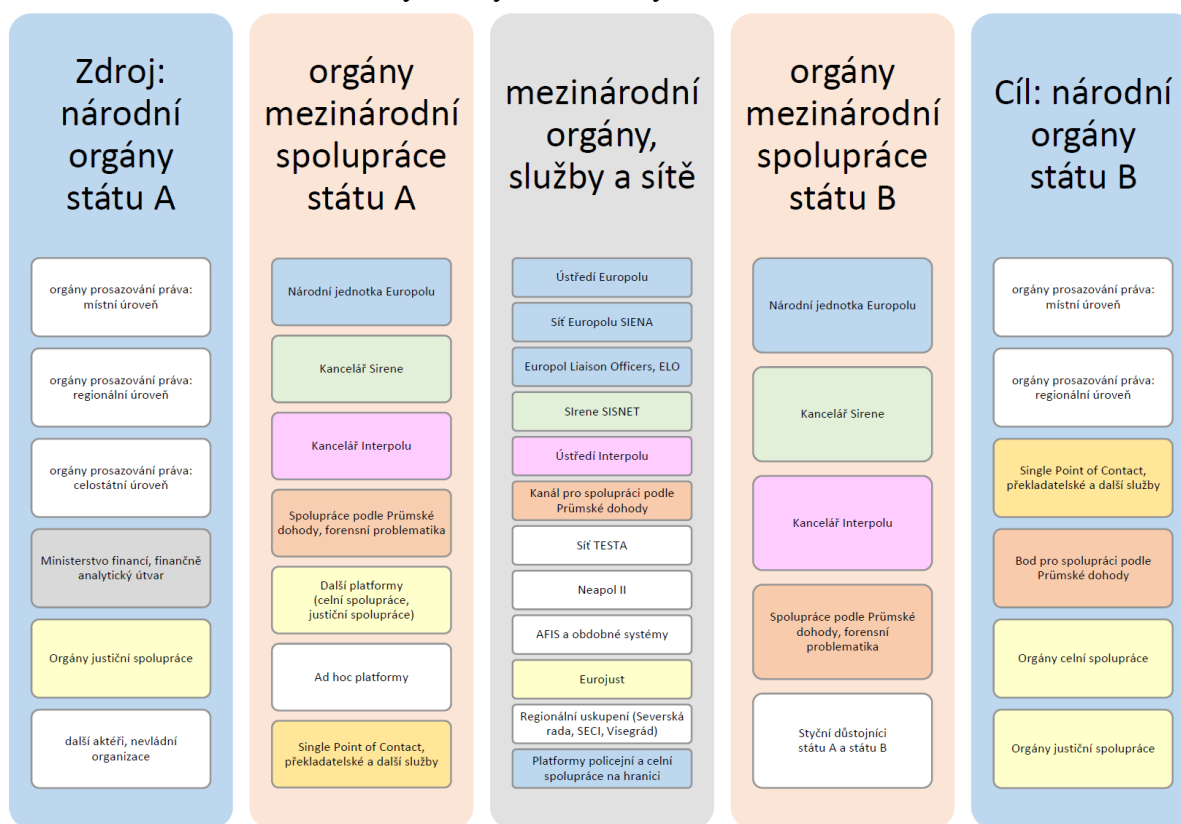
- Stávající mezinárodní výměna informací funguje přiměřeně dobře. Mnoho relevantních informací je orgánům činným v trestním řízení přiměřeně dostupných.
- Mezinárodní spolupráce a výměna informací mezi orgány činnými v trestním řízení ostatně v Evropě do určité míry vždy probíhala, ať už prostřednictvím neformálních nebo formálních systémů, prostřednictvím unijních nástrojů nebo mimo Unii.
- Výměna informací se za poslední dobu výrazně zvýšila téměř ve všech členských státech. Mezi hlavní důvody tohoto vývoje patří: rozšíření schengenského prostoru; nově uzavřené dvoustranné nebo mnohostranné dohody o policejní a celní spolupráci a výměně informací; přímá dvoustranná spolupráce; posílená role společných vyšetřovacích týmů; efektivní práce středisek policejní a celní spolupráce nebo větší znalosti a povědomí o mezinárodní respektive přeshraniční výměně informací.
- Většina dvoustranných dohod ve sledované oblasti obsahuje konkrétní články o přeshraniční výměně informací mezi orgány prosazování práva k doplnění stávajících unijních nástrojů.
- Výměna informací mezi orgány činnými v trestním řízení je progresivním nástrojem ve vztahu k významným výzvám, jakými je například terorismus (výslovně je řeč o oslabení baskických teroristických uskupení na pomezí Francie a Španělska).
- V posledních letech vznikla řada právních aktů a komunikačních kanálů, které se staly součástí rozsáhlého souboru nástrojů pro shromažďování, zpracování a sdílení informací mezi vnitrostátními orgány a unijními institucemi v oblasti zajišťování spravedlnosti, svobody a bezpečí.
- Obecně všechny členské státy Evropské unie vytvořily nepřetržitou (24/7) strukturu kontaktních pracovišť. Je však otázkou, do jaké míry v tomto režimu fungují jednotlivé vnitrostátní orgány prosazování práva a jiné národní bezpečnostní agentury.
- Mezinárodní výměna informací mezi orgány prosazování práva zahrnuje různé aspekty. Nejznámější jsou tradiční výměny informací o osobách, vozidlech, střelných zbraních, finančních a komunikačních procesech, a to prostřednictvím specializovaných komunikačních kanálů (Interpol, Europol, SIRENE atd.).
- Členské státy provádí výměnu kriminálních informací (kriminálního zpravodajství, kriminálně analytických informací) na základě mezinárodních právních předpisů a různých dvoustranných/mnohostranných dohod, kde tento aspekt figuruje obvykle pouze jako součást širší mezinárodní agendy. Může se přitom jednat i o dohody o vzájemné spolupráci respektive pomoci se třetími zeměmi.
- Poměrně velká pozornost je věnována tématu výměny informací mezi více existujícími národními policejně-bezpečnostními tělesy (jako je policejní sbor, četnictvo, pohraniční stráž a další), nebo v rámci federací, jako je Německo nebo Belgie, což v rámci České republiky nepředstavuje téma. Může to však představovat výzvu při zahraniční komunikaci.
- Zásady pro výběr informačních kanálů se liší stát od státu, přičemž nezávislost závisí na povaze a složitosti konkrétního případu. Odpovědnost za mezinárodní výměnu informace v oblasti prosazování práva je ve většině členských států centralizovaná. V některých případech jsou ale významné role určitých regionů nebo konkrétních celostátních policejně-bezpečnostních těles (policejní sbor, četnictvo, pohraniční stráž atd.). **Unifikace nebo formální harmonizace v této oblasti není zřejmá na pořadu dne.**

- Struktury orgánů pro mezinárodní výměnu kriminálních informací do značné míry závisí na administrativním uspořádání země obecně. V některých členských státech existují vysoce centralizované struktury (Francie, Slovinsko, Česká republika, Slovensko), zatímco v jiných zemích dominují decentralizované systémy a subsystémy (Německo, Španělsko).
- Národní systémy a možnosti (ohledně interoperability vyhledávacích a výměnných systémů a skutečné dostupnosti informací) se nadále poněkud liší.
- Mohou existovat dobré důvody, proč v rámci konkrétního členského státu existuje méně informačních systémů a databází než v jiném. Totéž platí pro decentralizované a fragmentované struktury ve sledované oblasti. Může se jednat jak o právní podmínky, geografické rozdíly, historické aspekty, ale i o personální, finanční a organizační příčiny.
- Členské státy zřídily různé národní struktury pro mezinárodní, ale i vnitrostátní, výměnu informací. To se týká rozdělení úkolů v oblasti prosazování práva mezi různé agentury, ale také nastavení uvnitř jednotlivých agentur samotných.
- Nemusí to nutně znamenat, že dílčí databáze by byly sloučeny do jedné metadatabáze. Přesto existuje poptávka po větší harmonizace stávajících informačních zdrojů a snazší přístup k nim, stejně jako poptávka po vyšší spolehlivosti, relevanci a přesnosti těchto informací.
- Je obtížné porovnávat různé národní struktury kvůli odlišným právním, historickým, kulturním, pracovním, geografickým a jiným aspektům.
- Zejména ve velkých (lidnatých) zemích téměř neexistuje pracoviště, které by disponovalo komplexními znalostmi o všech pracovištích, spadajících pod definici orgánů prosazování práva, respektive o jejich kontaktních pracovištích a informačních kanálech.
- Používané komunikační kanály jsou velmi často kombinovány a doplňovány s různými druhy dalších instrumentů (dvoustranné dohody, které zahrnují výměnu informací; střediska policejní a celní spolupráce; styční důstojníci;⁴⁰ styčný personál v rámci zastupitelských úřadů; společné vyšetřovací týmy atd.). Ani neformální síť, sestávající ze „starých známých“, nelze opomíjet.⁴¹
- Dožadovaný členský stát obvykle odpovídá za použití stejného komunikačního kanálu, jaký byl použit pro příchozí žádost. V případech, kdy dožadovaný členský stát odpoví pomocí jiného kanálu či způsobu, informuje žadající členský stát o postupu, který bude používat.
- Orgány činné v trestním řízení si obecně navzájem důvěřují. V rámci průzkumu situace nebyly zaznamenány žádné relevantnější náznaky případů, že informace nebyly sdíleny kvůli obavám o jejich možný únik, zapříčiněný dožadující stranou.

⁴⁰ Styční úředníci často komunikují pomocí jazyka hostitelské země, což představuje důležitou výhodu, protože jazyková bariéra je jednou z největších překážek mezinárodní respektive přeshraniční výměny informací. Někteří styční důstojníci zaměstnávají dokonce i jazykové asistenty, kteří umožňují ještě rychleji komunikovat s orgány činnými v trestním řízení hostitelské země. Někteří styční důstojníci, či jiný kontaktní personál, pokrývají několik zemí. Například mohou pracovat ve prospěch všech členských států Severské rady, což je z hlediska zemí Visegrádské skupiny inspirativní eventualita.

⁴¹ Z právního hlediska nicméně nelze obvykle neformálně získané kriminální zpravodajství plně využít, například před soudem. Neformální výměna musí být tedy vždy doplněna navazující formální komunikací.

Ilustrace: Vizualizace toho, jak spolupráce mezi dvěma státy, kde existuje odlišná vnitrostátní struktura, jak co se týče orgánů prosazování práva, tak kanálů pro jejich mezinárodní spolupráci, může díky mezinárodním sítím fungovat. Informace doputují do cíle, byť za využití odlišných kanálů.⁴²

Identifikované slabiny

Všechna opatření mohou být nedostatečná, pokud existují překážky efektivní výměny kriminální analýzy a zpravodajských informací. Překážky, které brání efektivnější mezinárodní výměně informací mezi orgány prosazování práva, byly v této studii posuzovány z různých úhlů respektive podle různých dílčích aspektů:

Právní aspekty:

- Právní překážky se týkají zejména rozdílů ve vnitrostátních, spíše než nadnárodních (unijních) právních předpisech. Současně různé interpretace unijního práva mohou vést k právním a praktickým problémům.
- Překážky, které brání efektivitě mezinárodní výměny informací, se týkají spíše rozdílů ve vnitrostátních právních předpisech, než aspektů, které je možné a vhodné modifikovat (harmonizovat) na úrovni Evropské unie. Výslovně jsou v tomto ohledu zmíněny různé národní předpisy o ochraně údajů (informací), a to jak utajované, tak neutajované (ale jinak citlivé) povahy.
- Členské státy (jejich orgány) velmi často nejsou oprávněny poskytovat do zahraničí údaje o IP adresách, vlastnicích domén, data o uživateli platebních karet, předplatitelích

⁴² Study on the Status of Information Exchange amongst Law Enforcement Authorities in the Context of Existing European Union Instruments. Brussels: Directorate-General Home Affairs in the European Commission, 2010. JLS/2009/ISEC/PR/001-F3. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://1url.cz/cKdfZ>

telefonných čísel alebo podrobností o bankovních účtoch a peněžních převodech – kvůli vnitrostátním právním předpisům o ochraně osobních údajů. Takové informace by obvykle vyžadovaly soudní souhlas.

- Výslovně byly zmíněny i slabiny, které způsobují neratifikované dohody o policejní spolupráci.
- Využití různých právních základů někdy vede k nejednotnostem ohledně využití nejvíce vhodných komunikačních kanálů.
- Vágnost vyjádření, jaký typ informací mohou členské státy poskytnout jinému žádajícímu členskému státu.

Technické aspekty:

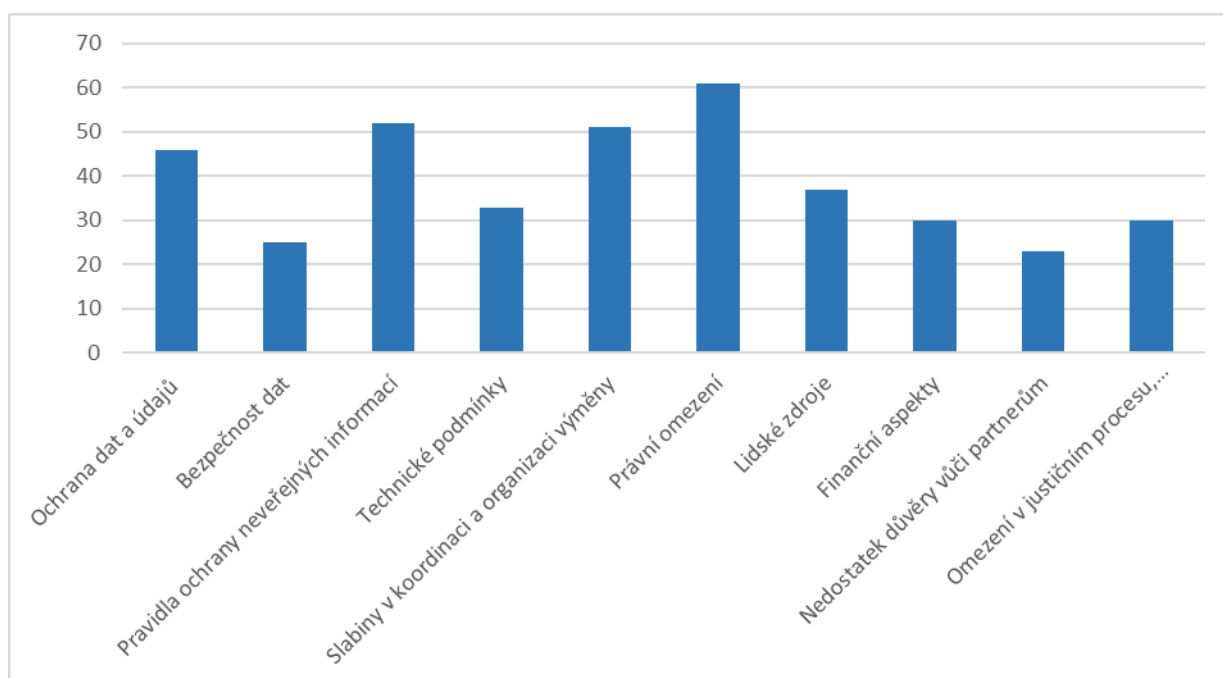
- Technické problémy bývají omezeny zejména na technické nekompatibility, které vedou k obtížím v propojení mezi různými národními databázemi.
- Rozdílný software (verze operačních systémů), respektive absence softwarové a hardwarové interoperability. Poté nemusí být, například, vždy otevřeny konkrétní přílohy. Velikost e-mailů (v některých případech překračující technické možnosti e-mailových účtů). Nedostatečně zabezpečené e-mailové systémy neumožňují odesílat citlivý materiál (z důvodu omezení přenosové kapacity).
- Bezpečnostní pravidla (například některé země nebo konkrétní bezpečnostní sbory odmítají přijímat určité typy e-mailů nebo příloh).
- Rozdíly mezi informačními systémy ztěžují dosažení interoperability. Nedostatek zabezpečených e-mailových systémů představuje pro některé členské státy problém. Překvapivě velké podíly výměn, které se provádějí faxem nebo poštovní zásilkou, jsou způsobeny částečně z tohoto důvodu.
- Komplikace, vyplývající z jazykové nevybavenosti konkrétních osob (pokud je obsah zprávy, nebo pokyn pro nakládání s ní, uveden v určitém cizím jazyce).

Organizační a jiné aspekty:

- Absence nepřetržitě fungujících kontaktních míst (u součástí a jednotek uvnitř státu).
- Použití různých komunikačních kanálů někdy způsobuje značnou, ale rozhodně neúnosnou duplikaci komunikace.
- V některých členských státech je v rámci orgánů mezinárodní kriminální (policejní) spolupráce evidentní nedostatek zaměstnanců, zatímco v některých tomu tak není.
- Ne vždy je v případě konkrétní žádosti uveden důvod, proč je žádost naléhavá.
- Různé státy různě vnímají závažnost určitých případů. Výše škody, považované za závažnou, se také v jednotlivých členských státech liší. Například v některých členských státech se vnímá pašování 500 g kokainu nebo krádeže dobytka, jako závažný zločin, vyžadující mezinárodní respektive přeshraniční spolupráci a výměnu informací, zatímco v jiných členských státech není takový případ považován za významný.
- Kvalita kriminálních informací (analýz), respektive kriminální zpravodajství je také rozdílná.

Pokud se pokusíme určitá expertní vyjádření k tématu negativních faktorů (součet odpovědí „zcela souhlasíme“ a „souhlasíme“), omezujících mezinárodní spolupráci orgánů prosazování práva členských zemí Evropské unie a Evropské zóny volného obchodu, integrovat, pak výsledkem bude následující přehled (tabulka 8):⁴³

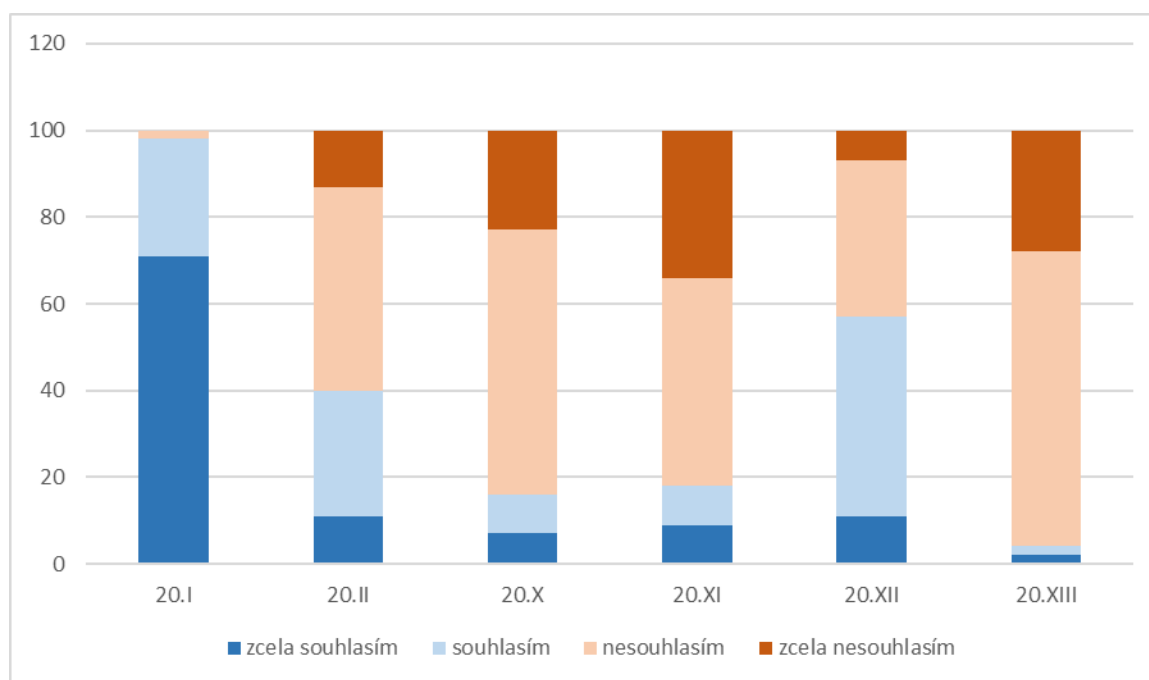
- Ochrana dat a údajů: 46 %.
- Bezpečnost dat: 25 %.
- Pravidla ochrany neveřejných informací: 52 %.
- Technické podmínky: 33 %.
- Slabiny v koordinaci a organizaci výměny: 51 %.
- Právní omezení: 61 %.
- Lidské zdroje: 37 %.
- Finanční aspekty: 30 %.
- **Nedostatek důvěry vůči partnerům: 23 %. Toto je velmi významné, nedůvěra v uvedeném srovnání vyznívá jako relativně málo významný faktor.**
- Omezení v justičním procesu, nevyužitelnost vyměněných informací před soudem: 30 %.

⁴³ Study on the Status of Information Exchange amongst Law Enforcement Authorities in the Context of Existing European Union Instruments. Brussels: Directorate-General Home Affairs in the European Commission, 2010. JLS/2009/ISEC/PR/001-F3. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://1url.cz/cKdfZ>

V obdobnom duchu se nese i druhá ilustrace, kde jsou „pozitiva“ i „negativa“ agendy relevantními experty hodnocena společně:

- Mezinárodní spolupráce představuje přidanou hodnotu pro moji organizaci prosazování práva (graf 20.1).
- Stěžejní problém a zpoždění pro mezinárodní výměnu informací mezi orgány prosazování práva představuje jazyková bariéra (graf 20.2).
- Naše organizace nedůvěřuje (některým) dalším organizacím prosazování práva, že udří stejné standardy ochrany informací (graf 20.10).
- Naše organizace postrádá personál, ochotný zajistit mezinárodní výměnu informací (graf 20.11).
- Problém představuje ta skutečnost, že různé organizace prosazování práva v různých zemích různě definují stěžejní pojmy a kategorie kriminality, což komplikuje mezinárodní výměnu informací (graf 20.12).
- Stěžejní problém a zpoždění pro mezinárodní výměnu informací mezi orgány prosazování práva představují související finanční náklady (graf 20.13).

Zjištěná nejlepší praxe

V jednotlivých členských státech bylo identifikováno mnoho osvědčených postupů (nejlepší praxe):

- Jednotná kontaktní místa (single points of contact. SPOC), vytvořená na národní úrovni, se zdají být jedním z nejvíce efektivních nástrojů pro mezinárodní výměnu informací. Tento model používají některé členské státy (například Rakousko, Estonsko, Dánsko). Nakolik je to v Schengenském katalogu doporučeno, není tento model nicméně zřejmě implementován ve všech členských státech.

- Výhodou by mohla byť vzájemná mezinárodná výmena zamestnanců jednotných kontaktních míst za účelem seznámení se se strukturami a procesy mezinárodní výměny informací v jiných členských státech. Totéž platí pro možné vnitrostátní stáže (výměny či rotace personálu) mezi relevantními součástmi bezpečnostních mechanismů (opět s cílem seznámení se s jinými národními procesy pro výměnu informací).
- Vhodné by bylo pořádání pravidelných briefingů zamestnanců národních centrálních bank za účelem zvýšení povědomí o roli a schopnostech Interpolu a Europolu, s cílem zvýšení jejich motivace sdílet informace s těmito organizacemi (Francie).
- Pozitivně je hodnoceno i sestavování národních příruček s přehlednými postupy pro mezinárodní výměnu informací (Slovinsko a Finsko).
- Doporučována jsou i společná školení, zahrnující experty z několika sousedních zemí, stejně jako zintenzívněné jazykové kurzy pro zainteresovaný personál.

Relevantní doporučení

Z obecného hlediska výměna kriminálních informací (respektive kriminálního zpravodajství) funguje poměrně dobře. Přesto téměř všechny členské státy vidí prostor pro určitá vylepšení, zejména co se týče postupů pro spontánní výměnu informací. Existuje například značný prostor pro zlepšení, týkající se koordinace a standardizace, což jsou faktory, relevantní s ohledem na účinnost mezinárodní výměny informací (v právní či technické nebo organizační oblasti). Řadu aspektů by bylo vhodné učinit jednoduššími a jednoznačnějšími, řadu procesů je možné zrychlit. Existuje také jasná potřeba, aby členské státy ještě výrazněji zvýšily své vstupy do těchto systémů, ačkoli členské státy v tomto ohledu již nemálo pokročily.

Centrální body kontaktů v členských státech by bylo vhodné posílit, přičemž by byly zřízeny centrální nebo společné registry na národní úrovni pro různé kategorie dat (aniž by přitom byl přímo sdílen jejich obsah). V rozhovorech byla rovněž zdůrazňována důležitost dovedností a zkušeností zamestnanců. Existuje potenciál harmonizace a synergií, nedotýkajících se suverenity členských států (bezpečnostní klasifikace, technické aspekty informačních technologií). Navrženo je rovněž vytvoření univerzálního formátu zpráv (UMF).⁴⁴ Vhodné by bylo i vytvoření neutrálních kanálů nebo uzlů uvnitř jednotlivých členských států, vybavených zázemím pro to, aby se každá zpráva otevřela, případně přeformátovala, a následně doručila tam, kam je potřeba. Totéž platí pro vývoj a šíření spolehlivých nástrojů pro automatický překlad. Zmíněna byla i potřeba zvedení modelu mezinárodních šifrovaných videokonferencí (tento aspekt značně urychlila koronavirová situace po roce 2020).

Ještě větší vzájemné důvěry mezi různými členskými státy by bylo ostatně možné dosáhnout omezením počtu jednotných kontaktních míst a konzistencí zamestnanců v jejich řadách.⁴⁵ Je také navrhováno podpořit výměnu zamestnanců, kteří se podílejí na mezinárodních respektive přeshraničních aktivitách a výměně souvisejících informací, mezi členskými státy.

Některé členské státy váhají s přenosem informací prostřednictvím Europolu, respektive se omezují na nutné minimum (a nepostupují v tomto ohledu nijak proaktivně). Z tohoto titulu

⁴⁴ Universal Message Format. Úřad pro publikace Evropské unie, 24. IV. 2014. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/3b2cc49f-72bb-419f-8742-eb21cd15e35c>

⁴⁵ Rozhodnutí Rady 2009/968/SVV ze dne 30. listopadu 2009, kterým se přijímají pravidla o důvěrnosti informací Europolu. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=cellar%3Aaae4a49d-af2f-43e5-b74f-da72415608c7>

je treba zvýšiť povedomí o kapacitách Europolu a jeho osvedčených postupech. Kedykoli žiadosť spadá do mandátu Europolu, je treba, aby odpoveď poskytnutá dožadovaným členským štátom bola rovněž zkopírovaná k využitiu po linii Europolu. Ve väčšine prípadů členské štáty nedisponujú priamym prístupom do databází jiných členských štátů nebo do tretích zemí, s výjimkou průmské výmeny DNA a otisků prstů. Některé členské štáty nicméně výslovně uvedly, že by, v souladu se zásadou dostupnosti, alespoň omezený priamý prístup do databází jiných členských štátů uvítaly, například ve vztahu ke konkrétním zločinům úzce spojených s přeshraničním pohybem, jako mohou být sexuální delikty proti dětem.

Pozitivní instrument představují Střediska policejní a celní spolupráce (Police and customs cooperation centres, PCCC; podle článku 39 Schengenské úmluvy), která jsou obvykle umístěna v blízkosti hranic zainteresovaných štátů (na hranici mezi dvěma členskými štáty, nebo na hranici členských štátů a tretích zemí). Tato pracoviště sehrávají významnou analytickou („zpravodajskou“) úlohu s důrazem na relevantní operační potřeby.⁴⁶

Existuje rovněž myšlenka vyvinout Evropský rejstřík rejstříků policejních záznamů (European Police Record Index System, EPRIS),⁴⁷ který by byl obdobou Evropského systému rejstříků trestů (European Criminal Records Information System, ECRIS).⁴⁸ Zřejmě poslední komplexnější zmínka o tématu z konce roku 2020 hovoří o tom, že Německo (Spolkový kriminální úřad) lobbuje za vytvoření Evropského rejstříku rejstříků policejních záznamů, aby se policejní složky ve všech členských štátech mohly dotazovat (nebo aby mohly přímo vyhledávat) v registrech osob, proti nimž je vedeno trestní vyšetřování. S takovým systémem by bylo metodou hit/no-hit možné zjistit, zda o takové zájmové osobě existují data v policejních databázích jiného štátu.

Vhodné by bylo vytvoření centrálních administrativních registrů (ve smyslu hit/no hit) v rámci všech relevantních agentur ve všech členských štátech by mohlo vyřešit nedostatek (srovnatelných) statistik. Další vývoj by tedy v ideálním případě mohl směřovat spíše k vývoji nových hit/no-hit systémů, než k otevírání národních databází orgánům prosazování práva jiných členských štátů. Podle dotazovaných expertů z prostředí členských štátů by systémy hit/no-hit mohly být nejnázne či nejefektivněji zavedeny pro následující kategorie údajů:

- existence kriminálních poznatků ve vztahu k určité fyzické osobě (ano/ne);
- záznam v rejstříku trestů (odsouzení) ve vztahu k určité fyzické osobě (ano/ne);
- záznam o tom, že určitá osoba byla důvodně podezřelá ze spáchání trestného činu, avšak nedošlo z určitých důvodů k jejímu odsouzení (ano/ne);
- angažmá určité osoby v diváckém násilí (ano/ne);
- zapojení určité osoby do politicky motivovaného násilí (ano/ne);
- informace o konkrétních střelných zbraních;
- informace o tom, zda se určitá osoba zapojila do sexuálních deliktů (ano/ne);

⁴⁶ Operational Cooperation. European Commission. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/law-enforcement-cooperation/operational-cooperation_en

⁴⁷ MONROY, Matthias. Query on Suspicion: German European Union Council Presidency wants Criminal Records Index. Matthias Monroy, 18. XII. 2020. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://digit.site36.net/tag/ecris/>

⁴⁸ Pokud se jedná o Evropský systém rejstříků trestů, výmeny informací o odsouzeních mezi několika členskými štáty funguje uspokojivě a víceméně automaticky, zatímco s některými dalšími funguje pouze na vyžádání. European Criminal Records Information System. European Commission. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/tools-judicial-cooperation/european-criminal-records-information-system-ecris_en

- informácie o výskytu konkrétného telefónneho čísla v zájmových databázách.

„Odbočka“ k tématu medzinárodnej spolupráce medzi colnými orgánmi a finančne-analytickými jednotkami

Dokument na radě míst výslovně zmiňuje roli či pozici celních orgánů, respektive jejich zapojení do mezinárodní spolupráce, s důrazem na sdílení kriminálních informací („kriminálního zpravodajství“).⁴⁹

Celní služby ve všech členských státech jsou mnohem menší než policejní síly. To může představovat jak nevýhody, tak výhody, protože jejich sítě „starých chlapců“ jsou často stabilnější, než ty které se týkají větších organizací. Mnoho informací se tímto způsobem neformálně vyměňuje a až poté se případně stane předmětem formální komunikace. Významným instrumentem ve sledované oblasti je zejména Úmluva o celním informačním systému (Customs Information System, CIS) z roku 1995 vedla ke zřízení Informačního systému proti podvodům (Anti-Fraud Information System, AFIS).

Od června 2010 v této oblasti navíc funguje Vzájemný asistenční makléřský systém (Mutual Assistance Broker, MAB).⁵⁰ což je informační nástroj a databázový systém, vytvořený Evropskou kanceláří proti podvodům (European Anti-Fraud Office, OLAF) jako součást výše uvedeného Informačního systému proti podvodům. Vzájemný asistenční makléřský systém dle vyjádření expertů představuje nástroj, který je uživatelsky vstřícnější, než do té doby převažující nástroje, ale primárním faktorem vývoje je motivace sdílet informace, které mohou být užitečné pro ostatní. Některé celní služby budují vlastní síť styčných důstojníků – navzájem, nebo prostřednictvím ústředí Světové celní organizace (World Customs Organization, WCO) v Bruselu a jejích regionálních poboček v Kolíně nad Rýnem a ve Varšavě.

⁴⁹ Nařízení Rady (ES) č. 515/97 ze dne 13. března 1997 o vzájemné pomoci mezi správními orgány členských států a jejich spolupráci s Komisí k zajištění řádného používání celních a zemědělských předpisů. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31997R0515>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 766/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 515/97 o vzájemné pomoci mezi správními orgány členských států a jejich spolupráci s Komisí k zajištění řádného používání celních a zemědělských předpisů. EUR-Lex, 13. VIII. 2008. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R0766&from=EN>

Úzká spolupráce mezi celními správami Evropské unie (Neapolská úmluva II). EUR-Lex, 14. XI. 2016.

[cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133051>

⁵⁰ Nařízení Rady (ES) č. 515/97 ze dne 13. března 1997 o vzájemné pomoci mezi správními orgány členských států a jejich spolupráci s Komisí k zajištění řádného používání celních a zemědělských předpisů. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31997R0515>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 766/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 515/97 o vzájemné pomoci mezi správními orgány členských států a jejich spolupráci s Komisí k zajištění řádného používání celních a zemědělských předpisů. EUR-Lex, 13. VIII. 2008. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R0766&from=EN>

Nařízení Rady (EHS) č. 595/91, ze dne 4. března 1991, o nesrovnalostech a zpětném získávání částek neoprávněně vyplacených v rámci financování společné zemědělské politiky, o organizaci informačního systému v této oblasti a o zrušení nařízení (EHS) č. 283/72. eSipa, 14. III. 1991. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?dr=sb&cp=31991r0595>

Nařízení Komise (ES) č. 1681/94 ze dne 11. července 1994 o nesrovnalostech a navrácení neoprávněně vyplacených částek v souvislosti s financováním strukturálních politik a organizaci informačního systému v této oblasti. EUR-Lex, 11. VII. 1994. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A31994R1681>

Nařízení Komise (ES) č. 1828/2006 ze dne 8. prosince 2006, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních týkajících se Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti a k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj. EUR-lex, 2006. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32006R1828>

Rovnež finanční zpravodajské jednotky (Financial Analytical Units, FIU) predstavujú ďalší významný rozměr tématu. Podľa povahy problematiky je vhodné je formálne alebo neformálne zakomponovať do relevantných postupů výměny informací.

Kanály celní spolupráce, včetně Celního informačního systému (Customs Information System, CIS) nicméně obecně neprochází tolik informací, kolik by bylo možné očekávat.⁵¹

Stále více celní agendy (s celní agendou související kriminality) přitom spadá do kompetence Europolu. Některé celní služby přitom zdůrazňují, že se jim dostává lepší spolupráce v případech, kde došlo k výměně pouze s jinými celními nebo na celní problematiku specializovanými policejními jednotkami. Celní orgány obvykle provádí častěji výměnu finančních údajů, zatímco policejní orgány častěji vyměňují informace o osobách a vozidlech. Konkrétně Celní správa České republiky využívá kanály mezinárodní spolupráce a výměny informací téměř ve všech vyšetřováních nebo analytických („zpravodajských“) činnostech.

„Odbočka“ Interpol

Vedle unijních procesů, je nejznámějším a nejdéle trvajícím příkladem mezinárodní spolupráce Interpol, který od roku 1923 (s přestávkami) fungoval jako hlavní globální kontaktní místo a kanál pro výměnu informací o mezinárodní kriminalitě.

Interpol sice není součástí právního ani organizačního rámce Evropské unie, přesto sehraává významnou roli při mezinárodní výměně informací v rámci Unie. V této souvislosti jsou zejména zmiňovány tyto kanály:⁵²

- Pevná síťová databáze INTERPOL (Fixed Interpol Network Database, FIND).
- Mobilní síťová databáze Interpol (Mobile Interpol Network Database, MIND).

Středisko Interpolu funguje 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, v každém ze čtyř oficiálních jazyků této organizace (angličtina, francouzština, španělština a arabština).

Rok 2014: Směrem k „Evropskému modelu kriminálního zpravodajství“

Studie z roku 2014, nazvaná „Směrem k Evropskému modelu kriminálního zpravodajství“, s podtitulem „Potřeba účinné výměny zpravodajských informací v oblasti vymáhání práva v Evropské unii“ je, paradoxně, limitována prakticky pouze na staré členské státy Unie. Text hovoří o tom, že situace ve sledované oblasti je obecně dobrá, ale že zdaleka ve všech členských státech není věnována dostatečná pozornost personálnímu, organizačnímu či technickému zabezpečení pracovišť pro nepřetržitou mezinárodní výměnu kriminálních informací (a nepřímou hovoří o nutnosti větší standardizace, či přímo harmonizace v tomto ohledu).⁵³

Ilustrace: Vizualizace, uvedené v rámci studie: Určitá vize harmonizace či standardizace souvisejících procesů v rámci taktické, operační, strategické respektive nadnárodní úrovně

⁵¹ Customs Information Systems. Úřad pro ochranu osobních údajů. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://www.uouu.cz/en/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=200156&id_ktg=1394&archiv=0&p1=1175

Customs Information Systems. European Data Protection Supervisor. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://edps.europa.eu/data-protection/supervision-coordination/customs-information-systems_en

⁵² Our 19 Databases. Interpol. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.interpol.int/How-we-work/Databases/Our-19-databases>

Databases. Interpol. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.interpol.int/How-we-work/Databases>

⁵³ DEL MORAL TORRES, Anselmo. Towards an European Union Criminal Intelligence Model — The Need of an Efficient Law Enforcement Intelligence Exchange in the European Union. *European Police Science and Research Bulletin*, 2014, No., 10, p. 4-11. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/view/90/79>

výměny kriminálních informací (**vlevo**) a propojení „Národních kanceláří pro kriminální analýzu“ (National Criminal Intelligence Office, NCIO) ve členských státech (**vpravo**).

Figure 3: Standard Criminal Intelligence Model at EU Member State level.

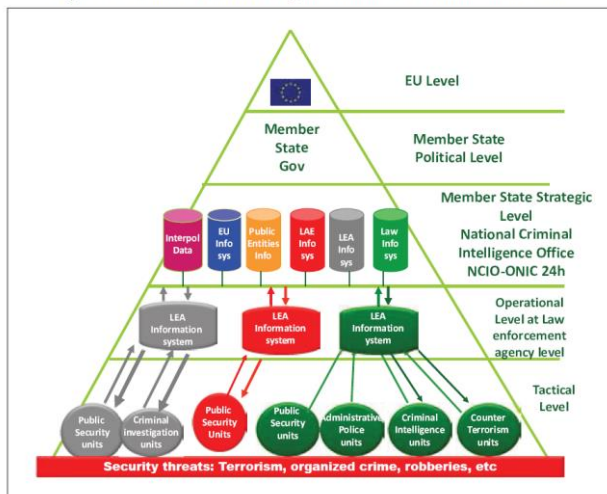
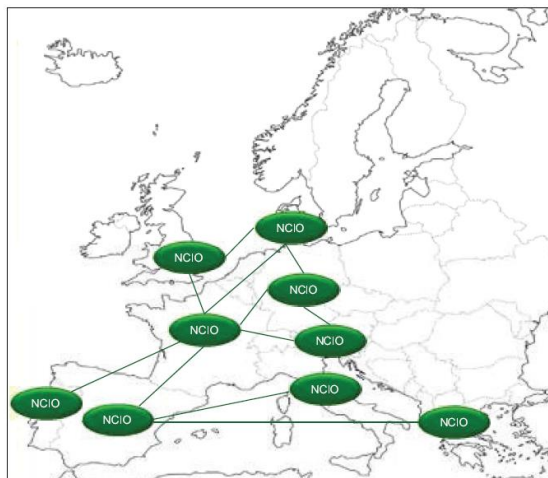

Figure 4: Proposed EU criminal intelligence model.

Vlastní průzkum: Mapování situace v jednotlivých členských státech Evropské unie

Na závěr studie existuje prostor pro vlastní poznatky, týkající se mapování situace v jednotlivých členských státech Evropské unie, co se týče jejich organizačního uchopení vnitrostátní a mezinárodní výměny kriminálních, ale výslovně i zpravodajských informací.

V letech 2018 a 2019 byly expertům z některých členských států při různých příležitostech předloženy dotazníky, týkající se určitých aspektů fungování jejich bezpečnostních komunit, s důrazem na práci s kriminálními informacemi, nebo s ohledem na využitelnost zpravodajských informací před soudem. Tato zjištění budou předmětem dalšího zkoumání (operacionalizace, ověření z otevřených zdrojů, rozšíření na zpětnou vazbu z dalších států).

Již v tento okamžik je ale čtenáře možné seznámit s určitou výsečí souvisejících zjištění. Zdaleka ne všechny sledované země (což však může souviset s povědomím konkrétního respondenta) jsou seznámeny se stěžejní terminologií; zdaleka ne ve všech státech existují meziagenturní analytická pracoviště, propojující policejní a zpravodajskou komunitu. Další zjištění vyplývající z navazující práce budou odborné veřejnosti prezentovány v nejbližší době.

Zborník pôvodných vedeckých prác, štúdií a odborných článkov
Kriminálne spravodajstvo

Země	Francie	Španělsko	Irsko	Itálie	Finsko	Belgie	Lotyšsko	Bulharsko	Kypr	Chorvatsko	Estonsko	Polsko	Malta	Rumunsko	Litva
Pojem kriminální zpravodajství (kriminální analýza) je užíván	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano
„Národní zpravodajský model“ je zaveden	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano
Pojem policejní práce za využití zpravodajských postupů je aplikován	Ano	Částečně	Ano	Ano	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ano	Částečně	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano
V rámci bezpečnostního systému existují struktury oficiálně pověřené kriminální analytikou	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano

Země	Francie	Španělsko	Irsko	Itálie	Finsko	Belgie	Lotyšsko	Bulharsko	Kypr	Chorvatsko	Estonsko	Polsko	Malta	Rumunsko	Litva
meziagenturní pracoviště pro sdílení policejních a zpravodajských informací	Ano	Ano	Ano,	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ne	Ne	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano
meziagenturní pracoviště pro sdílení policejních a operativních informací	Ne	Ne	Ano	Ano	Ne	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano
meziresortní koordinační analytické těleso	Ano na strategické úrovni	Ano pro všechny úrovně, analytické a koordinační činnosti	Ano pro všechny úrovně	Ano pro všechny úrovně	Ano pro taktickou úroveň	Ne	Ne	Ano na strategické úrovni	Ano pro taktickou úroveň	Ano na operativní úrovni	Ano na operativní úrovni analytická činnost	Ne	Ano na operativní úrovni	Ano na operativní a taktické úrovni	Ano pro všechny úrovně analytické a koordinační činnosti

Shrnutí

Pokud je na tomto mieste možné naformulovať určitú sumarizáciu predchádzajúceho textu, tak ty by v bodech mohla vyznieť zhruba nasledujúcim spôsobom:

Téměř ve všech členských státech Evropské unie se úroveň mezinárodní výměna informací za několik posledních let výrazně zvýšila, zkvalitnila a zefektivnila.

Existují sice určité technické, legislativní a jiné výzvy v této oblasti, ale ty nejsou příliš zásadní. Ani Česká republika v tomto srovnání nevyznívá jako země, před kterou by při budování Národního zpravodajského (kriminálně analytického) modelu stály zásadní úkoly. To nicméně neznamená, že není na místě závazky České republiky určitým způsobem zpřehlednit a jednoznačně okomentovat, pro potřeby probíhajících periodických hodnocení.

Použitá literatúra

KRULÍK, Oldřich; STAŇOVÁ, Eva; RUMPL, Tomáš. Profiles on Counter-Terrorist Capacity: Czech Republic. Council of Europe. 2008. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://www.coe.int/t/dlapil/codxter/4_themefiles/country_profiles/CODEXTER%20Profile_2008_Czech%20Republic.pdf.

ŠIMEK, Milan; KRULÍK, Oldřich; STAŇOVÁ, Eva; RUMPL, Tomáš. Profiles on Counter-Terrorist Capacity: Czech Republic. Council of Europe. 2012. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/counter-terrorism/country-profiles>.

MACHOVÁ, Nicole and Oldřich KRULÍK. Czech Republic: The Common Intelligence Group and the National Counter-Terrorism Contact Point. Fusion Centres throughout Europe: All-Source Threat Assessments in the Fight against Terrorism. Guy RAPAILLE and Wauter van LAETHEM eds. Antwerp; Oxford; Portland: Belgian Standing Committee; Intersentia, 2010, s. 39 až 51, kapitola IV. ISBN 978-90-5095-907-0.

KRULÍK, Oldřich. Protiteroristická střediska napříč Evropou (recenze). Kriminalistika, 2010, č. 2, s. 151 až 152.

Internetové zdroje:

Původní koncept Národního zpravodajského modelu v oblasti kontroly kriminality vznikl v roce 2005 ve Spojeném království. Viz Guidance on the National Intelligence Model [online]. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: <https://whereismydata.files.wordpress.com/2009/01/national-intelligence-model-20051.pdf>.

Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích. EUR-Lex, 22. IX. 2000. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: [https://eurlex.europa.eu/legalcontent/cs/TXT/?uri=celex:42000A0922\(02\)](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/cs/TXT/?uri=celex:42000A0922(02)).

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006, ze dne 20. prosince 2006, o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II). EUR-Lex, 28. XII. 2006. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1987&from=DE>

Rozhodnutí Rady 2007/533/SVV ze dne 12. června 2007 o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II). EUR-Lex, 7. VII. 2007. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32007D0533>.

Rozhodnutí Komise ze dne 4. března 2008, kterým se přijímá příručka SIRENE a další prováděcí opatření k Schengenskému informačnímu systému druhé generace (SIS II) (oznámeno pod číslem K(2008) 774); 2008/333/ES. EUR-Lex, 8. V. 2008. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32008D0333>.

- Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí. Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://1url.cz/vKfq0>.
- Kriminalistická daktyloskopie. Policie České republiky – Kriminalistický ústav. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kriminalisticka-daktyloskopie252919.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>.
- EUropean CAR Registration and driving licence Information System. Ministerstvo vnitra České republiky. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-kradeze-motorovych-vozidel.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>.
- Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 18. prosince 2006, o zjednodušení výměny informace a zpravodajství mezi orgány prosazování práva členských států Evropské unie, „Švédská iniciativa“. 2006/960/SVV; 7968/2008 COR 1. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32006F0960>.
- Action against Terrorism. Council of Europe. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/default_EN.asp.
- CODEXTER: Working Documents. Council of Europe. <http://www.coe.int/t/dlapil/codexter/working-documents.asp>.
- Country Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Council of Europe. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: https://www.coe.int/t/dlapil/codexter/4_theme_files/country_profiles/default_en.asp.
- Fusion Centres throughout Europe: All-Source Threat Assesments in the Fight against Terrorism. Guy RAPAILLE and Wauter van LAETHEM eds. Antwerp; Oxford; Portland: Belgian Standing Committee; Intersentia, 2010. ISBN 978-90-5095-907-0.
- International Centre for Migration Policy Development. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.icmpd.org/>.
- European Public Law Organization. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www1.eplo.int/>.
- Study on the Status of Information Exchange amongst Law Enforcement Authorities in the Context of Existing European Union Instruments. Brussels: Directorate-General Home Affairs in the European Commission, 2010. JLS/2009/ISEC/PR/001-F3. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://1url.cz/cKdfZ>.
- Universal Message Format. Úřad pro publikace Evropské unie, 24. IV. 2014. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/3b2cc49f-72bb-419f-8742-eb21cd15e35c>.
- Rozhodnutí Rady 2009/968/SVV ze dne 30. listopadu 2009, kterým se přijímají pravidla o důvěrnosti informací Europolu. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=cellar%3Aaae4a49d-af2f-43e5-b74f-da72415608c7>
- Operational Cooperation. European Commission. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/law-enforcement-cooperation/operational-cooperation_en.
- MONROY, Matthias. Query on Suspicion: German European Union Council Presidency wants Criminal Records Index. Matthias Monroy, 18. XII. 2020. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://digit.site36.net/tag/ecris/>.
- European Criminal Records Information System. European Commission. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/tools-judicial-cooperation/european-criminal-records-information-system-ecri_en.
- Úzká spolupráce mezi celními správami Evropské unie (Neapolská úmluva II). EUR-Lex, 14. XI. 2016. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133051>.

Nařízení Rady (ES) č. 515/97 ze dne 13. března 1997 o vzájemné pomoci mezi správními orgány členských států a jejich spolupráci s Komisí k zajištění řádného používání celních a zemědělských předpisů. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A31997R0515>.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 766/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 515/97 o vzájemné pomoci mezi správními orgány členských států a jejich spolupráci s Komisí k zajištění řádného používání celních a zemědělských předpisů. EUR-Lex, 13. VIII. 2008. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R0766&from=EN>.

Nařízení Rady (EHS) č. 595/91, ze dne 4. března 1991, o nesrovnalostech a zpětném získávání částek neoprávněně vyplacených v rámci financování společné zemědělské politiky, o organizaci informačního systému v této oblasti a o zrušení nařízení (EHS) č. 283/72. eSipa, 14. III. 1991. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?dr=sb&cp=31991r0595>.

Nařízení Komise (ES) č. 1681/94 ze dne 11. července 1994 o nesrovnalostech a navrácení neoprávněně vyplacených částek v souvislosti s financováním strukturálních politik a organizaci informačního systému v této oblasti. EUR-Lex, 11. VII. 1994. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A31994R1681>.

Nařízení Komise (ES) č. 1828/2006 ze dne 8. prosince 2006, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních týkajících se Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti a k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj. EUR-lex, 2006. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX%3A32006R1828>.

Customs Information Systems. Úřad pro ochranu osobních údajů. [cit. 23. XI. 2021]. Dostupné z:

https://www.uoou.cz/en/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=200156&id_ktg=1394&archiv=0&p1=1175.

Our 19 Databases. Interpol. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.interpol.int/How-we-work/Databases/Our-19-databases>.

Databases. Interpol. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://www.interpol.int/How-we-work/Databases>.

DEL MORAL TORRES, Anselmo. Towards an European Union Criminal Intelligence Model — The Need of an Efficient Law Enforcement Intelligence Exchange in the European Union. European Police Science and Research Bulletin, 2014, No., 10, p. 4-11. [cit. 23. XI. 2021] Dostupné z: <https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/view/90/79>.

Kontaktné údaje

Ing. Bc. Luděk Michálek, Ph.D.
e-mail: michalek@polac.cz

doc. Mgr. Oldřich Kruhlik, Ph.D.
e-mail: oldrich.kruhlik@pcr.cz

SYSTÉMOVÝ ASPEKT V OPERATÍVNO-PÁTRACEJ A SPRAVODAJSKÉJ ČINNOSTI

Systematic aspect in operative and searching activity and criminal intelligence

Monika HULLOVÁ

Slovenská republika

Anotácia: Autorka sa v príspevku vo forme vedeckej štúdie venuje hľadaniu a analýze systémového aspektu v operatívno-pátracej a spravodajskej činnosti. Z tohto uhla pohľadu vymedzuje a analyzuje systém poznávania kriminálnej reality a jeho subsystemy (odhaľovanie, objasňovanie a dokazovanie trestných činov), systém operatívno-pátracej a spravodajskej činnosti z pohľadu praktického a teoretického. Výsledkom tohto tvorivého procesu za využitia analýzy, komparácie a abstrakcie je projektovanie nového modelu, ktorý by adekvátne zohľadňoval potreby bezpečnostnej teórie a praxe.
Ľúčové slová: operatívno-pátracia činnosť, spravodajská činnosť, systém, metóda, prostriedok, sila, forma, poznávanie kriminálnej reality, bezpečnostná teória a prax

Annotation: The author of the paper in the form of scientific study deals with searching and analysis of systemic aspect in operative and searching activity and criminal intelligence. From this point of view, she defines and analyses the system of cognition of criminal reality and its subsystems (detection, clarification, and proving of criminal offences), the system of operative and searching activity and criminal intelligence from the theoretical and practical point of view. The result of this creative process, using analysis, comparison and abstraction, is to project a new model that should respect the needs of security theory and practice adequately.

Key words: operative and searching activity, criminal intelligence, system, method, mean, subject, form, cognition of criminal reality, security theory and practice

Úvod

Systém predstavuje „... jednotne upravený celok; usporiadanú sústavu myšlienok; premyslený, usporiadaný postup; organizáciu, ...“.¹

Zo štruktúrneho hľadiska je systém množina prvkov a vzájomných vzťahov (interakcií medzi jednotlivými prvkami). Operatívno-pátracia činnosť (ďalej len „OPČ“) a rovnako aj spravodajská činnosť (ďalej len „SČ“) alebo dokazovanie ako špecifické druhy činností vybraných štátnych bezpečnostných orgánov majú systémový charakter. Systémovosť týchto činností je žiadúca, čo možno ilustrovať viacerými argumentmi.

„Legitímnosť“ – Túto činnosť vykonávajú určené orgány štátnej správy na základe mandátu, ktorý im bol zverený ústavnou cestou. Realizácia týchto činností smeruje k dosiahnutiu spoločensky žiaduceho účelu – ochrane oprávnených záujmov Slovenskej republiky – demokratického, zvrchovaného a právneho štátu, ako aj ochrane oprávnených záujmov občanov.

„Ofenzívnosť“ – Pri realizácii týchto činností sa intenzívne zasahuje do práv a slobôd občanov.

„Zákonnosť“ – Zásah do práv a slobôd občanov musí byť striktné regulovaný právom, tzn. len na základe zákona, v jeho medziach, na dosiahnutie sledovaného účelu a len v prípade,

¹ Slovník cudzích slov. [online]. [2021-10-28]. Dostupné na internete: <https://slovník.aktuality.sk/slovník-cudzich-slov/?q=system>.

ak tento účel nemožno dosiahnuť inak, za využitia menej ofenzívnych zásahov do práv a slobôd občanov. De facto ide o interpretáciu zásad legality a proporcionality.

„*Špecifickosť*“ – Realizácia týchto činností sa viaže na špecifické inštrumentárium (metód, prostriedkov a foriem), ktoré sú oprávnené použiť len určené subjekty, a to spôsobom, ktorý explicitne vymedzuje zákon.

„*Utajenosť*“ Úspešnosť realizácie týchto činností je často podmienená striktným dodržiavaním zásad práce s utajovanými skutočnosťami pri plnení operatívnych a spravodajských úloh.

„*Systémový aspekt resp. systémový prístup*“ v poznávaní je metodologický smer, ktorý si kladie za cieľ vypracúvať metódy skúmania a konštruovať zložito organizované objekty – systémy rozličných typov a tried. Systémový prístup je spôsob myslenia, resp. riešenia problémov, pri ktorom sa javy chápu komplexne v ich vnútorných a vonkajších súvislostiach.²

Z uvedeného vyplýva, že „*systémovosť*“ vo vzťahu k realizácii OPČ a SČ je nástrojom ich účinnosti, efektívnosti a účelnosti. Nesie v sebe atribúty inštitucionalizácie, organizovanosti, plánovitosti a zákonnosti postupu.

Sme si vedomí toho, že táto problematika sa vyznačuje črtami kontradiktórnosti, utajenosti a šablónovitosti a je len veľmi ťažké prekonať zaužívané stereotypy v policajnej (bezpečnostnej) praxi a teórii. Aj tieto skutočnosti nás viedli k rozhodnutiu spracovať toto ucelené poznanie vo forme vedeckej štúdie, ktoré vychádza z dosiahnutých výsledkov vedeckovýskumnej činnosti pracovníkov Katedry kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru v Bratislave, a ktoré v inovovanej podobe predkladáme odbornej verejnosti do konštruktívnej diskusie.³

1 Systémový pohľad na OPČ, SČ a dokazovanie trestných činov

Ako sme už naznačili vyššie, OPČ a SČ predstavujú systém komponentov, medzi ktorými existujú vzájomné vzťahy. Existencia týchto komponentov je objektívne daná a verifikovaná potrebami bezpečnostnej teórie a praxe. Na systém týchto činností sa možno nazerať ako na zjednodušený model činnosti kompetentných subjektov, ktorý adekvátne vystihuje ich podstatu a charakter. Je zjavné, že systém týchto činností má dynamický charakter, ktorý sa mení v závislosti od konkrétnych cieľov (úloh) a bezpečnostnej (operatívnej) situácie, ktoré majú povahu variabilných faktorov (premenných veličín).

Systém týchto činností vnímame z dvoch hľadísk, a to praktického a teoretického. Praktické hľadisko („*bezpečnostná prax subsumujúca prax OPČ a SČ*“) vzniklo na základe zovšeobecnenia postupov realizátorov tejto činnosti v priebehu genézy, ktoré sa následne pretavilo do formalizovanej podoby osvedčených (metodicko-taktických postupov a odporúčaní), opierajúcich sa o systém povinností a oprávnení realizátorov tejto činnosti, explicitne vyjadrených v existujúcej právnej úprave. Na druhej strane, teoretické hľadisko, ktoré koncipuje „*bezpečnostná teória subsumujúca teóriu OPČ a SČ*“, vychádza z hľadiska

² HABR, J. – J. VEPŘEK. Systémová analýza a syntéza: Zdokonalování a projektování systémů, s. 25.

³ Výsledky prezentovaného poznania tematicky korešpondujú s výsledkami výskumu prezentovanými v Správe z aplikovaného výskumu pod názvom Možnosti rozvoja operatívnej činnosti polície (VÝSK 183). Výsledky realizovaného výskumu boli konštruktívne analyzované a doplnené poznaním nadobudnutým s využitím vedeckých metód – obsahovej analýzy, komparácie, analógie, abstrakcie a projektového modelovania. V neposlednom rade, v procese spracovania týchto názorov, autorka využíva aj svoje osobné skúsenosti a informácie získané priamym pozorovaním (ako základným zdrojom empirickej informácie o objekte skúmania v reálnych podmienkach) a tiež konzultácie s príslušnými odborníkmi z praxe s následným zovšeobecňovaním ich skúseností.

praktického, avšak na rozdiel od neho sa snaží na základe objektívnych výsledkov výskumu, anticipovať a projektovať optimálny model systému tejto činnosti pro futuro.

OPČ predstavuje systém spravidla utajených spravodajských opatrení, ktoré realizujú kompetentné orgány štátnej správy za účelom (cieľom) definovaným v zákone.⁴ V simplifikovanej podobe ide o nasledovné kategórie účelov (cieľov) OPČ, ktorých dosahovanie sleduje Policajný zbor ako realizátor tejto činnosti:

- ✓ prevencie (predchádzania a zamedzovania trestnej činnosti),
- ✓ poznávania trestnej činnosti (odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti a zisťovania jej páchatel'ov),
- ✓ ochrany (štátnej hranice, určených osôb,⁵ strážených objektov a technicky chránených objektov, svedka),
- ✓ pátrania po osobách a veciach.

Z uvedeného vyplýva, že OPČ primárne plní „*preventívnu, poznávaciu, ochrannú a pátraciu funkciu*“. Z pohľadu riešenia nami nastoleného vedeckého problému nás prednostne zaujíma „*poznávacia funkcia*“ tejto činnosti. OPČ predstavuje nástroj, prostredníctvom ktorého možno odhaľovať, objasňovať a dokazovať trestnú činnosť. V zákone o Policajnom zbore je poznávacia funkcia OPČ dominantne obsiahnutá vo formulácii jedného z účelov OPČ – „*odhaľovanie a dokumentovanie trestnej činnosti a zisťovanie páchatel'ov*“. Na základe výsledkov skúmania sme dospeli k záveru, že by bolo vhodnejšie substituovať uvedený účel slovným spojením „*odhaľovanie a objasňovanie trestnej činnosti*“. Uvedené podporujeme viacerými argumentmi. V prvom rade, „*dokumentovanie trestnej činnosti*“ je imanentnou súčasťou procesu odhaľovania, objasňovania aj dokazovania. Je nástrojom fixácie poznania pre potreby ďalšieho (taktického aj procesuálneho) využitia, ako aj nástrojom spätnej väzby a kontroly zákonnosti postupu. Nemožno ho vnímať izolovane, ide o permanentnú a kontinuálnu činnosť, ktorá prebieha paralelne celým procesom poznávania kriminálnej reality. Z uvedeného dôvodu sa nám javí použitie tohto pojmu v zákone redundantné. Okrem toho, zastávame názor, že cieľom (účelom) OPČ nie je len trestný čin „*odhaľiť*“ (teda zistiť, že sa skutok stal), ale ho aj „*objasniť*“ (tzn. zistiť ako sa stal, prečo sa stal, za akých okolností sa stal, kto ho spáchal, kedy a kde ho spáchal, kto bol poškodený na svojich právach a slobodách, atď.). OPČ tak nie je len nástrojom odhaľovania trestného činu, ale aj jeho objasňovania. Zároveň tu platí, že aj samotné „*zisťovanie páchatel'ov*“ je už obsiahnuté v podstate procesov odhaľovania a objasňovania skutku, nepredstavuje samostatný účel resp. nemá nadradené postavenie voči iným skutočnostiam, ktoré je potrebné objasniť (napr. modus operandi, motív, okolnosti prípadu). Sme toho názoru, že explicitné použitie pojmu „*objasňovanie trestnej činnosti*“ ako jedného z účelov OPČ má svoje logické opodstatnenie, ktoré sa opiera o policajnú teóriu a policajnú prax. V tejto súvislosti ako podporný argument uvádzame, že tento pojem je v policajnej terminológii plne domestikovaný.

Odhaľovanie, objasňovanie a dokazovanie tvoria v syntéze špecifický „*systém štruktúrnych nástrojov poznávania kriminálnej reality*“. Systém poznávania kriminálnej reality je tvorený prvkami, ktoré nám dávajú dominantne odpoveď na otázku: „*Ako a prečo kriminálnu realitu poznávať?*“ Jednotiacim kritériom je teda účel (cieľ) činnosti a subsidiárne aj spôsob jej realizácie. „*Kriminálna realita*“ predstavuje špecifický druh spoločenskej reality, ktorá má priamu súvislosť s trestnou činnosťou (pripravovanou, páchanou a spáchanou trestnou činnosťou). „*Poznávanie kriminálnej reality*“ reprezentuje špecifickú činnosť vybraných

⁴ Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, § 38a.

⁵ Napr. ústavných činiteľov a reprezentantov diplomatických misií.

štátnych bezpečnostných orgánov, ktorého účelom je identifikovať kvalifikačné znaky skutkovej podstaty trestného činu a vytvoriť tak predpoklady pre vyvedenie trestnoprávnej zodpovednosti. Vzhľadom na zložitosť a spoločenskú potrebu efektívnej realizácie tejto činnosti, na ktorej participuje celý rad subjektov, je v záujme spoločnosti, aby táto činnosť mala systémový charakter. Systémovosť korešponduje s potrebami bezpečnostnej (policajnej a justičnej) praxe a je v konečnom dôsledku zohľadnená aj v organizačnej štruktúre súčastí realizujúcich tieto druhy činností.

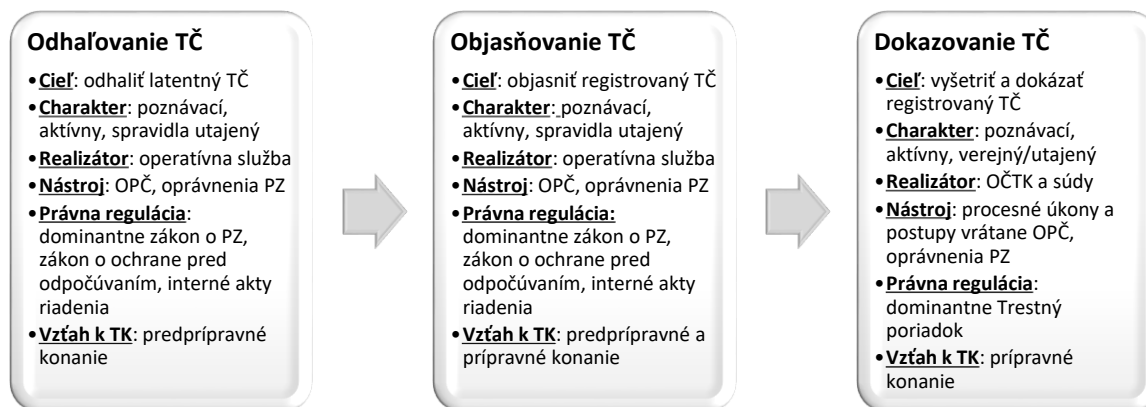
Je zrejmé, že uvedené druhy štrukturálnych nástrojov poznávania kriminálnej reality sa vyznačujú určitými špecifikami (znakmi), ktoré umožňujú ich vzájomnú demarkáciu.

„*Odhaľovanie trestných činov*“ označujeme aktívnu, systematickú, cieľavedomú a spravidla utajenú činnosť operatívnych služieb zameranú na získavanie informácií o latentnej (skrytej) trestnej činnosti a jej páchatel'och, za využitia oprávnení určeného orgánu štátnej správy (dominantne za využitia operatívno-pátracej činnosti).

„*Objasňovanie trestných činov*“ vymedzujeme ako aktívnu, systematickú, cieľavedomú a spravidla utajenú činnosť operatívnych služieb zameranú na získavanie informácií o registrovanej (zjavnej) trestnej činnosti a jej páchatel'och, za využitia oprávnení určeného orgánu štátnej správy (dominantne za využitia operatívno-pátracej činnosti).

„*Dokazovanie trestných činov*“ predstavuje aktívnu, systematickú a cieľavedomú činnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdov zameranú na získavanie informácií o registrovanej (zjavnej) trestnej činnosti a jej páchatel'och za využitia procesných nástrojov a postupov, ktorých spoločným menovateľom je vyšetrovanie trestných činov (dominantne za využitia procesných úkonov a postupov, subsidiárne za využitia operatívno-pátracej činnosti).

„Ako a prečo kriminálnu realitu poznávať?“

Obrázok 1 Systém štrukturálnych nástrojov poznávania kriminálnej reality: Vzájomné paralely a rozdiely medzi procesmi odhaľovania, objasňovania a dokazovania TČ

Legenda: TČ – trestný čin, OČTK – orgán činný v trestnom konaní, TK – trestné konanie, PZ – Policajný zbor, OPČ – operatívno-pátracia činnosť

1.1 Systém OPČ a SČ z praktického hľadiska

Ako už bolo uvedené vyššie, na OPČ sa môžeme nazerať ako na systém. V duchu zákonného vymedzenia OPČ, sú základnou stavebnou jednotkou (prvkom) tohto systému práve „spravodajské opatrenia“. Opatrenie je „jedno z foriem rozhodnutí vybraných orgánov štátnej správy“. Napr. z pohľadu trestného práva procesného je chápané ako „neformálne ústne alebo

písomné rozhodnutie technicko-organizačnej alebo operatívnej povahy“,⁶ ktoré aplikujú orgány činné v trestnom konaní a súdy. Samotný Trestný poriadok neustanovuje žiadne formálne náležitosti opatrenia, tak ako je tomu pri iných formách rozhodnutí, napr. pri rozsudku, uznesení alebo príkaze. Dokonca voči nemu nemožno podať ani opravný prostriedok. Opatrením sa rozhoduje napr. o pribratí tlmočníka a prekladateľa (§ 28 ods. 1 a 3 Trestného poriadku), ustanovení splnomocnenca zúčastnenej osobe (§ 45 ods. 5 Trestného poriadku), ustanovení spoločného zástupcu poškodených (§ 47 ods. 2 Trestného poriadku), forme vyhotovenia zápisnice na hlavnom pojednávaní alebo verejnom zasadnutí (§ 58 ods. 6 Trestného poriadku), vyžiadaní odborného vyjadrenia (§ 141 ods. 2 Trestného poriadku), a pod. Podľa teórie štátu a práva predstavuje opatrenie „*druh všeobecne záväzného právneho predpisu, t. j. normatívneho právneho aktu, ktorý vydávajú orgány verejnej moci s normotvornou pôsobnosťou – ministerstvá a iné orgány štátnej správy*“. Takéto opatrenie nadobúda účinnosť dňom uvedeným v opatrení alebo dňom vyhlásenia. Vyhlasuje sa uverejnením oznámenia o ich vydaní v zbierke zákonov alebo uverejnením ich úplného znenia.

Vzhľadom na to, že v zákone o Policajnom zbore zákonodarca bližšie nešpecifikuje pojem opatrenie a ani spravodajské opatrenie, možno analogickým výkladom vyššie uvedeného chápať opatrenie ako „*druh zákroku, zásahu, ktorým určené orgány štátnej správy dosahujú ciele sledované zákonom*“. De facto ide o súbor špecifických úkonov určených orgánov štátnej správy zameraných na získavanie, sústreďovanie, spracovávanie a využitie informácií potrebných na plnenie zákonom stanovených úloh. Prívlastok „*spravodajské*“ jednoznačne vypovedá o charaktere a účele opatrenia, pričom charakter týchto opatrení je daný subjektom (realizátorom činnosti) a spôsobom ako sa táto činnosť vykonáva.

V tejto súvislosti považujeme za vhodné uviesť, že z pohľadu teórie OPČ je použitie tohto prívlastku vo vzťahu k OPČ neadekvátne. Z logiky veci vyplýva, že „*spravodajské opatrenie*“ je druhom opatrenia, ktorým spravodajské služby (v užšom zmysle slova Slovenská informačná služba a Vojenské spravodajstvo) realizujú SČ. Táto činnosť má spravidla utajený charakter a pri jej realizácii – aplikácii špecifických zákonných oprávnení – sa výrazným spôsobom zasahuje do práv a slobôd občanov. Okrem toho má črty poznávacieho (informačného) procesu, podstatou ktorého je práca s informáciami. Analogicky ako u všetkých poznávacích procesoch, aj pre SČ je typické rozloženie tejto činnosti do viacerých fáz (etáp informačného procesu), a to získavanie, spracovanie (analýza, triedenie, verifikácia, doplnenie, vyhodnotenie) a využitie získaných a spracovaných informácií. „*Primárnym výstupným produktom*“ SČ je spracovaný údaj – „*spravodajská informácia*“ (ďalej len „SI“), ktorú realizátori SČ získali za využitia špecifických zákonných oprávnení. Cieľom (účelom) SČ je získať, spracovať a distribuovať SI určeným adresátom, ktorí ju potrebujú pre svoje rozhodovanie a činnosť (napr. parlamentu, prezidentovi, vláde, Rade obrany štátu, štátnym orgánom a inštitúciám). Za určitých okolností môže byť SI (primárny výstupný produkt SČ) pretransformovaný do podoby „*kriminálnej informácie*“ (ďalej len „KI“)⁷ alebo „*dôkaznej informácie*“ (ďalej len „DI“).

V tejto súvislosti je potrebné rozlišovať medzi:

- ✓ „*primárnym (čiastočným) výstupným produktom určitej činnosti*“,
- ✓ „*konečným (výsledným) produktom realizácie určitých činností*“.

⁶ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v platnom znení, § 10, ods. 19.

⁷ V odbornej literatúre sa na označenie „*kriminálnej informácie*“ používa aj pojem „*operatívna informácia – OI*“.

Týmito skutočnosťami chceme zvýrazniť, že primárny (čiastočný) výstupný produkt určitej činnosti sa viaže na jednu (konkrétnu) činnosť a konečný (výsledný) produkt realizácie určitých činností je výslednicou viacerých, na seba kontinuálne naviazaných činností.

V Slovenskej republike v procesoch odhaľovania, objasňovania a dokazovania trestných činov, ktoré majú poznávací charakter, možno dominantne využiť tri druhy činností, a to „SČ, OPČ a vyšetrowanie“. Pre každú z týchto činností je typický vlastný realizátor, forma realizácie, účel realizácie a výsledok realizácie. Všetky tieto činnosti sú vzájomne podmienené, dokonca možno povedať, že vytvárajú vyššie zmienený „systém procesuálnych nástrojov poznávania kriminálnej reality“. Procesuálne nástroje poznávania kriminálnej reality nám dominantne dávajú odpoveď na otázku: „Čím resp. za využitia akých nástrojov možno kriminálnu realitu poznávať?“

Vzhľadom na to, že OPČ alebo SČ môžu podľa skúmaného objektu sledovať plnenie strategických (dlhodobých, všeobecných) cieľov alebo operatívnych – taktických (krátkodobých, konkrétnych) cieľov môže mať aj výstupný produkt týchto činností charakter:

- ✓ „strategickej informácie“,
- ✓ „operatívnej (taktickej) informácie“.⁸

Strategické informácie môžu plniť analytickú a prognostickú funkciu. Môžu mať podobu rôznych analytických materiálov, podkladov a správ (napr. analytická správa o bezpečnostnej, operatívnej situácii na určitom teritóriu alebo určitej oblasti trestnej činnosti) alebo charakter prognózy vývoja bezpečnostnej (operatívnej) situácie. Účelom využitia týchto informácií je odhad miery rizika a plánovanie postupu s cieľom prevencie vzniku rizika či jeho minimalizácie. Na druhej strane, operatívne (taktické) informácie sa týkajú konkrétnej trestnej činnosti, konkrétneho kriminálneho subjektu a pod. Účelom využitia týchto informácií je zamedziť dokonaniu pripravovanej a páchanej trestnej činnosti a v prípade, že bola trestná činnosť spáchaná, je účelom trestnú činnosť odhaliť, objasniť, dokázať a vytvoriť tak predpoklady pre ďalšie rozhodnutie justičných orgánov (rozhodnutie o vine a treste).

Pri objektivizácii uvedeného je vhodné uviesť, že v súvislosti so SČ sme zaregistrovali **štyri základné modelové situácie** pri napĺňaní jej informačnej (poznávacej) funkcie realizáciou spravodajských opatrení. V prvom prípade je primárnym výstupným produktom tejto činnosti SI, ktorá slúži na plnenie spravodajských záujmov spravodajskej služby, prípadne je distribuovaná určeným adresátom pre rozhodovanie a voľbu strategických alebo operatívnych (taktických) plánov a postupov.

Obrázok 2 Podstata SČ: Modelová situácia č. 1

V druhom prípade je SI poskytnutá operatívnym službám pre plnenie ich operatívnych záujmov (vrátane objasňovania trestnej činnosti), pričom účelom takéhoto postupu je pretransformovať SI do podoby „kriminálnej informácie“ (ďalej len „KI“). SI je primárnym výstupným produktom SČ a KI konečným, výsledným produktom transformačného procesu za využitia OPČ.

⁸ STIERANKA, J. – VAŠKO, A. Odhaľovanie trestných činov (nová stratégia a prístupy), s. 206.

Obrázok 3 Podstata SČ: Modelová situácia č. 2

Tretia modelová situácia nastáva vtedy, ak operatívna služba ako adresát SI dôjde k záveru, že získaná informácia (po jej preverení formou OPČ – KI), odôvodňuje jej ďalšie procesné využitie (napr. začatie trestného stíhania, vznesenie obvinenia, odloženie, odmietnutie alebo odovzdanie veci). Za daných okolností, operatívny subjekt spracúva tzv. „realizačný návrh“ (v policajnom žargóne slangovo označovaný aj ako „realizák“), ktorý predkladá orgánom činným v trestnom konaní (ďalej len „OČTK“). OČTK realizáciou vyšetrovania de facto pretransformujú KI do podoby „dôkaznej informácie“ (ďalej len „DI“) ako výsledného produktu všetkých činností.

V tejto súvislosti je možné uviesť, a to aj napriek tomu, že v ustanovení § 119, ods. 3 Trestného poriadku zákon explicitne uvádza okruh dôkazných prostriedkov, zároveň pripúšťa aj iné pramene dôkazov, vychádzajúc pritom z premisy, že za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť k objasneniu veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona. (napr. zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v platnom znení, zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov, zákona č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe, zákona č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve a pod.). Uvedené uvádzame predovšetkým z toho dôvodu, že aplikačná prax nekorešponduje s platnou legislatívou a využitie informácií získaných podľa osobitných zákonov neakceptuje.

Obrázok 4 Podstata SČ: Modelová situácia č. 3

Poslednou alternatívou je situácia, keď SI získaná spravodajskou službou objektívne odôvodňuje podozrenie z trestnej činnosti (osobitne z organizovanej trestnej činnosti). V takom prípade sú tieto informácie procesnými postupmi (vyšetrovaním) pretransformované do podoby DI.

Obrázok 5 Podstata SČ: Modelová situácia č. 4

Na druhej strane, vo vzťahu k OPČ, sú realizátormi tejto činnosti operatívne subjekty a analogicky ako pri SČ, aj táto činnosť má spravidla utajený charakter a pri jej realizácii – aplikácii špecifických zákonných oprávnení – sa výrazným spôsobom zasahuje do práv a slobôd občanov. S ohľadom na poznávací (informačný) aspekt OPČ je primárnym výstupným produktom tejto činnosti KI alebo DI v závislosti od toho, či bola táto činnosť realizovaná integrovane v trestnom konaní alebo mimo trestného konania resp. v závislosti od sledovaného operatívneho záujmu.

V súvislosti s OPČ sme zaregistrovali **štyri modelové situácie**, ktoré ilustrujú možné využitie informácií získaných OPČ realizáciou operatívnych (v zmysle osobitného právneho predpisu – spravodajských) opatrení. V prvom prípade je informácia získaná operatívnym subjektom formou operatívneho odhaľovania, operatívneho preverovania, alebo operatívneho rozpracovania a výsledným produktom OPČ je KI.

Obrázok 6 Podstata OPČ: Modelová situácia č. 1

Za podmienky, že získaná KI je potrebná/ využiteľná spravodajskou službou, operatívny subjekt postúpi informáciu prípadne iné podklady spravodajskej službe, ktorá realizáciou spravodajských opatrení dospeje k získaniu SI.

Obrázok 7 Podstata OPČ: Modelová situácia č. 2

V prípade, že sú objektívne dôvody pre ďalšie procesuálne využitie KI, tak je táto informácia formou realizačného návrhu odovzdaná OČTK, ktorého úlohou je pretransformovať KI za použitia procesuálnych nástrojov do podoby DI.

Obrázok 8 Podstata OPČ: Modelová situácia č. 3

Posledná modelová situácia nastáva vtedy, keď OČTK dôjde k záveru, že v priebehu vyšetrovania je potrebné použiť osobitné dôkazné prostriedky, t. j. prostriedky OPČ alebo informačno-technické prostriedky (ďalej len „ITP“). Za daných okolností, pri realizácii OPČ integrovane v trestnom konaní sú priamym produktom tejto činnosti – DI.

Obrázok 9 Podstata OPČ: Modelová situácia č. 4

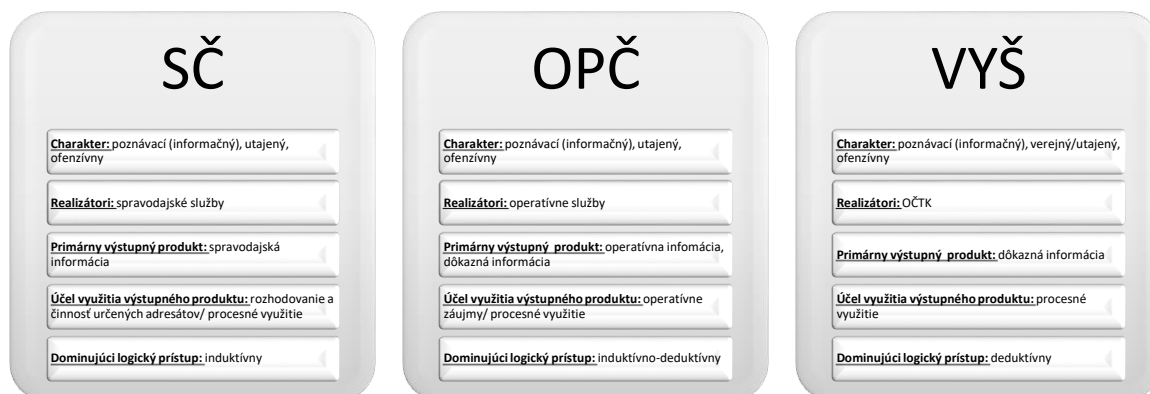
Legenda k obrázkom 1 – 8: SČ – spravodajská činnosť, SI – spravodajská informácia, OPČ – operatívno-pátracia činnosť, KI – kriminálna informácia, VYŠ – vyšetrovanie, DI – dôkazná informácia

Z doteraz uvedeného vyplýva viacero čiastkových záverov. V prvom rade je potrebné uviesť, že medzi OPČ, SČ a vyšetrovaním existujú určité paralely aj rozdiely. Prienik vidíme v charaktere týchto činností. V všetkých prípadoch ide o formy poznávacej činnosti orientovanej na získavanie informácií, za využitia špecifických zákonných oprávnení, ktorými sa intenzívne zasahuje do práv a slobôd občanov (ofenzívnosť). Osobitné postavenie v tomto systéme majú SČ a OPČ, nakoľko tieto činnosti sú realizované spravidla utajeným spôsobom. U vyšetrovania vystupuje táto črta do popredia vtedy, keď sú v procese dokazovania využívané prostriedky OPČ a ITP. Rozdiely vnímame aj z pohľadu realizátorov, primárneho výstupného produktu týchto činností (SI, KI, DI), účele využitia výstupného produktu a dominujúcom logickom prístupe. OPČ je akýmsi pomysleným prepojením, integrujúcim prvkom SČ a vyšetrovania.

„Čím resp. za využitia akých nástrojov možno kriminálnu realitu poznávať?“

Domnievame sa, že na túto jednoducho sformulovanú otázku má zodpovedať nielen prax, ale aj kreovaná teória kriminálneho spravodajstva v systémovej štruktúre bezpečnostných vied. V daných súvislostiach, je potrebné kriminálne spravodajstvo vymedziť ako

štruktúrovaný prvok systému, ktorý je akceptovaný v účelovo realizovaných procesoch spravodajskej činnosti, operatívno-pátracej činnosti a vyšetrovania.

Obrázok 10 Systém procesuálnych nástrojov poznávania kriminálnej reality: Vzájomné paralely a rozdiely SČ, OPČ a vyšetrovania

Aj na základe týchto skutočností možno uviesť, že právne vymedzenie OPČ prostredníctvom spravodajských opatrení nezodpovedá policajnej teórii a praxi, pretože z logiky veci vyplýva, že ak je podstatou SČ realizácia spravodajských opatrení za účelom získania SI, tak by podstatou OPČ mala byť realizácia „operatívnych a pátracích opatrení“, prostredníctvom ktorých by bolo možné získať KI alebo/a zároveň DI. Problémy v správnej interpretácii podstaty týchto činností spôsobuje aj skutočnosť, že Policajný zbor môže byť za určitých okolností, napr. pri akceptácii tzv. „*ECIM – európskeho modelu kriminálneho spravodajstva*“, v širšom zmysle slova chápaný ako subjekt SČ, osobitne vo vzťahu k realizácii tzv. „*kriminálneho spravodajstva*“. Kriminálne spravodajstvo predstavuje jeden z prostriedkov OPČ, ktorý je právne vymedzený v § 39a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. Ide o činnosť, ktorou sa utajeným spôsobom získavajú, sústreďujú a vyhodnocujú informácie o trestných činoch a páchatel'och a vytvárajú sa podmienky pre nasadenie agenta. Z podstaty veci vyplýva, že použitie kriminálneho spravodajstva je primárne viazané na realizáciu spravodajských opatrení. V odbornej literatúre sa možno v tejto súvislosti stretnúť s právnym názorom, ktorý navrhuje substituovať pojem „operatívno-pátracia činnosť“ pojmom „pojmom spravodajská činnosť“. Argumentmi pre takýto postup je akceptácia všeobecne (aj na medzinárodnom odbornom fóre) uznávaného pojmu „*criminal intelligence*“, ktorý zastrešuje utajené aktivity vybraných orgánov štátnej správy. Na druhej strane musíme uviesť, že tento pojem plne nepokrýva všetky funkcie, ktoré OPČ plní, hlavne preventívnu, ochrannú a pátraciu funkciu. Zároveň sa pri napĺňaní poznávacej funkcie OPČ stráca jej reaktívny charakter (reagujúc na vznikajúcu alebo vzniknutú operatívnu situáciu). Aj z tohto dôvodu nemožno s navrhovanou substitúciou plne súhlasiť.

Na základe týchto skutočností by bolo možné vytvoriť nový právny a metodicko-taktický koncept systému OPČ, ktorého základnou stavebnou jednotkou by boli „*spravodajské, operatívne a pátracie opatrenia*“, zohľadňujúci plnenie spravodajských, operatívnych, aj pátracích úloh.

„Operatívne opatrenie“ možno definovať ako súbor špecifických úkonov spravidla utajeného charakteru, realizovaných operatívnymi službami určených orgánov štátnej správy, zameraných na získavanie, sústreďovanie, spracovávanie a využitie informácií a plnenie iných operatívnych záujmov (prevencia trestnej činnosti, ochrana určených osôb, ochrana určených objektov, ochrana svedka, ochrana štátnej hranice). Prívlastok „operatívny“ symbolizuje, že predmetná činnosť má charakter:

- ✓ reaktívny (dynamicky reaguje na vznikajúcu alebo vzniknutú operatívnu situáciu),
- ✓ ofenzívny (intenzívne zasahuje do práv a slobôd občanov, napr. narúša domovú slobodu, listové tajomstvo, tajomstvo prepravovaných správ a iných písomností, bankové, daňové tajomstvo),
- ✓ spravidla utajený (napr. sledovanie, agent, odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky),
- ✓ poznávací (je zameraná na získavanie informácií operatívneho významu z rôznych zdrojov),
- ✓ aktívny/proaktívny (aplikácia vyhľadávacej zásady, zásady oficiality a legality).

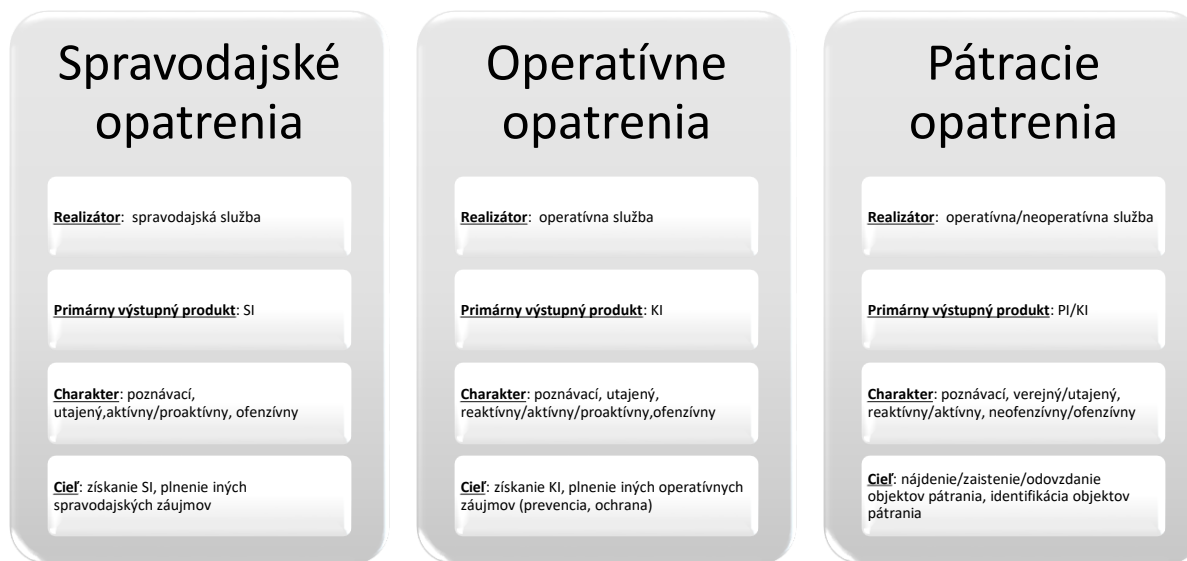
„Pátracie opatrenie“ predstavuje súbor úkonov, ktorý vykonávajú útvary operatívneho aj neoperatívneho charakteru (napr. útvary v rámci služby poriadkovej polície, dopravnej polície).

Na základe analýzy obsahovej a procesuálnej stránky pátrania sme došli k záveru, že cieľom pátracích opatrení je:

- ✓ nájsť objekty pátrania (zistiť, kde sa objekty pátrania momentálne nachádzajú),
- ✓ zaistiť objekty pátrania a odovzdať ich kompetentným adresátom (napr. oprávneným vlastníkom, zákonným zástupcom, justičným orgánom, OČTK),
- ✓ identifikovať objekty pátrania (napr. zistiť totožnosť živej alebo mŕtvej osoby).

Jedným z prostriedkov využiteľných v procese pátrania sú aj prostriedky OPČ a ITP, tzn. že pátranie môže mať za týchto okolností utajený, ofenzívny charakter. Osobitne to platí v prípade tzv. „cieľového pátrania“. V procese pátrania však z hľadiska aplikácie vo všeobecnosti dominujú klasické (neofenzívne) a verejné prostriedky, napr. sa tu využíva zverejňovanie pátrania prostredníctvom hromadne oznamovacích prostriedkov, preverky osôb a vecí. Pátracie opatrenia majú vo svojej podstate poznávací charakter, tzn. že výstupným produktom je určitý druh spracovanej informácie, ktorú môžeme hypoteticky pomenovať ako „pátracia informácia“ (ďalej len „PI“) a v prípade aplikácie prostriedkov OPČ alebo ITP aj KI. Proces pátrania začína na základe určitého stimulu, napr. na základe oznámenia nezvestnosti určitej osoby, zistenia polície alebo iných subjektov. Uvedené je prejavom reaktivity pátracích opatrení. Na druhej strane, za účelom rýchleho a efektívneho naplnenia cieľov pátrania je žiadúce, aby subjekty pátrania pristupovali k realizácii pátracích opatrení aktívne resp. za určitých okolností aj proaktívne (napr. pri pátraní po osobe podozrivej z trestnej činnosti, ktorá je členom nebezpečného zoskupenia).

Analýzou, komparáciou a abstrakciou doteraz uvedeného možno vymedziť vzájomné paralely a nuansy medzi týmito druhmi opatrení.

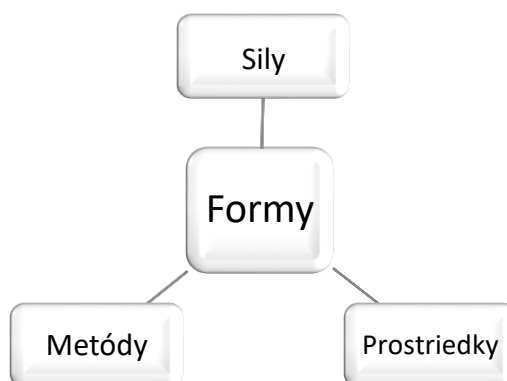

Obrázok 11 Komparácia a vymedzenie spravodajských, operatívnych a pátracích opatrení

Na základe doteraz uvedených skutočností navrhujeme v osobitných právnych predpisoch definovať OPČ ako „systém spravidla utajených operatívnych, pátracích a spravodajských opatrení vykonávaných určenými subjektmi za účelom prevencie trestnej činnosti, odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti, ochrany (štátnej hranice, určených osôb vrátane svedka, určených objektov) a pátrania po osobách a veciach.“

1.2 Systém OPČ a SČ z teoretického hľadiska

Ako sme už uviedli vyššie, systémovosť OPČ a SČ možno vnímať aj z pohľadu teoretického (strategického, metodicko-taktického, technického a logistického), ktorý nám ponúka teória OPČ a SČ. Aj na základe týchto tvrdení možno konštatovať, že systém týchto činností je tvorený základnými a odvodenými (nadradenými) prvkami. „Základnými prvkami“ tohto systému sú „sily, metódy a prostriedky“. Integrujúcim, „nadradeným prvkom“ sú „formy“. V simplifikovanej podobe možno vzájomné vzťahy všetkých prvkov tohto systému vyjadriť v nasledovnej štruktúre:

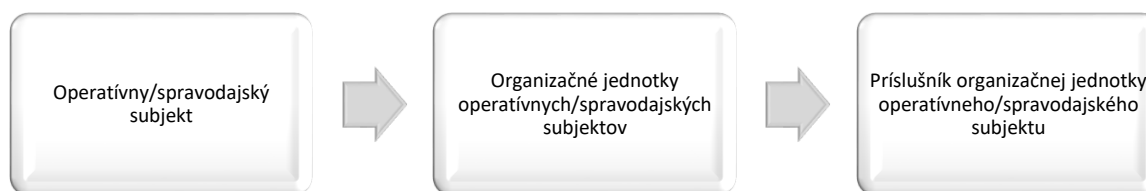
Obrázok 12 Štruktúra systému OPČ a SČ z teoretického hľadiska

Na základe uvedeného možno vymedziť niekoľko črt tohto systému. V prvom rade, je zjavné, že „účelom existencie a fungovania tohto systému je plnenie (ochrana) záujmov

spoločnosti v súlade so zákonom“. V druhom rade, tento systém má „*hierarchické usporiadanie*“, vzhľadom na to, že jeden z prvkov (konkrétne „*formy*“) má integrujúce, nadradené postavenie. „*Celistvosť, pevnosť štruktúry*“ tohto systému je objektívne daná a odôvodnená potrebami bezpečnostnej teórie a praxe. Bez prítomnosti ktoréhokoľvek z prvkov by systém reálne nemohol existovať (fungovať). Okrem toho možno povedať, že tento systém má „*variabilný, dynamický charakter*“, ktorý je podmienený neustále sa meniacou bezpečnostnou (operatívnou) situáciou, aktuálnymi cieľmi, úlohami, potrebami realizátorov alebo adresátov tejto činnosti, resp. spoločnosti ako celku. Z uvedeného vyplýva, že základnými črtami tohto systému sú *prospoločnosť, hierarchickosť, celistosť a variabilnosť*.

Prvok „*Sily*“

Sily nám dávajú odpoveď na otázku: „*Kto realizuje činnosť resp. aký subjekt?*“ Sily možno vnímať z pohľadu inštitucionálneho, organizačného a personálneho. Z „*inštitucionálneho hľadiska*“, sily predstavujú určené orgány štátnej správy („*operatívne/spravodajské subjekty*“) majúce mandát vykonávať tieto špecifické druhy činností. V prípade OPČ to je Policajný zbor, Finančná správa⁹ a Zbor väzenskej a justičnej stráže¹⁰ a v prípade SČ to je dominantne Vojenské spravodajstvo¹¹ a Slovenská informačná služba¹² (subsidiárne aj Policajný zbor). Z pohľadu „*organizačného*“, tieto operatívne/spravodajské subjekty v rámci svojej organizačnej štruktúry disponujú konkrétnymi „*organizačnými jednotkami*“ (službami, útvarmi, oddeleniami a pracoviskami), ktoré sú oprávnené vykonávať túto činnosť (osobitne to platí v prípade OPČ). A na záver, z „*hľadiska personálneho*“ tieto činnosti vykonávajú osoby, služobne zaradené na predmetných organizačných jednotkách. Ide o „*príslušníkov organizačných jednotiek operatívneho/spravodajského subjektu*“ slangovo označovaných aj ako „*operatívci*“ a „*spravodajcovia*“. Napr. v rámci Policajného zboru (operatívny subjekt) vykonávajú OPČ len na to určené organizačné jednotky – služby, medzi nimi aj služba kriminálnej polície, ktorá je reprezentovaná viacerými útvarmi (napr. odbormi kriminálnej polície na okresných a krajských riaditeľstvách Policajného zboru, ktoré sa ďalej štrukturálne členia, pričom OPČ vykonávajú tí príslušníci, ktorí sú zaradení na operatívnych oddeleniach).

Obrázok 13 Sily z inštitucionálneho, organizačného a personálneho hľadiska

K problémom na úseku inštitucionálneho, organizačného a personálneho zabezpečenia OPČ, ktorý má priamy dopad na efektívnosť tejto činnosti patrí fakt, že príslušník operatívnej zložky nemá jednoznačne definované procesné postavenie, čo má za následok, že informácie (KI), ktoré získa s využitím OPČ nie je možné využiť v trestnom konaní ako dôkaz. Uvedená

⁹ Zákon č. 35/2019 Z. z. o finančnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁰ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov.

¹¹ Zákon č. 198/1994 o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

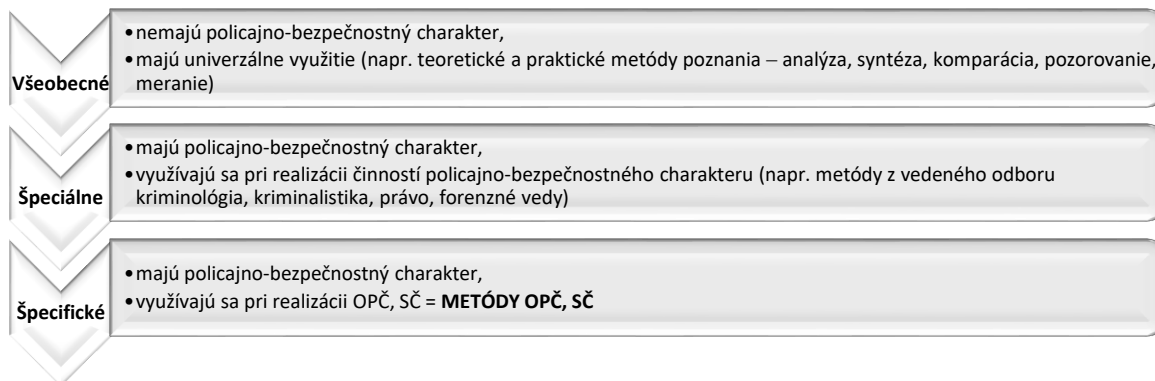
¹² Zákon č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

skutočnosť má za následok duplicitu niektorých úkonov, ktorá narúša koncept hospodárneho a efektívneho trestného konania. Z uvedeného dôvodu by bolo žiadúce, aby bola pozícia a rola príslušníka operatívnej zložky explicitne zakomponovaná do pozície a roly OČTK (samozrejme len vo vzťahu k realizácii OPČ integrovanej do trestného konania). Uvedené uvádzame aj napriek tomu, že v zmysle § 10 ods. 9 Trestného poriadku môže byť „*policajtom*“ chápaný aj iný príslušník Policajného zboru, než vyšetrovateľ alebo poverený príslušník Policajného zboru, a to v rozsahu uvedenom osobitným právnym predpisom. Týmto predpisom je Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 192/2017 o rozsahu vykonávania rozhodnutí, opatrení a úkonov trestného konania vo vyšetrovaní a skrátenom vyšetrovaní. V zmysle § 3 tejto vyhlášky je príslušník Policajného zboru zaradený v službe kriminálnej polície oprávnený vykonávať niektoré procesné úkony, napr. zaisťovacie úkony alebo vyhľadávať a zabezpečovať dôkazy, aby mohli byť vykonané v ďalšom konaní (vyhľadávanie a zabezpečovanie dôkazov sa týka len skráteného vyšetrovania v zmysle § 203 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku). Uvedenú skutočnosť vnímame ako aplikačný problém, ktorý sa analogicky vzťahuje aj na kriminalistického technika a jeho pozíciu a rolu v trestnom konaní. Pozíciu a rolu obidvoch subjektov vo vyšetrovaní/skrátenom vyšetrovaní upravuje len interný akt riadenia, ktorý nemá charakter všeobecne záväzného právneho predpisu.¹³

Prvok „Metódy“

Metódy nám dominantne dávajú odpoveď na otázku: „*Ako resp. akým spôsobom je činnosť realizovaná?*“ Je zrejmé, že aplikačná rovina metódy sa často spája s použitím určitého nástroja, pomôcky alebo prostriedku. Avšak z metodologického hľadiska nás v tomto prípade zaujíma práve taktická (nie technická) stránka aplikácie metódy. Metóda predstavuje konkrétny spôsob realizácie určitej činnosti, systém postupov, operácií a úkonov v rámci logickej postupnosti od všeobecného ku konkrétnemu. To znamená, že základnou stavebnou jednotkou každej metódy je konkrétny, čiastkový úkon. Na druhej strane, charakter metódy je determinovaný nielen povahou (druhom) jednotlivých úkonov, operácií a postupov, ktoré metódu vytvárajú, ale aj ich postupnosťou, nadväznosťou. Je zrejmé, že vzhľadom na dominujúcu skrytú povahu OPČ a SČ, má aj inštrumentárium metód spravidla utajený charakter. Dokonca, na rozdiel od prostriedkov, metódy nie sú právne (explicitne) vymedzené vo všeobecne záväzných právnych predpisoch, čo v zásade nevnímame ako problém. Dôvodom takéhoto postupu je snaha utajiť konkrétny spôsob realizácie týchto činností pred nepovolnými osobami (v užšom zmysle slova páchatelmi) a v druhom rade, zákonodarca dal konkrétnym orgánom štátnej správy zákonný mandát pre realizáciu týchto činností, pričom konkrétne spôsoby realizácie týchto činností ponechal na rozhodnutie realizátorov, resp. na možnosť realizátorov upraviť tento postup bližšie v interných aktoch riadenia. Metódy používané v OPČ a SČ možno v závislosti od ich charakteru a využiteľnosti rozdeliť do 3 kategórií, a to na metódy všeobecné, špeciálne a špecifické.

¹³ Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní.

Obrázok 14 Systém metód používaných v OPČ, SČ

K typickým metódam používaným pri realizácii týchto činností (v užšom zmysle slova „metódam OPČ a SČ“) patrí osobné pátranie, vyťažovanie, pozorovanie, zisťovanie informácií, prehliadka, previerka, legenda, kombinácia, kryté operatívne dokumentovanie a kriminalistické skúmanie a koordinácia iných postupov. Niektorí odborníci zaraďujú k týmto metódam aj osobné vyhľadávanie, operatívnu rekognoskáciu, modelovanie, previerku alibi, identifikáciu, kriminálne analýzy, prácu s verziami, rôzne druhy spravodajských hier a pod.¹⁴ Je zrejmé, že týchto metód môže byť celý rad, rovnako aj možných klasifikácií z praktického aj teoretického hľadiska (rešpektujúc existujúce potreby praxe a zásadu prípustnosti).

Ako sme už uviedli vyššie, metódy vyjadrujú procesuálny aspekt určitej činnosti, tzn. že dominantne vypovedajú o spôsobe jej realizácie. Subsidiárne je v metóde zahrnutá aj materiálna (vecná) alebo technická stránka, tzn. že aplikácia metódy sa môže viazať na určitý nástroj, pomôcku, prostriedok, ktorý je nevyhnutným predpokladom realizácie činnosti alebo nástrojom zlepšenia možností a schopností realizátora činnosti. Napr. metóda merania vyžaduje použitie prostriedku (metra), metóda pozorovania je efektívnejšia s použitím prostriedku (ďalekohľadu). Hranice medzi vymedzením metódy a prostriedku sú veľmi tenké, a je tomu aj v prípade OPČ a SČ. Dokonca aj samotná bezpečnostná teória a aplikačná prax má s týmto nemalé problémy. Z tohto uhla pohľadu by bolo možné chápať ako metódu aj niektoré prostriedky OPČ a SČ. Napr. sledovanie osôb a vecí, kontrolovanú dodávku, predstieraný prevod vecí, zámenu obsahu zásielok, použitie agenta a legalizanta, kriminálne spravodajstvo, monitorovanie osôb a dopravných prostriedkov, realizáciu odpočúvania telekomunikačnej prevádzky, vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov, prácu s informátorom apod. Sme toho názoru, že pri týchto prostriedkoch je dominujúca procesuálna (nie materiálna alebo technická) stránka. De facto predstavujú určitý spôsob realizácie (postup, operácia, úkon) OPČ alebo SČ, tzn. nesú viac atribúty metódy ako prostriedku.

Prvok „Prostriedky“

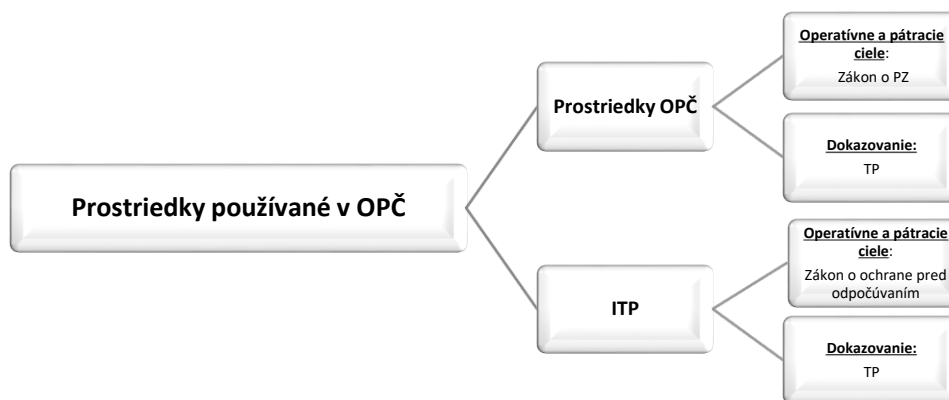
Prostriedky nám dominantne dávajú odpoveď na otázku: „Čím resp. za využitia akých nástrojov možno činnosť realizovať?“ Prostriedok je akákoľvek osoba, vec, nástroj, pomôcka, ktorá vytvára vhodné podmienky pre realizáciu týchto činností. V zmysle osobitných právnych predpisov možno pod prostriedkami OPČ a SČ rozumieť prostriedky OPČ, ITP a informačno-operatívne prostriedky.

Vo vzťahu k „prostriedkom používaným v OPČ“, možno uviesť, že z právneho hľadiska sú v OPČ používané dva druhy prostriedkov, a to prostriedky OPČ a ITP, pričom

¹⁴ LISOŇ, M. Operatívno-pátracia činnosť: všeobecná časť, s. 112.

v aplikačnej rovine sa postupuje v závislosti od sledovaných cieľov. Aj z tohto uhla pohľadu možno hovoriť o tzv. „*duálnej právnej úprave prostriedkov používaných v OPČ*“. Trestný poriadok oprávňuje OČTK používať tieto prostriedky za účelom dokazovania trestnej činnosti. Zákon o Policajnom zbore a zákon o ochrane pred odpočúvaním oprávňuje Policajný zbor používať tieto prostriedky na plnenie „*operatívnych cieľov*“ (prevencia trestnej činnosti, odhaľovanie a objasňovanie trestnej činnosti, ochrana štátnej hranice, ochrana určených objektov a určených osôb vrátane svedka) a „*pátracích cieľov*“ (nájsť, zaistiť, odovzdať, identifikovať objekt pátrania).

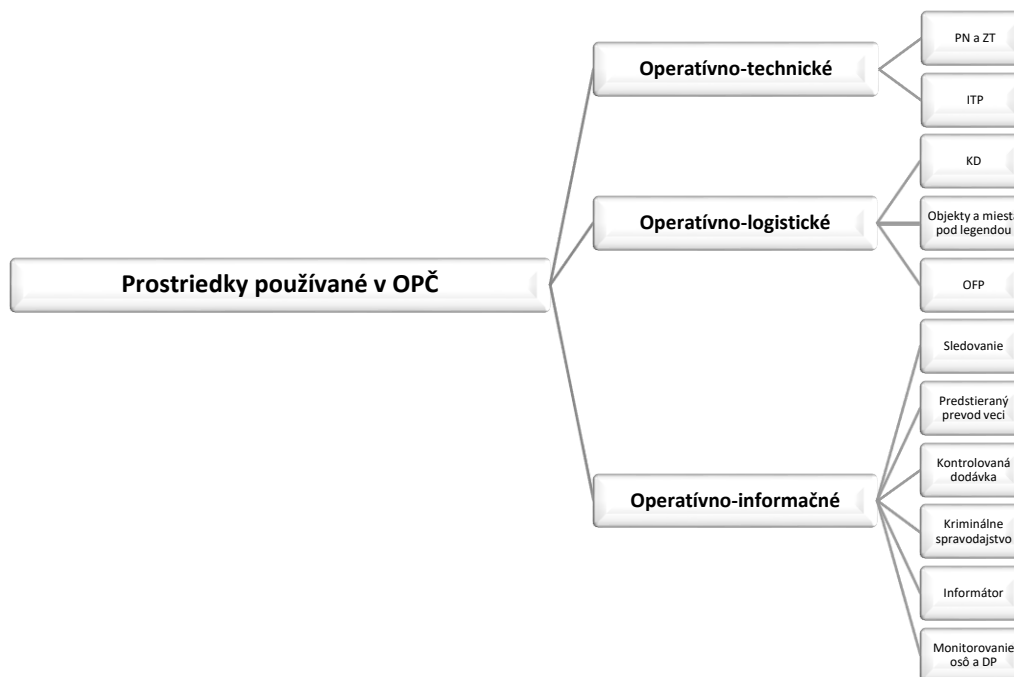
Rozdiel je evidentný nielen vo využiteľnosti získaných informácií (KI, DI) ale aj v spektre prostriedkov (napr. v zmysle zákona o Policajnom zbore možno použiť až 9 prostriedkov OPČ (sledovanie osôb a vecí, predstieraný prevod vecí, kontrolovanú dodávku, kriminálne spravodajstvo – agenta – policajta-legalizanta, informátora, monitorovanie osôb a dopravných prostriedkov, prostriedky nástrahovej a zabezpečovacej techniky, krycie doklady, objekty a miesta používané pod legendou) a v zmysle Trestného poriadku len 5 prostriedkov (sledovanie osôb a vecí, predstieraný prevod vecí, kontrolovanú dodávku, agenta, zámenu obsahu zásielok). Analogicky to platí aj vo vzťahu k ITP.

Obrázok 15 Klasifikácia prostriedkov používaných v OPČ z pohľadu cieľov OPČ a právnej úpravy

Z teoretického hľadiska (reflektujúc na názory odborníkov v oblasti teórie OPČ), možno prostriedky používané v OPČ členiť do 3 kategórií. Uvedená klasifikácia prostriedkov zohľadňuje predovšetkým charakter a účel ich použitia a je do istej miery inšpirovaná teóriou SČ. Z tohto uhla pohľadu hovoríme o prostriedkoch operatívno-technických, operatívno-logistických a operatívno-informačných. Do kategórie operatívno-technických prostriedkov možno zaradiť prostriedky nástrahovej a zabezpečovacej techniky a informačno-technické prostriedky. Do kategórie informačno-logistických prostriedkov sa radia krycie doklady, objekty a miesta používané pod legendou a osobitné finančné prostriedky. A do poslednej kategórie operatívno-informačných prostriedkov možno začleniť sledovanie osôb a vecí, predstieraný prevod vecí, kontrolovanú dodávku, kriminálne spravodajstvo, agenta, policajta-legalizanta, informátora, monitorovanie osôb a dopravných prostriedkov.¹⁵

¹⁵ LISOŇ, M. Operatívno-pátracia činnosť: všeobecná časť, s. 131.

Obrázok 16 Klasifikácia prostriedkov používaných v OPČ z pohľadu charakteru a účelu ich použitia

Legenda: OPČ- operatívno-pátracia činnosť, PN a ZT – prostriedky nástrahovej a zabezpečovacej techniky, ITP – informačno-technické prostriedky, KD – krycie doklady, OFP – osobitné finančné prostriedky, DP – dopravné prostriedky

Ako sme už uviedli vyššie, hranica medzi metódami a prostriedkami je skutočne tenká, čo spôsobuje nemalé problémy pri interpretácii. Ak sa bližšie zameriame na vecný (materiálny) alebo technický aspekt prostriedkov, potom tieto parametre spĺňajú iba:

a) „informačno-technické prostriedky“,

b) „operatívne prostriedky“:

- ✓ „operatívno-technické prostriedky“ (prostriedky nástrahovej a zabezpečovacej techniky),
- ✓ „operatívno-logistické prostriedky“ (krycie doklady, objekty a miesta používané pod legendou).

Na margo „prostriedkov používaných v SČ“, tie možno v intenciách platnej právnej úpravy rozdeliť do 2 kategórií, a to na: informačno-technické prostriedky a informačno-operatívne prostriedky. Použitie ITP spravodajským službami bližšie upravuje zákon o ochrane pred odpočúvaním (tzn. že ide dominantne o plnenie spravodajských cieľov a záujmov). Použitie informačno-operatívnych prostriedkov bližšie upravujú osobitné právne predpisy. Spravodajské služby môžu na plnenie spravodajských cieľov a záujmov používať sledovanie osôb a vecí, legalizačné dokumenty a legendu, informátorov, zámenu vecí, predstieraný prevod vecí.¹⁶

Pri použití prostriedkov resp. informačných výstupov z použitia týchto prostriedkov v rámci trestného konania sa v aplikačnej praxi stretávame s určitými problémami. Okrem už vyššie pertraktovanej spornej interpretácie a aplikácie ustanovenia § 119 ods. 3 Trestného poriadku, je odbornou verejnosťou namietané, že pri použití dôkazných prostriedkov podľa osobitných právnych predpisov (napr. zákona o Policajnom zbore, zákona o ochrane pred

¹⁶ Zákon č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe a zákon č. 198/1994 o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

odpočúvaním) nie je v zákonoch *expressis verbis* stanovená povinnosť realizátorov OPČ a SČ oboznámiť osobu, že bolo zasahované do jej práv a slobôd (napr. že bola odpočúvaná).

Prvok „Forma“

Forma je integrujúcim prvkom tohto systému, vzhľadom na to, že spája všetky základné prvky do jedného zmysluplného celku. Forma je vonkajším prejavom interakcie metód, síl a prostriedkov (funkčný prejav procesu). Predstavuje konkrétny spôsob aplikácie metód a prostriedkov silami OPČ a SČ. Pri plnení operatívnych cieľov sa v aplikačnej praxi dominantne využívajú 3 druhy foriem, a to operatívne odhaľovanie, operatívne preverovanie a operatívne rozpracovanie.

„*Operatívne odhaľovanie*“ predstavuje aktívnu, cieľavedomú, systematickú a spravidla utajenú činnosť operatívnych subjektov, za využitia vybraných metód a prostriedkov OPČ, ktorej cieľom je získanie KI o latentnej trestnej činnosti alebo o iných skutočnostiach operatívneho záujmu. Pod „*inými skutočnosťami operatívneho záujmu*“ možno rozumieť KI určené na plnenie ostatných operatívnych cieľov (okrem odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti).

„*Operatívne preverovanie*“ predstavuje aktívnu, cieľavedomú, systematickú a spravidla utajenú činnosť operatívnych subjektov, za využitia vybraných metód a prostriedkov OPČ, ktorej cieľom je preverenie KI získaných operatívnym odhaľovaním a získanie KI o registrovanej trestnej činnosti alebo o iných skutočnostiach operatívneho záujmu.

„*Operatívne rozpracovanie*“ predstavuje aktívnu, cieľavedomú, systematickú a spravidla utajenú činnosť operatívnych subjektov, za využitia dostupných metód a prostriedkov OPČ a ITP, ktorej cieľom je preverenie KI získanej operatívnym odhaľovaním a/alebo operatívnym preverovaním a získanie KI o registrovanej trestnej činnosti alebo o iných skutočnostiach operatívneho záujmu.

Analýzou uvedeného je možné dôjsť k záveru, že operatívne odhaľovanie, preverovanie a rozpracovanie sa dominantne používa na napĺňanie poznávacej funkcie OPČ, tzn. že primárnym výstupným produktom tejto poznávacej činnosti určených subjektov je vždy spracovaný údaj – KI, ktorú je možné využiť pre plnenie operatívnych, neoperatívnych, spravodajských alebo dôkazných cieľov. Získaná KI môže byť postúpená alebo odovzdaná rôznym adresátom pre potreby ich ďalšieho využitia, napr. do trestného konania, pre účely ich služobnej, operatívnej alebo spravodajskej činnosti (viď Obrázok 6 – 9). Okrem toho je zrejmé, že časového a procesuálneho hľadiska operatívne odhaľovanie, preverovanie a rozpracovanie predstavujú kontinuitne na seba nadväzujúce štádiá informačného procesu, pričom každé z týchto štádií má určité špecifiká, ktoré sú limitované inštrumentáriom (metód a prostriedkov) a charakterom výstupného poznania. Z tohto uhla pohľadu je operatívne odhaľovanie primárnou, najjednoduchšou formou poznávania kriminálnej reality, ktorého výstupný produkt obvykle nemá požadované parametre z hľadiska výpovednej hodnoty. Požadované parametre môže nadobúdať až v štádiu preverovania prípadne rozpracovania. Z logiky vecí vyplýva, že rozpracovanie je najzložitejšou formou poznávania kriminálnej reality, čo sa odzrkadľuje nielen v potrebe koordinácie prostriedkov, metód a síl, ale aj v tom, že dôvodom pre realizáciu rozpracovania je KI odôvodňujúca podozrenie zo závažnej trestnej činnosti (napr. organizovanej, sériovo páchanej, dlhšie trvajúcej). Uvedené skutočnosti majú za následok, že z hľadiska frekvencie sa rozpracovanie používa najmenej často v porovnaní s odhaľovaním a rozpracovaním (nie vždy tu existuje odôvodnená potreba realizovať rozpracovanie).

Obrázok 17 Základné formy OPČ

V teórii OPČ sa možno stretnúť s názorom, že OPČ môže byť realizovaná aj inými formami. Dokonca ani samotná aplikačná prax a priori nevyklučuje použitie iných foriem tejto činnosti. Na druhej strane možno polemizovať aj o tom, či odhaľovanie, preverovanie a rozpracovanie možno považovať za formy tejto činnosti alebo len za určité štádiá (etapy) tejto činnosti. Vychádzajúc zo základných funkcií a cieľov OPČ, možno analogickým výkladom pojmového vymedzenia „*formy OPČ*“, zaradiť do tohto nadradeného prvku systému OPČ nasledovné formy činnosti, a to:

- ✓ operatívna prevencia trestnej činnosti (súčasťou ktorej by mala byť účelová orientácia poznávacej činnosti operatívnych zložiek na osoby a miesta operatívneho záujmu),
- ✓ operatívne odhaľovanie a operatívne objasňovanie trestnej činnosti,
- ✓ operatívna ochrana (štátnej hranice, určených objektov, určených osôb vrátane svedka),
- ✓ pátranie po osobách a veciach.

Vzhľadom na to, že informácie o formách SČ majú charakter utajovanej skutočnosti, využili sme pri našich úvahách skutočnosť, že medzi OPČ a SČ existujú určité paralely a rozdiely, možno komparáciou funkcií oboch činností a analogickým výkladom vyššie uvedeného medzi formy SČ zaradiť:

- ✓ „*spravodajskú prevenciu*“,
- ✓ „*spravodajské odhaľovanie a objasňovanie*“.

Objektom týchto foriem činností sú konania, ktoré porušujú alebo ohrozujú obranu, obranyschopnosť a bezpečnosť Slovenskej republiky, ochranu ústavného zriadenia, vnútorného poriadku, bezpečnosti štátu, ochranu zahraničnopolitických a hospodárskych záujmov štátu.

Podmienkou úspešnej realizácie týchto foriem OPČ a SČ je adekvátna úroveň vedomostí, skúseností, návykov a požadované schopnosti a zručnosti. Čo sa týka vedomostí, u príslušníka operatívneho/spravodajského subjektu sa vyžaduje náležitá osobná a miestna znalosť, znalosť operatívnej situácie, modusov operandi, ale aj vedomosti z oblasti práva, psychológie a metodicko-taktickej oblasti. Vyžadujú sa tu špecifické sociálne a psychologické zručnosti, ktoré sú pretavené do skúseností a návykov (schopnosť nadviazať kontakt v sociálnej interakcii, získať si dôveru inej osoby, byť presvedčivý, osobitne to platí vo vzťahu k formovaniu informačnej siete – práca so živými informačnými zdrojmi – informátormi). Zároveň je dôležité vedieť pracovať pod tlakom, byť adaptabilný, pružný v myslení aj v reakciách.

Záver

OPČ a SČ predstavujú legitímnu, ofenzívnu, špecifickú a spravidla utajenú činnosť určených orgánov štátnej správy. Ide o činnosti, ktoré majú vo svojej podstate poznávací charakter, tzn. že ich primárnym cieľom je získanie spracovanej informácie, ktorá má svoje využitie v rôznych sférach plnenia prosociálnych záujmov. Možno povedať, že ide o akúsi formu sociálnej služby, ktorú realizátori týchto činností vykonávajú v prospech štátu,

spoločnosti ako celku a je celkom namieste od realizátorov požadovať, aby táto činnosť spĺňala najprísnejšie kritériá na zákonnosť, objektívnosť, účelnosť a efektívnosť postupu. Predovšetkým z tohto uhla pohľadu vidíme potrebu systémového prístupu k riešeniu problematiky týchto osobitých druhov bezpečnostných činností v rámci komplexu poznávania kriminálnej reality.

Autorka vo vedeckej štúdií aplikovala výsledky výskumu realizovaného v gescii Katedry kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru v Bratislave, ktoré prostredníctvom aplikácie logických metód poznania (analýzy, syntézy, komparácie, abstrakcie a modelovania) rozšírila do kvalitatívne inej roviny. Cieľom tohto príspevku bolo bližšie vymedziť a charakterizovať podstatu a význam systémového prístupu v OPČ a SČ, definovať problémy a navrhnúť ich riešenia.

Na základe informácií prezentovaných v obsahu príspevku možno vyvodiť niekoľko čiastkových záverov, ktoré autorka predkladá odbornej verejnosti vo forme návrhov:

- ✓ de lege ferenda v zákone o Policajnom zbere:
 - zmena pojmu „operatívno-pátracia činnosť“, konkrétne substituovanie tohto pojmu novým, komplexnejším pojmom „operatívno-pátracia a spravodajská činnosť“,
 - zmena obsahovej stránky tohto pojmu (vymedzenie tohto pojmu ako „systému spravidla utajených operatívnych, spravodajských a pátracích opatrení vykonávaných Policajným zborom na účely prevencie trestnej činnosti, odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti, ...“
 - doplnenie pojmového vymedzenia, účelu a okolností použitia všetkých prostriedkov operatívno-pátracej činnosti a informačno-technických prostriedkov,
 - doplnenie oznamovacej povinnosti Policajného zboru, ktorá smeruje voči osobe, do ktorej práv a slobôd bolo zasahované realizáciou operatívno-pátracej a spravodajskej činnosti v predprípravnom konaní (napr. za použitia prostriedkov nástrahovej a zabezpečovacej techniky alebo informačno-technických prostriedkov), uvedené sa analogicky týka aj zákona o ochrane pred odpočúvaním,
- ✓ v oblasti logistického zabezpečenia:
 - vytvorenie „špecializovaných pracovných skupín“ (spoločných „objasňovacích tímov“) v zložení príslušníci operatívnej zložky a vyšetrovateľ úzko zameranej na odhaľovanie a objasňovanie konkrétnych druhov trestnej činnosti,
 - rozšírenie aplikácie statusu „policajt“ aj na príslušníka operatívnej zložky a explicitné určenie jeho pozície a roly vo vyšetrovaní/skrátenom vyšetrovaní,
 - vytvorenie útvaru špecializujúceho sa na realizáciu spravodajskej činnosti v pôsobnosti Policajného zboru (kriminálne analýzy, kriminálne spravodajstvo, a pod.),
 - zmena hodnotiaceho systému príslušníka operatívnej zložky zohľadňujúca nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne parametre (napr. úspešnú transformáciu KI do podoby DI alebo SI), ktorá by bola následne premietnutá aj do mzdových náležitostí.

Resumé

Autorka sa vo vedeckej štúdií venuje hľadaniu a analýze systémového aspektu v operatívno-pátracej a spravodajskej činnosti. Vymedzuje a analyzuje systém poznávania kriminálnej reality a jeho štrukturálne subsystemy (odhaľovanie, objasňovanie a dokazovanie trestných činov) a procesuálne subsystemy (operatívno-pátracia činnosť, spravodajská činnosť a vyšetrovanie trestných činov). Z praktického pohľadu je systém operatívno-pátracej a spravodajskej činnosti tvorený operatívnymi, spravodajskými a pátracími opatreniami. Z teoretického pohľadu tento systém tvoria tri základné prvky, a to metódy, sily a prostriedky, ktorých vonkajším prejavom interakcie sú formy. Výsledkom tohto tvorivého procesu za využitia analýzy, komparácie a abstrakcie je projektovanie nového modelu, ktorý by adekvátne zohľadňoval potreby bezpečnostnej teórie a praxe.

Zoznam bibliografických odkazov

HABR, J. – J. VEPŘEK. *Systémová analýza a syntéza: Zdokonalování a projektování systémů*. Praha: SNTL, 1973, 271 s.

LISONĚ, M. *Operatívno-pátracia činnosť: všeobecná časť*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2012, s. 113. ISBN 978-80-8054-541-3.

LISONĚ, M. a kol. *Správa z aplikovaného výskumu : Možnosti rozvoja operatívnej činnosti polície*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012. 148 s. VÝSK 183.

Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní.

Slovník cudzích slov. [online]. [2021-10-28]. Dostupné na internete: <https://slovník.aktuality.sk/slovník-cudzích-slov/?q=system>.

STIERANKA, J. – VAŠKO, A. *Odhaľovanie trestných činov (nová stratégia a prístupy)*. Praha: Leges, 2021, 270 s. ISBN 978-80-7502-512-8.

Právne predpisy:

Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 192/2017 o rozsahu vykonávania rozhodnutí, opatrení a úkonov trestného konania vo vyšetrovaní a skrátenom vyšetrovaní.

Zákon č. 35/2019 Z. z. o finančnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 198/1994 o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje

pplk. doc. JUDr. Monika Hullová, PhD.

e-mail: monika.hullova@akademiapz.sk, tlf.: 09610 57547

SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ Z PRŮZKUMU Z TRESTNÉ ČINNOSTI V OBLASTI VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

Results summary provided by the research of the criminal activity in public procurement

Edita ZRADIČKOVÁ

Slovenská republika

Anotácia: V príspevku jsou shrnuty výsledky průzkumu, který byl proveden v rámci výzkumného úkolu zaměřeného mimo jiné také na zkoumání trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek. Při průzkumu byly využity dvě metody. První metoda - zjištění statistických dat z krajských a okresních soudů týkajících se trestných činů veřejných zakázek. Druhá metoda - realizovány celkem 3 řízené rozhovory k danému tématu s vyšetřovatelem, se státním zástupcem a se soudcem. Následně byl proveden rozbor odpovědí a byly vyhledány shodné názory respondentů a porovnány s hypotetickými úvahami, které byly obsaženy v otázkách. Hlavními tématy rozhovorů byly zejména otázky na četnost výskytu příslušných trestných činů, uplatnění speciality nebo využití odposlechlů.

KPůčové slová: Trestná činnost, oblast veřejných zakázek, zjištění statistických dat, řízený rozhovor, četnost trestných činů, uplatnění speciality, využití odposlechlů.

Annotation: This contribution summarizes the results of a survey that was carried out under the terms of research focused, among other things, also on studying the criminal activity in the field of procurements. During the research, two methods were used. The first consisted of collecting statistical data relating to crimes in the field of procurement from the district- and county courts. The second method represented three structured interviews related to the topic: one with an investigator, the next with a prosecutor and the third with a judge. The answers were then analysed, and similar respondents' opinions were marked and compared with the hypothetic considerations which were contained in the questions. The main topics of the interviews were especially the frequency of the concerned crimes, the application of crime speciality and the use of wiretapping.

Keywords: The criminal activity, the field of procurements, collecting statistical data, the structured interview, the frequency of crimes, the application of crime speciality, the use of wiretapping.

Úvod

V České republice se v posledních letech vynakládá přibližně 12 % HDP na veřejné investování¹⁷. Kontrolní činnost, která je realizována v oblasti veřejných zakázek nejruznějšími národními i evropskými institucemi, napovídá, že závažná pochybení¹⁸ nejsou jistě jen v rovině správního práva, ale i v rovině trestní. Statistická data za odsouzené trestné činy v oblasti veřejných zakázek jsou však velmi nízká. Lze předpokládat, že je odhalována pouze malá část této trestné činnosti, neboť se jedná o činnost latentní a sofistikovanou a také často páchanou organizovanou skupinou.

Hypotézy

Na Policejní akademii České republiky v Praze v rámci dílčího vědeckovýzkumného úkolu č. 2/1 s názvem Kriminální zpravodajství jako nástroj predikce, prevence, odhalování a objasňování trestné činnosti a zajišťování vnitřní bezpečnosti je předmětem zkoumání také trestná činnost v oblasti veřejných zakázek.

¹⁷ Portál-vz.cz: Výroční zpráva o stavu veřejných zakázek v České republice za rok 2020. [online]. [cit. 14. 10. 2021]. Dostupné z: [Výroční-zpráva-o-stavu-veřejných-zakázek-v-čr-za-rok-2020.pdf \(portal-vz.cz\)](https://portal-vz.cz/vyrocní-zpráva-o-stavu-veřejných-zakázek-v-čr-za-rok-2020.pdf)

¹⁸ Např. rozhodovací praxe Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, kontrolní závěry Nejvyššího kontrolního úřadu, identifikovaná zjištění Auditního orgánu Ministerstva financí ČR.

Na počátku byly formulovány následující hypotézy:

1. Statistické údaje týkající se odsouzených trestných činů v oblasti veřejných zakázek jsou velmi nízké. Soudy rovněž projednávají nízký počet žalob z dotčené oblasti.
2. Orgány činné v trestním řízení musí u většiny případů uplatnit specialitu dle ustanovení § 256 TZ a § 257 TZ vůči obecnému ustanovení § 248 odst. 2 alinea druhá TZ.
3. Zásadní nástroj pro odhalování trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek je institut odposlechu dle ustanovení § 88 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu z.č. 141/1961 Sb., Trestní řád, (dále jen TR).

Pro získání odpovědí na výše uvedené hypotézy bylo provedeno šetření u okresních a krajských soudů a zrealizovány tři řízené rozhovory. Informace byly zjišťovány v průběhu roku 2021.

Dotčené trestné činy

Pro lepší vhléd do problematiky je nejprve nutné představit tři trestné činy, které se z hlediska nejužšího pohledu, v oblasti veřejných zakázek mohou v České republice vyskytnout. Jedná se o ustanovení § 248 odst. 2 alinea druhá TZ, dle kterého může spáchat trestný čin pouze fyzická osoba, a dle ustanovení § 256 a § 257 TZ, dle kterých mohou spáchat trestné činy jak fyzické, tak i právnické osoby.

§ 248 odst. 2 alinea 2 TZ - Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže

§ 256 TZ - Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě

§ 257 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži

V souvislosti s trestnou činností v oblasti veřejných zakázek se také vyskytují některé další trestné činy jako např. § 220 Porušení povinnosti při správě cizího majetku, § 260 Poškození finančních zájmů Evropské unie, § 329 Zneužití pravomoci úřední osoby, § 217 Legalizace výnosů z trestné činnosti nebo např. § 361 Účast na organizované zločinecké skupině.

Níže je pro informaci představena tabulka vykazující počty pravomocně odsouzených právnických osob / počty pravomocně odsouzených fyzických osob¹⁹ u vyjmenovaných trestných činů, které jsou veřejným zakázkám nejbližší.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
§ 248/2	2	1	0	0	0	1	0	1	0	0
§ 256	0/1	0/0	0/0	0/3	2/7	0/7	3/18	5/57	0/5	0/24
§ 257	0/2	0/0	0/0	0/1	0/3	0/0	0/0	0/0	0/0	0/1

K výše uvedené tabulce je nutné poznamenat, že ustanovení § 248 odst. 2 TZ má celkem tři alinea a že ve statistickém přehledu se neuvádí počet odsouzených trestných činů za jednotlivou alinea. Z uvedeného vyplývá, že výše vykázané údaje se nemusí týkat druhé alinea, která se vztahuje k veřejným zakázkám. Trestný čin dle § 248 odst. 2 TZ za období 10 let se vyskytl celkem 4x a navíc se nemuselo ani jednat o trestný čin spočívající v závažném porušení zadávacího řízení dle závazných pravidel, tj. dle již neplatného zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, nebo dle stávajícího zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, dále jen ZZVZ.

¹⁹ Web. Ministerstvo spravedlnosti. Justice.cz: *Přehledy statistických listů*. [online]. [cit. 28. 12. 2020]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

Úplné znění § 248 odst. 2 alinea druhá TZ (zvýrazněno podtržením):

(1) Kdo poruší jiný právní předpis o nekalé soutěži tím, že se při účasti v hospodářské soutěži dopustí ...

a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán,

kdo v rozporu s jiným právním předpisem na ochranu hospodářské soutěže se svým konkurentem uzavře dohodu o určení ceny, dohodu o rozdělení trhu nebo jinou dohodu narušující hospodářskou soutěž,

kdo v rozporu s jiným právním předpisem o veřejných zakázkách poruší závažným způsobem závažná pravidla zadávacího řízení, nebo ...

a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům, zadavateli nebo jinému dodavateli nebo opatří tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody.

Podstatné zároveň je, že zjednaní výhody při zadávání veřejných zakázek dle ustanovení § 256 TZ a dopuštění se pletich dle ustanovení § 257 TZ jsou vůči § 248 odst. 2 TZ speciální. Znamená to, že reálně se bude vyskytovat velmi málo případů, které by byly postížitelné pouze dle § 248 odst. 2 alinea druhá TZ, neboť téměř vždy při porušení ZZVZ vznikne nebo je zjednána výhoda pro nějakého dodavatele a z uvedeného důvodu tak musí být upřednostněn trestný čin dle ustanovení § 256 TZ (zjednaní výhody), resp. § 257 TZ (pletichy).

Na základě výše uvedeného bylo rozhodnuto o potřebě zjištění počtu souzených osob za období 10 let u soudů v České republice.

Dotázání krajských soudů

Nejprve je nutné upozornit, že projednávání trestných činů v prvním stupni řízení není pro dotčené tři trestné činy z oblasti veřejných zakázek stejné. Tak např. krajské soudy projednávají vždy trestné činy spáchané dle ustanovení § 248 TZ v prvním stupni řízení. Toto pravidlo vychází z ustanovení § 17 odst. 1 písm. c) TŘ. Naopak trestné činy dle ustanovení § 256 a § 257 TZ jsou projednávány v prvním stupni řízení krajskými soudy jen za určitých podmínek, viz ustanovení § 17 odst. 1 písm. b) TŘ. Z uvedeného důvodu byly krajské soudy obeslány se žádostí o sdělení informace, kolik bylo v jednotlivých letech od roku 2010 až dosud (rok 2021) souzeno osob (fyzických osob a právnických osob) dle § 248 odst. 2 alinea druhá a dle § 256 a dle § 257 TZ.

Žádost o sdělení informací byla rozeslána e-mailem dne 29. 4. 2021 všem krajským soudům s odvoláním na zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Dotaz na sdělení informace byl následující:

Kolik bylo v jednotlivých letech od roku 2010 až dosud souzeno osob (pro fyzické osoby a pro právnické osoby) dle níže uvedených ustanovení Trestního zákona:

§ 248 odst. 2 alinea 2 Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže

§ 256 Zjednaní výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě

§ 257 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži

V České republice je ustanoveno celkem 14 krajů, ale zřízeno je pouze 7 krajských soudů. Požadované informace sdělilo celkem 5 krajských soudů k § 248 /2/ alinea druhá TZ a celkem 4 krajské soudy sdělily informace k § 256 a k § 257 TZ. Dva krajské soudy uvedly, že

nelze informace snadno vyhledat a požadovaly finanční úhradu za vyhledání informací. Jeden krajský soud ve své odpovědi uvedl počty případů namísto fyzických nebo právnických osob. Přesto i tak je možné označit počet případů za uvedená ustanovení nízký. Zjištěné počty z krajských soudů vypovídají, že trestná činnost v oblasti veřejných zakázek u základních 3 vyjmenovaných trestných činů projednávaných v průběhu více než 10 let, se vyskytuje velmi málo.

	Název krajského soudu	Počet souzených FO dle § 248/2/alinéa druhá	Počet souzených FO / PO dle § 256	Počet souzených FO / PO dle § 257
1	Krajský soud v Hradci Králové	1	3	0
2	Krajský soud v Ostravě	2 případy	2 případy	0
3	Krajský soud v Českých Budějovicích	0	4	0
4	Krajský soud v Plzni	0	0	2
5	Krajský soud v Ústí nad Labem	Odpověď - vyhledání informací za úplatu.		
6	Krajský soud v Brně	1	2	1
7	Krajský soud v Praze	Odpověď - vyhledání informací za úplatu.		

Dotázání okresních soudů

Okresní soudy projednávají v prvním stupni řízení trestné činy spáchané dle ustanovení § 256 a § 257 TZ. Z uvedeného důvodu bylo obesláno celkem 20 namátkově zvolených okresních soudů (celkový počet okresních soudů v České republice je 86). Počet 20 údajů z 20 vybraných soudů by mohl poskytnout dostatečný obraz o počtu souzených osob (fyzických osob a právnických osob) od roku 2010 až dosud dle § 256 a § 257 TZ.

Žádost o sdělení informací byla rozeslána e-mailem dne 7. 9. 2021 celkem 20 okresním soudům s odvoláním na zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Dotaz na sdělení informace byl následující:

Kolik bylo v jednotlivých letech od roku 2010 až dosud souzeno osob (pro fyzické osoby a pro právnické osoby) dle níže uvedených ustanovení Trestního zákona:

§ 256 Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě

§ 257 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži

Na žádost odpovědělo všech 20 okresních soudů dle požadavku. Níže uvedené počty vykázaných souzených osob za období více než 10 let jsou nízké.

Pořadové číslo	Název okresního soudu	Počet souzených FO / PO dle § 256	Počet souzených FO / PO dle § 257
1	Okresní soud v Pardubicích	6	0
2	Okresní soud v Hradci Králové	1	0
3	Okresní soud v Jihlavě	0	0
4	Městský soud v Brně	27 / 8	0
5	Okresní soud ve Zlíně	1	0
6	Okresní soud v Olomouci	11	0
7	Okresní soud v Ostravě	3	0
8	Okresní soud v Chomutově	18	0
9	Okresní soud v Ústí nad Labem	3	0
10	Obvodní soud pro Prahu 1	8 / 4	0
11	Obvodní soud pro Prahu 5	0	1 řízení

12	Obvodní soud pro Prahu 10	5	0
13	Okresní soud v Mladé Boleslavi	1	12
14	Okresní soud v Kutné Hoře	0	0
15	Okresní soud v Českých Budějovicích	4	42
17	Okresní soud v Karlových Varech	0	2 / 2
18	Okresní soud Plzeň - město	1	2
19	Okresní soud ve Strakonících	1	0
20	Okresní soud Praha - západ	0	0
		69 / 12	58 / 2

Na jeden okresní soud připadá cca 3,45 osoby za více než 10 let u § 256 TZ. Na jeden okresní soud připadá cca 2,9 osoby za více než 10 let u § 257 TZ. Zjištěné počty z 20 náhodně vybraných okresních soudů vypovídají, že trestná činnost v oblasti veřejných zakázek u 2 vyjmenovaných trestných činů projednávaných v průběhu více než 10 let, se vyskytuje velmi málo.

Strukturované rozhovory

V roce 2020 a 2021 byly uskutečнены tři strukturované rozhovory s představiteli ze tří v průběhu trestního řízení na sebe navazujících institucí. Jedná se o tři osoby - představitele za orgány činné v trestním řízení²⁰. Za reprezentanta policejního orgánu byl pro rozhovor zvolen vyšetřovatel z Národní centrály proti organizovanému zločinu (dále jen NCOZ), dalším představitelem byl státní zástupce z Nejvyššího státního zastupitelství v Brně a v neposlední řadě soudce z Krajského soudu v Praze. Cílem všech rozhovorů bylo shromáždit z odpovědí údaje a postoje jednotlivých představitelů z jejich praxe, zjistit jejich společné nebo rozdílné názory ke zkoumané trestné činnosti. Všichni tři dotazovaní mají společné pouze to, že se mimo jiné specializují na trestnou činnost v oblasti zadávání veřejných zakázek.

Nejprve byl uskutečněn strukturovaný rozhovor se státním zástupcem z odboru závažné hospodářské a finanční kriminality na NSZ v Brně v červnu 2020. Rozhovor byl proveden při osobním setkání. Další rozhovor s vyšetřovatelem z NCOZ byl zprostředkován prostřednictvím tiskového mluvčího z NCOZ, který zajistil předání připravených otázek vyšetřovateli, který z pochopitelných důvodů odpovídal anonymně. Odpovědi od tázaného vyšetřovatele byly následně doručeny opět e-mailem prostřednictvím tiskového mluvčího v březnu 2021. Třetí strukturovaný rozhovor byl realizován v dubnu 2021 se soudcem krajského soudu, který se specializuje mimo jiné na trestné činy z oblasti veřejných zakázek. Komunikace se uskutečnila telefonicky a mailem.

Níže je zpracován přehled základních údajů a postojů dotazovaných

	vyšetřovatel z Národní centrály proti organizovanému zločinu	státní zástupce z Nejvyššího státního zastupitelství	soudce Krajského soudu v Praze
praxe	5 let	více než 10 let	více než 10 let
setkal se v praxi s ustanovením § 248/2/aliněa druhá TZ	ano	ano	ne

²⁰ Dle ustanovení § 12 odst. 1 z.č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

setkání v praxi s ustanovením § 248a TZ	ne	ne	ne
uplatnění speciality dle ustanovení § 256 TZ vůči ustanovení § 248/2/alinea druhá TZ	ano, pokud lze prokázat přednost a výhodnější podmínky	ano, většina případů	ano, ale dosud se v praxi s § 248/2/alinea druhá neseťkal
spolupráce s ÚOHS	spíše ne	1x ročně setkání, ale nemá informace, zda předávají případy OČTŘ	-
názor na využití institutu odposlechu při odhalování trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek jako zásadního nástroje	ano	ano	ano

Pro úplnost je nutné doplnit informaci k ustanovení § 248a *Zvláštní ustanovení o účinné lítosti* TZ, které se vztahuje k ustanovení § 248 odst. 2 alinea první TZ. Trestní odpovědnost za uvedený trestný čin zaniká, jestliže pachatel splní podmínky podle jiného právního předpisu na ochranu hospodářské soutěže pro upuštění pokuty nebo pro snížení pokuty za účast na dohodě o určení ceny, dohodě o rozdělení trhu nebo jiné dohodě narušující hospodářskou soutěž se svým konkurentem. Jelikož ustanovení § 248a TZ se může vztahovat k trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek, byl dotaz na využívání uvedeného ustanovení v praxi zařazen do řízených rozhovorů. Velmi stručně lze popsat, že pokud uzavřou mezi sebou dodavatelé nekalou dohodu o společném postupu a koordinaci při podání nabídek na veřejnou zakázku, může být jejich jednání postiženo dle zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Při odhalení takového protiprávního jednání jsou Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže uvaleny pokuty, a pokud pachatelé splní podmínky dle zákona o ochraně hospodářské soutěže (spolupracují s úřadem a vypovídají), trestní odpovědnost zaniká. Dle dotazovaného státního zástupce se institut § 248a TZ v praxi vůbec nevyužívá. Je to dáno tím, že jednání osob je v praxi v naprosté většině případů nutné postihovat podle speciálních ustanovení § 256 a § 257 TZ a obecné ustanovení § 248 TZ a na něj navazující ustanovení § 248a TZ se v praxi neuplatňuje.

Vyjádření k obecnému ustanovení a specialitě

Hlavní otázky řízených rozhovorů však byly zaměřeny na četnost setkání dotazovaných s ustanovením § 248 odst. 2 alinea druhá TZ (porušení závazných pravidel zadávacího řízení dle zákona o veřejných zakázkách závažným způsobem) a případné nutnosti uplatnění speciality dle ustanovení § 256 TZ, tj. zjednáni výhody při zadání veřejné zakázky, příp. § 257 TZ.

Dle dotazovaného státního zástupce se vyskytují případy, kdy je veřejná zakázka účelově rozdělena na několik veřejných zakázek s nižší předpokládanou hodnotou. Zadavatel se tím záměrně vyhne zadávacímu procesu v podlimitním nebo nadlimitním režimu, který podléhá zákonu o zadávání veřejných zakázek. Dotazovaný státní zástupce uvedl, že ze své dlouholeté praxe si vybavuje pouze jeden odsouzený případ. V této souvislosti je nutné připomenout, že účelově rozdělené veřejné zakázky jsou často sankcionovány Úřadem pro hospodářskou soutěž, který vykonává dohled nad zákonem o veřejných zakázkách. Zadavatel je potrestán v rovině správní. Pokud se takový případ dostane k trestnímu soudu, musí být fyzické osobě prokázán úmysl, musí dojít k újmě zadavatele nebo dodavatele nebo musí

pachatel opatřit sobě nebo jinému výhodu. Dokazování jistě není snadné, neboť obviněný může argumentovat svou neznalostí zákona o veřejných zakázkách, zadavatel ani dodavatel nemusí pociťovat újmu, neboť veřejná zakázka mohla být řádně zrealizována, i když např. byla plněna několika hodnotově menšími veřejnými zakázkami. Pokud by si obviněný opatřil výhodu, lze ji spatřovat v tom, že si usnadnil např. práci a postupoval při zadávání veřejné zakázky mimo režim zákona o veřejných zakázkách. Jedná se již o jednání, které je za hranou správního jednání a bude se jednat o trestný čin? Je na orgánech činných v trestním řízení, zda je možné jednání podezřelého, obviněného či obžalovaného považovat za trestné z pohledu principu ultima ratio. Je však samozřejmé, že o společenské škodlivosti je rozhodováno až před soudem. V některých případech, u kterých je konstatováno, že se nejedná o trestný čin dle ustanovení § 248 odst. 2 alinea druhá TZ, je případ státním zástupcem nebo policejním orgánem odevzdán usnesením na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže k projednání případného přestupku.

Pokud se však v případě podaří prokázat, že pachatel úmyslně způsobil jinému škodu nebo opatřil sobě nebo jinému nebo některému dodavateli prospěch, musí být trestný čin posuzován na základě speciality dle ustanovení § 256 TZ, tj., zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, resp. dle ustanovení § 257, tj. pletichy při zadání veřejné zakázky. Dle dotazovaného státního zástupce je trestný čin týkající se veřejných zakázek nejčastěji kvalifikován buď jako zjednání výhody (§ 256 TZ) nebo pletichy při zadání veřejné zakázky (tj. ustanovení § 257 TZ).

Za zmínku jistě také stojí, že při porovnání možnosti zastavit trestní stíhání u obecného trestného činu podle § 248 TZ použitím § 248a TZ s ohledem na spolupráci osob s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, jsou ve značné nevýhodě fyzické osoby, kterým hrozí trestní postih dle § 256 TZ a § 257 TZ. Trestní řízení nemá pro uvedené dva trestné činy reálné prostředky, které by umožňovaly vytvořit podmínky pro efektivní spolupráci stíhaných osob při vyšetřování této trestné činnosti. Tento problém se týká jak fyzických osob, tak i právnických, chybí motivace ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, neboť v případě odsouzení téměř bez ohledu na druh a výši ukládaného trestu ztratí obchodní společnost (dodavatel) na několik let správněprávní způsobilost k účasti ve veřejných zakázkách.

V řízeném rozhovoru s dotazovaným soudcem, který má více než 10 letou praxi, bylo zaznamenáno, že se dosud neseťkal při soudním jednání s trestným činem dle § 248 odst. 2 alinea druhá TZ. Zároveň se dotazovaný v této souvislosti vyjádřil, že si dovede představit, že při rozhodování typové věci nebude shledán dostatek společenské škodlivosti. Soudce se rovněž vyjádřil k využívání institutu o účinné lítosti dle ustanovení § 248a TZ. Tento institut není v praxi vůbec využíván.

V řízeném rozhovoru vyšetřovatel z NCOZ poznamenal, že považuje ustanovení § 248 odst. 2 alinea druhá TZ za obecné, pokud nelze prokázat § 256 a 257 TZ. V praxi se setkává s tím, že pokud lze prokázat přednost nebo výhodnější podmínky při zadávání veřejných zakázek na úkor ostatních soutěžitelů, tj. dodavatelů, postupuje dle ustanovení § 256 TZ. Pokud se jedná o účinnou lítost dle ustanovení § 248a TZ, s tímto institutem se ve své praxi neseťkal.

Vyjádření k institutu odposlechu

Z řízeného rozhovoru se státním zástupcem vyplynulo, že většina případů z oblasti veřejných zakázek je oznámena ex-post. Při vyšetřování se pak vychází z listinných důkazů a z výpovědí zúčastněných osob, případně i ze znaleckého posudku, případně i ze zajištěné elektronické komunikace. Dokazování je u těchto případů složité, neboť navenek je zadávací dokumentace k veřejné zakázce relativně v pořádku a je nutné prokázat způsob ovlivnění zadávacího řízení. V praxi se občas stane, že při šetření korupčních kauz či podezření spojených s jednou konkrétní zakázkou se vyšetřovatel postupně dostane na trestnou činnost spojenou se zadáváním dalších veřejných zakázek. Státní zástupce také zdůraznil, že je velmi málo

informátorů ze zájmového prostředí. Na počátku prověřování bývá málo konkrétních indicií a je problematické popsat důvodnost pozření. Pro odůvodnění žádosti pro odposlech nebo domovní prohlídku je třeba disponovat konkrétními informacemi odůvodňujícími důvodnost podezření z trestné činnosti. Zásadní je, že samotný úmysl není většinou možné prokazovat přímo z listinných důkazů, ale odvozuje se od chování osoby, od jejího vyjadřování, např. ze záznamu odposlechu²¹.

Z vyjádření soudce je rovněž patrné, že záznamy pořízené v rámci odposlechu mohou být nakonec těmi klíčovými důkazy v této latentní trestné činnosti. Soudce také poukázal na skutečnost, že by bylo velkou pomocí, kdyby existovala přesnější definice whistleblowera, včetně jeho ochrany a jeho určité procesní výhody tak, jak to bývá ukotveno zejména v anglosaských právních systémech. Velký nedostatek v trestní justici shledává v lpění na procesní dokonalosti odůvodnění příkazu k odposlechu. Vícekrát zopakoval, že za důkaz má sloužit vše, co přispívá k objasnění věci a to pochopitelně důkazy, které svědčí obžalobě i obhajobě. Někteří soudci v konkrétních kauzách rozhodli, že policejní orgán a státní zástupce nedostatečně popsali důvody a skutkové okolnosti a záznam odposlechu nebylo možné použít jako důkaz. Procesní formálností tak bývají zrušeny klíčové důkazy. Samozřejmě to může působit i opačně, že z formálních důvodů bude opomenut důkaz, který svědčí ve prospěch obviněného. V řízeném rozhovoru dále soudce uvedl, že přílišný formalismus a s ním spojené odmítání důkazů vede k usnadnění projednávané věci, ale nevede k maximálnímu možnému posouzení věci. Pro veřejnost je pak takový postup nesrozumitelný a těžko se vysvětluje např. záznam odposlechu, ve kterém se pachatel de facto ke své trestné činnosti doznává, ale záznam nelze použít, neboť byl označen za nedostatečně odůvodněný.

Vyšetřovatel z NCOZ v řízeném rozhovoru uvedl, že v mnoha případech by při odhalování trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek vzhledem k latentní a sofistikované činnosti pomohl zejména institut odposlechu. Pokud obdrží podnět k prověřování trestné činnosti s delším časovým odstupem od doby, kdy k údajnému ovlivnění veřejné zakázky mělo dojít, vychází pak vyšetřovatelé z listinných důkazů, z výpovědí zúčastněných osob a zadávají znalecké posudky zejména ke zjištění vzniklé škody nebo prospěchu a také ke zkoumání zajištěné IT techniky. Bližší informace ohledně využívání podpůrných operativně pátracích prostředků, které jsou definovány v zákoně o policii ČR²², nebo operativně pátracích prostředků dle trestního řádu²³ odmítl sdělit.

Shrnutí

Ke stanoveným hypotézám je možné konstatovat následující:

1. Statistické údaje týkající se odsouzených trestných činů v oblasti veřejných zakázek jsou velmi nízké a rovněž soudy projednávají nízký počet žalob z dotčené oblasti. Počty souzených trestných činů u krajských a okresních soudů za období od roku 2010 až dosud jsou nízké. Hypotéza potvrzena.

3. Orgány činné v trestním řízení musí u většiny případů uplatnit specialitu dle ustanovení § 256 TZ, příp. § 257 TZ vůči obecnému ustanovení § 248 odst. 2 alinea druhá TZ. Všichni tři představitelé orgánů činných v trestním řízení v rámci řízených rozhovorů konstatovali, že

²¹ Ustanovení § 158d odst. 2 a odst. 3 (sledování, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy) a ustanovení § 88 a § 88a (odposlech a záznam telekomunikačního provozu) z.č. 141/1961 Sb., trestní řád.

²² Ustanovení § 72 z.č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Jedná se o informátora, krycí prostředky, zabezpečovací techniku a zvláštní finanční prostředky.

²³ Ustanovení § 158b z.č. 141/1961 Sb., trestní řád. Jedná se o předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta.

v prevážnej väčšine je uplatňovaná specialita dle § 256 TZ vüči § 248 odst. 2 alinea druhá TZ. Hypotéza potvrzena.

4. Zásadní nástroj pro odhalování trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek je institut odposlechu dle ustanovení § 88 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu z.č. 141/1961 Sb., Trestní řád, (dále jen TR). Všichni tři představitelé orgánů činných v trestním řízení v rámci řízených rozhovorů konstatovali, že využití odposlechu je u odhalování této trestné činnosti zásadní. Hypotéza potvrzena.

Závěr

První hypotéza byla potvrzena. Soudy projednávají málo případů a z uvedeného důvodu je možné konstatovat, že trestná činnost v oblasti veřejných zakázek je odhalována nedostatečně vzhledem k objemu finančních prostředků, které jsou do veřejného investování vkládány a vzhledem k výsledkům kontrolních institucí v rovině správní.

Druhá hypotéza byla rovněž potvrzena. Postihovat trestné činy dle obecného ustanovení § 248 odst. 2 alinea druhá Trestního zákona se dle představitelů orgánů činných v trestním řízení nedaří. Pokud se již vyskytnou, jsou na základě speciality vyšetřovány většinou dle ustanovení § 256 Trestního zákona. Na jedné straně je zřejmé, že většina správních rozhodnutí s udělením sankce od Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže v oblasti veřejných zakázek se týká porušení zákona o veřejných zakázkách závažným způsobem. Z uvedeného důvodu je pravděpodobné, že mnohé případy by mohly být již za pomyslnou hranou správního práva.

Odhalování trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek není ve většině případů možné zajišťovat pouze nástroji dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, a běžnými úkony dle zákona č. 141/1961 Sb., Trestní řád. U většiny případů, které budou vykazovat znaky organizované trestné činnosti, je nutné, využít institut odposlechu. Trestná činnost je latentní a sofistikovaná. Pokud jsou prověřovány nebo vyšetřovány případy s větším časovým odstupem po realizaci veřejných zakázek, bývá již velmi obtížné získat důkazní materiál. Trestné činy v oblasti veřejných zakázek je nutné odhalovat, pokud to okolnosti umožní, v co nejranějším stádiu. Znamená to využívat v daleko větší míře operativně pátrací činnost policie a informátory ze zájmového prostředí. Využití odposlechu je v těchto „raných“ případech zásadní. Jelikož se však jedná o zásah do soukromí, nemůže být institut odposlechu snadno proveditelnou záležitostí. V demokratickém státě – jako je Česká republika – podléhá povolení odposlechu přísným zákonem stanoveným pravidlům. Žádost o povolení odposlechu musí být řádně odůvodněna a zároveň musí být naplněny všechny podmínky dané zákonem pro jeho použití. Všichni tři představitelé orgánů činných v trestním řízení se v řízených rozhovorech vyjádřili k institutu odposlechu, že bývá v odhalování této trestné činnosti zásadní. Třetí hypotéza byla potvrzena.

Resumé

V rámci výzkumného úkolu bylo provedeno zkoumání trestné činnosti v oblasti veřejných zakázek. Při průzkumu byly využity dvě metody. První metoda - zjištění statistických dat z krajských a okresních soudů týkajících se trestných činů veřejných zakázek. Druhá metoda - realizovány celkem 3 řízené rozhovory k danému tématu s vyšetřovatelem, se státním zástupcem a se soudcem. Ze shromážděných dat vyplynulo, že soudy soudí velmi málo trestných činů z oblasti veřejných zakázek. Z řízených rozhovorů vyplynulo, že obecné ustanovení trestného činu dle § 248 odst. 2 alinea druhá TZ se téměř v praxi nevyskytuje a pokud ano, tak je uplatněna specialita dle § 256 nebo § 257 TZ. Dotazovaní ve shodě vypověděli, že zásadním nástrojem pro odhalování této latentní a sofistikované trestné činnosti je institut odposlechu a získávání informací ze zájmového prostředí. Hypotézy byly potvrzeny

a vyvolaly ďalšie otázky, jako např. zda by mohlo být odhalováno více této trestné činnosti při intenzivnějším nasazení sil a prostředků.

Seznam bibliografických odkazů

NOVOTNÝ, František, SOUČEK, Josef a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-7380-291-2.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-109-3.

HRUŠKA, L.; DVOŘÁK, V.; FOLDYNOVÁ, I.; FUJAK, R.; KRULÍK, O.; SCISKALOVÁ, M.; ŠESTÁK, B.; ŠMÍD, D.; VÁCLAVÍK, T.; ŽUROVEC, I. (2016) *Metodika odhalování, prověřování a vyšetřování trestné činnosti spojené s veřejnými zakázkami*. Ostrava: ACCENDO.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Portál-vz.cz: *Výroční zpráva o stavu veřejných zakázek v České republice za rok 2020*. [online]. [cit. 14. 10. 2021]. Dostupné z: [Výroční-zpráva-o-stavu-veřejných-zakázek-v-ČR-za-rok-2020.pdf \(portal-vz.cz\)](#)

Web. Ministerstvo spravedlnosti. Justice.cz: *Přehledy statistických listů*. [online]. [cit. 28. 12. 2020]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>

Kontaktní údaje

PhDr. et Ing. Edita Zradíková, studentka 3. ročníku doktorského studia na Policejní akademii České republiky v Praze.

e-mail: zradickova.edita@seznam.cz

ODBORNÉ ČLÁNKY

HROZBY A RIZIKÁ – OBJEKT IDENTIFIKÁCIE V PROCESE REALIZÁCIE KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA

Detection of illegal imports and manufacture of tobacco products

Miroslav LISONĚ

Monika SZABOVÁ

Slovenská republika

Anotácia: Autori vo svojom príspevku, rešpektujúc potreby policajno-bezpečnostnej praxe zdôrazňujú, že delegovanie zodpovednosti za účinnú a efektívnu aplikáciu identifikácie hrozieb a rizík v procesoch kriminálneho spravodajstva má širokospektrálny význam. Ten sa najmä odráža v účinnosti, efektivite, kvalite a v neposlednom rade v nožnej kontrole realizovaných aktivít. Osobitne sa to týka činnosti realizovanej pri spracovaní a prezentácii výstupného informačného produktu z kriminálneho spravodajstva

Kľúčové slová: kriminálne spravodajstvo, identifikácia, hrozby a riziká, Európsky model kriminálneho spravodajstva, organizovaný zločin

Annotation: In his paper, the authors characterizes the procedure of criminal intelligence bodies (members of Police Force) in identifying risks and threats, which can be used to define security breaches in the state (society, citizen, law, freedom, democracy, humanism). In a given context they defines the risks identity as the possibility of being threatened by the consequences of various activities (events and crisis phenomena). Within this concept he characterizes these objects as expected damages and losses (casualties, health, property damage, in the economy, morality, ...) caused by the criminal situation, as by changing the external and internal conditions caused by the actions of specific entities in space and time (events and its consequences), which can be recognized by the means of criminal intelligence.

Keywords: criminal intelligence, identification, risks and threats, European criminal intelligence model, organized crime

Úvod

Pri tvorbe prezentovaného poznania v tomto odbornom článku sme rešpektovali, že základné pojmy a teórie identifikácie z nich vytvorené vychádzajú z týchto jednoducho sformulovaných premís:

1. Premisa: Každý človek je materiálneho (hmotného) pôvodu a jeho konanie je možné v zásade identifikovať na základe jeho interakcie s okolím. Je tomu tak preto, lebo vo vzťahu k jeho konaniu, resp. nekonaniu, platia fyzikálne zákony (bilancie energie, zachovania hybnosti, hmoty, entropie a pod.), ktoré určujú obsah a formu týchto interakcií. Napríklad interakcie páchatel'a s okolím sú dané práve týmito zákonmi bilancie formulovanými pre príslušné špecifické podmienky trestného činu. Správnou interpretáciou týchto zákonov je možné z nich určiť množstvo parametrov charakterizujúcich páchatel'a a jeho konanie. Rekonštrukcia tohto konania je tak vykonávaná pomocou rovnakých parametrov, ktoré sú akceptované pri charakterizovaní interakcií aktivít páchatel'a s okolím.

2. Premisa: *Systémový prístup akceptovaný pri realizácii identifikácií objektov umožňuje formulovať nové aspekty stotožňovania konkrétnych objektov, ktoré sú materiálnej povahy, so svojim modelom, ktorý môže byť abstraktnej a materiálnej povahy.*
3. Premisa: *Základným prostriedkom identifikácie je systém. Pod týmto pojmom sa rozumie súhrn abstraktných pojmov, veličín a vzťahov medzi nimi, ktoré charakterizujú vlastnosti objektu. Pomocou neho je taktiež vytvorený abstraktný model objektu, nazývaný tiež „porovnávací objekt“ alebo „porovnávací vzorka“. Miera pravdivosti modelu objektu je nakoniec vyjadrená kritériom zhody (zhodnosti).*
4. Premisa: *Postup identifikácie v tomto ponímaní sa nazýva systémovým prístupom, pretože jeho hlavná idea spočíva vo vytvorení systému pojmov, modelov a relácií, ktoré proces identifikácie determinujú.²⁴*
5. Premisa: *Pri akceptácii systémového prístupu v procesoch identifikácie je možné aplikovať kriminálne spravodajstvo.*

1 Podstata kriminálneho spravodajstva

Podstatu procesov kriminálneho spravodajstva charakterizujú určité rysy policajno-bezpečnostného poznania, ktoré vyplývajú predovšetkým z odlišného charakteru a funkčných prejavov postupov, ktorými je spracovaný spravodajský informačný výstupný produkt – spravodajstvo a funkčné špecifiká jeho adresného využitia. Ich štruktúru tvoria tri navzájom neoddeliteľné komponenty:

- ✓ objekt poznania (*určený v obsahu delegovanej úlohy*),
- ✓ subjekt poznávania (*kompetentný orgán štátnej správy*)²⁵,
- ✓ interakcia medzi objektom a subjektom poznania (*účelový, cieľavedomý a funkčný proces*) pri tvorbe informačného produktu a jeho využívaní.

Vzjednodušenom vyjadrení objektom tohto špecifického poznania je kriminalita a možnosti jej kontroly (*pre potreby uplatnenia prevencie a represie*). Subjektom sú policajno-bezpečnostné orgány, ktoré v podmienkach Slovenskej republiky sú kompetentné realizovať kriminálne spravodajstvo. Obsah a forma interakcii medzi objektom a subjektom procesov kriminálneho spravodajstva sa prejavujú v zdieľaní informácií v spravodajskom cykle.²⁶

V procesoch kriminálneho spravodajstva sú účelovo používané rôzne všeobecné, špeciálne a špecifické prostriedky, aplikované metódy (*najmä metódy spravodajskej činnosti, prostriedky spravodajskej činnosti, rôzne typy analýz a druhy logických operácií*). Podstatou týchto procesov je riešenie problému. Sú realizované za účelom podania celkovej alebo

²⁴ PORADA, V., JANÍČEK, P. *Současné aspekty identifikace v technice a kriminalistice*. In: Kriminalistika ročník XXIX. č. 1/1996, s. 31 – 43.

²⁵ HULLOVÁ, M., FEDÁKOVÁ, P. *Kariérny model profesijného rozvoja príslušníka služby kriminálnej polície*. In: Policajná teória a prax. - ISSN 1335-1370 - . Roč. 29, č. 3 (2021), s. 3-24.

²⁶ V daných súvislostiach rešpektujeme, že činnosť spojenú s realizáciou kriminálneho spravodajstva je možné charakterizovať ako prostriedok, metódu, resp. formu účelovo realizovaných aktivít. Pri kategorizovaní kriminálneho spravodajstva je rozhodujúci prístup, ktorý akceptuje ten kto sa rozhodol skúmať, hodnotiť, vysvetľovať a projektovať túto špecifickú činnosť.

čiastkovej správy, v ktorej sú spracované kvantitatívne a kvalitatívne podklady pre potreby rozhodovania – osobitne pri zabezpečovaní kontroly kriminality.²⁷

Cieľom kriminálneho spravodajstva je vytvoriť predpoklady pre zvýšenie účinnosti a efektivity v konaní orgánov, pre ktorých sú týmto konaním informačné produkty adresne spracované (*napríklad zmenou organizácie práce, alebo metód, optimálnym rozmiestnením prostriedkov, efektívnym využitím síl, financií a pod.*). Na tento postup práce s informáciami je možné sa dívať ako na neustály cyklus otázok a odpovedí, ktoré prináša policajno-bezpečnostná prax (*s adresnou zodpovednosťou*). V danom prípade ide o špeciálnu prácu s informáciami. Jej špecifikácia vyplýva predovšetkým z týchto atribútov:

- ✓ na začiatku sú konkrétne definované - potreba, účel, ciele, realizátori (*subjekt*), forma informačného výstupu (*spravodajstvo*) a adresáti,
- ✓ realizátorom sú kompetentné policajno-bezpečnostné orgány - špecialisti na pozícii - manažér, spravodajský dôstojník, analytik a adresát,
- ✓ ide o tímovú činnosť, v ktorej každý subjekt má presne stanovenú kompetenciu (*právomoc, povinnosť a schopnosť predložiť účty*),
- ✓ ide o štruktúrovaný systém práce s informáciami, v ktorom sú cieľavedome (*účelovo*) a systémovo aplikované metódy a využívané prostriedky poznania,
- ✓ informačným výstupom je spravodajská informácia - spravodajstvo, ktorá môže byť súčasťou analytickej správy,
- ✓ spravodajská informácia je účelovo spracovaná pre konečného adresáta, ktorým môžu byť spravodajské organizácie, policajné organizácie v systéme policajného konania, iné subjekty, ktoré nie sú priamo začlenené v systéme policajného konania.

Rešpektujúc uvedené je možné uviesť, že *procesy kriminálneho spravodajstva tvoria účelovo a štruktúrované realizované opatrenia a úkony predovšetkým v informačnom poznávacom cykle, ktorý tvorí zber údajov (informácií), ich hodnotenie a verifikácia, spracovanie, zdieľanie a interpretácia vo forme spravodajskej informácie určeným adresátom*. Táto štruktúrovaná forma konania (*vo forme modelu*) na príslušnej rozlišovacej úrovni, zobrazuje existenciu a správanie vymedzeného objektu spravodajského záujmu z hľadiska vytýčených cieľov (*vytvára potrebné predpoklady pre vyhotovenie opisu poznávaného objektu*). To znamená, že realizátori kriminálneho spravodajstva pôsobia na vymedzený objekt spravodajského záujmu, pritom vykonávajú:

A) Základnú spravodajskú činnosť, pre ktorú sú typické úlohy – vytvoriť pre adresátov súhrnu informáciu pre:

- ✓ identifikovanie hrozieb a rizík, odstránenie príčin, podmienok a okolností, ktoré umožňujú, respektíve uľahčujú ich vznik a pôsobenie,
- ✓ vytváranie predpokladov pre úspešné plnenie funkcií a roly adresátov v zastávanej pozícii,
- ✓ vytváranie podmienok pre interpretáciu spravodajskej informácie,

²⁷ VAŠKO, A. *Opatrenia a úkony v štruktúre procesov kriminálno-policajného poznania*. In. Teória a prax dokazovania. Zborník vedeckých prác. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2019, s. 294 – 299, ISBN 978-80-8054-803-2.

B) *Zabezpečujúcu spravodajskú činnosť, pre ktorú sú typické úlohy:*

- ✓ príprava síl a prostriedkov pre realizáciu kriminálneho spravodajstva,
- ✓ vytváranie kontaktov a identifikovanie objektov spravodajského záujmu,
- ✓ vytváranie podmienok pre zdieľanie informácií.

V syntéze vyjadrené, v tom spočíva význam kriminálneho spravodajstva, ktoré vo vzťahu k adresátovi má byť kľúčovým prvkom v jeho stratégii a taktike (*organizácie a riadenia*). Kriminálne spravodajstvo je v prvom rade podpora (*predovšetkým informačná*), ktorú jej realizátori (*príslušníci policajno-bezpečnostných orgánov*) poskytujú určeným adresátom. Ďalšou charakteristikou kriminálneho spravodajstva sú jeho ofenzívne, resp. defenzívne funkcie. Tieto skutočnosti sú relevantné vo vzťahu k realizácii identifikácie objektov spravodajského záujmu.²⁸

V Slovenskej republike kriminálne spravodajstvo je účelovo realizované v kontexte s rešpektovaním vlády zákona a pri rešpekte k iným hodnotám, ktoré sú dôležité pre spoločnosť. Je realizované iba subsidiárne v prípadoch, keď si to vyžaduje zabezpečovanie ochrany práv a slobôd občanov.²⁹ Aj týmito charakteristikami sú zvýraznené funkcie tejto špecifickej poznávacej činnosti v modernej stratégii organizácii a riadenia nášho štátu (*spoločenstiev*) a to pri zabezpečovaní úloh súvisiacich s kontrolou organizovaného zločinu (*pri funkčnej spravodajskej pomoci, ochrane*) a pod.³⁰

Objekty kriminálneho spravodajstva – hrozby a riziká

V reálnom svete človeka sa nachádza mnoho rôznych objektov. Spôsob ich poznávania si vyžaduje osobitný prístup, ktorý abstrahuje ich spoločné vlastnosti, charakteristiky a časové zmeny. Východisko týchto úvah je jedno z hlavných tvrdení filozofie, že v objektívnej realite sa nachádzajú rôzne materiálne objekty, medzi ktorými platia najrozličnejšie spôsoby vzťahov závislosti a podmienenosti. Materiálne objekty majú vždy svoj obsah a formu.

Pri zdôvodňovaní realizácie spravodajských opatrení a úkonov vo vzťahu k určitým, resp. konkrétnym objektom sú využívané rôzne kritériá. Rešpektujúc potreby teórie a praxe spravodajskej činnosti navrhujeme termínom „*objekt spravodajského záujmu*“, označiť: *účelovo vytvorený sumár kritérií (dôvodov) všeobecného a konkrétneho charakteru, ktorý využívajú kompetentné orgány pri zdôvodňovaní účelovej realizácie procesov kriminálneho spravodajstva (opatrenia, úkony), a to vo vzťahu k aktivitám určitej skupiny osôb, konkrétnej osoby, alebo iným objektom.*

Je tomu tak preto, lebo v praxi kompetentné orgány (*orgány štátnej správy –policajno-bezpečnostné orgány*) pri zdôvodnení spravodajského záujmu v procesoch kriminálneho spravodajstva využívajú kritériá (*kritérium*), ktoré majú všeobecný normatívny charakter. Sú uvedené v právnych normách, ktoré vymedzujú právnu reguláciu tejto špecifickej činnosti. Pri tomto zdôvodňovaní predovšetkým identifikujú právny status objektov spravodajského záujmu

²⁸ VAŠKO, A. *Informačná podstata odhaľovania a objasňovania trestných činov*. In. Fenomén bezpečnosti, bezpečnostní věda a výskum a bezpečnostní aplikace : Sborník vědeckých prací Fakulty právnické a správních studií Vysoké školy finanční a správní, a.s. Praha. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2018, s. 696, ISBN 978-80-7408-165-1.

²⁹ STIERANKA, J., MARKO, M. *Nový koncept budovania kriminálneho spravodajstva v Slovenskej republike*. In. Forenzní vědy, právo, kriminalistika. ISSN 2533_4387, roč. 3, č. 2, s. 154.

³⁰ *ochrana - opatrenie, zariadenie, prostriedok na chránenie, na obranu proti nežiadúcemu účinku; pomoc – aktívna činnosť pri spoločnom dosahovaní cieľa,*

(*protispoločenské konanie, trestný čin – znaky skutkovej podstaty, poškodení, obeť, svedkovia, riziká, hrozby, možné protiopatrenia a iné*).

V daných súvislostiach je možné uviesť, že realizácia kriminálneho spravodajstva vykazuje charakter vedeckého poznávania (*samozrejme nie je vedecké poznávanie*). Objekt spravodajského záujmu (*objekt procesov kriminálneho spravodajstva*) je účelovo vymedzená časť reality, ktorá je predmetom spravodajského identifikovania, skúmania a využívania. V podstate ide o nejakú vymedzenú skutočnosť, niekedy aj abstraktného charakteru. Spoločným špecifickým znakom v ich charakteristikách je vzťah k úlohám, ktoré sú v rozsahu právneho poriadku kompetentné policajno-bezpečnostné orgány povinné plniť. Určitá konkrétna forma existencie objektu je jeho *prejavom*. *Prejav objektu možno charakterizovať množinou charakteristík identifikovateľných na objekte*. Prvky množiny charakteristík sú *zložkami prejavu objektu*. Vlastnosti, stránky, aspekty alebo časti objektu nemusia byť stále. Nedajú sa charakterizovať len jednou nemennou hodnotou. Za *parametre* sú považované tie vlastnosti a stránky, ktoré charakterizujú skúmaný objekt, alebo ktoré realizátori kriminálneho spravodajstva sa rozhodli skúmať.

Vonkajšie vlastnosti objektu majú javovú povahu a vnútorné vlastnosti vypovedajú o jeho podstate. Spravodajské odhaľovanie, skúmanie a identifikovanie objektov na základe ich jednotiacich vlastností si vyžaduje, aby realizátori procesov kriminálneho spravodajstva používali na ich označenie odbornú bezpečnostnú terminológiu.

Je tomu aj preto, lebo *každý objekt existuje len za určitých podmienok a v určitom okolí*. Objekt, ktorý je skúmaný v procese kriminálneho spravodajstva je súčasťou objektívnej reality, teda *vždy existuje medzi inými objektmi v konkrétnom prostredí, za určitej situácie*. Objekt sa od okolia odlišuje svojimi vlastnosťami, úrovnou vzájomných vzťahov k iným objektom a k okoliu. *Medzi objektom a jeho prostredím existuje určitý vzťah*. Prejavy voči okoliu môžu byť dôsledkom prejavu okolia voči objektu a naopak. Pri identifikovaní a skúmaní objektu v procesoch kriminálneho spravodajstva je potrebné poznať aj závislosti medzi jednotlivými zložkami jeho prejavov ako celku. Na ten účel realizátori kriminálneho spravodajstva ho rozkladajú na *sústavu subobjektov* tak, aby navzájom neobsahovali spoločné časti a aby ich prejavy boli ľahšie poznateľné. Sústava vytvorených subobjektov je pôvodný celok. Rozklad objektu na subobjekty môžu realizátori kriminálneho spravodajstva vykonať viacerými spôsobmi. Z pohľadu jednoty terminológie voľbu konkrétneho rozkladu je vhodné označiť *rozlišovacou úrovnou na objekte*.³¹

V systémovom realizovaní procesov kriminálneho spravodajstva objektom poznávania (*identifikovania*) sú aj riziká a hrozby (*ich komponenty*), ktoré môžu pôsobiť na existenciu, konanie a správanie určitého subjektu (*adresáta*). Predmet poznávania je spravodajský poznávací cyklus.

Ohrozenie a riziko sú javmi, s ktorými sa človek stretáva vo svojom životnom kolobehu takmer v každej situácii. Činnosti, ktoré bežne alebo účelovo vykonáva, nie sú priamočiare, ale môžu byť veľmi rozmanité a často protikladné. A práve v tejto protikladnosti spočívajú i javy, ktoré sú označované termínmi ohrozenia a riziká. Hrozby a riziká sa vyskytujú v prostredí, napríklad *verejno-spoločenskom, hospodárskom, životnom*. V spoločenskom prostredí ide najmä o riziká politické, ideové, kultúrne, etnické, nadnárodné. V hospodárstve sú to riziká spojené s trhovým hospodárstvom, riziká menové, inflačné, úverové, podnikateľské a pod. V prírodnom a životnom prostredí ide o riziká spojené s bytím človeka v prírode a s jeho

³¹ FILKORN, V. *Povaha súčasnej vedy a jej metódy*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1998, s. 15. Veda (Bratislava), 1998, 377 s. - ISBN 80-224-0564-7.

ohrozením prírodou. Osobnosti, ako spoločenské individua, sú taktiež sústavne ohrozované spoločenským prostredím, ale aj vlastným osobným fyzickým, i psychickým stavom a pod.

V systémovom vyjadrení riziká a ohrozenia sú kategórie (*existujú, sú poznateľné*), pomocou ktorých je možné vymedziť narušenie bezpečnosti – osobitne v štáte (*spoločnosť, občan, právo, sloboda, demokracia, humanizmus*). Riziko vyjadruje možnosť ohrozenia dôsledkami rôznych aktivít (*udalostí a krízových javov*). V konkrétnom ponímaní predstavuje očakávané škody a straty (*na životoch, zdraví, škody na majetku, v ekonomike, morálke, ...*) zavinené spoločenskou situáciou, t.j. zmenou vonkajších a vnútorných podmienok, spôsobené aktivitami v konkrétnom priestore a čase (*udalosťou a jej dôsledkami*).³²

Riziko je kvantitatívne a kvalitatívne vyjadrenie ohrozenia, stupeň alebo miera ohrozenia. Je to predpoklad vzniku udalosti a jej dôsledkov (*je spojené s početnosťou a rozsahom udalosti*), ktoré sú eminentnými (*obligatornými*) prvkami spoločenskej situácie. V daných súvislostiach situácia predstavuje súbor faktorov, ktoré ovplyvňujú existenciu a prejavy existencie rizikových javov. Z uvedených dôvodov pri skúmaní rizík je potrebné vziať do úvahy čas, priestor a príčiny, podmienky a okolností ich vzniku.

V praxi od realizátorov kriminálneho spravodajstva sa očakáva, že dokážu stanoviť, kedy, kde a prečo k rizikám dochádza. Pri plnení stanovaných úloh akceptujú, že:

- ✓ riziko je viazané na čas a priestor, podmienky,
- ✓ každý jav sa vyvíja v čase, má príčinu svojej existencie (*vznik i zánik*), nevzniká náhodne a bezdôvodne,
- ✓ dôvod pre vznik rizika nie je v samotnom charaktere rizika, ale v podstate javu, na ktorý sa riziko viaže,
- ✓ každému javu sú priradené isté druhy rizík.³³

V daných súvislostiach je možné konštatovať:

- ✓ riziká môžu vzniknúť vo všetkých sférach ľudského konania, v ekonomike, riadení, politike, vo veciach verejných a súkromných,
- ✓ identita rizika vo vzťahu ku konkrétnemu javu (*objektu, subjektu*) vykazuje konkrétne špecifiká,
- ✓ rizikové dôsledky konania môžu mať permanentný charakter, vyskytujú sa trvalo a neustále, môžu vzniknúť náhle, nečakane, spôsobiť nežiaduce následky, môžu vzniknúť iba v istom čase, v istom priestore a sú spravidla viazané na istú udalosť,
- ✓ riziká vznikajú ako dôsledok ľudského konania alebo ako dôsledok prírodných síl,
- ✓ riziko možno spravidla predvídať podľa istých príznakov,
- ✓ riziko môže mať interný charakter a potom je ho možné kontrolovať,
- ✓ riziko môže mať externý charakter a potom je mimo dosah ľudí, mimo možností jeho ovplyvnenia,
- ✓ každé riziko je spravidla porovnateľné s inými druhmi rizík alebo i s rizikami, ktoré vznikli v minulosti,
- ✓ riziko je závislé aj od postoja zainteresovaných strán k hodnoteniu rizika,

³² BUZALKA, J. *Teória bezpečnostných rizík. 1. vyd.* Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2012, s. 10.

³³ BUZALKA, J. *Teória bezpečnostných rizík. 1. vyd.* Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2012, s. 15.

- ✓ vo väčšine prípadov riziko nevznikne náhodou a bez príčiny, je istou mierou ovplyvnené konaním človeka, a pod.

V procesoch kriminálneho spravodajstva sú hrozby identifikované na *strategickej a operatívnej úrovni*. Rešpektujúc Európsky model kriminálneho spravodajstva, ktorý je aplikovaný pri presadzovaní stanovených politík na úseku kontroly organizovaného zločinu je možné ohrozenia a z nich prameniace riziká charakterizovať ako:

1. *Hrozbu pre nezávislosť a suverenitu jednotlivých krajín*. Národné hranice, ktoré sú základným symbolom suverenity štátu nie sú pre väčšinu medzinárodne organizovaných kriminálnych skupín prekážkou. Sloboda pohybu na hraniciach napríklad v rámci Schengenského priestoru je taká veľká, že ohrozuje základný symbol suverenity jednotlivých štátov EÚ. Túto realitu využívajú subjekty kriminálnych skupín pri dosahovaní protizákonných cieľov. Vzhľadom k anonymite vytváraného kriminálneho prostredia štáty nie sú schopné zabezpečiť kontrolu nad činnosťou kriminálnych skupín a de facto táto situácia ohrozuje ich suverenitu súvisiacu s plnením určených funkcií. Subjekty kriminálnych skupín sa vo zvýšenej miere zapájajú do činností prekračujúcich hranice štátov. Zväčšovaním teritória svojho pôsobenia rozširujú kriminálne trhové príležitosti a vytvárajú si významný prostriedok k ochrane.
2. *Hrozbu pre spoločenskú štruktúru*. Expanzia kriminálnych skupín spôsobuje spochybnenie základných právnych, politických a spoločenských hodnôt a vytvára svoje vlastné hodnoty. Zastrášaním a korupciou subjekty organizovaného zločinu podkopávajú základy legality a legitímnosti inštitúcií, potierajú ich hodnotový základ.
3. *Hrozbu pre stabilitu a riadenie štátu*. Aktivity kriminálnych skupín (osobitne organizovaného zločinu) pôsobi ako štát v štáte, založený na fungovaní „*kriminálne ekonomiky*“, ktorá získava výsadnejšie postavenie. Subjekty kriminálnych skupín si vytvárajú „*silový monopol*“ pričom za pomoci násilia a zastrašovania zaistujú disciplínu a pomocou korupcie prenikajú do vlád nielen na miestnej úrovni, ale aj na národnej a nadnárodnej úrovni. Realizovanými kriminálnymi aktivitami podkopávajú stabilitu občianskej spoločnosti. Do riadenia štátu vnášajú nepokoj a narúšajú normálne fungovanie vlády a zákona.
4. *Hrozbu pre demokraciu*. Subjekty kriminálnych skupín sa pomocou korupcie snažia neutralizovať činnosť vlád. V boji proti kriminalite a snažia sa dosiahnuť, aby nepodnikla žiadne, alebo len formálne kroky k eliminácii ich aktivít. V tomto prípade nenapádajú štát otvorene, ale skryte sa snažia dosiahnuť nečinnosť vlád a štátnych orgánov (*napríklad prostredníctvom podplatiteľných novinárov*)
5. *Hrozbu pre národnú ekonomiku*. Subjekty kriminálnych skupín tým, že realizujú kriminálnu ekonomiku, resp. páchajú kriminalitu v ekonomike spôsobujú znižovanie daňových príjmov, čo má negatívny vplyv na ekonomickú rovnováhu a obmedzuje ekonomický rozvoj.
6. *Hrozbu pre finančné inštitúcie*. Množstvo ziskov, ktoré sú produktom aktivít kriminálnych skupín, ktoré sú legalizované prostredníctvom legálnych finančných inštitúcií má vážny a dlhodobý negatívny vplyv na dôveru vo finančný systém a legálne finančné inštitúcie.
7. *Hrozbu pre jednotlivca*. Subjekty kriminálnych skupín používajú násilie k ochrane svojho teritória a ziskov, a násilie proti ľuďom a majetku. Organizovaný zločin má v tomto kontexte silný geosociálny vplyv a predstavuje veľké nebezpečie pre jednotlivca. Bezpečnosť jednotlivca je nepriamo úmerná násiliu v spoločnosti podmienenému aktivitami kriminálnych skupín.

Na každú chorobu je liek. Základom úspešnej liečby je presná diagnostika choroby od príčin jej vzniku, cez jej prejavy až po následky a hrozby. Uvedené axiómy je možné aplikovať aj pri riešení úloh súvisiacich s realizáciou kriminálneho spravodajstva za účelom identifikácie hrozieb a rizík. Organizovaný zločin je „*nemoc spoločnosti – nepriateľ spoločnosti*“. Detailne poznanie aktivít jeho subjektov realizáciou kriminálneho spravodajstva umožňuje prijímať účinné opatrenia, ktorými je možné tmiť ich samotné účinky, rámcovo charakterizované aj uvedenými hrozbami.

V daných súvislostiach si dovoľujeme uviesť citáciu z medzinárodného dokumentu, v ktorom podľa nášho názoru je detailne vymedzená filozofia kriminálneho spravodajstva a to v konkrétnom vzťahu k realizácii identifikácie hrozieb, ktoré vyplývajú z aktivít kriminálnych skupín.

„Primeraná odpoveď na sociálne, politické a ekonomické problémy, ktoré predstavuje organizovaná kriminalita, vyžaduje dokonalé pochopenie jej koreňov, pováh a pravdepodobnosti úspechov zvláštnych typov protiopatrení. Politika, ktorá je vykonávaná bez takéhoto pochopenia, má chyby v samých základoch a je odsúdená k neúspechu. Bez pochopenia vzťahov medzi jednotlivými faktormi nie je možné situáciu riešiť. Preto je potrebné zo všetkých strán analyzovať hrozby, ktoré predstavuje organizovaná kriminalita a takto získané poznanie využiť pri realizácii krokov, ktorými je možné zmenšiť príležitosti, ktoré sú dostupné kriminálnym skupinám, aby došlo k prerušeniu ich aktivít a aby boli obvinení a potrestaní vinníci, aby boli obmedzené ich zisky, pokiaľ je to možné, aby k ich vytváraniu vôbec nedochádzalo. Akákoľvek spoločnosť, ktorá poznáva jav, ktorý sa nazýva organizovaná kriminalita, nesmie podceňovať schopnosti svojho protivníka na tomto poli, ak chce byť schopná mu porozumieť a poznať jeho silné a slabé stránky. „³⁴

3 Štruktúrna charakteristika foriem identifikácie hrozieb a rizík v procesoch kriminálneho spravodajstva

Vo všeobecnosti je možné uviesť, že identifikáciu je možné využiť v rôznych procesoch poznávania, resp. ako relatívne samostatnú činnosť k dosiahnutiu presne stanovených cieľov. Spoločnou vlastnosťou týchto postupov je, že ide o cestu od počiatočnej neznalosti k znalosti, teda o poznanie určitej skutočnosti, určitého javu, t. j. o poznávaciu činnosť, v zásade o vytriedenie tých javov, ktoré majú signalizačnú hodnotu s priamou alebo nepriamou väzbou napríklad na odhalený (*neodhalený*) trestný čin (*trestné činy*). V danom prípade nemusí ísť o kriminalistickú identifikáciu, ale o postup, pri ktorom sú dominantne aplikované metódy a využívané prostriedky policajno-bezpečnostných činností (*napríklad spravodajskej činnosti, operatívno-pátracej činnosti - mimo trestného konania, integrované v trestnom konaní a pod.*).

V procesoch kriminálneho spravodajstva cieľom analýzy hrozieb je identifikovať aktivity kriminálnych subjektov a stanoviť ich význam pre bezproblémový priebeh organizácie kontroly kriminality (*ohodnotenie aktív*). Nájsť možné zdroje ohrozenia (*hrozby*) týchto aktív, zhodnotiť aktuálny spôsob ochrany spoločnosti a jednotlivcov i existujúce slabiny takýchto ochranných opatrení (*zraniteľnosti*) a určiť výslednú veľkosť rizík, ohrozujúcich dané spoločenské a policajné konania. Empirické poznanie potvrdzuje, že pri spravodajskom identifikovaní podstaty a prejavoch rizika je vhodné akceptovať:

³⁴ OSN, HOSPODÁRSKA A SOCIÁLNA RADA. *Problémy a nebezpečenstvá, ktoré predstavuje organizovaný medzinárodný zločin v rôznych oblastiach sveta*, In.: Základný dokument konferencie, Svetová ministerská konferencia o organizovanom transnacionálnom zločine, Neapol, 21.- 23. 11. 1994, s. 8.

- ✓ aký názor na hrozby (*vznik, existenciu*) má občan, spoločnosť,
- ✓ aký majú na hrozby pohľad odborníci a experti v danej spoločenskej oblasti, profesii, zainteresovanej strane,
- ✓ akú majú kompetenciu (*zodpovednosť*) za predvídanie (*resp. kontrolu*) hrozieb zainteresované subjekty,
- ✓ aké negatíva a dôsledky prinesú riziká bezprostredne, resp. v budúcnosti,
- ✓ či môže riziko priniesť aj nejaké pozitívum, a ak áno, tak aké, kedy, kde (*osobitne pre realizáciu spravodajskej činnosti*).³⁵

Kompetentné orgány realizáciou kriminálneho spravodajstva hrozby identifikujú a skúmajú samostatne, alebo ako súčasť súborného javu. Pri analýze rizika hodnotia povahu individuálnej hrozby a jej vplyv na celkové riziko. A to sa vzťahuje aj na budúce stavy javov, teda na projekčné alebo plánované konanie, vrátane hypotéz a prognóz.

Prax potvrdzuje, že využitím metód a prostriedkov v realizovaných procesoch kriminálneho spravodajstva je možné spracovať identifikačné charakteristiky objektov, ktoré sú využívané pri rozhodovaní o organizácii a riadení kontroly kriminality. V procesoch kriminálneho spravodajstva sú formy identifikácie aplikované systémovo. Pre tento systém sú typické genéza, prvky, vzťahy medzi prvkami, vzťahy medzi prvkami a okolím. Tieto skutočnosti umožňujú tento systém definovať modelom a prostredníctvom neho realizovať účelovo konkrétne postupy. Z uvedeného vyplýva, že pre štruktúru systému foriem identifikácie je typická konkrétna usporiadanosť prvkov ich systému a ich integrácia. Pokiaľ majú tieto formy, z hľadiska svojej základnej štruktúry, relatívne stálu systémovú podobu, jednotlivé spôsoby, prostriedky, operácie a taktika ich uplatňovania sú značne variabilné. Variabilnosť obsahu foriem identifikácie je výrazne determinovaná úrovňou poznania o záujmovom a preverovanom objekte a kriminálno-policijnou situáciou, v ktorej sú plnené identifikačné úlohy. Úroveň tejto informačnej dispozície dominantne ovplyvňuje aj samotné rozhodovanie o aplikácii foriem identifikácie realizáciou opatrení a úkonov kriminálneho spravodajstva.

V praxi policajno-bezpečnostné orgány v procesoch kriminálneho spravodajstva aplikujú dve formy identifikácie. Ak majú záujmový a preverovaný objekt (*resp. dva preverované objekty*) reálne k dispozícii, aplikujú *identifikáciu objektov*. V prípadoch, ak je identifikačné skúmanie aplikované len izolovanou analýzou jedného z nich, pretože druhý nie je pre jeho potreby k dispozícii, aplikuje tzv. *identifikáciu systému*.³⁶

Realizácia kriminálneho spravodajstva musí byť zdôvodnená, a to nielen definovaním identifikačnej úlohy, ale aj z hľadiska právnych a personálnych kompetencií, ktoré umožňujú realizovať túto činnosť a to v rámci existujúcej a vytváranej informačnej bázy. Forma identifikácie musí byť cieľavedome aplikovaná. Kompetentné orgány ju aplikujú v súlade s presne formulovaným (*definovaným*) identifikačným problémom, ktorý korešponduje so sledovanými cieľmi kriminálneho spravodajstva v súvislosti so zabezpečením neodvratnosti trestného postihu za spáchaný trestný čin (*je vymedzený v ECIM*).³⁷ Pri formulácii problémov,

³⁵ BUZALKA, J. *Teória bezpečnostných rizík*. Bratislava, 2012, s. 25.

³⁶ JANÍČEK, P. – RAK, P. *Systémové pojetí identifikace*. In: PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno: CERM, 2001, 105 – 106.

³⁷ MÁLIK, J., JARABÁ, A. *EÚ cyklus politik, národný empact koordinátor, cosi - ich úlohy a postavenie vo vzťahu ku kriminálnemu spravodajstvu*. In: *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava: Akadémia PZ. 2018. s. 30. ISBN 978-80-8054-761-5 ... „Európsky model kriminálneho spravodajstva (ECIM) predstavuje štandardizovaný systém práce s informáciami, ich zber, spracovávanie, analyzovanie a následný postup a využívanie týchto informácií. Hlavným produktom dotknutého

ktoré majú riešiť jej aplikovaním, vykonávajú analýzu a hodnotenie všetkých relevantných informácií, týkajúcich sa záujmového objektu, ktoré sú k dispozícii, a to jednotlivo i v súhrne. V tomto postupe používajú prostriedky v metódach kriminálneho spravodajstva, ktorými vymedzujú informačnú charakteristiku poznávaných objektov (*základné vzťahy medzi týmito informáciami, z hľadiska, čo je známe a potvrdené, čo je doteraz nepoznané a má byť zistené, poznané, a čo je sporné, t. j. čo si odporuje*). Pri formulácii identifikačného problému sú povinné zaoberať sa nielen otázkami spravodajskej povahy, ale aj zohľadňovať aj otázky týkajúce sa hmotno-právnej a procesno-právnej povahy. Z rámcovo vymedzených úloh, ktoré sú povinní plniť realizovaním kriminálneho spravodajstva je zrejmé, že cieľom ich činnosti je predovšetkým zabezpečiť neodvratnosť trestného postihu pre páchatel'ov trestných činov. Je tomu tak preto, lebo včasnosť, dôslednosť a zákonnosť postihov páchatel'ov za spáchaný trestný čin má priamy dopad na dosahovanie účelu realizácie kriminálneho spravodajstva. Vo vzťahu k zabezpečovaniu neodvratnosti trestného postihu má osobitný význam aplikácia ustanovení Trestného poriadku. Analogickým výkladom týchto ustanovení je možné dospieť k záveru, že trestno-procesné záruky neodvratnosti trestného postihu začínajú pôsobiť zároveň so vznikom trestno-právneho vzťahu, t. j. po spáchaní trestného činu, resp. činu inak trestného.³⁸

Praktické skúsenosti z aplikácie foriem identifikácie v procesoch kriminálneho spravodajstva potvrdzujú, že je vhodné, ak ich realizátori výstižne zadefinujú problémy, ktoré súvisia s určovaním identity poznávaných objektov a prípadné situácie, ktoré môžu spôsobiť určité konflikty pri jej určovaní. Určia svoju identifikačnú pozíciu, ako aj význam pre stanovenie hlavnej a čiastkových (*priebežných*) identifikačných úloh. Pri formulovaní identifikačného problému zhodnotia, aký môže mať kriminálno-polícijná situácia vplyv na organizačné a materiálne aspekty aplikácie foriem identifikácie. Cieľom tohto hodnotenia je eliminovať nepriaznivé faktory, ktoré môžu pôsobiť nielen v samotnom ich priebehu, ale

modelu je hodnotenie hrozieb organizovaného zločinu, ktorý je súčasne nástrojom na implementáciu spravodajského riadenia presadzovania práva a teda aj spravodajského vedenia policajných jednotiek. 22

Ide o súbor činností zameraných na odhaľovanie trestných činov a ich páchatel'ov, na objasňovanie trestnej činnosti a na kontrolu kriminality. Tento systém má dve úrovne:

strategická úroveň ECIM – poznáva všeobecný objekt (kriminalitu a jej hrozby), je tiež označovaný ako cyklus politik Európskej únie,

operačná úroveň ECIM – odhaľovanie konkrétnych trestných činov realizovaný pomocou konkrétnych EMPACT projektov.

Rada Európskej únie 12. mája 2021 stanovila na roky 2022 až 2025 nasledovné priority Európskej únie v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti pre EMPACT:

1. vysokorizikové zločinecké siete,

2. kybernetické útoky,

3. obchodovanie s ľuďmi,

4. sexuálne vykorisťovanie detí,

5. prevádzачstvo,

6. obchodovanie s drogami: výroba a distribúcia kanabisu, kokaínu a heroínu a obchodovanie s nimi; výroba a distribúcia syntetických drog a nových psychoaktívnych látok a obchodovanie s nimi,

7. podvody, hospodárska a finančná trestná činnosť: internetové podvody, podvody v oblasti spotrebnej dane, podvody založené na chýbajúcom obchodnom subjekte, trestná činnosť v oblasti duševného vlastníctva, falšovanie tovaru a meny, finančná kriminalita, legalizácia príjmov z trestnej činnosti a vymáhanie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti,

8. organizovaná majetková trestná činnosť,

9. trestné činy proti životnému prostrediu,

10. nezákonné obchodovanie so strelnými zbraňami:“

³⁸ NESNÍDAL, J. *Neodvratnosť trestného postihu a OPČ*. Praha: KÚ VB, 1989, 208 s.

hlavne na identifikačné výstupy a to až do takej miery, že by sa nemohli v ďalšom poznávaní a dokazovaní použiť.

Cieľom formulácie problému je definovať potrebu a identifikačnú úlohu, ktorú sú kompetentné orgány povinné riešiť aplikáciou foriem identifikácie. V tejto súvislosti je možné uviesť, že formy identifikácie hrozieb sú frekventovane aplikované pri úlohách kriminálneho spravodajstva súvisiacich:

- ✓ s poznávaním doteraz neodhalených trestných činov,
- ✓ so zisťovaním páchatel'ov odhalených trestných činov,
- ✓ so zisťovaním, či páchatel'mi odhaleného trestného činu nie sú členovia rozpracovanej kriminálnej skupiny,
- ✓ so zisťovaním páchatel'ov doteraz neodhalenej kriminálnej skupiny,
- ✓ so skúmaním, či ide o sériovú trestnú činnosť (*štyri a viac trestných činov toho istého druhu spáchané tým istým páchatel'om*),
- ✓ skúmaní, či ide o trestnú činnosť, ktorá je páchaná kriminálnou skupinou,
- ✓ so zadovážovaním dôkazov v rámci trestného stíhania, a pod.

Z prezentovaných poznania vyplýva, že problém, ktorý je formami identifikácie riešený dominantne, súvisí s potrebou cieľavedome, účelovo a systematicky poznávať kriminálne aktivity, trestné činy, resp. konkrétne prvky systému týchto objektov (*napríklad subjekt, následok, prostriedok a pod.*), z ktorých priamo, resp. sprostredkovane vznikajú hrozby a riziká.

Záver

Z charakteru kriminálneho spravodajstva vyplýva, že realizačný rozsah opatrení a úkonov pri identifikácii určuje samotná povaha poznávaných objektov a povinná akceptácia delegovaných kompetencií realizujúcimi subjektmi (*spoločenská závažnosť, organizovanosť, latentia, potreba neustále prekonávať najrôznejšie úskoky a prekážky kladené páchatel'mi v snahe zakryť tieto údaje pred príslušníkmi, ako aj nutnosť plniť úlohy na úseku kontroly kriminality v maximálne možnej miere jej účinnosti a efektivity, ...*). Tí, realizovanými opatreniami cieľavedome vysvetľujú (*dešifrujú a objektívne interpretujú ich význam*) východiskové poznanie. Z poznania praxe vyplýva, že je vhodné, ak pri tejto činnosti využívajú modelovanie.³⁹ Poznávaný objekt zamieňajú zjednodušenými modelmi (*zobrazenie objektu vybranou množinou jeho vlastností – vytvárajú mentálny model (myšlienkový)*). Pri ich zostavovaní akceptujú zadanie (*úlohu*). Vychádzajú z informačnej potreby, interpretácie (*prečítania a vysvetlenia*) zhromaždených informácií a ich intelektuálneho spracovania. To im umožňuje extrahovať dôležité entity a väzby reprezentujúce zmysel obsahu informácií, ako aj plnenie svojej úlohy pri identifikovaní určitého objektu.

V procesoch kriminálneho spravodajstva, ktoré sú vo formách identifikácie hrozieb a rizík realizované opatrenia a úkony pri saturovaní vymedzených účelovo a cieľavedome (*komisívne, intencionálna činnosť*). Kompetentne orgány v procesoch kriminálneho spravodajstva ich realizáciu sú povinné formálno-právne, zrozumiteľne adresne (*vo vzťahu dispozície kompetencií*) zdôvodniť. Je tomu tak preto, lebo pri plnení úloh využívajú celú plejádu metód, prostriedkov, operácií a foriem policajno-bezpečnostných činností, ktoré vo vzťahu k dosahovaniu stanovených cieľov majú všeobecný, špeciálny a špecifický charakter.

³⁹ VAŠKO, A. *Podporné metódy operatívno-pátracej činnosti - možnosti ich využitia*. In: Policajná teória a prax. - ISSN 1335-1370 - Roč. 25, č. 3/2017), s. 152-160.

Pri rozhodovaní o ich realizácii si uvedomujú, že predpokladom na dosahovanie pridanej hodnoty (*nové poznanie*) v procesoch kriminálneho spravodajstva je predovšetkým štúdium objektov, ich vzťahov a vzájomných účinkov (*v ktorých sa vidí, resp. predpokladá páchaný alebo spáchaný trestný čin*).

Sumár

Z prezentácie informácií, ku ktorým autor dospel štúdiom odbornej literatúry, obsahovými analýzami správ, hlásení, cieľavedomou diskusiou s policajnými odborníkmi je zrejmé, že v praxi, kriminálne spravodajstvo je potrebné realizovať aj za účelom identifikácie hrozieb a z nich prameniacych rizík. Vzhľadom na to, že pre určité činnosti v systéme kriminálno-policajného poznania ciele identifikácie sú špecifické, vykazujú aj samotné postupy realizácie kriminálneho spravodajstva pri identifikácii týchto objektov spravodajského záujmu odlišnosti. V súlade s názormi autora, je vhodné ak kompetentné orgány (*realizátori kriminálneho spravodajstva*) tieto skutočnosti akceptujú a to najmä pri účelovej realizácii právnych, informačných a taktických opatrení, ktoré vytvárajú predpoklady pre aplikáciu identifikácie pri odhaľovaní a objasňovaní aktivít kriminálnych skupín.

Použitá literatúra:

BUZALKA, J. *Teória bezpečnostných rizík*. 1. vyd. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2012, 167 s. ISBN 978-80-8054-547-5.

FILKORN, V. *Povaha súčasnej vedy a jej metódy*. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1998, s. 15. Veda (Bratislava), 1998, 377 s. - ISBN 80-224-0564-7.

HULLOVÁ, M., FEDÁKOVÁ, P. *Kariérny model profesijného rozvoja príslušníka služby kriminálnej polície*. In: Polícijná teória a prax. - ISSN 1335-1370 - . Roč. 29, č. 3 (2021), s. 3-24.

JANÍČEK, P. – RAK, P. *Systémové pojetí identifikace*. In. PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno: CERM, 2001, 105 – 106, 746 s. ISBN 80-7204-194-0.

MÁLIK, J., JARABÁ, A. *EÚ cyklus politik, národný empact koordinátor, cosi - ich úlohy a postavenie vo vzťahu ku kriminálnemu spravodajstvu*. In: *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava: Akadémia PZ. 2018. s. 30. ISBN 978-80-8054-761-5.

NESNÍDAL, J. *Neodvratnosť trestného postihu a OPČ*. Praha: KÚ VB, 1989, 208 s.

PORADA, V., JANÍČEK, P. *Současné aspekty identifikace v technice a kriminalistice*. In. *Kriminalistika ročník XXIX*. č. 1/1996, s. 31 – 43.

STIERANKA, J., MARKO, M. *Nový koncept budovania kriminálneho spravodajstva v Slovenskej republike*. In. *Forenzní vědy, právo, kriminalistika*. ISSN 2533_4387, roč. 3, č. 2, s. 154-178.

VAŠKO, A. *Podporné metódy operatívno-pátracej činnosti - možnosti ich využitia*. In: *Polícijná teória a prax*. - ISSN 1335-1370 - Roč. 25, č. 3/2017), s. 152-160.

VAŠKO, A. *Informačná podstata odhaľovania a objasňovania trestných činov*. In. *Fenómén bezpečnosti, bezpečnostní věda a výskum a bezpečnostní aplikace : Sorník vědeckých prací Fakulty právnických a správních studií Vysoké školy finanční a správní, a.s. Praha*. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2018, s. 696, ISBN 978-80-7408-165-1.

VAŠKO, A. *Opatrenia a úkony v štruktúre procesov kriminálno-policajného poznania*. In. *Teória a prax dokazovania. Zborník vedeckých prác*. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 2019, s. 294 – 299, ISBN 978-80-8054-803-2

VAŠKO, A. *Informačná podstata odhaľovania a objasňovania trestných činov*. In. *Fenómén bezpečnosti, bezpečnostní věda a výskum a bezpečnostní aplikace : Sorník vědeckých prací*

Fakulty právnych a správnych štúdií Vysoké školy finanční a správni, a.s. Praha. Praha : Vysoká škola finanční a správni, 2018, s. 696, ISBN 978-80-7408-165-1.

OSN, HOSPODÁRSKA A SOCIÁLNA RADA. *Problémy a nebezpečenstvá, ktoré predstavuje organizovaný medzinárodný zločin v rôznych oblastiach sveta*, In.: Základný dokument konferencie, Svetová ministerská konferencia o organizovanom transnacionálnom zločine, Neapol, 21.- 23. 11. 1994, s. 8.

Kontaktné údaje

prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.
e-mail: miroslav.lison@akademiapz.sk

mjr. JUDr. Monika Szabová
e-mail: monika.szabova@minv.sk

POUŽÍVANIE KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA PRI NAPLŇVANÍ ÚČELU ODHAĽOVANIA A OBJASŇOVANIA TRESTNÝCH ČINOV

Use of Criminal intelligence in fulfilling purpose of detecting and clarifying crimes

Miroslav LISOŇ

Peter DUBEŇ

Slovenská republika

Anotácia: *Autori vo svojom príspevku vymedzujú funkciu kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania trestných činov. Prezentovanými argumentmi odporúčajú implementovať Európsky model kriminálneho spravodajstva do systému konania policajno-bezpečnostných orgánov pri plnení stanovaných úloh. .*

KLúčové slová: *odhaľovanie, objasňovanie, kriminálne spravodajstvo, Európsky model kriminálneho spravodajstva,*

Annotation: *The authors in the presented paper define the role of criminal intelligence in the process of detecting and solving criminal offences. Whit presented arguments, they recommend the implementation of European criminal intelligence model into the procedure system of police and security bodies in carrying out the tasks.*

Key words: *detection, solving, criminal intelligence, European criminal intelligence model*

Úvod

V procesoch odhaľovania a objasňovania trestných činov kompetentné orgány štátnej správy realizujú celý rad opatrení a úkonov.⁴⁰ V ich obsahu vyťažujú informačné siete, analyticky spracujú relevantné informácie, na základe ktorých môžu vyhotoviť informačné charakteristiky objektov v súlade s identitou potreby.

Uvedené je analogicky akceptované aj na realizáciu kriminálneho spravodajstva, ktorou pri adresnom využívaní zvyšujú účinnosť a efektivitu identifikácie znakov skutkovej podstaty trestných činov – odhaľovania a objasňovania.

Možnosti realizácie kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania trestných činov

Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov, v konkrétnom systéme policajného konania, povahou svojho predmetu a svojim zázemím, sa podstatne odlišujú od iných policajno-bezpečnostných činností. Túto skutočnosť využívajú odborníci pri spracovaní ich charakteristik.⁴¹ Žiaľ žiadny z týchto pokusov sa doposiaľ nepresadil - nie je vedeckou obcou univerzálne prijatý. Tento stav nie je však nami vykladaný v tom zmysle, že odborníci pri charakterizovaní týchto činností nerešpektujú žiadne pravidlá a poriadok. Práve naopak, máme zato, že je vhodné názory týchto odborníkov vnímať ako impulz k ich štúdiu a výsledky tohto

⁴⁰ LISOŇ, M. – VAŠKO, A. a kol. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava, 2018, s. 123-126.

⁴¹ STIERANKA, J. VAŠKO, A. *Odhaľovanie trestných činov : Nová stratégia a prístupy. 1. vyd.* Praha : Leges 2021, 270 s.

štúdia tolerantne, odborne a konštruktívno-kriticky rešpektovať.⁴² Tento prístup k posudzovaniu názorov iných aj nás oprávňuje rešpektovať jeden z nich a subsumovať ho tezauru predkladaného poznania.

V týchto intenciách, v ďalšej časti tohto odborného článku termínom *odhaľovanie trestných činov označujeme procesúalnu činnosť, ktorú kompetentné orgány štátnej správy realizujú za účelom identifikácie doteraz nepoznaných znakov ich skutkovej podstaty a iných relevantných okolností, ktoré budú predmetom dokazovania.*⁴³ (*zistiť – kto? – subjekt, obeť, svedkovia; čo? – skutkové okolnosti*). V podstate účelom realizácie procesov odhaľovania je príprava podkladov pre právnu kvalifikáciu presne vymedzenej epizódy kriminálneho správania a konania konkrétneho subjektu (*osobitne právne zodpovedného*).

Termínom *objasňovanie označujeme proces, ktorého štruktúru tvorí systém prvkov, ktorých spoločnou vlastnosťou je aktívna (intencionálna) činnosť smerujúca k zisteniu informácií, ktoré je možné využiť pri určovaní vzťahu identifikovaného subjektu k odhalenému trestnému činu.*⁴⁴ (*prečo? – účel, motivácia; čo? – cieľ; kde?; kedy? a iné*).⁴⁵

Z analogického výkladu týchto kategórií je zrejmé, že odhaľovanie a objasňovanie trestných činov je jednou z úloh, ktorú sú zo zákona povinní plniť policajno-bezpečnostné orgány. Tie (*subjekt poznávania*) účelovou realizáciou procesov odhaľovania a objasňovania predovšetkým ovplyvňujú fungovanie základných prvkov spoločenskej štruktúry. Z týchto dôvodov, ich pôsobenie na tieto prvky je vhodné vnímať, ako uspokojovanie potrieb bezpečnosti v konkrétnych spoločenských podmienkach. Bez ohľadu na úplnosť, je tomu tak preto, lebo pri realizácii týchto procesov plnia celý rad samostatných, avšak vzájomne zladených, logicky na seba nadväzujúcich a doplňujúcich úloh. Podstatu týchto úloh určuje definovaná (*vymedzená*) potreba, účel, cieľ a delegované možnosti súvisiace s využívaním kompetencií (*právomoc, zodpovednosť*) pri tomto systémovom poznávaní.⁴⁶

V syntéze tieto konštatácie potvrdzujú, že systémový obsah procesov odhaľovania a objasňovania je možné označiť termínom - „*cesta od počiatočnej neznalosti k znalosti konkrétnej reality*“, teda o poznávanie skutočnosti, objektu (*javu*) - *poznávacie činnosti, ktoré sú realizované* za určitej situácie v konkrétnom prostredí. V zjednodušenom vyjadrení, to znamená, že realizáciu týchto činností determinujú rôzne faktory, ktoré vo vzťahu k týmto činnostiam vykazujú objektívny resp. subjektívny charakter. Z toho dôvodu je vhodné, ak pri charakterizovaní odhaľovania a objasňovania sú tieto faktory (*podmienky, príčiny, okolnosti*) rešpektované.

Pri objektivizácii tejto potreby uvádzame, že príslušníci polície pri plnení úloh v procesoch odhaľovania a objasňovania:

- ✓ svoju činnosť cieľavedome a systematicky orientujú do oblastí, v ktorých sa dôvodne predpokladá, že tam došlo k spáchaniu, resp. je páchaná trestná činnosť (*v ktorých sa*

⁴² *Ich názory sú mimoriadne zaujímavé, ale konštrukčne nezapadajú v priamej väzbe do rámca poznania, ktoré je predkladané v obsahu tejto učebnice.*

⁴³ HULLOVÁ, M. et al. *General Crime*. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave. 2015, s. 48.

⁴⁵ LISOŇ, M. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, s.12 a násl.

⁴⁶ *Napríklad impulzom pri vymedzovaní tejto potreby sú obvykle predpoklady, ktoré s prihliadnutím k známym okolnostiam sú využité pri vyslovení opodstatnenej domnienky, že subjekt „určitým konaním“ pácha, resp. spáchal trestný čin.*

vyskytujú relevantné informácie, ktoré dané kriminálne konania konkrétneho subjektu charakterizujú).

- ✓ postupujú v súlade s predpokladanými javovými vlastnosťami a podstatou určitého druhu trestnej činnosti (*napríklad trestné činy páchané subjektmi kriminálnych skupín*),
- ✓ konštruktívne spracovávajú informačný výstup (*poznanie*), ktorý objektívne potvrdzuje, že bol trestný čin spáchaný, je páchaný, resp. nie je spáchaný, a pod.⁴⁷

Zastávame názor, že aj tieto skutočnosti je možné využiť pri zdôvodňovaní oprávnenia realizovať kriminálne spravodajstvo pri tomto účelovom identifikačnom poznávaní. Ak uvedené zjednodušíme kompetentné policajno-bezpečnostné orgány kriminálne spravodajstvo realizujú v rámci plnenia konkrétnych úloh. Tie sú rámcovo vymedzené aj v tzv. Európskom modeli kriminálneho spravodajstva (*ECIM*), ktorý je aplikovateľný na riešenie spoločensky závažnej organizovanej trestnej činnosti.

„Európsky model kriminálneho spravodajstva (ECIM) predstavuje štandardizovaný systém práce s informáciami, ich zber, spracovávanie, analyzovanie a následný postup a využívanie týchto informácií. Hlavným produktom dotknutého modelu je hodnotenie hrozieb organizovaného zločinu, ktorý je súčasne nástrojom na implementáciu spravodajského riadenia presadzovania práva a teda aj spravodajského vedenia policajných jednotiek.

Ide o súbor činností zameraných na odhaľovanie trestných činov a ich páchatel'ov, na objasňovanie trestnej činnosti a na kontrolu kriminality. Tento systém má dve úrovne:

- ✓ *strategická úroveň ECIM – poznáva všeobecný objekt (kriminalitu a jej hrozby), je tiež označovaný ako cyklus politik Európskej únie,*
- ✓ *operačná úroveň ECIM – odhaľovanie konkrétnych trestných činov realizovaný pomocou konkrétnych EMPACT projektov.*

Rada Európskej únie 12. mája 2021 stanovila na roky 2022 až 2025 nasledovné priority Európskej únie v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti pre EMPACT:

- ✓ *vysokorizikové zločinecké siete,*
- ✓ *kybernetické útoky,*
- ✓ *obchodovanie s ľuďmi,*
- ✓ *sexuálne vykorisťovanie detí,*
- ✓ *prevádzachstvo,*
- ✓ *obchodovanie s drogami: výroba a distribúcia kanabisu, kokaínu a heroínu a obchodovanie s nimi; výroba a distribúcia syntetických drog a nových psychoaktívnych látok a obchodovanie s nimi,*
- ✓ *podvody, hospodárska a finančná trestná činnosť: internetové podvody, podvody v oblasti spotrebnej dane, podvody založené na chýbajúcom obchodnom subjekte, trestná činnosť v oblasti duševného vlastníctva, falšovanie tovaru a meny, finančná kriminalita, legalizácia príjmov z trestnej činnosti a vymáhanie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti,*
- ✓ *organizovaná majetková trestná činnosť,*
- ✓ *trestné činy proti životnému prostrediu,*

⁴⁷ HULLOVÁ, M. et al. *General Crime*. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave. 2015, s. 47.

- ✓ *nezákonné obchodovanie so strelnými zbraňami:*⁴⁸

Pri zdôvodňovaní opodstatnenosti používania kriminálneho spravodajstva je vhodné uviesť, že oproti minulosti, kedy úlohy polície boli viazané len na represívne aktivity, je súčasný prístup k plneniu policajných úloh variabilnejší. Napríklad príslušníci polície pri plnení úloh súvisiacich s odhaľovaním a objasňovaním trestných činov svoju činnosť orientujú na:

- ✓ podporu ochrany práv a slobôd občanov – *osobitne komunikácia príslušníkov polície s občanom – občan nie je pasívny pri zabezpečovaní kontroly kriminality, ...*,
- ✓ neutralizáciu hlavných hrozieb a rizík - *sú spájané so zisťovaním príčin a podmienok páchania trestnej činnosti; postpenitenciárnou starostlivosťou o osoby s kriminálnou kariérou, na ktorej participuje polícia, ...*,
- ✓ podporu stabilizácie kriminality – *sú priamo spájané s účinnosťou a efektmi odhaľovania a objasňovania - osobitne s vytváraním predpokladov pre zabezpečenie neodvratnosti za páchanú a spáchanú trestnú činnosť,...*,
- ✓ vytváranie predpokladov pre riešenie prognózovanej kriminality (*latentnej trestnej činnosti*) a pod.

Z empirie vyplýva, že ak príslušníci polície pri plnení úloh využívajú vhodne zvolené prostriedky, metódy, taktiku a praxou overenú metodiku ich činnosť vykazuje vyššiu úroveň účinnosti a efektivity. V súvislosti s plnením úloh na úseku odhaľovania a objasňovania trestných činov je to evidentné najmä realizáciou:

- ✓ ofenzívnych spravodajských aktivít - *odhaľujú a objasňujú trestné činy, zisťujú a spracovávajú poznanie pre potreby stratégie (uplatnenie prevencie, ...)*,
- ✓ defenzívnych spravodajských aktivít - *eliminujú aktivity páchatel'ov trestných činov (napríklad nezákonnej a neetickej (nemorálnej) obhajoby)*,
- ✓ stabilizačných spravodajských aktivít - *stabilizujú bezpečnostnej situácie a znižujú úroveň násilia; presadzujú bezpečnosť a kontrolu kriminality (prevencia, ...)*,
- ✓ umožňujúcich spravodajských aktivít – *vytvárajú podporu alebo podmienky pre ofenzívne, defenzívne a stabilizačné aktivity (realizácia SČ? OPČ, budovanie logistiky, napríklad informačné siete, informačné systémy, utajovanie, ...) a pod.*

Analogickým výkladom uvedeného je možné uviesť, že *kriminálne spravodajstvo, ktoré je realizované za účelom odhaľovania a objasňovania spoločensky závažnej trestnej činnosti predstavuje optimálny premyslený (zdôvodnený) postup*. Z hľadiska systémovej realizačnej štruktúry procesov odhaľovania a objasňovania, kriminálne spravodajstvo tvorí nariadená zostava postupu, ktorá je vypracovaná pre činnosť príslušníkov polície a iných subjektov vo vzťahu k prostrediu (*predovšetkým občanom*), k osobám, ktoré páchajú, resp. spáchali trestný čin, ako aj k potenciálnemu páchatel'ovi.

Z uvedenej charakteristiky vyplýva, že kriminálne spravodajstvo má poskytovať príslušníkom polície (*policajno-bezpečnostným orgánom*) návod ako postupovať pri plnení

⁴⁸ MÁLIK, J., JARABÁ, A. *EÚ cyklus politik, národný empact koordinátor, cosi - ich úlohy a postavenie vo vzťahu ku kriminálnemu spravodajstvu*. In: Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii. Bratislava: Akadémia PZ. 2018. s. 30.

úloh v celom spektre aktivít realizovaných pod rôznymi situačnými námetmi. Má vytvárať predpoklady pre „*správne a možnostiam zodpovedajúce konanie*“.⁴⁹

Z poznania praxe vyplýva, že príslušníci polície poznávanie trestných činov realizujú postupnými procesmi odhaľovania, objasňovania a vyšetrovania. Týmito postupmi vymedzujú identitu trestných činov (*vo vzťahu k poznávanému konaniu preukazujú existenciu obligatórnych a fakultatívnych znakov ich skutkových podstát*). Pri tejto účelovej činnosti rešpektujú delegované kompetencie, ktoré súvisia s realizáciou kriminálneho spravodajstva. Je tomu tak preto, lebo trestná činnosť páchaná subjektmi kriminálnych skupín, ako objekt poznávania, je v danej súvislosti sám osebe zložitý a veľmi komplikovaný spoločensky jav. Skladá sa z mnohých prvkov, ktorých kriminálna relevancia sa odráža predovšetkým v samotnom skutku, v ktorom sa vidí alebo predpokladá určitý trestný čin. V policajnej praxi uvedená zložitosť sa prejavuje rôzne. Je možné uviesť, ak je „*riešený tzv. zjavný trestný čin*“ (*prejav kriminality*) a je poznaná identita jeho subjektu (*páchatel*), príslušníci polície preverujú a zisťujú okolnosti jeho konania (*osobitne kriminálneho*). V daných súvislostiach zisťujú:

- ✓ skutočný rozsah jeho konania, činnosti (*aktivít*) a zabezpečujú (vykonávajú) dôkazy (*o jeho aktivitách*),
- ✓ prípadných spolupáchatel'ov a podielnikov,
- ✓ informácie o jeho aktuálnom pobyte a pohybe (*pátrajú po jeho pobyte*) a pod.

Iné postupy realizujú, ak je objektívne zistené, že trestný čin bol spáchaný, avšak nie je poznaná identita jeho subjektu (*fyzické a právnické osoby, spolupáchatelia*). Uvedené platí aj pre poznávanie latentných trestných činov, ktoré príslušníci polície realizujú v súlade s opodstatnenými predpokladmi, že už boli spáchané (*resp. sú páchané*), avšak identitu znakov ich skutkových podstát nepoznajú a pod.

Na základe týchto skutočností je možné osobitne zdôrazniť, že v prevažnej väčšine prípadov od kvality, úplnosti a objektivity fixovaného poznania (*dokumentácie*) závisí možnosť jeho využitia (*odhaľovania, objasňovania, ale aj prevencie danej kriminálnej aktivity*). Aj na základe medzinárodných odporúčaní príslušníci polície v procesoch odhaľovania a objasňovania to rešpektujú. Plnenie úloh v týchto procesoch (*i celý ich priebeh*) zabezpečujú realizáciou kriminálneho spravodajstva. Z týchto dôvodov sú príslušníci polície povinní už v štádiu prípravy procesov odhaľovania a objasňovania posúdiť spôsoby a možnosti dosahovaného a dosiahnutého informačného poznania z jeho realizácie - charakterizovať význam, prípadne právnu relevantnosť predpokladaných dosiahnutých informačných výstupov a pod. Na základe toho môžu rozhodnúť o vhodnom spôsobe tohto špecifického poznávacieho postupu.

Kompetentné orgány sú oprávnené realizovať kriminálne spravodajstvo pri plnení úloh na úseku odhaľovania a objasňovania trestných činov. Kritériom jeho používania je potreba spájaná s objektom poznávania. Napríklad pri ich vymedzovaní kompetentné policajno-bezpečnostné orgány zohľadňujú možnú úroveň objektivity výstupného identifikačného poznania, ktorú môžu alternatívne dosiahnuť použitým induktívnym, resp. deduktívnym prístupom v systéme tejto práce s informáciami (*obmedzenie, kontrola, spravodajská informácia, ..., dôkaz*). V procesoch odhaľovania trestných činov realizáciou kriminálneho spravodajstva zisťujú, hodnotia a fixujú údaje, okolnosti, ktoré je možné využiť pri určovaní identity:

⁴⁹ VAŠKO, A. *Intelligence information within criminal proceedings*. In DANUBE : Law, Economics and Social Issues Review. Warsaw : De Gruyter Poland, 2019. ISSN 1804-6746. - Vol. 10, no. 3 (2019), pp. 267-283.

- ✓ kriminálneho konania (*trestného činu*), kritériá zhody - *prvky spôsobu páchania, motív, ciele, účel, prvky charakterizujúce konanie v štádiu prípravy, dokonania a pod.*,
- ✓ účasti konkrétnych osôb na kriminálnom konaní (*v štádiu prípravy, páchania, resp. po odchode z miesta činu*),
- ✓ charakteristiky osobností potenciálnych páchatel'ov (*podozrivých, rozpracovaných, obvinených, obžalovaných, odsúdených, ...*),
- ✓ povahy a rozsahu spôsobeného následku (*škody, obeť*),
- ✓ poľahčujúcich a prit'azujúcich okolností,
- ✓ vecí získaných spáchaním trestným činom,
- ✓ prostriedkov, ktoré boli použité pri páchaní trestného činu,
- ✓ iných predmetov, objektov, systémov, ktoré vykazujú konkrétnu relevanciu vo vz'ahu k páchanému trestnému činu,
- ✓ objektov a miest, v ktorých sa nachádzal, resp. nachádza majetok a iné hodnoty získané trestnou činnosťou,
- ✓ faktorov, ktoré umožňujú alebo uľahčujú páchať trestnú činnosť a pod.

Napríklad, z celkového množstva vlastností kriminálnych aktivít vyčleňujú tieto identifikačné polia:

- ✓ vonkajšie a vnútorné prejavy interakčných vzťahov medzi jej subjektmi a spôsobenými odrazmi,
- ✓ prvky systémov organizácie a riadenia pri ich realizácii,
- ✓ systém znakov, ktoré tvoria charakteristiku spôsobu páchania trestného činu (*v štádiu prípravy, dokonania a po odchode z miesta činu*) a pod.

Na základe praktických skúseností je možné uviesť, že realizáciou kriminálneho spravodajstva vlastností a parametre znakov skutkovej podstaty charakterizujú využitím:

- ✓ reálnych informácií,
- ✓ analytických informácií,
- ✓ apriórnych - transferových informácií,
- ✓ kombinácie reálnych, analytických a transferových informácií.⁵⁰

Z charakteru odhaľovania a objasňovania vyplýva, že realizačný rozsah opatrení a úkonov kriminálneho spravodajstva určuje samotná povaha poznávaných objektov a povinná akceptácia delegovaných kompetencií realizujúcimi subjektmi (*spoločenská závažnosť, organizovanosť, latencia, potreba neustále prekonávať najrôznejšie úskoky a prekážky kladené páchatel'mi v snahe zakryť tieto údaje pred príslušníkmi, ako aj nutnosť plniť úlohy na úseku kontroly kriminality v maximálne možnej miere jej účinnosti a efektivity, ...*). Z empirie je zrejmé, že realizovaním kriminálneho spravodajstva sa snažia pochopiť individuálny a celostný význam relevancie zistených informácií o trestnom čine. Pri skúmaní, hodnotení, vysvetľovaní,

⁵⁰ LISOŇ, M. VAŠKO, A. a kol. *Teória kriminálno-polícijného poznania*. Bratislava, 2018, s. 150 – 153.

popise a interpretácii informácií využívajú svoje odborné predpoklady a skúsenosti. Z informácií, ktoré majú k dispozícii, získavajú nové poznanie o skúmanom objekte, pritom zohľadňujú predovšetkým:

- ✓ genézu ich pôvodu a existencie,
- ✓ popis a interpretáciu,
- ✓ formuláciu domnienok, ich zdôvodnenie a logické preverenie.

To potvrdzuje, že realizovanými opatreniami a úkonmi kriminálneho spravodajstva cieľavedome objavujú a vysvetľujú (*dešifrujú a objektívne interpretujú ich význam*) východiskové poznanie. Poznávaný objekt zamieňajú zjednodušenými modelmi (*zobrazenie objektu vybranou množinou jeho vlastností – vytvárajú mentálny model (myšlienkový)*). Pri ich zostavovaní akceptujú zadanie (*úlohu*). Vychádzajú z informačnej potreby, interpretácie (*prečítania a vysvetlenia*) a zdieľania zhromaždených informácií a ich intelektuálneho spracovania. To im umožňuje extrahovať dôležité entity a väzby reprezentujúce zmysel obsahu informácií, ako aj plnenie svojej úlohy pri poznávaní určitého objektu. Získané a dodané informácie skúmajú a hodnotia v paralelnom režime (*jednotlivé informácie súčasne*) a následne ich zoradujú do série, v ktorej ich spracovávajú – jednu po druhej (*po slovách*). Z empirie je zrejmé, že pri realizácii kriminálneho spravodajstva je vhodné, ak pri popise a interpretácii zhromaždených informácií (*mentálnom modelovaní*) používajú grafické schémy, napríklad:

- ✓ vzťahové – *vzťahy medzi prvkami (osoby, organizácia, veci, miesto, čas a iné)*,
- ✓ komoditné – *ilustruje tok tovarov, peňazí a ďalších komodít (na základe nich je možné ukázať vzťahy medzi subjektmi a pochopiť realizáciu ich aktivít)*,
- ✓ kauzálne – *znázorňujú súvislosti javu, udalosti (odhaľujú vzťahy medzi nimi, najmä s časovými kritériami)*,
- ✓ postupové – *znázorňuje priebeh procesov (genézu), poradie udalostí, dosiahnutie výsledkov alebo stavov (ak pripúšťa, že má byť vykonaná jedna činnosť alebo viac činností, nemôže nastať iná činnosť)*,
- ✓ sieťové – *umožňujú identifikovať hlavné a zvláštne charakteristiky veľkého množstva rovnakých typov transakcií alebo udalostí (komunikácia, bankové prevody, predaj tovaru) a iné.*

Pre zabezpečenie prehľadnosti a uľahčenie interpretácie zhromaždených informácií v procese odhaľovania a objasňovania, využívajú aj ďalšie formy znázornenia:

- ✓ porovnávacie záznamy (*podobnosť, odlišnosť*),
- ✓ frekvenčné analýzy (*typické, zvláštne*),
- ✓ časové analýzy (*trend, perióda, časová korelácia*),
- ✓ projekcia do máp (*udalosť, príčina, následok viažuci sa na atribúty miesta výskytu*).

Z uvedeného je zrejmé, že kompetentné orgány pri plnení stanovených úloh opatreniami - analyticko-syntetickou metódou, popisom a interpretáciou zhromaždených informácií získavajú nové poznanie. Prostredníctvom tohto poznania konštruujú systémový model objektu (*verbálny, grafický*). Tento model definujú domnienkami, a to vo vzťahu k vlastnostiam poznávaného objektu. V tomto postupe vyjadrujú najmä predpokladané charakteristiky týchto vlastností a ich možné vzájomné vzťahy, a to v konkrétnej forme prejavu skúmaného objektu. Pritom si uvedomujú, že základnou funkciou domnienok pri plnení stanovených úloh je prezentácia nápadov a myšlienok, ktoré ukazujú na smery, ktorými je možné postupovať

v ďalšej činnosti pri spracovaní informácií.⁵¹ Pri formulovaní domnienok využívajú sedem „klasických“ „kriminalistických“ otázok (*kto, čo, prečo, kde, kedy, ako, čím*), ktorých zodpovedaním vyslovujú záver:

- ✓ trestný čin je spáchaný (*identita znakov skutkovej podstaty*),
- ✓ trestný čin je predstieraný (*účel, ciele, negatívne okolnosti, ...*),
- ✓ trestný čin nie je spáchaný.

V účelovej realizácii procesov odhaľovania a objasňovania volia systémový prístup. Pri plnení úloh realizáciou kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania aplikujú právne úkony. Právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv a povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.⁵² V realizovanom kriminálnom spravodajstve úkon je súvislá činnosť, jeden z prvkov tvoriaci jeho funkčný mechanizmus.

V procesoch odhaľovania a objasňovania trestných činov, sú úkony kriminálneho spravodajstva aplikované pri saturovaní vymedzených potrieb - účelovo a cieľavedome (*komisívne, intencionálna činnosť*). Z uvedených dôvodov pri konštruovaní tejto špecifickej poznávacej činnosti je vhodné, ak ich štruktúrovaný obsah (*rešpektujúc požiadavky utajovania*) tvoria najmä tieto náležitosti:

- ✓ pozícia a rola realizujúceho subjektu (*delegované kompetencie*),
- ✓ pozícia a rola iných účastníkov (*podozrivý, svedok, poškodený, obvinený, ...*),
- ✓ formálno-právna charakteristika úkonu kriminálneho spravodajstva,
- ✓ cieľ,
- ✓ postup, kontrola,
- ✓ výstup (*adresát*),
- ✓ alternatívy reakcie na zmenu situácie po realizovaní úkonu.

Kompetentné policajno-bezpečnostné orgány sú v procesoch odhaľovania realizáciu opatrení a úkonov kriminálneho spravodajstva povinné formálno-právne, zrozumiteľne, adresne (*vo vzťahu dispozície kompetencií*) zdôvodniť (*osobitne rešpektujúc akceptáciu dosiahnutých výstupov*). Je tomu tak preto, lebo pri plnení úloh realizujú celú plejádu opatrení a úkonov, ktoré vo vzťahu k realizácii tejto činnosti majú všeobecný, špeciálny a špecifický charakter. Pri rozhodovaní o ich používaní si uvedomujú, že predpokladom na dosahovanie pridanej hodnoty (*nové poznanie*) v procesoch odhaľovania a objasňovania je predovšetkým štúdium objektov, ich vzťahov a vzájomných účinkov (*v ktorých sa vidí, resp. predpokladá páchaný alebo spáchaný trestný čin*).

Spracovanie informačných výstupov z kriminálneho spravodajstva a ich využitie v procesoch odhaľovania a objasňovania trestných činov

Spôsob a forma spracovania výstupného informačného produktu z kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania osobitne závisí od zadania. V zjednodušenom vyjadrení je to práca s informáciami. To potvrdzuje, že informačné výstupy z tejto špecifickej poznávacej činnosti sú texty - dvojstranné bilaterálne kategórie (*výsledok, efekt*), ktoré majú obsahovú a formálnu stránku. Majú potenciálny (*očakávaný*), resp. aktuálny

⁵¹ PJEŠČÁK, J. - BĚLKIN, R. S. *Obščeteoreticheskie problemy kriminalistiky /Všeobecno-teoretické problémy kriminalistiky./*, Moskva: Akademija MVD SSSR, 1977. 228 s.

⁵² ZÁKON Č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov, Občiansky zákonník, § 34.

poznávací charakter. Bez ohľadu na úplnosť je možné uviesť, že kompetentné policajno-bezpečnostné orgány pri plnení stanovených úloh realizáciou kriminálneho spravodajstva nachádzajú odpovede na otázky:

- ✓ *Aké boli dôvody realizácie procesov?*
- ✓ *Ako bola odhalená a objasnená kriminálna aktivita?*
- ✓ *Kto, kedy, využitím akých kompetencií realizoval procesy odhaľovania a objasňovania?*
- ✓ *Pre koho je spracovaný informačný produkt?*
- ✓ *Podľa akých vlastností je charakterizovaná kriminálna aktivita? Aká je právna kvalifikácia trestného činu? Kto je subjektom trestného činu?*
- ✓ *V akom štádiu realizácie je kriminálna aktivita?*
- ✓ *Ktoré subjekty sú zainteresované na realizácii kriminálnych aktivít?*
- ✓ *Čo je objektom záujmu kriminálnych subjektov?*
- ✓ *Za akým účelom boli realizované kriminálne aktivity? (analogicky cieľ, motív)*
- ✓ *Kde, kedy, ako často sú aktivity realizované?*
- ✓ *Akým spôsobom sú kriminálne aktivity realizované?*

Z uvedeného vyplýva, že nimi spracovaný informačný výstup musí vyhovovať určitým formálnym a vecným požiadavkám. Z vecnej stránky spracovaný informačný produkt z kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania musí vykazovať objektívne a adresne spracovaný dokument. V tomto dokumente objektivitu spracovaného poznania potvrdzujú:

- ✓ opisom kriminálno-policajnej situácie (*východiská*),
- ✓ prezentáciou realizovaného postupu (*pri získavaní, zbere a spracovaní informácií*),
- ✓ adresnou zodpovednosťou za spracované poznanie (*v žiadnom prípade nie z vlastných alebo iných subjektívnych predstáv, predpokladov, želaní, intuície*), hodnovernosťou a spoľahlivosťou (*reliabilitou*) informačných sietí,
- ✓ teoretickou a praktickou verifikáciou predkladaného poznania, logikou myslenia – logickými operáciami (*jasnou, zrozumiteľnou, presvedčivou, bez vedomého alebo neuvedomeného zamlčovania dôležitých momentov*),
- ✓ dôkazovou situáciou (*zoznamom stôp – materiálne, pamäťové, analytickými a transferovými informáciami*), a pod.

Z uvedeného (aj napriek tomu, že to nie je nami explicitne vyjadrené) vyplýva, že informačný výstup (*produkt identifikácie*) kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania je analytický dokument.⁵³ Realizátori kriminálneho spravodajstva pri jeho vypracovaní cieľavedome, účelovo, systematicky a komplexne aplikujú induktívno-deduktívny postup, v ktorom využívajú kvalitatívnu a kvantitatívnu analýzu, komparáciu, analógiu, syntézu a iné logické operácie. Z týchto dôvodov (*rešpektujúc uvedené*) je vhodné, ak informačný výstup z realizácie kriminálneho spravodajstva spracujú vo forme dokumentu – „Správy ...“, ktorá má mať vo svojom obsahu (*znova zdôrazňujeme rešpektujúc požiadavky a potrebu utajenia*) tieto časti:

⁵³ KULÍŠEK, M. *Analytická činnosť v rezorte MV SR - 2. doplnené a prepracované vyd.* Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 1997, 51 s.

- ✓ Úvod, v ktorom charakterizujú akceptovanú koncepciu, vymedzujú spoločenskú a policajnú potrebu kriminálneho spravodajstva pre potreby odhaľovania a objasňovania (*vecná časť*). Ak je to prípustné, vo formálnej časti uvádzajú mená a funkcie (*pozícia, rola*) realizátorov tejto činnosti (*kompetencie, zodpovednosť a pod.*).
- ✓ Ciele, ktoré boli vytýčené v štádiu prípravy kriminálneho spravodajstva (*ich zdôvodnenie*).
- ✓ Definované domnienky vo vzťahu k charakteristike vlastností poznávaného javu (*zdôvodnenie ich využívania – východiskové poznatky o skúmanom objekte a pod.*) s uvedením predpokladov ich objektívnej verifikácie realizáciou kriminálneho spravodajstva.
- ✓ Charakteristika predmetu, ktorý bol akceptovaný pri saturácii absencie poznania (*procesy integrované v trestnom konaní, resp. mimo trestného konania, systém realizačného prostredia – situácia – determinanty – konštrukty*).
- ✓ Opis realizovaných opatrení a úkonov, prostriedkov v metódach, operácií, techník (*čas, miesto, adresná kompetenčná zodpovednosť ich realizácie, resp. využívania a aplikácie*) kriminálneho spravodajstva. Hodnotenie ich realizačného prínosu pri získavaní zdôvodneného účelového poznania spravodajského záujmu o objekt, resp. subjekt (*oprávnenosť zásahu*).
- ✓ Prezentácia a opis získaného poznania a vecných, listinných a iných dokumentov (*príloha*). Analýzy poznania a vyvodenie objektívnych záverov (*generalizácia ich objektivity – ich platnosť*).
- ✓ Záverečné zhrnutie poznania, verifikácia domniek, úspech – poukázanie na jeho možnú aplikáciu v praxi (*prípadne nedostatky*). Poukázanie, čo je potrebné následne poznávať, a pod.
- ✓ Odkazy (*napríklad použitá literatúra*), vysvetlenie použitých skratiek, použitie registračných indexov, prílohy, počet výtlačkov, možnosti a prístup k spracovanému poznaniu.
- ✓ Obsah.

V intenciách tejto štruktúry je zrejmé, že vypracovanie informačného výstupu (*produktu*) z realizácie kriminálneho spravodajstva je tvorivá ľudská aktivita, v ktorej sa prejavujú schopnosti jeho spracovateľa. Z týchto dôvodov, z hľadiska požiadaviek kladených na realizáciu tejto špecifickej činnosti v procesoch odhaľovania a objasňovania trestných činov, pri spracovaní informačného výstupu je vhodné akceptovať zásady:

- ✓ formálnosti – *tú určuje právna regulácia a akceptácia zodpovednosti,*
- ✓ výkladovej súdržnosti (*explanácia a kohéznosť*) – *spracovateľ popisuje príčinné súvislosti systémovo, pričom prezentované poznania sa podmieňujú,*
- ✓ následnosti a všeobecnosti - *tie súvisia s predchádzajúcimi zásadami – informačný výstup musí predstavovať presne a prísne štruktúrovanú významovú perspektívu (v určitom slova zmysle chronologickú postupnosť poznania), ktorá je objektivizovaná akceptovanými zákonmi, zásadami, axiómami a pod.,*
- ✓ objektívnosti - *je určená nielen právnou kompetenciou (napríklad zásada legality a oficiality), ale aj akceptáciou využívanej metodológie – jednoznačnosti pri využívaní odbornej terminológie a pod.*

Aktuálny informačný produkt z kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania je výsledkom opisu skúmaného objektu. V jeho obsahu je určená identita

určitých vlastností skúmaného objektu (*kriminálna aktivita, iný proces, subjekt a pod.*). Osobitne realizáciou kriminálneho spravodajstva Sú poznávané:

- ✓ Existencia objektov (*trestný čin, subjekt trestného činu*), ich identifikačné vlastností, identita, rešpektujúc trestno-právnu charakteristiku obligatórných a fakultatívnych znakov skutkovej podstaty trestného činu.
- ✓ Súdržnosť objektu, ktorá zabezpečuje aj jeho kompaktnosť. Napríklad sú riešené otázky: „*či sa objekt správa ako kompaktný systém*“; „*ako je možné charakterizovať genézu jeho existencie, väzby medzi jeho prvkami (sila, čas vzniku, trvania, rozchodu a opätovného vytvorenia)*“; „*či poznávaný objekt nevykazuje tendencie rozpadu (zániku)*“; „*či nie je v štádiu vytvárania*“; „*aká je jeho kompaktnosť*“, „*aké sú jeho väzby v prostredí pôsobenia*“, „*aké sú jeho väzby (vzťahy) k policajnému prostrediu*“ a pod.
- ✓ Cieľové správanie objektu, ktoré je definované vlastným usporiadaním prvkov, ich vlastnosťami a vplyvmi do jeho vnútra a do vonkajšieho prostredia. *Je tomu tak preto, lebo týmito faktormi je determinované správanie sa objektu. Na základe poznania tejto determinácie sú určované motívy, účel, cieľ spáchania trestného činu a iné znaky spôsobu páchania a spáchania trestného činu. Samozrejme je to optimálna skutočnosť, totižto v praxi realizáciou odhaľovania a objasňovania môže dôjsť k zisteniu rozporu s očakávaným správaním objektu. Z týchto dôvodov je potrebné (predovšetkým) využívaním verzii poznávať vlastné správanie objektu rešpektujúc možné alternatívy, ktoré sú konfrontované objektivizovaním platnosti vyslovených domnienok. Pri nezhode je potrebná ich korekcia v súlade s už spomenutými alternatívami. Napríklad sú riešené otázky: „*V akom štádiu je realizovaná kriminálna aktivita? (pred spáchaním, v príprave, v štádiu dokonania trestného činu, ide o pokračujúci trestný čin, po spáchaní trestného činu)*“ a pod.*
- ✓ Dynamická stabilita a adaptácia objektu, jeho reakcie a schopnosti reagovať na okolnosti, ktoré vznikli, resp. môžu vzniknúť v konkrétnej situácii. *To predpokladá predovšetkým úspešne absorbovať neočakávané a nepredpokladané vplyvy okolia, ktoré môžu mať aj charakter extrémnych hodnôt. Osobitne sa to odráža pri poznávaní reálnych informácií. („*Aké faktory pôsobili v čase a mieste realizácie kriminálnej aktivity?*“; „*Ktoré okolnosti pôsobili za existujúcej situácie?*“, „*Ktoré vlastnosti charakterizujú extrémnosť pôsobenia na objekt?*“ „*V akom časovom intervale pôsobili?*“; „*Ktoré vlastnosti a ako ovplyvnili?*“; „*Aké odrazy mohli spôsobiť?*“ atď.*
- ✓ *Prax potvrdzuje, že vplyvom extrémnych prejavov okolia v konkrétnych situáciách vznikajú (sú vytvárané) nové štruktúry systému, ktoré sú schopné transformovať tieto vplyvy. Príkladom sú kriminálne aktivity, ktoré akceptuje občan, komunita, a pod. Uvedené pôsobenie má konkrétne prejavy, ktoré nemusia vykazovať špecifické odchýlky od normálu.*
- ✓ Zmeny, ktoré súvisia s vývojom objektu (*dispozícia kriminálnych skúseností a zručností, kapacitné vlastnosti, finančná disponibilita, ... tieto zmeny môžu viesť k posilneniu cieľov („s jedlom rastie chuť“), k zmene cieľov alebo k deštrukcii objektu (jeho vývoja), resp. jeho prvkov, zmena postojov k ochrane a pod.*).
- ✓ Ochrana objektu a jeho záujmov (*vnútorná, vonkajšia; spoľahlivosť prvkov a väzieb, ktoré zabezpečujú realizáciu trestných činov, k naplneniu vnútorných a najmä vonkajších cieľov (legálnych a nelegálnych) a pod.*).
- ✓ Organizácia práce a riadenie objektu (*pácha trestný čin sám v spolupáchateľstve (princípy – spolčenie, zoskupenie), schopnosť vybrať a presadiť také procesy v systéme, ktoré vedú k splneniu cieľov v potrebnom čase.*).

- ✓ Účinnosť a efektívnosť aktivít objektu (*ich status, rola v kriminálnom prostredí, prečo je objekt akceptovaný, prečo dosahuje ciele, ako a čo využíva a pod.*) a pod.

Domnievame sa, že aj tento neukončený zoznam zámerov, ktoré môžu kompetentné orgány realizáciou kriminálneho spravodajstva dosiahnuť na úseku odhaľovania a objasňovania trestných činov sú dostatočným argumentom k jeho používaniu.

Sumár

Autori sú presvedčení, že zo spracovaného poznania v predložennom odbornom článku je možné vymedziť konkrétne kritériá, ktoré je vhodné využívať pri právnom, personálnom, ekonomickom posúdení informačnej hodnoty dosiahnutého kriminálnym spravodajstvom v procesoch odhaľovania a objasňovania trestných činov. Predovšetkým jeho akceptáciou je možné hodnotiť osobnú akceptáciu kompetencií (*zodpovednosti*) pri plnení stanovených úloh. Tá je základným predpokladom pri dosahovaní stanovených informačných cieľov, a to realizáciou práve týchto špecifických postupov v tomto účelovom poznaní.

Z praktických skúseností vyplýva, že delegovanie zodpovednosti za účinnú a efektívnu realizáciu kriminálneho spravodajstva v procesoch odhaľovania a objasňovania má širokospektrálny význam. Ten sa najmä odráža v účinnosti, efektivite, kvalite a v neposlednom rade v mozgnej kontrole realizovaných aktivít. Osobitne sa to týka činnosti realizovanej pri spracovaní a prezentácii výstupného informačného produktu z realizácie kriminálneho spravodajstva.

Použitá literatúra:

- HULLOVÁ, M. et al. *General Crime*. Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave. 2015, s. 48.
- KULÍŠEK, M. *Analytická činnosť v rezorte MV SR - 2. doplnené a prepracované vyd.* Bratislava : Akadémia PZ v Bratislave, 1997, 51 s.
- LISOŇ, M. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, 248 s. ISBN 978-80 – 8054 -674 -8.
- LISOŇ, M. – VAŠKO, A. a kol. *Teória kriminálno-polícijného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer Bratislava, 2018, 389 s. ISBN 978-80-8168-838-6 .
- MÁLIK, J., JARABÁ, A. *EÚ cyklus politik, národný empact koordinátor, cosi - ich úlohy a postavenie vo vzťahu ku kriminálnemu spravodajstvu*. In: *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava: Akadémia PZ. 2018. s. 30. ISBN 978-80-8054-761-5
- PJEŠČÁK, J. - BĚLKIN, R. S. *Obščeteoretičeskie problemy kriminalistiky /Všeobecnoteoretické problémy kriminalistiky./*, Moskva: Akademiya MVD SSSR, 1977. - 228 s.
- VAŠKO, A. *Intelligence information within criminal proceedings*. In *DANUBE : Law, Economics and Social Issues Review*. Warsaw : De Gruyter Poland, 2019. ISSN 1804-6746. - Vol.10,no.3(2019),pp.267-283.
- ZÁKON Č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov, Občiansky zákonník, § 34.

Kontaktné údaje

prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.
miroslav.lison@minv.sk

JUDr. Mgr. Peter Dubeň.
peter.duben@minv.sk

FORMY A OPERÁCIE V SYSTÉME REALIZÁCIE KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA

Forms and operations in the system of criminal intelligence

Ludovít FIDLER

Slovenská republika

Anotácia: Autor vo svojom príspevku systémovo vymedzuje procesúlnu a informačnú charakteristiku kriminálneho spravodajstva. V tomto postupe pozornosť orientuje na charakteristiku foriem a operácií tejto špecifickej policajnej činnosti, ako významných prvkov jeho realizačného systému. Prezentáciou predovšetkým rešpektuje potreby policajnej praxe, ktorej príslušníci sú povinní účelovo a efektívne používať tieto inštrumenty pri plnení služobných úloh v medziach zákona.
KLúčové slová: spravodajská činnosť, kriminálne spravodajstvo, formy, operácie

Annotation: In his contribution, the author systematically defines the procedural and informational characteristics of criminal intelligence. In this procedure, attention is focused on the characteristics of the forms and operations of this specific police activity, as important elements of its implementation system. In particular, the presentation respects the needs of police practice, the members of which are obliged to use these instruments purposefully and effectively in the performance of official tasks within the limits of the law..

Key words: intelligence activity, criminal intelligence, forms, operations.

Úvod

Kriminálne spravodajstvo je v podmienkach Slovenskej republiky považované za prostriedok operatívno-pátracej činnosti, avšak zároveň predstavuje špecifickú policajnú činnosť, systémovo realizovanú na základe jej definičných prvkov.

Cieľom predkladaného odborného článku je na podklade analýzy definičných znakov operatívno-pátracej činnosti v komparácii so spravodajskou činnosťou, charakterizovať, v podmienkach Slovenskej republiky, kriminálne spravodajstvo nielen ako prostriedok operatívno-pátracej činnosti, podľa zákona o Policajnom zbore, ale aj ako špecifickú policajnú činnosť a jej významné realizačné prvky, formy a operácie. Zároveň odborný článok poukazuje na vymedzenie kriminálneho spravodajstva, na nadnárodnej úrovni, vo forme Európskeho modelu kriminálneho spravodajstva.

SPRAVODAJSKÁ ČINNOSŤ A OPERATÍVNO-PÁTRACIA ČINNOSŤ

Spravodajstvo, spravodajskú činnosť, vykonávajú v podmienkach Slovenskej republiky viaceré policajno-bezpečnostné orgány s rozličným cieľom.

Legálnu definíciu spravodajskej činnosti nenájdeme v právnom poriadku Slovenskej republiky, avšak v odbornej literatúre nachádzame jej viaceré vymedzenia, ktoré sú sčasti odlišné v závislosti od prístupu a názorov jednotlivých autorov. My, pri napĺňaní našej ambície v tomto príspevku, sme sa rozhodli akceptovať charakteristiku, ktorú vo vzťahu k tejto činnosti spracovali pracovníci Akadémie PZ v Bratislave. Tí termínom spravodajská činnosť označujú „*cieľavedomú, systematickú poznávaciu činnosť, ktorou kompetentné orgány štátnej správy (príslušníci Slovenskej informačnej služby, vojenského obranného spravodajstva, Policajného zboru a iní) využívaním špecifických metód, prostriedkov (technik) a foriem utajene, plánovito získavajú (zhromažďujú), triedia, analyzujú, uchovávajú a distribuujú (poskytujú) informácie*

pre konkrétnych užívateľov (adresátov) za účelom zvýšenia úrovne ich poznania, ktoré je potrebné pre výkon ich činnosti“.⁵⁴ Z uvedenej charakteristiky je zrejmé, že obsahom spravodajskej činnosti je procesuálna práca s informáciami, ktorú príslušné kompetentné orgány účelovo realizujú pre určených adresátov v spravodajskom (poznávacom) cykle, ktorý štruktúrne tvoria fázy:

- „plánovanie a riadenie,
- zber,
- spracovanie,
- analýza,
- odovzdanie výsledku“.⁵⁵

V podmienkach Slovenskej republiky orgány štátnej správy, ktoré sú kompetentné realizovať spravodajskú činnosť sú:

- **Slovenská informačná služba** – „je štátnym orgánom, všeobecnou bezpečnostnou a spravodajskou službou Slovenskej republiky a plní úlohy vo veciach ochrany ústavného zriadenia, vnútorného poriadku, bezpečnosti štátu a ochrany zahraničnopolitických a hospodárskych záujmov štátu v rozsahu vymedzenom zákonom o Slovenskej informačnej službe“⁵⁶.
- **Vojenské spravodajstvo** – „je spravodajská služba, ktorá plní úlohy spravodajského zabezpečenia obrany, obranyschopnosti a bezpečnosti Slovenskej republiky v pôsobnosti Ministerstva obrany Slovenskej republiky“⁵⁷.
- **Policajný zbor** – „je ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy vo veciach vnútorného poriadku, bezpečnosti, boja proti zločinnosti vrátane jej organizovaných foriem a medzinárodných foriem a úlohy, ktoré pre Policajný zbor vyplývajú z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky“.⁵⁸

Pri porovnaní legálnych definícií jednotlivých subjektov možno vysloviť, že zákonodarcia pri definovaní Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva striktné vymedzuje, že ide o štátne orgány, ktoré sú **spravodajským službami**. Naproti tomu pri vymedzení Policajného zboru toto explicitné označenie absentuje. Príslušníci Policajného zboru pri napĺňaní účelu zákona č. 171/1993 v znení neskorších predpisov (zákon o PZ) sú oprávnení realizovať operatívno-pátraciu činnosť (OPČ), ktorej obsah tvorí spravidla systém utajených, spravodajských opatrení na účely predchádzania, zamedzovania, odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti a zisťovania jej páchatel'ov, zabezpečovania ochrany určených osôb a strážených objektov, technicky chránených objektov, zabezpečovania a poskytovania ochrany a pomoci ohrozenému svedkovi a chránenému svedkovi, ochrany štátnej hranice a vypátrania osôb a vecí. (ustanovenie § 38a). Pri napĺňaní účelu tohto zákona sú v zmysle § 39,odst. 1 oprávnení používať prostriedky operatívno-pátracej činnosti – „sledovanie osôb a vecí, monitorovanie osôb a dopravných prostriedkov, kontrolovaná dodávka, **kriminálne spravodajstvo**, používanie krycích dokladov, nástrahová a

⁵⁴ STIERANKA, J., VAŠKO A. 2021. *Odhaľovanie trestných činov (nová stratégia a prístupy)*. Praha: Leges, 2021, s.52.

⁵⁵ STIERANKA, J., VAŠKO A. 2021. *Odhaľovanie trestných činov (nová stratégia a prístupy)*. Praha: Leges, 2021, s. 54.

⁵⁶ § 1 ZÁKONA č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov

⁵⁷ § 1 ZÁKONA č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov

⁵⁸ § 1 ZÁKONA č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

*zabezpečovacia technika a využívanie osôb konajúcich v prospech Policajného zboru, objekty a miesta používané pod legendou a predstieraný prevod vecí.*⁵⁹

Z analogického výkladu uvedeného vyplýva, že v systéme operatívno-pátracia činnosť je PZ oprávnený realizovať utajené, spravodajské opatrenia. Opatrenia pre potreby realizácie OPČ sú vykonávané za účelom zabezpečenia jej fungovania (*zákrok, akcia na zabezpečenie niečoho*) a dosahovania stanovených cieľov systematickým získavaním (*zhromažďovaním*), analyzovaním, triedením, uchovávaním a distribúciou informácií.⁶⁰ Opatrenia sú neformálne ústne alebo písomné rozhodnutia technicko-organizačnej alebo operatívnej povahy.⁶¹

Čiže operatívno-pátracia činnosť podľa uvedeného má širšie funkčné realizačné dimenzie ako spravodajská činnosť.

V tomto kontexte do zoznamu orgánov štátnej správy, ktoré sú kompetentné účelovo realizovať spravodajskú činnosť je možné zaradiť aj **Finančnú správu a Zbor väzenskej a justičnej stráže**. V zákone o finančnej správe je totiž obdobne vymedzená operatívno-pátracia činnosť.⁶² Okrem uvedeného v tejto právnej norme sú taxatívne vymedzené aj prostriedky operatívno-pátracej činnosti.⁶³ Tieto sú definované osobitne i v zákone o Zbore väzenskej a justičnej stráže.⁶⁴ V tomto zákone nie je *expressis verbis* vymedzená charakteristika operatívno-pátracia činnosť, teda je potrebné ju analógiou vyvodiť.

Z doterajšieho je zrejmé, že prostriedky operatívno-pátracej činnosti sú taxatívne vymenované v osobitných zákonoch pre Policajný zbor, Zbor väzenskej a justičnej stráže a pre Finančnú správu v rozsahu potrebnom pre naplnenie ich úloh. Na rozdiel od týchto subjektov v zákonoch upravujúcich činnosť spravodajských služieb nachádzame **informačno-operatívne prostriedky**, sú nimi *„sledovanie osôb a vecí, osoby konajúce v prospech informačnej služby/Vojenského spravodajstva, legalizačné dokumenty (a legenda), zámena vecí a predstieraný prevod vecí“*⁶⁵.

Okrem uvedených prostriedkov môžu všetky doposiaľ uvedené orgány štátnej správy používať **informačno-technické prostriedky**, ktorými sú najmä elektrotechnické, rádiotechnické, fototechnické, optické, mechanické, chemické a iné prostriedky a zariadenia alebo ich súbory používané utajeným spôsobom na vyhľadávanie, otváranie, skúmanie a vyhodnocovanie poštových zásielok a iných dopravovaných zásielok, získavanie obsahu správ

⁵⁹ Podľa zákona o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, je *„Policajný zbor oprávnený používať prostriedky operatívno-pátracej činnosti pri odhaľovaní úmyselných trestných činov a pri zisťovaní ich páchatel'ov, pri ochrane legalizanta a agenta, pri zabezpečovaní ochrany určených osôb, ochrany strážených objektov, ochrany štátnej hranice a v prípadoch uvedených v § 36 a osobitnom predpise. Zároveň, prostriedky operatívno-pátracej činnosti, v súvislosti s činnosťou kriminálneho spravodajstva, je Policajný zbor oprávnený používať pri vykonávaní bezpečnostnej previerky podľa osobitného predpisu. Na účely zákona o Policajnom zbore sa monitorovaním osôb a dopravných prostriedkov rozumie „spracúvanie informácií o osobách a dopravných prostriedkoch v rozsahu údajov podľa Schengenského dohovoru, ktoré získali útvary Policajného zboru pri plnení svojich úloh.“*

⁶⁰ LISOŇ, M., VAŠKO, A. a kol. 2018. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018, s. 123.

⁶¹ § 10 ods. 8 ZÁKONA č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

⁶² Podľa § 15 zákona o Finančnej správe v znení neskorších predpisov, sa operatívno-pátracou činnosťou rozumie *„systém spravidla utajených spravodajských opatrení vykonávaných finančnou správou na účely predchádzania, zamedzovania, odhaľovania a dokumentovania úmyselnej trestnej činnosti v oblasti odhaľovania trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením daňových predpisov v oblasti dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní alebo colných predpisov a zisťovania ich páchatel'ov a úmyselnej trestnej činnosti páchanej príslušníkmi finančnej správy pri výkone štátnej služby alebo zamestnancami finančného riaditeľstva pri výkone práce vo verejnom záujme a zisťovania jej páchatel'ov“.*

⁶³ Pozri § 16 ods. 1 ZÁKONA č. 35/2019 o Finančnej správe v znení neskorších predpisov.

⁶⁴ § 26 ods. 1 ZÁKONA č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky.

⁶⁵ § 11 ods. 1 ZÁKONA č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov a § 11 ods. 1 ZÁKONA č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

prenášaných prostredníctvom elektronických komunikačných sietí vrátane odpočúvania telefónnej komunikácie a vyhotovovanie obrazových, zvukových, obrazovo-zvukových alebo iných záznamov.⁶⁶

Kompetentné orgány štátnej správy realizujúce spravodajskú činnosť a operatívno-pátraciu činnosť uvedené prostriedky používajú na plnenie zákonom stanovených úloh. V tejto súvislosti je vhodné si uvedomiť, že finálnym produktom ich činnosti je **spravodajská informácia, resp. kriminálna informácia**. V podmienkach Slovenskej republiky tieto informačné výstupy slúžia v určitých prípadoch ako podklad pre trestné konanie. Teda predmetné informácie nie sú získané v rámci trestného konania. Pre účely trestného konania sú prostriedky operatívno-pátracej činnosti a informačno-technické prostriedky upravené osobitne v zákone č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.⁶⁷

KRIMINÁLNE SPRAVODAJSTVO

Kriminálne spravodajstvo je prostriedkom operatívno-pátracej činnosti a jeho legálna definícia je vymedzená v zákone o Policajnom zbore, konkrétne v § 39a a rozumie sa ňou *činnosť, ktorou sa utajeným spôsobom získavajú, sústreďujú a vyhodnocujú informácie o trestných činoch a ich páchateloch a vytvárajú sa podmienky na použitie agenta. Na plnenie úloh na úseku kriminálneho spravodajstva možno použiť policajta-legalizanta, ktorý koná pod trvalou legendou alebo dočasnou legendou. Policajt, ktorý koná pod trvalou legendou alebo dočasnou legendou, môže byť pri plnení úloh na úseku kriminálneho spravodajstva, za podmienok ustanovených v osobitnom predpise, použitý ako agent*.⁶⁸

Vo vzťahu k vecnej príslušnosti činností súvisiace s používaním tohto prostriedku vykonávajú príslušníci Policajného zboru zaradení na Úrade špeciálnych služieb a operácií Prezídia Policajného zboru, ktorý je zriadený Nariadením Prezídia Policajného zboru č. 53/2015 o organizačnom poriadku Prezídia Policajného zboru, ktorý:

- plní úlohy na úseku kriminálneho spravodajstva a použitia agenta,
- plní úlohy v oblasti zabezpečovania osobitostí súvisiacich s výkonom služby spravodajských dôstojníkov, vytvára a zabezpečuje potrebnú dočasnú alebo trvalú legendu,
- zabezpečuje priamy výkon operatívno-pátracej činnosti v oblasti odhaľovania organizovanej trestnej činnosti, korupcie a terorizmu,
- získava, zhromažďuje, vyhodnocuje, analyzuje a postupuje informácie súvisiace s odhaľovaním organizovanej trestnej činnosti, korupcie a terorizmu príslušným útvarom Policajného zboru,
- spolupracuje s orgánmi činnými v trestnom konaní.

Kriminálne spravodajstvo je veľmi náročnou činnosťou. Predstavuje zložité procesy, v ktorom sa používajú rozsiahle policajné operácie pre dosiahnutie stanovených čiastkových cieľov a špecifické formy práce s informáciami. Ide o činnosť, ktorá je dlhodobá a vyžaduje určitú postupnosť a nadväznosť krokov, ktoré si zároveň od počiatočného až po posledný krok vzájomne neodporujú. Uskutočňuje sa prostredníctvom metód, prostriedkov a foriem kriminálno-policajného poznania.

⁶⁶§ 2 ods.1 a 2 ZÁKONA č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov v znení neskorších predpisov (zákon o ochrane pred odpočúvaním).

⁶⁷ Pozri §10 ods. 20 a 21 ZÁKONA č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

⁶⁸ § 39a ZÁKONA č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Prostriedkami, ako bolo uvedené a náležite objasnené, sa rozumejú prostriedky operatívno-pátracej činnosti, informačno-operatívne prostriedky a informačno-technické prostriedky. Metódy predstavujú *určitý systém krokov obsahujúci vytvorené postupy, techniky, prostriedky a operácie, ktorými sú účelovo poznávané relevantné skutočnosti v procesoch tejto špecifickej činnosti.*⁶⁹

POLICAJNÉ OPERÁCIE APLIKOVANÉ PRI POUŽÍVANÍ KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA

Práve operácie predstavujú nevyhnutnú zložku pre dosiahnutie účelu kriminálneho spravodajstva. *Policajné operácie tvoria viacúčelové časovo zladené úkony a opatrenia, ktoré sú cieľavedome zamerané na zistenie a zafixovanie skutočností kriminálno-policajného záujmu alebo vytvorenie vhodného prostredia (situácie, podmienky) na ďalší postup v účelovo realizovanom procese tejto špecifickej činnosti.*⁷⁰

Príslušníci polície policajné operácie využívajú v štádiu pred, v priebehu a po používaní kriminálneho spravodajstva. Bez ohľadu na úplnosť ich využitím:

- poznávajú to, čo sa odohralo v minulosti, resp. čo sa aktuálne odohráva;
- určujú ďalší smer pri plnení úloh;
- adresne prijímajú rozhodnutia o aplikácii preventívnych alebo represívnych opatrení a následne ich účinne a efektívne realizujú;
- vytvárajú vhodné podmienky na účinnú a efektívnu realizáciu kriminálneho spravodajstva;
- zabezpečujú informačnú alebo inú ochranu a kontrolu pri realizácii kriminálneho spravodajstva;
- zabezpečujú vhodné podmienky (situácie) na účinné a efektívne nasadenie (používanie) aj iných prostriedkov – osobitne OPČ;
- vytvárajú vhodné podmienky na aplikáciu metód (kriminálno-policajná operácia je prvkom v systéme ich aplikácie) a pod.⁷¹

Ďalej možno konštatovať, že policajné operácie sú závislé od vzniknutej a vznikajúcej situácie a menia sa v závislosti od aktuálne získaných informácií policajného záujmu. Sú realizované najmä pri vytváraní potrebnej logistiky kriminálneho spravodajstva. Osobitne pri vytváraní a používaní legiend, utajovaní, organizácii a riadení, v neposlednom rade kontrole v štádiách:

- prípravy realizácie,
- vlastnej realizácie,
- hodnotení,
- ukončení kriminálneho spravodajstva.⁷²

Z uvedených dôvodov, prax to permanentne potvrdzuje, že úspešná realizácia operatívnych operácií v kriminálnom spravodajstva je priamo determinovaná výstupmi

⁶⁹ LISOŇ M., VAŠKO A. a kol. 2018. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o., 2018, s. 259.

⁷⁰ LISOŇ M., VAŠKO A. a kol. 2018. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer, s. r. o., 2018, s. 312.

⁷¹ LISOŇ M., VAŠKO A. a kol. 2018. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018, s. 313.

⁷² LISOŇ M., VAŠKO A. 2018. *Realizácia policajných operácií vo formách kriminálno-policajného poznania*. IN: *Bezpečnostní teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. roč. 2018, č. 3, s. 15.

z analýzy operatívnej situácie a od schopnosti kompetentných orgánov štátnej správy aplikovať intuitívne metódy pri identifikácii ich potreby.

FORMY REALIZOVANÉ VO VZŤAHU K POUŽÍVANIU KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA

V odbornej komunikácii sa termín „forma“ často využíva pri označení vonkajšej podoby (vzhľad, ktorý dáva veci (javu) tvar), spôsob prejavu, spôsob uskutočnenia.

V teórii kriminálno-policijného poznania forma predstavuje „*typový funkčný prejav vzťahov systému aktivít, ktoré využitím svojich schopností a možností účelovo a cieľavedome realizujú kompetentné subjekty. Súhrn vnútorných a vonkajších prejavov vzťahov, ktoré existujú a vznikajú pri systémovom používaní prostriedkov v metódach (predovšetkým kriminálno-policijného poznania), určujú formy tejto špecifickej činnosti.*“⁷³ Teda formy sú šablónami pri vyhotovovaní určitého komplexného plánu, ktorý je využiteľný pri používaní kriminálneho spravodajstva. Aplikácia foriem závisí od aktuálnych potrieb, možností a schopností kompetentných orgánov štátnej správy realizovaným procesom účelovo plniť konkrétnu funkciu. Je tomu tak preto, lebo forma charakterizuje vonkajší prejav funkcionality procesov, ktoré sú realizované pri používaní kriminálneho spravodajstva. V daných súvislostiach forma:

- je vonkajší prejav konkrétneho funkčného systému,
- má svoj konkrétny obsah,
- je špecifický prejav aktivít, ktorými kompetentný orgán kriminálneho spravodajstva konštruje svoje poznanie
- v procese aplikácie vykazuje charakteristické rysy systémovej práce s informáciami,
- je svojou podstatou riešenie problému,
- je proces selekcie nových informácií a vytváranie informačných sietí na základe už skôr spracovaných informácií,
- je prejav účelovo aplikovaných aktivít,
- je organizovaná a riadená aktivita,
- plní funkciu metodiky v procese účelovej realizácie kriminálneho spravodajstva,
- má informačný, sociálny, bezpečnostný, policajný a operatívny (spravodajský) charakter⁷⁴.

V policajnej praxi formy v kriminálnom spravodajstve sú koordinované aktivity. Vzhľadom k sledovanému účelu a cieľom sú realizované v Slovenskej republike úzkym okruhom policajtov na špecializovanom útvere. Je zrejmé, že ide o účelovú realizáciu procesov v rámci

- „*odhaľovania trestných činov a zisťovania ich páchatel'ov – forma – operatívne odhaľovanie trestných činov a zisťovanie ich páchatel'ov (objasňovanie).*

Pri prezentácii tejto konštatácie rešpektujeme limity používania kriminálneho spravodajstva vymedzené zákonom. Ak kriminálne spravodajstvo v našich podmienkach bude obdobne používané ako v iných krajinách EÚ, konkrétne ak by bolo pretavené do Európskeho modelu kriminálneho spravodajstva, tak by boli dosahované aj iné funkcie, napríklad aj na:

⁷³ LISOŇ M., VAŠKO A. a kol. 2018. *Teória kriminálno-policijného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018, s. 328.

⁷⁴ LISOŇ M., VAŠKO A. a kol. 2018. *Teória kriminálno-policijného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018, s. 330.

- *zamedzovanie, obmedzovanie a predchádzanie páchaniu trestnej činnosti – forma – taktická, operatívna a strategická prevencia kriminality,*
- *kontrolu záujmových osôb – forma – operatívna kontrola záujmových osôb,*
- *vykonávanie dôkazov, dokazovanie – forma – operatívno-informačné a operatívno-technické dokumentovanie,*
- *zabezpečovanie ochrany určených osôb a objektov – forma – operatívna ochrana určených osôb a objektov,*
- *zabezpečovanie ochrany štátnych hraníc – forma – operatívna ochrana štátnych hraníc,*
- *zabezpečovanie ochrany svedkov – forma – operatívna ochrana svedka,*
- *zabezpečovanie pátrania po osobách a veciach – forma – operatívne pátranie po osobách a veciach a pod.* ⁷⁵

V podmienkach Slovenskej republiky je kriminálne spravodajstvo používané minimálne a má veľmi úzku špecifikáciu oproti Európskej únii a Europolu, ktorý ju ponímajú rozsiahlejšie a využívajú ho najmä na poznávanie organizovanej a nadnárodnej kriminality. V tomto kontexte je kriminálne spravodajstvo pomenované ako Európsky model kriminálneho spravodajstva (ECIM) a cieľom je ho zaviesť vo všetkých krajinách Európskej únie.

„Európsky model kriminálneho spravodajstva predstavuje štandardizovaný systém práce s informáciami, ich zber, spracovávanie, analyzovanie a následný postup a využívanie týchto informácií. Hlavným produktom dotknutého modelu je hodnotenie hrozieb organizovaného zločinu, ktorý je súčasne nástrojom na implementáciu spravodajského riadenia presadzovania práva a teda aj spravodajského vedenia policajných jednotiek.“ ⁷⁶

Ide o súbor činností zameraných na odhaľovanie trestných činov a ich páchatel'ov, na objasňovanie trestnej činnosti a na kontrolu kriminality. Tento systém má dve úrovne:

- **strategická úroveň ECIM** – poznáva všeobecný objekt (kriminalitu a jej hrozby), je tiež označovaný ako cyklus politik Európskej únie,
- **operačná úroveň ECIM** – odhaľovanie konkrétnych trestných činov realizovaný pomocou konkrétnych EMPACT projektov.⁷⁷

Rada Európskej únie 12. mája 2021 stanovila na roky 2022 až 2025 nasledovné priority Európskej únie v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti pre EMPACT:

1. vysokorizikové zločinecké siete,
2. kybernetické útoky,
3. obchodovanie s ľuďmi,
4. sexuálne vykorisťovanie detí
5. prevádzачstvo,
6. obchodovanie s drogami: výroba a distribúcia kanabisu, kokaínu a heroínu a obchodovanie s nimi; výroba a distribúcia syntetických drog a nových psychoaktívnych látok a obchodovanie s nimi,

⁷⁵ LISOŇ M., VAŠKO A. 2018. *Realizácia policajných operácií vo formách kriminálno-policajného poznania*. IN: *Bezpečnostní teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. roč. 2018, č. 3, s. 9 – 12. .

⁷⁶ MÁLIK, J., JARABÁ, A. 2018. *EÚ cyklus politik, národný empact koordinátor, cosi - ich úlohy a postavenie vo vzťahu ku kriminálnemu spravodajstvu*. IN: *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, s. 30.

⁷⁷ STIERANKA, J., MARKO, M. 2019. *Kriminálne spravodajstvo (Nový koncept odhaľovania trestných činov v Slovenskej republike)*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2019, s. 27-46.

7. podvody, hospodárska a finančná trestná činnosť: internetové podvody, podvody v oblasti spotrebnej dane, podvody založené na chýbajúcom obchodnom subjekte, trestná činnosť v oblasti duševného vlastníctva, falšovanie tovaru a meny, finančná kriminalita, legalizácia príjmov z trestnej činnosti a vymáhanie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti,
8. organizovaná majetková trestná činnosť,
9. trestné činy proti životnému prostrediu,
10. nezákonné obchodovanie so strelnými zbraňami.⁷⁸

Pre naplnenie týchto priorít je nevyhnutné, aby sa v Slovenskej republike zákonná úprava kriminálneho spravodajstva zmenila a nevyužívala sa len na získavanie, sústredovanie a vyhodnocovanie informácií o trestných činoch a ich páchatel'och, s cieľom vytvorenia podmienok na použitie agenta, ale aj na kontrolu kriminality, s prihliadnutím predovšetkým na najzávažnejšie formy kriminality akými sú organizovaná kriminalita a terorizmus.

RESUMÉ

Zámerom autora tohto príspevku je poskytnúť prehľad o súčasnej legislatívnej úprave kriminálneho spravodajstva v Slovenskej republike, následne sa zamerať na formy a operácie realizované v tomto systéme. Rešpektujúc tento zámer vymedzil rozdiel medzi operatívno-pátracou činnosťou a spravodajskou činnosťou, a charakterizoval aktuálne prebiehajúcej zmeny vnímania kriminálneho spravodajstva v podmienkach EÚ.

Vychádzajúc zo súčasnej právnej úpravy spravodajských činnosti, operatívno-pátracej činnosti a teoretického vymedzenia spravodajskej činnosti autor navrhuje právnu úpravu zákonov najmä so zámerom legálne precizovať používané kategórie. Upustiť od prelínania vymedzenia spravodajskej činnosti a operatívno-pátracej činnosti a zamerať sa na ich zjednotenie, predovšetkým s cieľom priblížiť sa zahraničnej odbornej terminológii.

Zároveň navrhuje, aby sa kriminálne spravodajstvo legislatívne upravilo a pojalo mieru adekvátnej medzinárodnej úrovni a to v takom rozsahu, aby boli realizovateľné priority Európskej únie v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti.

Zoznam použitej literatúry

- LISOŇ M., VAŠKO A. 2018. *Realizácia policajných operácií vo formách kriminálno-policajného poznania*. IN: *Bezpečnostní teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. roč. 2018, č. 3, s. 3 - 24. ISSN 1801-8211.
- LISOŇ, M. 2012. *Teória policajného operatívneho poznania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2012, 223 s. ISBN 978-80-8054-540-6.
- LISOŇ, M., VAŠKO, A. a kol. 2019. *Teória kriminálno-policajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2019, 389 s. ISBN 978-80-8168-838-6.
- MÁLIK, J., JARABÁ, A. 2018. *EÚ cyklus politik, národný empact koordinátor, cosi - ich úlohy a postavenie vo vzťahu ku kriminálnemu spravodajstvu*. IN: *Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, s. 30 – 34. ISBN 978-80-8054-761-5.
- STIERANKA, J. a kol. *Spravodajská činnosť*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2013, 316 s. ISBN 978-80-8054-549-9.

⁷⁸ RADA EÚ. 2021. *Návrh záverov rady, ktorými sa stanovujú priority EÚ v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti pre platformu EMPACT na roky 2022 až 2025*. [online]. [cit. 2021-10-12]. Dostupné na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/sk/pdf>

STIERANKA, J., MARKO, M. 2019. *Kriminálne spravodajstvo (Nový koncept odhaľovania trestných činov v Slovenskej republike)*. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2019, 200 s. ISBN 978-80-571-0123-9.

STIERANKA, J., VAŠKO A. 2021. *Odhaľovanie trestných činov (nová stratégia a prístupy)*. Praha: Leges, 2021, 270 s. ISBN 978-80-7502-512-8.

Právne predpisy

ZÁKON č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

ZÁKON č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

ZÁKON č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

ZÁKON č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov.

ZÁKON č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov.

ZÁKON č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

ZÁKON č. 35/2019 o Finančnej správe v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje

RADA EÚ. 2021. *Návrh záverov rady, ktorými sa stanovujú priority EÚ v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti pre platformu EMPACT na roky 2022 až 2025*. [online]. [cit. 2021-10-12]. Dostupné na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/sk/pdf>.

Kontaktné údaje

Mgr. Ľudovít Fidler

e-mail: ludovit.fidler@akademiapz.sk, ludovit.fidler@minv.sk

PROSTRIEDKY SPRAVODAJSKÝCH SLUŽIEB VYUŽITELNÉ V PROCESE ZBERU A ZÍSKAVANIA INFORMÁCIÍ

Means of intelligence services in the process of collecting and obtaining information

Juraj KULIK

Slovenská republika

Anotácia: Účinné poznávanie organizovanej trestnej činnosti a ďalších objektov spravodajského záujmu si vyžaduje využitie čo najvhodnejšej kombinácie prostriedkov, ktorými spravodajské služby disponujú *de lege lata*. Ťažiskom príspevku je klasifikácia a špecifiká jednotlivých prostriedkov využiteľných na zadováženie informácií v druhej fáze spravodajského cyklu – fáze zberu a získavania informácií. Autor sa v príspevku kontextuálne venuje aj tým prostriedkom, ktorých účelom je vytvorenie vhodných podmienok na realizáciu tohto procesu.

KLúčové slová: Slovenská informačná služba, Vojenské spravodajstvo, spravodajská služba, spravodajské prostriedky, sledovanie, informačno-technické prostriedky, osobné údaje, evidencia, informačno-operatívne prostriedky, zber a získavanie informácií

Annotation: Effective recognition of the organized crime and other objectives of intelligence activities requires the use of the most appropriate combination of means that the intelligence services have *de lege lata*. The focus of the contribution is the classification and specifics of individual means, which are applicable for acquiring information within the second phase of the intelligence cycle – the phase of collecting and obtaining information. In the contribution, the author also contextually deals with some means, which are suitable for creating appropriate conditions for the implementation of this process.

Keywords: Slovak Information Service, Military Intelligence, intelligence service, intelligence means, surveillance, information-technical means, personal data, registry, information-operative means, collection and acquisition of information

Úvod

In abstracto možno konštatovať, že v európskom kontinentálnom systéme majú spravodajské služby spravidla právny status štátneho orgánu. Práve toto právne postavenie je v demokratických a právnych štátoch limitujúcim faktorom výkonu štátnej moci. Preto aj vo vzťahu k činnosti spravodajských služieb platí, že na rozdiel od fyzických osôb a právnických osôb môžu robiť len to, či im ukladá zákon. Rovnaký filozofický prístup je implementovaný aj v základnom právnom predpise Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) – v Ústave SR. Zásada zákonnosti, známa tiež ako zásada legality, je vyjadrená v čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého „Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobe, ktorý ustanoví zákon.“

Tento ústavný imperatív sa pretavil aj do normatívnej časti zákona o Slovenskej informačnej službe⁷⁹ (ďalej len „zákon o SIS“), a to vo forme povinnosti pre SIS riadiť sa vo svojej činnosti ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.⁸⁰ V zákone o Vojenskom spravodajstve⁸¹ (ďalej len „zákon o VS“) reflexia tohto imperatívu absentuje, čo však nerelativizuje záväzok *ex constitutione*. Opak je pravdou. Rešpektovanie hodnôt a práv garantovaných právnym predpisom najvyššej právnej sily akcentuje zákonná limitácia obmedzenia základných práv a slobôd činnosťou

⁷⁹ Zákon NR SR č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

⁸⁰ § 1 ods. 2 zákona NR SR č. 46/1993 Z. z.

⁸¹ Zákon NR SR č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

spravodajských služieb.⁸² Základné práva a slobody možno činnosťou spravodajskej služby obmedziť výlučne v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na zabezpečenie bezpečnosti, obrany štátu alebo obranyschopnosti SR, ochrany vnútorného poriadku alebo na ochranu práv a slobôd iných.

Tieto právne doktríny nemôžu byť iba prázdnu proklamáciou, ale skutočným potvrdením záväzku príkladne dodržiavať právne povinnosti, od ktorého sa majú odvodzovať ďalšie konkrétne činnosti a úkony realizované spravodajskými službami. Samotné spravodajské služby ako neživé organizmy však tieto záväzky môžu objektívne dodržať len vtedy, ak sa stane vlastným pravidlom tých osôb, ktoré tvoria ich personálny substrát. Krucially je ich bezvýhradné akceptovanie v rámci výkonu spravodajskej činnosti, osobitne v procese zberu a získavania informácií.

Zber a získavanie informácií tvorí druhú fázu spravodajského cyklu.⁸³ Ide o poznávací proces, v rámci ktorého si účinné poznávanie objektov spravodajského záujmu vyžaduje použitie čo najvhodnejšej kombinácie prostriedkov využiteľných na zadováženie potrebných informácií. Zberom informácií je zadováženie už predtým získaných informácií, ktoré sú uložené v rôznych evidenciách a informačných systémoch. Získaním informácií je aktívne obstarávanie nových, v evidenciách a informačných systémoch ešte neuložených informácií.⁸⁴ Na účely zberu a získavania informácií slúžia rôzne prostriedky vrátane takých, ktoré sú určené iba pre úzku skupinu štátnych orgánov (napr. polícia, spravodajské služby) a ktorými sa zasahuje do ústavne garantovaných práv a slobôd jednotlivcov. Prostredníctvom týchto prostriedkov sa na to určené subjekty usilujú získať vedomosť o informáciách priamo súvisiacich s plnením konkrétnej spravodajskej činnosti, ktorých nositeľom je iná osoba alebo vec.

Týmto zdrojom informácie môže byť napr. iný orgán verejnej moci, člen zločineckej alebo teroristickej skupiny,⁸⁵ predstaviteľ cudzej moci,⁸⁶ reliéf zemského povrchu, elektronická komunikačná sieť,⁸⁷ poštová zásielka⁸⁸ apod. Cieľom je ich následné využitie na účely spravodajskej podpory rozhodovacích procesov najvyšších ústavných činiteľov a iných orgánov verejnej moci, vrátane orgánov činných v trestnom konaní a správnych orgánov.⁸⁹ Existuje niekoľko klasifikačných kritérií delby zdroja informácií.

Z hľadiska umiestnenia sa zdroje informácie delia na:

- vnútorné – nachádzajú sa v pôsobnosti samotnej spravodajskej služby (napr. evidencie, informačné databázy apod.) a
- vonkajšie – nachádzajúce sa mimo dispozičnú sféru samotnej spravodajskej služby (napr. v pôsobnosti Policajného zboru alebo inej spravodajskej služby).⁸⁴

Z hľadiska prístupnosti sa zdroje informácie členia na:

- otvorené zdroje – verejne dostupné zdroje,

⁸² § 1 ods. 4 zákona NR SR č. 46/1993 Z. z., § 1 ods. 3 zákona NR SR č. 198/1994 Z. z.

⁸³ Bližšie pozri napr. MICHÁLEK, L., POKORNÝ, L., STIERANKA, J., MARKO, M., VAŠKO, A. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 269.

⁸⁴ Porovnaj napr. STIERANKA, J., MARKO, M. *Kriminálne spravodajstvo (Nový koncept odhaľovania trestných činov v Slovenskej republike)*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, s. 73.

⁸⁵ § 129 ods. 4 a 5 Trestného zákona.

⁸⁶ § 133 ods. 1 Trestného zákona.

⁸⁷ § 2 ods. 1 zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách.

⁸⁸ § 5 ods. 1 zákona č. 324/2011 Z. z. o poštových službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁸⁹ Bližšie pozri napr. KULIK, J. *Spravodajstvo v službách verejnej správy*. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave, 2. ročník*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019, str. 186 – 198.

- neverejne dostupné zdroje – zdroje, ku ktorým je prístup limitovaný a umožnený obmedzenému okruhu subjektov a na zákonom anticipovaný účel,
- zakryté zdroje – zdroje, ku ktorým má prístup iba samotná spravodajská služba. Ide o získavanie informácií použitím takých prostriedkov, ktoré sú charakteristické len pre spravodajské služby, napr. tajný spolupracovník, sledovanie alebo odpočúvanie osoby.⁹⁰

V teórii bezpečnostných vied⁹¹ prostriedky používané v spravodajskej činnosti (ďalej len „spravodajské prostriedky“) predstavujú subjekty, nástroje, pomôcky, zariadenia alebo ich súbory, ktorými je možné dosahovať vyššiu účinnosť a efektivitu práce pri plnení určených úloh. Rešpektujúc potrebu explanácie a projektovania autori teórie bezpečnostných vied tieto prostriedky klasifikujú do troch skupín.⁹²

Do prvej skupiny zaraďujú tie, ktoré majú všeobecnú použiteľnosť. Ide o prostriedky, ktoré sú používané aj pri realizácii iných druhov poznávacej činnosti, mimo spravodajskú službu. Týmito prostriedkami je možné výrazne ovplyvňovať napríklad úroveň pozorovania (sledovanie), zisťovania niektorých kvantitatívnych vlastností poznávaného objektu (prostriedky využívané pri pozorovaní objektu spravodajského záujmu na väčšiu vzdialenosť, v noci, resp. pri skúmaní mikrovlastností objektov, spotreby, vzdialenosti) apod.

Do druhej skupiny zaraďujú špeciálne prostriedky, ktoré sú používané pre realizáciu spravodajskej činnosti. Východiskom pri ich explanácii sú spoločné úlohy, ktoré občan deleguje na štátne orgány na úseku obrany a bezpečnosti. Ide predovšetkým o prostriedky:

- špeciálno-technické (výpočtová technika, spojovacie a dopravné prostriedky, materiálno-technické vybavenie),
- strelné zbrane,
- informačné systémy a evidencie,
- rôzne technické prostriedky, zariadenia a ich súbory, materiály, postupy, spôsoby a pravidlá ich používania atď.

Tretiu skupiny podľa ich názoru tvoria tie prostriedky, ktoré vznikli a vznikajú v súlade s konkrétnymi realizačnými požiadavkami a potrebami spravodajskej činnosti. Vo vzťahu k jej realizácii majú tieto prostriedky špecifický charakter. Personál spravodajskej služby je pri ich používaní povinný rešpektovať množstvo limitujúcich faktorov, ktoré vyplývajú z:

- ich právnej charakteristiky, osobitne zákonnými podmienkami ich použitia,
- cieľov, ktoré je možné ich použitím dosiahnuť,
- personálnej a ekonomickej náročnosti.

Tieto spravodajské prostriedky následne klasifikujú do troch skupín:

1. informačno-technické prostriedky (prostriedky spravodajskej techniky),
2. informačno-taktické prostriedky (prostriedky spravodajskej taktiky),
3. informačno-logistické prostriedky (prostriedky spravodajskej podpory).⁹³

⁹⁰ Porovnaj napr. MICHÁLEK, L., POKORNÝ, L., STIERANKA, J., MARKO, M., VAŠKO, A. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 134.

⁹¹ PORADA, V. a kol. *Bezpečnostní vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, str. 404.

⁹² *Ibid.*

⁹³ *Ibid.*

Klasifikácia spravodajských prostriedkov zberu a získavania informácií *de lege lata*

Zákon o SIS ako aj zákon o VS zverujú spravodajským službám väčší rozsah prostriedkov, než je potrebné na zber a získavanie informácií o predmete spravodajského záujmu. Takýto prístup zákonodarcu je pochopiteľný vzhľadom na skutočnosť, že služobno-právne vzťahy príslušníkov týchto služieb nie sú regulované samostatne, ale upravené spoločne so služobno-právnymi vzťahmi príslušníkov iných bezpečnostných zložiek.⁹⁴

Z uvedeného dôvodu dotknuté právne predpisy regulujú aj podmienky realizácie oprávnenia na nosenie a použitie strelnej zbrane,⁹⁵ oprávnenia vykonávať ochranu svojich príslušníkov,⁹⁶ využívanie osobitných spôsobov nakladania s majetkov štátu⁹⁷ ako aj oprávnenia požiadať o vydanie príkazu na zamedzenie prevádzky webového sídla alebo prístupu na doménové meno.⁹⁸

Pre komplexnosť je potrebné doplniť, že aj iné všeobecne záväzné právne predpisy regulujú spravodajské prostriedky využiteľné v súvislosti s výkonom spravodajskej činnosti alebo vytvárajúce organizačno-personálne podmienky na jej výkon. Na ilustráciu možno uviesť oprávnenie použiť osobitný spôsob vykazovania údajov pri hospodárení s prostriedkami štátneho rozpočtu vrátane devízového hospodárstva, pri priznávaní a vykazovaní daní z príjmov zo závislej činnosti fyzických osôb a pri vykazovaní poisťovného zdravotným poisťovníam, poisťovného na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie a príspevku na poistenie v nezamestnanosti.⁹⁹ Avšak tieto nie sú využiteľné v procese zberu a získavania informácií, preto sa im v tomto príspevku nebudeme ďalej venovať.

Zákon o SIS, rovnako ako aj zákon o VS, *expressis verbis* rozlišuje iba osobitné prostriedky, ktoré následne člení na informačno-operatívne prostriedky a informačno-technické prostriedky (ďalej len „ITP“). Ide o typické zakryté zdroje získavania informácií. S účinnosťou od 21. mája 2003 sú ITP predmetom právnej regulácie zákona o ochrane pred odpočúvaním;¹⁰⁰ dovtedy bola právna regulácia používania týchto prostriedkov súčasťou týchto dvoch zákonov.

Okrem osobitných prostriedkov dotknuté právne regulácie v kontexte zberu a získavania informácií anticipujú používanie aj iných než osobitných prostriedkov, pričom týmto žiadnu atribúciu špecifickosti *expressis verbis* nepriraduje. Na účely tohto príspevku ich označujeme prívlastkom „všeobecné“.

Informačno-operatívne prostriedky

Právna regulácia oprávňuje spravodajskú službu používať informačno-operatívne prostriedky pri plnení úloh anticipovaných zákonom o SIS, resp. zákonom o VS. Právna úprava zároveň zaväzuje obe služby viesť evidencie o ich použití a ukladá povinnosť zabezpečiť ich ochranu pred vyzradením ako aj zneužitím.

⁹⁴ V prípade príslušníkov SIS ide o zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov. V prípade príslušníkov VS je to zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁹⁵ § 9 zákona NR SR č. 46/1993 Z. z., § 9 zákona NR SR č. 198/1994 Z. z.

⁹⁶ 13a zákona NR SR č. 46/1993 Z. z.

⁹⁷ § 12 zákona NR SR č. 46/1993 Z. z.

⁹⁸ § 16a zákona NR SR č. 46/1993 Z. z.

⁹⁹ § 267 zákona č. 73/1998 Z. z., § 220 zákona č. 281/2015 Z. z.

¹⁰⁰ Zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov.

Informačno-operatívnymi prostriedkami sú:

- sledovanie osôb a vecí,
- legalizačné dokumenty,
- legenda,
- využívanie osôb konajúcich v prospech spravodajskej služby,
- zámena vecí,
- predstieraný prevod vecí.

Inštitút legendy, zámeny vecí a predstieraného prevodu vecí boli do právnej regulácie činnosti spravodajských služieb doplnené tzv. protiteroristickou legislatívou.¹⁰¹ Použitie zámeny vecí a predstieraného prevodu vecí je podmienené predchádzajúcim súhlasom sudcu súdu príslušného podľa zákona o ochrane pred odpočúvaním.¹⁰⁰ Hoci ide tradične o policajné inštitúty, ich zavedenie do právnej úpravy informačno-operatívnych prostriedkov súvisí so zmenou charakteru oboch spravodajských služieb z čisto spravodajského charakteru na spravodajsko-bezpečnostné služby.

Sledovanie osôb a vecí

Zákon o SIS ani zákon o VS neobsahuje legálnu definíciu sledovania osôb a vecí. Právna úprava reguluje iba kompetenciu schvaľovať použitie tohto inštitútu. V pôsobnosti SIS touto právomocou disponuje jej riaditeľ a v čase jeho neprítomnosti ním poverený zástupca. V pôsobnosti VS je to jeho riaditeľ alebo ním poverený pracovník. Ďalšie podrobnosti používania sledovania osôb a vecí je predmetom internej právnej regulácie, ktorá požíva ochranu podľa všeobecného predpisu o ochrane utajovaných skutočností.¹⁰²

Sledovanie možno definovať ako cieľavedomé a systematické získavanie informácií o pohybe a činnosti záujmovej osoby alebo pohybe veci dôležitej pre výkon konkrétnej spravodajskej činnosti.

Z hľadiska formy realizácie možno rozlišovať skryté (utajené) a otvorené (demonštratívne) sledovanie, ktoré je príznačné pre totalitné a diktátorské režimy. Cieľom otvoreného (demonštratívneho) sledovania je zastrašiť sledovanú osobu a odradiť ju od pokračovania v aktivitách, ktoré sú pre takýto režim neakceptovateľné.

Z hľadiska spôsobu realizácie možno rozlišovať fyzické sledovanie a technické sledovanie. Fyzické sledovanie spočíva vo vizuálnom zisťovaní informácií o pohybe a činnosti sledovanej osoby alebo pohybe sledovanej veci. Vizuálne sledovanie sa realizuje ľudskými silami organizačných zložiek majúcich v kompetencii realizáciu tohto inštitútu, a to aj s využitím dopravných prostriedkov.

Technické sledovanie spočíva v použití technického zariadenia, vyhodnotením pohybu ktorého sa získajú informácie o pohybe sledovanej osoby alebo veci. Na tieto účely je možné využiť technické zariadenia fungujúce napr. na princípe GPS.¹⁰³ Z hľadiska legality jeho použitia je nevyhnutné, aby jeho použitím nedošlo k zásahu do ústavne garantovaného práva na súkromie. V opačnom prípade totiž dochádza k automatickej zmene právneho základu použitia takého technického prostriedku zo sledovania na použitie ITP, ktorého použitie je

¹⁰¹ Bližšie pozri KULIK, J. *Úvodné poznámky k novej zákonnej úprave úloh spravodajských služieb*. In: *Policajná teória a prax*, č. 2 (2016). Bratislava: Akadémia PZ, 2016.

¹⁰² Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹⁰³ Globálny polohový systém (*ang.* Global Position System).

podmienené predchádzajúcim súhlasom sudcu vecne a miestne príslušného súdu podľa zákona o ochrane pred odpočúvaním (ďalej len „zákonný sudca“).

Rozdiel v právnych základoch použitia toho istého technického prostriedku možno exemplifikovať na motorovom vozidle. Inštalácia GPS lokátora na exteriér auta sa riadi právnou úpravou sledovania. Avšak interiér motorového vozidla je považovaný za súkromie, do ktorého sa inštaláciou GPS lokátora bez vedomia dotknutej osoby zasahuje. Inštaláciou takého technického prostriedku do interiéru auta z tohto dôvodu dochádza k zmene právneho režimu jeho použitia a GPS lokátor nadobúda právny status ITP. Aby bola jeho inštalácia legálna, je nutné získať súhlas sudcu podľa zákona o ochrane pred odpočúvaním.¹⁰⁰

Legalizačné dokumenty

Legalizačnými dokumentmi sa rozumejú listiny a predmety slúžiace na utajenie skutočnej totožnosti príslušníka.

Právna regulácia účinná od roku 2003 obsahuje aj negatívne vymedzenie toho pojmu. Legalizačnými dokumentmi nemôžu byť:

- preukazy poslancov Národnej rady SR,
- preukazy členov vlády SR,
- služobné preukazy sudcov a prokurátorov a
- preukazy šéfredaktorov, redaktorov, moderátorov, zamestnancov alebo spolupracovníkov periodickej tlače alebo iného hromadného informačného prostriedku (ďalej len „novinár“).

Osobitným druhom legalizačného dokumentu je krycí doklad, ktorý pre potreby spravodajskej služby na základe jej žiadosti vydáva Policajný zbor.¹⁰⁴

Legenda¹⁰⁵

S používaním inštitútu legalizačného dokumentu úzko súvisí inštitút legendy. Legendou sa rozumie súhrn:

- nepravdivých údajov alebo súhrn nepravdivých údajov a pravdivých údajov o príslušníkovi alebo o osobe konajúcej v prospech spravodajskej služby, najmä o jej totožnosti, osobnom stave, vzdelaní, zamestnaní a o mieste jej trvalého pobytu,
- nepravdivých údajov o spravodajskom krycom subjekte alebo o majetku štátu, ktorý je v užívaní spravodajskej služby a údajov o jeho skutočnom účele.

Za účelom zachovania právnej istoty zákonná úprava negatívne vymedzuje účinky používania legendy na skutočné právne postavenie alebo na právne vzťahy príslušníka SIS, osoby konajúcej v prospech spravodajskej služby, spravodajského krycieho subjektu alebo majetku štátu, ktorý je v užívaní spravodajskej služby.

Použitie legendy je právom aprobované aj nad rámec samotnej spravodajskej činnosti. Zákon dovoľuje použiť legendu aj v právnych vzťahoch a v konaniach a pri rozhodovaní vo veciach služobného pomeru príslušníkov SIS.

¹⁰⁴ § 40 zákona NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.

¹⁰⁵ Týmto inštitútom disponuje *de lege lata* iba SIS.

Na účely vytvorenia a zachovania legendy je príslušník SIS alebo osoba konajúca v prospech spravodajskej služby oprávnená zriaďovať a prevádzkovať spravodajský krycí subjekt alebo jeho činnosť v rozsahu a spôsobom, ktorý určí riaditeľ SIS.

Praktické využitie inštitútu legendy možno ilustrovať na evidovaní vlastníckeho práva nehnuteľnostiam vo vlastníctve štátu, ktoré sú v užívaní spravodajskej služby. V prípade potreby zabezpečenia utajenia ich dislokácie je právne dovolené práva k týmto nehnuteľnostiam v katastri nehnuteľností evidovať pod legendou, a to po dohode so Slovenskou informačnou službou.¹⁰⁶

Osoba konajúca v prospech spravodajskej služby

Osobou konajúcou v prospech spravodajskej služby sa rozumie fyzická osoba staršia ako 18 rokov, ktorá dobrovoľne a utajeným spôsobom poskytuje služby spravodajskej službe pri plnení jej úloh.

Zákon od roku 2003 negatívne vymedzuje aj osobu konajúcu v prospech spravodajskej služby. Takouto osobou nesmie byť príslušník ozbrojeného bezpečnostného zboru,¹⁰⁷ vydavateľ periodickej tlače, prevádzkovateľ iného hromadného informačného prostriedku a ani novinár.

Nejde však o absolútny zákaz a samotná právna úprava anticipuje podmienky jeho prelomenia. Prelomenie tohto zákazu je podmienené existenciou nevyhnutného záujmu na ochrane ústavného zriadenia, vnútorného poriadku alebo bezpečnosti štátu. V prípade existencie takéhoto záujmu môže predseda Bezpečnostnej rady SR na návrh riaditeľa spravodajskej služby v písomnej podobe rozhodnúť o výnimke z tohto zákazu. V takom prípade je spravodajská služba oprávnená využiť služby, ktoré jej poskytne osoba ako osoba konajúca v prospech spravodajskej služby.

Za účelom zabezpečenia dohľadu nad využívaním tejto právomoci, zákonná úprava ukladá notifikačnú povinnosť Osobitnému kontrolnému výboru Národnej rady SR na kontrolu činnosti SIS, resp. Osobitnému kontrolnému výboru Národnej rady SR na kontrolu činnosti VS.

Zámena veci

Podstatou inštitútu zámeny veci je zameniť presne identifikovanú vec za inú vec. Použitie tohto inštitútu je podmienené predchádzajúcim písomným súhlasom zákonného sudcu a existenciou nevyhnutnosti jeho použitia na účely získania informácie alebo zabránenia vzniku závažnej ujmy na bezpečnosti, obrane alebo obranyschopnosti štátu, hospodárskych záujmoch štátu, vrátane vojensko-hospodárskych záujmoch, alebo na ochrane utajovaných skutočností.

Spravodajská služba nemôže tento inštitút použiť bezbreho. Zákonná úprava vyžaduje, aby zámenou veci nevznikla na týchto záujmoch väčšia ujma ako tá, ktorá by hrozila použitím zamieňanej veci.

Na vydanie súhlasu na použitie tohto inštitútu je príslušný sudca podľa zákona o ochrane pred odpočúvaním.¹⁰⁰

Inštitút zámeny veci je jedným z prostriedkov využívaných tiež počas sledovania osôb a vecí napr. v rámci spravodajskej operácie zameranej na kontrašpionážnu ochranu štátu. V takomto prípade je na účel získania informácie alebo zabránenia vzniku závažnej ujmy na

¹⁰⁶ § 6 ods. 3 zákona NR SR č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon).

¹⁰⁷ Zákon NR SR č. 171/1993 Z. z.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov.

bezpečnosti štátu, hospodárskych záujmoch štátu alebo ochrane utajovaných skutočností nielen legálne, ale aj legitímne, sledovanú vec zameniť za inú vec.¹⁰⁸

Predstieraný prevod veci

Podstata inštitútu predstieraného prevodu veci spočíva v predstieraní kúpy, predaja alebo iného spôsobu prevodu veci, na držanie ktorej sa vyžaduje osobitné povolenie alebo držanie ktorej je zakázané.

Rovnako, ako je tomu pri zámene veci, použitie tohto inštitútu je podmienené predchádzajúcim písomným súhlasom zákonného sudcu a existenciou nevyhnutnosti jeho použitia na účely získania informácie alebo zabránenia vzniku závažnej ujmy na bezpečnosti, obrane alebo obranyschopnosti štátu, hospodárskych záujmoch štátu, vrátane vojensko-hospodárskych záujmoch, alebo na ochrane utajovaných skutočností.

Na vydanie súhlasu na použitie tohto inštitútu je príslušný sudca podľa zákona o ochrane pred odpočúvaním.¹⁰⁰

Prostredníctvom tohto inštitútu spravodajské služby získavajú informácie o pohybe takýchto vecí, ako aj o osobách, ktoré majú záujem takéto veci si zaobstarať a tiež o účele, na ktorý takúto vec chcú použiť. Predstieraný prevod veci je totiž jedným zo spravodajských prostriedkov, ktorý spravodajské služby využívajú pri získavaní informácií v rámci plnenia spravodajských úloh zameraných na terorizmus a nelegálne obchodovanie s takými vecami, ktoré by mohli byť zneužitú napríklad na spáchanie teroristického činu.¹⁰⁸

Informačno-technické prostriedky

Obdobne, ako je tomu pri informačno-operatívnych prostriedkoch, právna regulácia oprávňuje spravodajskú službu používať ITP pri plnení úloh anticipovaných zákonom o SIS, resp. zákonom o VS. Právna úprava zároveň zaväzuje obe služby viesť evidencie o ich použití a ukladá povinnosť zabezpečiť ich ochranu pred vyzradením ako aj zneužitím.

Podmienky používania tohto druhu prostriedkov mimo trestné konanie upravuje zákon o ochrane pred odpočúvaním.¹⁰⁰ Táto právna norma je zároveň prameňom práva legálne prelamujúci zákonnú povinnosť utajiť použitie ITP. Ide o prípady postúpenia kópie záznamu vyhotoveného ich použitím:

1. vecne a miestne príslušnému štátnemu orgánu, ak záznam môže byť dôkazom v konaní vedenom pred príslušným štátnym orgánom v rozsahu jeho vecnej pôsobnosti,
2. inému subjektu v rámci medzinárodnej spravodajskej spolupráce,
3. na účely jeho jazykového prekladu, odtajnenia vrátane jeho dešifrovania alebo dekódovania, ak osoba, ktorej sa má záznam alebo jeho kópia takto poskytnúť, podpíše vyhlásenie o mlčanlivosti.

ITP sú najmä elektrotechnické, rádiotechnické, fototechnické, optické, mechanické, chemické a iné prostriedky a zariadenia alebo ich súbory používané utajeným spôsobom na:

a) vyhľadávanie, otváranie, skúmanie a vyhodnocovanie poštových zásielok a iných dopravovaných zásielok,

¹⁰⁸ Dôvodová správa k zákonu č. 444/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

- b) získavanie obsahu správ prenášaných prostredníctvom elektronických komunikačných sietí, vrátane odpočúvania telefónnej komunikácie,
- c) vyhotovovanie obrazových, zvukových, obrazovo-zvukových alebo iných záznamov.

Rozhodujúcou podmienkou posúdenia, či sa takýto spravodajský prostriedok používa ako ITP, je zodpovedanie otázky, či sa používa bez predchádzajúceho súhlasu toho, komu sa ním zasahuje do práva na súkromie garantovaného Ústavou SR. Ak takáto osoba udelila spravodajskej službe predchádzajúci súhlas na použitie tohto spravodajského prostriedku, potom sa na jeho používanie nevzťahuje právna úprava zákona o ochrane pred odpočúvaním.

Obe spravodajské služby majú zákonný mandát na používanie tohto prostriedku. Výnimkou je obmedzenie VS pri samotnej technickej realizácii získavania informácií pomocou ITP. Získavanie informácií tvoriacich obsah správ prenášaných prostredníctvom elektronických komunikačných sietí vrátane odpočúvania telefónnej komunikácie pre potreby VS právna úprava zveruje Policajnému zboru. Tieto úkony vykoná Policajný zbor až na základe písomnej žiadosti VS a po predložení písomného súhlasu zákonného sudcu.¹⁰⁹

Vzhľadom na invazívny charakter tohto prostriedku do ústavne garantovaných práv jednotlivcov zákon o ochrane pred odpočúvaním ich použitie reguluje veľmi restriktívne. Optikou spravodajskej služby je ich použitie v tuzemsku i v zahraničí legitímne iba v prípade ich nevyhnutnosti na zabezpečenie niektorého z týchto vitálnych záujmov štátu:

- ochrana ústavného zriadenia, vnútorného poriadku a zahraničnopolitických záujmov,
- bezpečnosť a obrana,
- získavanie informácií zo zahraničných zdrojov,
- predchádzanie a objasňovanie organizovanej trestnej činnosti.

Ich použitie je podmienené nielen existenciou niektorého z týchto záujmov štátu, ale aj vopred udeleným písomným súhlasom sudcu. Ak sa týmito prostriedkami majú získavať informácie na miestach, ktoré nie sú verejne prístupné, sudca vo svojom písomnom súhlase musí rozhodnúť aj o tom, či sa súhlas vzťahuje aj na vstup na tieto miesta. Na základe vydaného súhlasu možno ITP použiť najdlhšie na šesť mesiacov.

V prípade nevyhnutnosti používať ITP aj po skončení tejto lehoty, túto lehotu možno opakovane predlžovať, a to najviac o ďalších šesť mesiacov. Predlžovanie lehoty použitia ITP sa realizuje rovnakou formou – súhlasom sudcu. Ak lehota na použitie ITP uplynie a ďalší súhlas sudcu nie je udelený, použitie ITP sa musí skončiť v posledný deň lehoty určenej v súdnom súhlase.

Zákon o ochrane pred odpočúvaním reguluje aj spôsob nakladania s informáciami, ktoré boli získané použitím týchto prostriedkov, avšak ich použitím nedošlo k zisteniu skutočností, ktoré by boli významné na dosiahnutie niektorého z vyššie anticipovaných účelov. V takom prípade je spravodajská služba získané informácie zničiť *ex lege*, a to bezodkladne. Právna regulácia tým vytvára právne prekážky na ďalšie spracúvanie týchto informácií v evidenciách a informačných systémoch spravodajskej služby. Takéto informácie preto nemožno následne použiť na účely zberu informácií využitím vnútorných zdrojov služby. Obdobný právny režim sa vzťahuje aj na informácie získané ITP, ktorých použitie by bolo deklarované ako nezákonné, napr. rozhodnutím Ústavného súdu SR o nezákonnosti vydaných súhlasov sudcu na použitie ITP.¹¹⁰ Takto získané informácie sa musia zničiť do 24 hodín od protiprávneho použitia ITP a pri ich ničení musí byť prítomný zákonný sudca.

¹⁰⁹ § 2 ods. 4 zákona č. 166/2003 Z. z.

¹¹⁰ Napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 274/05 zo dňa 14. 6. 2006.

Silný invazívny charakter ITP je dôvodom ich prísnejšej externej kontroly vykonávanej v pôsobnosti zákonodarnej moci.¹¹¹

Všeobecné prostriedky zberu a získavania informácií

Z textácie oboch právnych noriem regulujúcich status spravodajských služieb možno identifikovať tieto všeobecné prostriedky využiteľné na zber a získavanie informácií:

- oprávnenie na používanie technických prostriedkov,
- oprávnenie na používanie dopravných prostriedkov,
- oprávnenie na používanie osobitných finančných prostriedkov,
- oprávnenie na prevádzkovanie spravodajského krycieho subjektu,
- oprávnenie na držanie nebezpečných látok a zakázaných vecí,
- oprávnenie vyžadovať poskytnutie pomoci, podkladov a informácií,
- oprávnenie na spracúvanie osobných údajov a osobitných kategórií osobných údajov,
- oprávnenie na prevádzkovanie informačných systémov a vedenie evidencií.

Oprávnenie na používanie technických prostriedkov

Ustanovenie o používaní technických prostriedkov umožňuje spravodajskej službe, aby pri používaní rôznych druhov technických prostriedkov postupovala utajeným spôsobom. Sú to technické prostriedky používané na rôzne účely, napr. na ochranu objektov a strážených priestorov služby, pričom utajený charakter ich použitia vylučuje inak zákonnú povinnosť označenia priestorov, v ktorých sú tieto prostriedky inštalované, piktogramami, symbolmi alebo nápismi. V kontexte zberu a získavania informácií ide o podporný spravodajský prostriedok, ktorý vytvára právne podmienky na zabezpečenie konšpirácie aj pri používaní iných druhov spravodajských prostriedkov, napr. skryté sledovanie osoby alebo veci pomocou technického prostriedku (tzv. technické sledovanie).

Ide o *lex generalis*, ktorého všeobecnú aplikáciu na akékoľvek utajené použitie technických prostriedkov vylučujú osobitné predpisy. Medzi *lex specialis* patrí aj zákon o ochrane pred odpočúvaním, ktorý bez akýchkoľvek pochybností má aplikačnú prednosť pri používaní takých druhov technických prostriedkov, ktorými sa invazívne zasahuje do ústavného práva na súkromie. Tento prístup sa premietol aj do ustanovenia regulujúceho použitie technických prostriedkov na výkon monitoringu elektromagnetického spektra v pôsobnosti VS.¹¹²

Predmetom monitorovania elektromagnetického spektra sú teda informácie emitované, vymieňané alebo prenášané po vedení, rádiovými, optickými alebo inými elektromagnetickými prostriedkami, vrátane družicových sietí, pevných sietí, internetu a mobilných pozemských sietí, a to bez ohľadu na druh týchto informácií (napr. obraz, zvuk). Avšak tieto informácie sú z technického hľadiska šírené nielen spôsobom, ktorý umožňuje prístup k nim vopred neurčenému okruhu osôb, či už v zašifrovanej podobe alebo v nezašifrovanej podobe, ale aj v rámci vopred vymedzeného okruhu komunikujúcich osôb. Takýto výklad subsidiárne podporuje aj vecná definícia SIGINT ako spravodajstva derivovaného z elektronických signálov a systémov používaných protivníkom, ako sú komunikačné systémy (napr.

¹¹¹ Bližšie pozri KULIK, J. *Rozsah zákonného splnomocnenia externej parlamentnej kontroly spravodajských služieb*. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave, 1. ročník*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018.

¹¹² Podľa § 14b zákona NR SR č. 198/1994 Z. z. „*Ak to nie je v rozpore s osobitným predpisom, na zabránenie aktivitám a ohrozeniam podľa § 2 ods. 1 je Vojenské spravodajstvo oprávnené získavať, sústreďovať a vyhodnocovať informácie odvodené zo signálov v elektromagnetickom spektre.*“.

odpočúvanie hlasovej komunikácie, zachytávanie správ), radary a zbraňové systémy.¹¹³ Z hľadiska aplikačnej praxe, pri bezvýhradnom rešpektovaní ústavných a zákonných limitov, legitímnym a legálnym predmetom tohto monitoringu sú výlučne tie informácie, ktoré sú šírené práve spôsobom umožňujúcim prístup k nim vopred neurčenému okruhu osôb. V opačnom prípade sa mení účel použitia technických prostriedkov, čo má konzekventne zásadný vplyv na právny režim ich použitia.

Oprávnenie na používanie dopravných prostriedkov

Aj v prípade oprávnenia používať dopravné prostriedky ide o podporný spravodajský prostriedok, ktorý umožňuje ich použitie bez toho, aby dopravné prostriedky boli viditeľne označené ako dopravné prostriedky spravodajskej služby.

V spojení s inými spravodajskými prostriedkami, napr. s legendou, vytvárajú právne predpoklady na utajenie skutočnosti, že dopravný prostriedok je majetkom štátu. Takouto konšpiráciou možno dosiahnuť vyššiu efektívnosť spravodajskej úlohy, pri plnení ktorej sa dopravný prostriedok používa.

Oprávnenie na používanie osobitných finančných prostriedkov¹⁰⁵

Ide o osobitné ustanovenie k všeobecnému predpisu o rozpočtových pravidlách verejnej správy¹¹⁴ a všeobecnému predpisu o účtovníctve.¹¹⁵ Odlišnú reguláciu nakladania s pridelenými rozpočtovými prostriedkami si vyžaduje utajený a špecifický charakter činnosti spravodajskej služby, ktorý v mnohých prípadoch neumožňuje hodnoverným spôsobom preukázať vynaloženie rozpočtových prostriedkov príslušným účtovným dokladom.

Osobitné finančné prostriedky sú:

- vyčlenené rozpočtové prostriedky,
- príjmy získané použitím osobitného spôsobu nakladania s majetkom štátu,
- príjmy získané z činnosti spravodajského krycieho subjektu.

Osobitné finančné prostriedky možno používať na uhrádzanie výdavkov spojených s plnením úloh spravodajskej povahy. Ide nielen o výdavky, ktoré vznikli v procese získavania informácií, ale aj výdavkov spojených s fungovaním spravodajského krycieho subjektu.

Na rozdiel od rozpočtových prostriedkov, ktoré sa vedú na účtoch v Štátnej pokladnici,¹¹⁶ sa osobitné finančné prostriedky sa vedú na samostatnom mimorozpočtovom účte. Zostatky osobitných finančných prostriedkov, ktoré sa nevyčerpali do konca kalendárneho roka, sa kumulujú a je možné ich čerpať aj v nasledujúcich rokoch.

Oprávnenie na prevádzkovanie spravodajského krycieho subjektu¹⁰⁵

Spravodajským krycím subjektom je právnická osoba a fyzická osoba – podnikateľ vystupujúca pod legendou. Spravodajský krycí subjekt možno použiť na:

¹¹³ Napr. www.nsa.gov/what-we-do/signals-intelligence, www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2010-featured-story-archive/intelligence-signals-intelligence-1.html.

¹¹⁴ Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov.

¹¹⁵ Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

¹¹⁶ Zákon č. 291/2002 Z. z. o Štátnej pokladnici a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- utajenie činnosti SIS alebo utajenia činnosti jej príslušníkov,
- utajenia príslušnosti príslušníkov služby k SIS.

Ide o tzv. krycie firmy, ktorých účelom je zabezpečiť konšpiráciu nielen pri výkone samotnej spravodajskej činnosti, ale aj pri plnení úloh nespravodajského charakteru vyplývajúce z iných všeobecne záväzných právnych predpisov, napr. pri obstarávaní tovarov, prác a služieb.

Oprávnenie na držanie nebezpečných látok a zakázaných vecí

Doplnenie právnej úpravy držania nebezpečných látok a zakázaných vecí si vyžiadala aplikačná prax. Príslušníci spravodajskej služby pri získavaní informácií najmä o činnosti smerujúcej proti bezpečnosti SR, organizovanej trestnej činnosti či o terorizme alebo extrémizme priamo v prostredí organizovaného zločinu a iných záujmových skupín, môžu prísť do styku s výbušnami, drogami, falzifikátmi peňazí alebo s materiálom extrémistickou tematikou.¹¹⁷ Osoby dopúšťajúce sa konania, ktoré je takýmto predmetom spravodajského záujmu, môžu na dosiahnutie svojich cieľov použiť aj výbušniny, príp. nástražné výbušné systémy.

Príslušníkov spravodajskej služby z tohto dôvodu právna úprava oprávňuje držať nebezpečné látky a zakázané veci na účel:

- výkonu spravodajskej činnosti,
- výkonu primeraných bezpečnostných opatrení,
- zaisťovania bezpečnosti a ochrany chránených osôb, chránených objektov a uzavretých strážených priestorov,
- vnútroštátnej spolupráce a medzinárodnej spravodajskej spolupráce,
- výkonu ochrany príslušníkov spravodajskej služby,
- plnenia úloh vyplývajúcich z osobitných predpisov a medzinárodných zmlúv a dohôd, ktorými je SR viazaná.¹¹⁸

Nebezpečnú látku možno definovať ako akýkoľvek materiál a ich zmesi, rôzneho zloženia a skupenstva, ktoré sú spôsobilé priamo alebo nepriamo vyvolať poškodenie zdravia, majetku alebo životného prostredia alebo spôsobiť smrť.¹¹⁹

Z hľadiska zloženia ich možno klasifikovať na:

- toxické,
- žieravé,

¹¹⁷ Bližšie pozri dôvodovú správu k zákonu č. 58/2014 Z. z. o výbušninách, výbušných predmetoch a munícii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹¹⁸ Ide najmä o plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzivládnych dohôd o spolupráci v boji proti organizovanej trestnej činnosti a v boji proti terorizmu. Na ilustráciu možno uviesť dohodu medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Moldavskej republiky o spolupráci v boji proti organizovanej trestnej činnosti (uverejnená pod č. 423/2007 Z. z.), dohodu medzi vládou Talianskej republiky a vládou Slovenskej republiky o spolupráci v boji proti terorizmu, organizovanej trestnej činnosti a nedovolenému obchodu s omamnými látkami a psychotropnými látkami (uverejnená pod č. 339/2007 Z. z.), dohodu medzi vládou Litovskej republiky a vládou Slovenskej republiky o spolupráci pri odhaľovaní, vyšetrowaní a predchádzaní trestnej činnosti (uverejnená pod č. 129/2007 Z. z.). Z uvedených medzinárodných zmlúv vyplýva pre orgány príslušné na ich vykonávanie, medzi ktorými je aj SIS, povinnosť spolupracovať aj na úseku výmeny vzoriek výbušnín použitých pri trestnej činnosti.

¹¹⁹ Pozri napr. zákon č. 12/2015 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- škodlivé,
- dráždivé,
- horľavé, najmä samozápalné, samovoľne reagujúce a samovoľne zahrievajúce sa látky,
- oxidačné (okysličovacie),
- infekčné,
- výbušné,
- karcinogénne,
- rádioaktívne a iné materiály.

Z hľadiska formy ich možno klasifikovať na:

- plyny,
- pary,
- prach,
- mikroorganizmy,
- kvapaliny,
- tuhé látky,
- výpary,
- hmly.

Zákon o SIS medzi takéto látky príkladmo zaraďuje omamné látky, psychotropné látky a iné návykové látky, prekursorzy, výbušniny, výbušné predmety a jedy.

Zakázanú vec možno definovať ako akýkoľvek predmet, ktorého držba je všeobecne záväznými právnymi predpismi zakázaná alebo právne podmienená, napr. úradne udeleným povolením na držbu takejto veci.¹²⁰

Medzi zakázané veci exemplifikatívne patria:

- zakázané zbrane,¹²¹
- zakázané strelivo,¹²²
- zakázané doplnky zbraní,¹²³
- falzifikáty peňazí, kolkových známok a cenných papierov,
- falšovateľské náčinie,
- nepovolené lieky a liečivá,
- jadrový alebo iný rádioaktívny materiál alebo vysokoriziková chemická látka, vysoko rizikový biologický agens alebo toxín, ako aj veci určené na ich výrobu,
- extrémistický materiál.¹²⁴

¹²⁰ Napr. zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive v znení neskorších predpisov,

¹²¹ Zakázanou zbraňou je vojenská zbraň, odpaľovacie zariadenie na vojenské výbušné strely, samočinná zbraň, zbraň, pri ktorej bol jej pôvodný charakter alebo podoba zmenená tak, aby sa jej použitím mohol spôsobiť ťažší následok ako pred jej úpravou, alebo zbraň, ktorá má vzhľad iného predmetu, palná zbraň vyrobená z nekovového materiálu a neidentifikovateľná za pomoci detekčných prístrojov a röntgenových prístrojov, zbraň vybavená zakázaným doplnkom zbrane, zbraň, ktorá využíva elektrické napätie alebo elektrický prúd na zasiahnutie človeka alebo zvieratá, vyrobená zbraň alebo upravená zbraň, ak nejde o dovolenú výrobu alebo dovolenú úpravu, zbraň s úpravami sťažujúcimi jej kriminalistickú identifikáciu, zbraň s pozmeneným alebo odstráneným výrobným číslom.

¹²² Zakázaným strelivom je strelivo s pribojnou, výbušnou alebo zápalnou strelou, strelivo do krátkych guľových zbraní s expanznou strelou, s výnimkou ich použitia na športové účely, strelivo so strelou dodatočne upravenou, strela s elektrickým impulzom, špeciálna strela.

¹²³ Zakázaným doplnkom zbrane je tlmič hluku výstrelu a zameriavač zbrane skonštruovaný na princípe noktovízora alebo termovízie.

¹²⁴ Extrémistickým materiálom je písomné, grafické, obrazové, zvukové alebo obrazovo-zvukové vyhotovenie

Oprávnenie vyžadovať poskytnutie pomoci, podkladov a informácií

Spravodajskej službe má *de lege lata* generálne oprávnenie požadovať od štátnych orgánov, neštátnych orgánov, právnických osôb a fyzických osôb poskytnutie pomoci, podkladov a informácií, ktoré môžu prispieť k objasneniu skutočností dôležitých na plnenie úloh v rozsahu zákonom zverenej vecnej pôsobnosti.

Ide o esenciálnu kompetenciu v kontexte zberu a získavania informácií. Zákonná regulácia ostatným štátnym orgánom ustanovuje povinnosť poskytnúť pomoc, podklady a informácie, o ktoré spravodajská služba požiadala. Ide o kogentné ustanovenie obligatórneho charakteru. Jediná zákonná exempcia z tohto imperatívu je výslovná negácia poskytovania takejto súčinnosti iným zákonom.

Právna úprava následne detailizuje podmienky získavania informácií, za splnenia ktorých môže vyžadovať jej obligatórne plnenie od orgánov verejnej moci. Získavanie informácií vrátane osobných údajov, ktoré jednotlivé orgány verejnej moci spracúvajú vo svojich informačných systémoch a evidenciách, možno realizovať dvomi spôsobmi:

- ich sprístupnením,
- ich poskytnutím.

Sprístupnením sa rozumie strpenie vybudovania a prevádzkovania priameho, diaľkového a nepretržitého spojenia prostredníctvom elektronických komunikačných sietí, t. j. on-line prístup k údajom spracúvaných v informačných systémoch orgánov verejnej moci.

Poskytnutím sa rozumie jednorazové alebo repetitívne konanie spočívajúce vo fyzickom odovzdaní informácií a osobných údajov v požadovanom rozsahu. Môže ísť o poskytnutie informácií buď jednotlivito alebo súhrnne, napr. formou vytvorenia duplikátu evidencie alebo databázy. K odovzdaniu môže dôjsť nielen v listinnej podobe, ale aj v elektronickej podobe prostredníctvom elektronickej pošty, prostriedkov šifrovaného spojenia (ak požadované informácie sú utajovanými skutočnosťami) alebo na hmotnom nosiči informácií, napr. USB kľúči, CD alebo DVD nosiči.

S cieľom zabezpečiť utajený výkon spravodajskej činnosti dotknuté zákonné regulácie obsahujú osobitné ustanovenia k podmienkam spracúvania osobných údajov, ktorých dodržiavanie vyžaduje zákon o ochrane osobných údajov¹²⁵ ako *lex generalis*. Tieto údaje sa poskytujú a sprístupňujú bez súhlasu dotknutej osoby a o ich poskytnutí a sprístupnení sa dotknutá osoba neinformuje.

Toto oprávnenie nie je absolútne. Okrem už vyššie uvedenej exempcie vo vzťahu k iným štátnym orgánom, právna regulácia reflektuje aj ústavný zákaz nútených prác a nútených služieb. Ide o akcentovanie dobrovoľnosti spočívajúce v zákonnom zákaze nútenia

a) textov a vyhlásení, zástav, odznakov, hesiel alebo symbolov, skupín a hnutí, ktoré smerujú alebo v minulosti smerovali k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd,

b) programov alebo ideológií skupín a hnutí, ktoré smerujú alebo v minulosti smerovali k potláčaniu základných ľudských práv a slobôd,

c) obhajujúce, podporujúce alebo podnecujúce nenávisť, násilie alebo neodôvodnene odlišné zaobchádzanie voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámenkou pre predchádzajúce dôvody,

d) ospravedlňujúce, schvaľujúce, popierajúce alebo hrubo zľahčujúce genocídium, zločiny proti mieru, zločiny proti ľudskosti alebo vojnové zločiny, ak bol páchatel' alebo účastník tohto činu odsúdený právoplatným rozsudkom medzinárodného súdu zriadeného na základe medzinárodného práva verejného, ktorého právomoc uznala Slovenská republika, alebo právoplatným rozsudkom súdu Slovenskej republiky.

¹²⁵ Zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

na poskytnutie pomoci, podkladov a informácií. Predmetné ustanovenia je významné predovšetkým vo vzťahu k jednotlivcom. Táto právna doktrína nie je iba symbolickým manifestom odmietnutia nátlakových praktík typických pre spravodajské služby a tajné polície v nedemokratických a totalitných štátoch. Ide o reálny zákonný imperatív zdržať sa takého konania, a to bez ohľadu na prostriedky, ktoré by boli využité s cieľom donútiť jednotlivca k takejto forme spolupráce so spravodajskou službou. Z tohto dôvodu nie je právne dovolené vynucovať poskytovanie pomoci, podkladov a informácií napr. použitím kompromitujúcich materiálov alebo použitím či hrozbou použitia strelnej zbrane.

Parciálnu reguláciu tohto oprávnenia obsahuje zákon o VS. Osobitným spôsobom reguluje rozsah spolupráce vymedzeného okruhu subjektov s Centrom pre kybernetickú obranu SR. Vlastníkov a prevádzkovateľov objektov osobitnej dôležitosti, ďalších dôležitých objektov a prvkov kritickej infraštruktúry je toto centrum oprávnené požiadať o poskytnutie súčinnosti a informácií potrebných na účely zabezpečenia kybernetickej obrany. Avšak ani v tomto prípade nemožno akceptáciu žiadosti vynucovať.

Oprávnenie spracúvať osobné údaje fyzických osôb a osobitné kategórie osobných údajov

V rámci zberu a získavania informácií o predmete spravodajského záujmu logicky dochádza k identifikácii osôb, ktoré vykonávajú aktivity, na ktoré je zameraný výkon spravodajskej činnosti. Osobné údaje takýchto jednotlivcov môže služba spracúvať bez súhlasu dotknutej fyzickej osoby.

Osobnými údajmi sú údaje týkajúce sa:

- identifikovanej fyzickej osoby alebo
- identifikovateľnej fyzickej osoby, ktorú možno identifikovať priamo alebo nepriamo, najmä na základe všeobecne použiteľného identifikátora, iného identifikátora (napr. meno, priezvisko, identifikačné číslo, lokalizačné údaje, online identifikátor¹²⁶), alebo na základe jednej alebo viacerých charakteristík alebo znakov, ktoré tvoria jej fyzickú identitu, fyziologickú identitu, genetickú identitu, psychickú identitu, mentálnu identitu, ekonomickú identitu, kultúrnu identitu alebo sociálnu identitu.¹²⁷

Významnou súčasťou oprávnenia spracúvať osobné údaje je mandát spravodajských služieb spracúvať pri plnení svojich zákonných úloh osobitné kategórie osobných údajov. Ide o také osobné údaje, ktorých spracúvanie je *in generalis* zakázané všeobecným právnym predpisom o ochrane osobných údajov.¹²⁸

Medzi osobitné kategórie osobných údajov patria:

- údaje, ktoré odhaľujú rasový pôvod alebo etnický pôvod,
- údaje, ktoré odhaľujú politické názory alebo filozofické presvedčenie,
- údaje, ktoré odhaľujú náboženskú vieru,
- údaje, ktoré odhaľujú členstvo v odborových organizáciách,

¹²⁶ Podľa § 5 písm. k) zákona č. 18/2018 Z. z. sa online identifikátorom rozumie identifikátor poskytnutý aplikáciou, nástrojom alebo protokolom, najmä IP adresa, cookies, prihlasovacie údaje do online služieb, rádiový frekvenčný identifikátor, ktoré môžu zanechávať stopy, ktoré sa najmä v kombinácii s jedinečnými identifikátormi alebo inými informáciami môžu použiť na vytvorenie profilu dotknutej osoby a na jej identifikáciu.

¹²⁷ § 2 zákona č. 18/2018 Z. z.

¹²⁸ Zákon č. 18/2018 Z. z. v znení neskorších predpisov.

- genetické údaje,¹²⁹
- biometrické údaje,¹³⁰
- údaje týkajúce sa zdravia,¹³¹
- údaje týkajúce sa sexuálneho života alebo sexuálnej orientácie fyzickej osoby.

Kompetencia spracúvať osobitné kategórie osobných údajov je pre spravodajské služby dôležitá nielen z pohľadu spravodajskej činnosti. V rámci plnenia úloh spravodajskej povahy im to umožňuje kategorizovať a profilovať osoby podľa jednotlivých preferencií, napr. ako prívrženca ľavicového alebo pravicového extrémizmu, či ako člena škodlivého sektárskeho zoskupenia. Z hľadiska úloh nespravodajského charakteru majú osobitné kategórie osobných údajov nezastupiteľný význam predovšetkým pri získavaní a vyhodnocovaní informácií o bezpečnostnej rizikovosti osoby, napr. z dôvodu zainteresovania na takej forme sexuálneho konania, ktoré vedie k vydieraniu alebo nátlaku (napr. utajovaná homosexualita).

Oprávnenie na prevádzkovanie informačných systémov a vedenie evidencií

Zákonná regulácia dáva službám právnu možnosť vytvárať a prevádzkovať informačné systémy a viesť evidencie, v ktorých môžu spracúvať informácie a osobné údaje. Toto oprávnenie je dôležité z pohľadu vnútorného zberu informácií, kedy spravodajská služba sústreďuje informácie, ktorými ku konkrétnej osobe alebo veci už disponuje v jej vlastných evidenciách a informačných systémoch. Vytvorené informačné systémy a evidencie je možné účelne združovať alebo rozdeľovať podľa jedného alebo viacerých kritérií, a to v závislosti od aktuálnych potrieb.

Právne dovolené je však spracúvať iba tie osobné údaje a informácie, ktoré priamo s plnením zákonných úloh spravodajskej služby. Osobné údaje a informácie o veciach a skutočnostiach, ktoré nemajú priamy súvis s takýmito úlohami, je zakázané. Ide o zdôraznenie zákonnej realizácie ochrany jednotlivca pred bezdôvodným, neúčelným spracúvaním jeho osobných údajov ako imanentnej súčasť ústavne garantovaného práva na súkromie.

Rozsah týchto údajov je limitovaný *ex lege*. V prípade SIS nesmie dôjsť k spracúvaniu údajov o správaní osoby mladšej ako 14 rokov; samotné osobné údaje takejto osoby však spracúvané môžu byť. Na rozdiel od SIS, v prípade VS nie je prípustné spracúvať žiadne údaje o osobách mladších ako 15 rokov, a to ani ich osobné údaje.

Právna úprava predpokladá viacero spôsobov získavania potrebných informácií. Vo všeobecnosti je tieto možné získať:

- z verejne dostupných informačných zdrojov,

¹²⁹ Podľa § 5 písm. b) zákona č. 18/2018 Z. z. sa genetickými údajmi rozumejú osobné údaje týkajúce sa zdedených genetických charakteristických znakov fyzickej osoby alebo nadobudnutých genetických charakteristických znakov fyzickej osoby, ktoré poskytujú jedinečné informácie o fyziológii alebo zdraví tejto fyzickej osoby a ktoré vyplývajú najmä z analýzy biologickej vzorky danej fyzickej osoby.

¹³⁰ Podľa § 5 písm. c) zákona č. 18/2018 Z. z. sa biometrickými údajmi rozumejú osobné údaje, ktoré sú výsledkom osobitného technického spracúvania osobných údajov týkajúcich sa fyzických charakteristických znakov fyzickej osoby, fyziologických charakteristických znakov fyzickej osoby alebo behaviorálnych charakteristických znakov fyzickej osoby a ktoré umožňujú jedinečnú identifikáciu alebo potvrdzujú jedinečnú identifikáciu tejto fyzickej osoby, ako najmä vyobrazenie tváre alebo daktyloskopické údaje.

¹³¹ Podľa § 5 písm. d) zákona č. 18/2018 Z. z. sa údajmi týkajúcimi sa zdravia osobné údaje týkajúce sa fyzického zdravia alebo duševného zdravia fyzickej osoby vrátane údajov o poskytovaní zdravotnej starostlivosti alebo služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, ktorými sa odhaľujú informácie o jej zdravotnom stave.

- pod krytím
 1. iným spôsobom alebo
 2. inou činnosťou.

Ako bolo uvedené už vyššie, verejne dostupné zdroje sú otvorené zdroje, prístup ku ktorým nie je limitovaný, obmedzený alebo podmienený, pričom môže ísť nielen o bezplatné zdroje, ale aj o platené zdroje informácií.

Získavanie informácií pod krytím iným spôsobom alebo inou činnosťou zahŕňa ich získavanie predovšetkým výkonom spravodajskej činnosti najmä použitím rôznych zakrytých zdrojov a metód získavania informácií, ako sú napr. osoby konajúce v prospech spravodajskej činnosti, legalizačné dokumenty, medzinárodná spravodajská spolupráca, operácia pod cudzou vlajkou¹³² apod.

Záver

Obsahová analýza oboch základných všeobecne záväzných právnych predpisov regulujúcich činnosti civilnej ako aj vojenskej spravodajskej služby – zákona o SIS a zákona o VS – opätovne poukázala na nevyhnutnosť prijatia novej, modernej právnej úpravy organizácie spravodajstva ako takého na národnej úrovni.

Aktuálne platná a účinná zákonná úprava nie je len zastaraná a historicky prekonaná. Aj právna komparácia spravodajských prostriedkov využiteľných v procese zberu a získavania informácií vykonaná na účely tohto príspevku poukazuje na jej roztrieštenosť a nedôvodnú heterogénnosť rozsahu spravodajských prostriedkov a podmienok ich používania v pôsobnosti jednotlivých spravodajských služieb. Z bezpečnostnej perspektívy sa ako najproblematickejšia javí právna nemožnosť spracúvať osobné údaje osôb mladších ako 15 rokov a časti osobitných kategórií osobných údajov v pôsobnosti Vojenského spravodajstva. Táto nedôvodná heterogénnosť je extrémne nežiaduca predovšetkým pri realizácii spravodajskej činnosti zameranej na nelegálnu migráciu a terorizmus. V období po porážke tzv. Islamského štátu, kedy v menšej či väčšej miere dochádza k repatriácii štátnych občanov členských krajín Európskej únie, sa na územie krajín tvoriace schengenský priestor vracajú aj maloleté osoby narodené a vyrastajúce na území kalifátu. Ich silná indoktrinácia militarizmom a radikálnym islamským fundamentalizmom znamená vysokú mieru rizika pre bezpečnostné záujmy štátu.

Osobitným problémom je generálny zákaz používania tzv. novinárskych preukazov ako legalizačných dokumentov a využívania novinárov ako osoby konajúce v prospech spravodajskej služby. Ide pritom o nástroje bežne využívané cudzími rozviedkami na utajenie príslušnosti osôb k spravodajskej službe cudzieho štátu. Aj keď v roku 2003 prijatie týchto reštrikčných opatrení mohlo mať svoje opodstatnenie, v súčasnosti, keď nielen Slovensko, ale všetky štáty Európskej únie čelia masívnemu šíreniu dezinformácií a nepriateľskej propagandy, do čoho sú zapojené aj osoby pochádzajúce z novinárskeho prostredia, štát sám seba pripravil o jeden z účinných nástrojov na zabezpečenie vlastnej ochrany. Bez možnosti používať tieto druhy nástrojov nemožno preniknúť do záujmového prostredia a spoľahlivo identifikovať osoby, ktoré sú nositeľmi takýchto aktivít.

Zákonná regulácia *de lege ferenda* by o. i. mala obsahovať aj novú kategorizáciu disponibilných spravodajských prostriedkov využiteľných v celom procese spravodajského cyklu, nielen v druhej fáze štandardného štvorfázového cyklu. Jej obsahovou súčasťou by mali byť aj legálne definície týchto prostriedkov, a to pri rešpektovaní diferencií odvíjajúcich sa od faktu, či je prostriedok využiteľný len v procese zberu a získavania informácií, alebo má aj

¹³² Ang. *False flag operation*.

širšiu využiteľnosť pre potreby inštitucionálneho zabezpečenia fungovania a činnosti spravodajských služieb. Kľúčovým kritériom kategorizácie spravodajských prostriedkov by mala byť ich spôsobilosť získať relevantné informácie. Z vykonanej analýzy je zrejmé, že existujúce spravodajské prostriedky sú takmer všetky využiteľné nielen na zber a získavanie informácií, ale aj na vytvorenie podmienok na efektívny výkon úloh spravodajského ako aj nespravodajského charakteru. Identifikované boli iba dve výnimky, a to ITP a strelná zbraň. ITP slúžia výlučne na získavanie informácií. Použitie strelnej zbrane je na takého účely právne vylúčené, avšak ich možno použiť ako podporný prostriedok pri vytváraní optimálnych podmienok na výkon spravodajskej činnosti.

Rešpektujúc uvedené kritérium by sa spravodajské prostriedky mohli *de lege ferenda* klasifikovať do týchto troch skupín:

1. informačno-technické prostriedky (prostriedky spravodajskej techniky),
2. spravodajsko-taktické prostriedky (prostriedky spravodajskej taktiky),
3. spravodajsko-logistické resp. spravodajsko-podporné prostriedky (prostriedky spravodajskej podpory).

Nová kategorizácia by mala byť komplexná a zahŕňať aj tie spravodajské prostriedky spravodajskej taktiky a spravodajskej podpory, ktoré sú ustanovené inými všeobecne záväznými právnymi predpismi tak, ako bolo načrtnuté v úvode. Preklasifikovanie týchto prostriedkov z „informačných“ na „spravodajské“ prispeje k odstráneniu historicky prekonaného a gramaticky konzistentne nesprávne používaného anglického prekladu – „information“ namiesto správneho pojmu „intelligence“.

Resume

Zber a získavanie informácií tvorí druhú fázu spravodajského cyklu. Ide o poznávací proces, v rámci ktorého si účinné poznávanie objektov spravodajského záujmu vyžaduje použitie čo najvhodnejšej kombinácie prostriedkov, ktoré sú využiteľné na zadováženie informácií. Na tieto účely slúžia rôzne prostriedky. Medzi ne patria aj také prostriedky, ktorými sa zasahuje do ústavne garantovaných práv a slobôd jednotlivcov.

Tieto prostriedky slúžia na získanie vedomosti o informáciách priamo súvisiacich s plnením konkrétnej spravodajskej činnosti, ktorých nositeľom je iná osoba alebo vec. Cieľom je ich následné využitie na účely spravodajskej podpory rozhodovacích procesov najvyšších ústavných činiteľov a iných orgánov verejnej moci, vrátane orgánov činných v trestnom konaní a správnych orgánov.

Zákonná regulácia fungovania Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva rozlišuje iba osobitné prostriedky, ktoré následne člení na informačno-operatívne prostriedky a informačno-technické prostriedky. Ide o typické zakryté zdroje získavania informácií. Okrem týchto osobitných prostriedkov dotknuté právne normy regulujú používanie aj prostriedkov všeobecného charakteru.

Aktuálne platná a účinná zákonná úprava je však zastaraná a historicky prekonaná. Obsahuje roztrieštený a nedôvodne heterogénny rozsah spravodajských prostriedkov a podmienok ich používania. Z bezpečnostnej perspektívy sa ako najproblematickejšia javí nemožnosť spracúvať osobné údaje osôb mladších ako 15 rokov, niektoré osobitné kategórie osobných údajov a používania novinárskych preukazov ako legalizačných dokumentov. Tieto nedostatky výrazne negatívne ovplyvňujú schopnosť štátu zabezpečiť svoju kontrašpionážnu a protiteroristickú ochranu.

Zákonná regulácia *de lege ferenda* by mala obsahovať aj novú kategorizáciu disponibilných spravodajských prostriedkov využiteľných v celom procese spravodajského cyklu. Jej obsahovou súčasťou by mali byť aj legálne definície týchto prostriedkov.

Zoznam bibliografických odkazov

Dohoda medzi vládou Litovskej republiky a vládou Slovenskej republiky o spolupráci pri odhaľovaní, vyšetrowaní a predchádzaní trestnej činnosti (uverejnená pod č. 129/2007 Z. z.).

Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Moldavskej republiky o spolupráci v boji proti organizovanej trestnej činnosti (uverejnená pod č. 423/2007 Z. z.).

Dohoda medzi vládou Talianskej republiky a vládou Slovenskej republiky o spolupráci v boji proti terorizmu, organizovanej trestnej činnosti a nedovolenému obchodu s omamnými látkami a psychotropnými látkami (uverejnená pod č. 339/2007 Z. z.).

Dôvodová správa k zákonu č. 444/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Dôvodová správa k zákonu č. 58/2014 Z. z. o výbušninách, výbušných predmetoch a munícii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

KULIK, J. *Spravodajstvo v službách verejnej správy*. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave, 2. ročník*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019. ISBN 978-80-8054-824-7.

KULIK, J. *Rozsah zákonného splnomocnenia externej parlamentnej kontroly spravodajských služieb*. In: *Vedecká konferencia doktorandov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave, 1. ročník*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018. ISBN 978-80-8054-780-6.

KULIK, J. *Úvodné poznámky k novej zákonnej úprave úloh spravodajských služieb*. In: *Policajná teória a prax*, č. 2 (2016). Bratislava: Akadémia PZ, 2016.

MICHÁLEK, L., POKORNÝ, L., STIERANKA, J., MARKO, M., VAŠKO, A. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 440 s. ISBN 978-80-7598-725-9.

Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 274/05 zo dňa 14. 6. 2006. Dostupné na www.ustavnysud.sk.

PORADA, V. a kol. *Bezpečnostní vědy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 780 s. ISBN 978-80-7380-758-0.

STIERANKA, J., MARKO, M. *Kriminálne spravodajstvo (Nový koncept odhaľovania trestných činov v Slovenskej republike)*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, 200 s. ISBN 978-80-571-0123-9.

Zákon NR SR č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

[Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov](#) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 324/2011 Z. z. o poštových službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 12/2015 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 444/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

www.nsa.gov.

www.cia.gov.

Kontaktné údaje

plk. JUDr. Juraj Kulik, PhD., LL.M, MBA

e-mail: juraj.kulik99@gmail.com

DŮKAZNÍ POUŽITÍ ZPRAVODAJSKÝCH INFORMACÍ V ČESKÉ REPUBLICCE

Use of intelligence information as an evidence in the Czech republic

Ladislav POKORNÝ

Česká republika

Anotace: Článek se zabývá otázkou možného důkazního použití odposlechu pořízeného zpravodajskými službami ČR. Upozorňuje na Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3038/07, který vylučuje možnost důkazního použití záznamu odposlechu pořízeného zpravodajskou službou, a dále popisuje současný vývoj, který směřuje k legislativnímu řešení, které by mohlo tuto možnost připustit.
Klíčová slova: důkaz, trestní řízení, zpravodajské služby, zpravodajský odposlech, ČR.

Annotation: This article deals with issue of possibility of using of intelligence interception used by Intelligent services of Czech Republic as an evidence. Furthermore, it deals with decision of Constitutional court, which excludes the possibility of using of intelligence interception. Thereafter it describes contemporary development, which is heading to legislative solution, which should admit this possibility.

Keywords: evidence, criminal proceeding, intelligence services, intelligence interception, Czech republic

Úvod

Tento článek si klade za cíl shrnout aktuální stav řešení otázky důkazního použití zpravodajských informací v České republice. Jde o téma, které je komplikované, je ve světě řešeno různě, komplikováno je navíc rozdílným postavením zpravodajských služeb v jednotlivých zemích, z nichž některé samy aplikují trestní řád a mají tedy i postavení orgánů činných v trestním řízení, zatímco jiné mají charakter služeb informačního typu, a jejichž informace slouží pouze jako podklad pro činnost jiných státních orgánů pro použití a rozhodování v oboru jejich působnosti. Je nezbytné vzít v úvahu, že otázka použitelnosti důkazních prostředků je předmětem právní regulace procesních norem, nikoli norem upravujících postavení a činnost zpravodajských služeb. Při důkazním použití zpravodajských informací je ovšem nutno respektovat limity, které vyplývají ze specifické povahy postavení a činnosti zpravodajských služeb, a které jejich použitelnost nepochybně zužují. K posouzení použitelnosti zpravodajských informací jako důkazu v České republice je, z hlediska platné právní úpravy, nezbytné především vymezit mandát zpravodajských služeb ČR, analyzovat Nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 3038/07 a relevantní judikaturu ESLP. Z pohledu možného dalšího vývoje právní úpravy důkazního použití zpravodajských informací pak jsou významné závěry tzv. Auditů národní bezpečnosti (2016) a návrh novely trestního řádu, který směřuje k připuštění možnosti důkazního použití záznamu odposlechu pořízeného zpravodajskou službou.

I Současný stav

I. 1 Mandát a charakter zpravodajských služeb České republiky

Zpravodajské služby jsou státními orgány *sui generis*, specifický je jejich předmět činnosti, jímž jsou informace, specifická je oblast jejich působnosti (tou je oblast národní bezpečnosti - *national security*, resp. bezpečnost státu) a dále je specifickým i okruh jejich

oprávnění, odpovídající úkolům, jež jsou jim v oboru jejich působnosti svěřeny (především tzv. specifické prostředky získávání informací).

Na postavení a mandát zpravodajských služeb existují ve světě – při určitém zjednodušení - dva odlišné pohledy, které se následně projevují v jejich institucionálním nastavení, organizačním vymezení jejich postavení, místě v systému státních orgánů a samozřejmě také v okruhu oprávnění jim k zajištění jejich úkolů svěřeném. První pohled omezuje úlohu zpravodajských služeb na sběr informací a následnou analýzu a interpretaci tohoto materiálu pro oprávněné adresáty, zpravodajské služby se nepodílejí na trestním řízení, policie a zpravodajské služby jsou důsledně odděleny a nedisponují žádnými nástroji výkonného policejně represivního charakteru (tzv. oddělovací imperativ).¹³³ Druhý pohled přináší chápání vnitřních zpravodajských služeb jako zvláštní součásti policejních sil, již mohou být svěřeny i preventivní a výkonné funkce proaktivní povahy, jsou jim poskytnuta výkonná policejní oprávnění, zvláště ve vztahu k jednáním přímo zaměřeným proti bezpečnosti státu; některé z nich jsou dokonce v postavení orgánů činných v trestním řízení.¹³⁴

Česká republika patří mezi země, kde platí oddělení informačních a exekutivních funkcí a pravomocí s absencí výkonných pravomocí policejního typu a nepřiznání postavení orgánu prosazujícího právo (*law enforcement*). Sféra působnosti zpravodajských služeb není vymezena oblastí trestního práva, činnost zpravodajských služeb není – na rozdíl od represivních složek – podmíněna trestným či protizákonným jednáním zájmového objektu, postačuje, že toto jednání představuje hrozbu pro hodnoty, které jsou do působnosti zpravodajských služeb zákonem svěřeny (bezpečnost, ústavní pořádek, významné ekonomické zájmy, utajované informace...). Předmětem zájmu zpravodajských služeb pak jsou takové aktivity, které tvoří hrozbu pro národní bezpečnost bez ohledu na to, jsou-li právně kvalifikované jako trestný čin či nikoli.

Východiska současného vymezení mandátu a charakteru zpravodajských služeb České republiky je nutno hledat v období jejich transformace po r. 1989, kdy byla nastolena aktuální a urgentní potřeba vytvoření systému standardních zpravodajských služeb, který by odpovídal standardům rozvinutých demokratických zemí, jejichž postavení a činnost bude odpovídat požadavkům demokratického systému, a jehož právní úprava bude odpovídat a naplňovat principy právního státu. Hlavními požadavky na novou právní úpravu se staly požadavky na zákonnou formu právní úpravy, včetně výslovné úpravy podmínek používání zpravodajských prostředků, na absenci jakýchkoli výkonných pravomocí policejního typu a na podrobení parlamentní kontrole.

V úvodním období transformace zpravodajských služeb v Československu byla patrná zjevná inspirace německým modelem uspořádání a mandátu zpravodajských služeb,¹³⁵ a jeho základní prvky jsou implicitně obsaženy v pojetí postavení zpravodajských služeb České republiky dosud. Konceptem, z něhož tento model vychází, je především zmíněný koncept tzv. *oddělovacího imperativu*, který řeší otázku vztahu zpravodajských služeb a policie nastolením

¹³³ Tento princip je zvláště rozpracován v legislativě SRN, kde je dokonce považován za ústavní princip. Jeho obsahem jsou jednak požadavky na oddělení organizační (§ 2 odst. 1 zákona o BfV (Zákon o spolupráci Spolku a zemí ve věcech ochrany ústavy a o Spolkovém úřadu na ochranu ústavy (spolkový zákon na ochranu ústavy - BVerfSchG) - „Spolkový úřad na ochranu ústavy nesmí být přičleněn k policejnímu úřadu“ a § 8 odst. 3 téhož zákona – „Policejní pravomoci nebo nařizovací pravomoci Spolkovému úřadu na ochranu ústavy nepřísluší; nesmí policii ani cestou úřední pomoci požádat o opatření, ke kterým sám oprávnění nemá.“ Český překlad zákona dostupný z <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=20467>. Nikde se však nehovoří o (ne)použitelnosti zpravodajských informací v trestním řízení; v SRN není důkazní použití zpravodajských informací v trestním řízení vyloučeno a za splnění podmínek stanovených trestním řádem jsou důkazně použitelné.

¹³⁴ Takovými službami jsou ve světě např. FBI (USA), FSB (RF), ABW (Polsko) aj.

¹³⁵ Viz název první polistopadové civilní vnitřní zpravodajské služby: Úřad pro ochranu ústavy a demokracie (srov. BfV – Spolkový úřad pro ochranu ústavy).

zásadného požadavku nesmiesť zpravodajské získávanie informácií a exekutívni (policejní) donucovací pravomoc, vyjadruje tedy požadavek na jednoznačné oddelenie informačnej a exekutívnej donucovacej pravomoci, resp. postavení v roli orgánu činného v trestnom řízení. K respektování oddělovacího imperativu směřuje i v tomto ohledu významné pozdější Doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1402 (1999) „Kontrola vnitřních zpravodajských služeb v členských státech Rady Evropy“.¹³⁶

Česká republika se dala cestou zásadního oddělení informačních a exekutivních pravomocí, zpravodajské služby nejsou orgánem činným v trestním řízení a nemají žádné výkonné pravomoci,¹³⁷ jsou tedy zpravodajskými službami označovanými typově jako služby informační.

Předmětem a výsledným produktem činnosti zpravodajských služeb informačního typu, jakými jsou zpravodajské služby České republiky, jsou informace. Posláním těchto služeb je poskytovat informace, které „zabezpečily“¹³⁸ v oboru své působnosti, oprávněným adresátům, kteří je pak podle svého postavení a oboru své působnosti mohou využívat ke kvalitnímu a kvalifikovanému naplňování svých úkolů. Způsob nastavení a určení možného způsobu kvalifikovaného využití zpravodajských informací je za situace, kdy zpravodajské služby samy nejsou v postavení, v němž by mohly uplatnit získané informace ve vlastní rozhodovací činnosti, zásadní otázkou určující míru efektivity využití výsledků jejich práce.

Při zvažování důkazního použití zpravodajských informací je rozhodující vycházet z mandátu zpravodajských služeb a rozlišit a zohlednit při tom dvě základní role, které zpravodajské služby naplňují. Jde jednak o roli *zdroje kvalifikovaných podkladů pro tvorbu bezpečnostní politiky státu*, jednak o roli *zdroje informací při průběžném zvládnutí bezpečnostní situace v zemi*.¹³⁹ Ona první role má za cíl poskytovat zprávy směřované vrcholným ústavním činitelům státu. Jde o jakési „strategické“ zpravodajství, mající směřovat k vytvoření předpokladů ke kvalitnímu rozhodování těchto adresátů, přinášet jim kvalifikované prognózy možného vývoje, včasné varování apod. V případě oné druhé role pak jde o informace adresované jiným státním orgánům, umožňující jim kvalitně a kvalifikovaně plnit úkoly v oboru jejich působnosti.

Z pohledu důkazního použití je významná právě ona druhá role. Tato v české právní úpravě našla svůj odraz v ust. § 8 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR (dale jen „zákon o ZS ČR“), podle kterého zpravodajské služby *předávají* státním orgánům a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti; to neplatí, jestliže by poskytnutí ohrozilo důležitý zájem sledovaný příslušnou zpravodajskou službou. Smyslem a účelem tohoto ustanovení je umožnit předávání informací jiným orgánům veřejné moci, a umožnit tak využít informace pocházející ze zpravodajských služeb v rámci jejich činnosti v oboru jejich působnosti. A to bezpochyby včetně jejich činnosti rozhodovací.

¹³⁶ Viz www.assembly.coe.int/documents/adoptedtext/ta99/erec1402.htm. Parlamentní shromáždění Rady Evropy v něm doporučuje, aby vnitřní (bezpečnostní) zpravodajské služby nebyly oprávněny vést trestní vyšetřování, zatýkat a zadržovat osoby, aby ani nebyly zapojeny do boje s organizovaným zločinem, vyjma specifických případů, kdy organizovaný zločin tvoří jasné nebezpečí svobodnému pořádku demokratického státu. Má totiž za to, že v případech, kdy mají zpravodajské služby oprávnění používat preventivní a donucovací metody (prohlídky soukromého majetku, vedení trestního vyšetřování, zatýkání a zadržování), stoupá riziko jejich zneužití.

¹³⁷ Určitou přesně limitovanou výjimkou je svěřeni odpovědnosti za kybernetickou obranu ČR Vojenskému zpravodajství novelou zákona o ZS ČR z letošního roku.

¹³⁸ Viz § 2 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

¹³⁹ Viz DUCHEK, J. Zpravodajské služby při tvorbě a realizaci bezpečnostní politiky. *Vojenské rozhledy*, 2005, č. 1, s. 55. ISSN 2336-2995 (on line) [cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: https://www.vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/clanky/2005/Rozhledy2005-1/rozhledy2005-1_Zpravodajske_sluzby_pri_tvorbe_a_realizace.pdf

V prípade orgánů činných v trestním řízení, jsou informacemi o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti, ty informace, které jsou relevantní pro zahájení či postup již zahájeného trestního řízení, včetně dokazování v jeho průběhu. Tímto způsobem se zpravodajské služby, ač nejsou orgány činnými v trestním řízení, podílejí na informační podpoře činnosti těchto orgánů a na průběžném zvládnutí bezpečnostní situace v zemi včetně stíhání trestných činů. Právě v tomto aspektu jejich mandátu pak lze diskutovat roli, možnosti a formy jeho naplňování operativními informacemi, či dokonce případným přiznáním důkazní použitelnosti informacím pořízeným zpravodajskými službami mimo trestní řízení.

I. 2 Důkazní použití zpravodajských informací v trestním řízení, jeho limity

Předmětem diskusí a polemik je primárně užití zpravodajských informací v trestním řízení. Je nicméně nutné upozornit na skutečnost, že zpravodajské informace jsou standardně používány mimo trestní řízení, zejména v řízení správním, v němž podle zvláštní právní úpravy slouží jako podklad pro rozhodnutí. Výslovně se s použitím zpravodajských informací počítá v zákoně č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem,¹⁴⁰ v zákoně o civilním letectví,¹⁴¹ a nepřímo také v zákoně č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim ES pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití.¹⁴² V zákoně o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a zákoně o civilním letectví se na možnost poskytování informací ze strany zpravodajských služeb reaguje zvláštními ustanoveními o ochraně informací poskytovaných těmito službami. Obdobně dále také: v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu, zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a zákoně č. 186/2013 Sb., o státním občanství.¹⁴³ V řízení podle těchto zákonů mají zpravodajské informace různá označení – „informace“, „vyjádření“, „stanovisko“,¹⁴⁴ s různě odstupňovanou formou a relevancí.

Zpravodajskými informacemi lze obecně v nejširším možném významu chápat všechny informace pocházející ze zpravodajských služeb. Pro účely zvažovaného důkazního použití v trestním řízení je však toto vymezení nutno zúžit pouze na informace, které byly pořízeny použitím zpravodajské techniky, resp. v užším smyslu odposlechu, o jejichž použití rozhodoval Ústavní soud ČR (ÚS ČR) v již zmíněném nálezu z roku 2008, jímž označil záznam odposlechu získaného podle zpravodajských zákonů za důkazně nepoužitelný.

Případné důkazní použití informací zpravodajských služeb či limitace jejich použití není ovšem předmětem právní regulace činnosti zpravodajských služeb, nýbrž příslušných procesních předpisů. Z tohoto pohledu je tedy nutné vzít v potaz primárně trestněprocesní regulaci, zejména základní zásady trestního řízení, především zásady dokazování, a existující judikaturu včetně judikatury ESLP. Výhodiskem při tom může být to, že podle platné právní úpravy je okruh důkazních prostředků uvedených v ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu¹⁴⁵ pouze *demonstrativní*, a může být v konkrétním případě doplněn i dalšími, výslovně nezmiňovanými důkazními prostředky, což zákon umožňuje nejen demonstrativním výčtem těch vyjmenovaných, ale i obecnou formulací, podle které „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci.“ Tímto je vyjádřeno určité omezení obecně stanoveného okruhu

¹⁴⁰ Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem (§ 30a).

¹⁴¹ Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví (§ 85l).

¹⁴² Zákon č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim ES pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití (§ 20).

¹⁴³ Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství (§ 22 odst. 3).

¹⁴⁴ „Zjištění a informace“ tajných služeb například zmínil NSS v rozsudku ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008-66, ve věci návrhu na rozpuštění Dělnické strany a v souvislosti s nimi konstatoval odpovědnost vlády předložit konkrétní „důkazy“ prokazující její tvrzení.

¹⁴⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

důkazních prostředků: důkaz musí mít vztah k objasňované věci a musí být způsobilý prokázat nebo vyvrátit dokazovanou skutečnost.¹⁴⁶ Na rozdíl od některých zahraničních úprav však český trestní řád neobsahuje žádné další vylučovací klauzule, v nichž by byl výslovně stanoven výčet všech případů nepřipustných důkazních prostředků, postupů a úkonů. Jejich nepřipustnost pak lze dovodit pouze výkladem příslušných ustanovení judikaturou nebo odbornou literaturou.¹⁴⁷ Fryšták a Jílovec¹⁴⁸ např. uvádějí jako příklady, kdy *soudní praxí* není jako důkaz připuštěno, vyšetření na detektoru lži (R 8/1993), oznámení o trestném činu učiněné dle § 158 odst.1 tr. řádu (R 46/1993), úřední záznam orgánů činných v trestním řízení o skutečnostech zjištěných z evidence osob (R 52/1994) nebo z telefonického rozhovoru se svědkem (R 56/1984), vyjádření se obviněného před znalci, kteří vyšetřovali jeho duševní stav (R 49/1968-1) nebo před policejním orgánem při prostudování vyšetřovacího spisu před skončením vyšetřování (R 25/1988-11). Nejnověji je judikováno jako důkazně nepoužitelné například též trestní oznámení.¹⁴⁹

V případě získání zpravodajských informací vedoucích k důvodnému podezření z naplnění skutkové podstaty trestného činu pak, mají-li být trestněprávně využitelné, musí následovat předání těchto informací příslušným orgánům činným v trestním řízení. Tyto pak mají podle současné právní úpravy povahu operativní informace, nikoli důkazu – viz Nález ÚS ČR sp. zn. 3038/07.

Exkurz – „Zpravodajské“ limity

Při posuzování možnosti důkazního použití zpravodajských informací je nezbytně nutné, aby byly zohledněny i limity omezující důkazní použitelnost z pohledu právní úpravy postavení a činnosti zpravodajských služeb. Při naplňování mandátu zpravodajských služeb z vnějšího prostředí hrozí tlak na odhalení zdrojů zpravodajských informací, a to také právě v souvislosti s aplikací pravidel dokazování, měly-li by zpravodajské informace být použity jako důkazy v řízení, především v trestních věcech. V případě nechráněného použití zpravodajských informací jako důkazu v soudním řízení hrozí odhalení identity zdrojů informací, jejichž ochranu jsou zpravodajské služby ze zákona, případně z pravidel mezinárodní spolupráce, povinny zajistit. Z tohoto důvodu je i v zákonné úpravě předávání informací jiným státním orgánům zpravodajskými službami, zakotvena tzv. výhrada důležitého zájmu (§ 8 odst. 3 zákona o ZS ČR), podle níž zpravodajská služba informace nepředá, ohrozilo-li by to důležitý zájem sledovaný zpravodajskou službou.

Limity omezující důkazní použitelnost informací z pohledu právní úpravy postavení a činnosti zpravodajských služeb se vztahují především: k *oblasti ochrany utajovaných informací*, tedy povinnost chránit zdroje informací (speciálně pak osoby jednající ve prospěch zpravodajských služeb, resp. používání tzv. zpravodajských prostředků), a ochraňovat informace utajované podle zvláštního zákona (princip utajení v jejich činnosti), a také k

¹⁴⁶ Viz PÚRY, F. *Dokazování v trestním řízení*. In POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015, 253 s. ISBN 978-80-210-8073-7. S. 58. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Polcak_Elektronicke_dukazy.pdf

¹⁴⁷ Blíže viz PÚRY, F. *Dokazování v trestním řízení*. In POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2015,253 s. ISBN 978-80-210-8073-7. S. 60.

¹⁴⁸ FRYŠTÁK, Marek a M. JÍLOVEC. *Zákonnost důkazů v trestním řízení a její posuzování právní praxí*. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 2014, č. 1, s. 12,13. ISSN 1210-9126.

¹⁴⁹Viz Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019 sp. zn. Tpjn 300/2019, publikované v sešitu č. 10/2019 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek NS ČR.

pravidlům souvisejícím se spoluprací se zpravodajskými službami cizí moci (*liaison*) a se závazky z ní vyplývajícími.¹⁵⁰

Zpravodajské služby jsou z povahy své činnosti založeny na principu utajenosti, který může zakrýt jejich činnost před veřejností – působí v utajení a charakter jejich činnosti vyžaduje vykonávat jejich povinnosti utajeně, což je v rozporu s principy otevřené společnosti.¹⁵¹

Utajení ve vztahu ke zpravodajské komunitě se týká oblastí, ve kterých by zveřejnění (či odtajnění) informací způsobilo zjevnou újmu - ohrožení života jednotlivců, zájmů zpravodajských služeb, státu nebo země jako celku.¹⁵²

V případě použití zpravodajských informací v řízení se tak vždy střetávají dva zájmy: zájem na průkaznosti a přezkoumatelnosti těchto informací jakožto důkazních prostředků, a zájem na ochraně utajovaných informací a informačních zdrojů zpravodajských služeb. K tomuto střetu se vyjádřil ÚS ČR ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 31/03,¹⁵³ v němž ohledně onoho zmíněného střetu konstatoval, že „Ústavou chráněnou hodnotou je i ochrana zájmů České republiky jako svrchovaného státu... Úkolem zákonodárce ... je tak...zúžit na nejmenší možnou míru prostor pro možnou libovůli v aktech veřejné moci při současném zajištění efektivní ochrany zájmů státu.“

Otázka přístupu k utajovaným informacím a dokumentům v průběhu řízení je i v odborné literatuře považována za výrazný problém spravedlivosti řízení. V takové situaci je nutno vyvažovat (protiřečící si) legitimní zájmy na bezpečnosti státu a plného přezkumu rozhodnutí vycházejících z utajovaných informací. Např. Molek¹⁵⁴ přiléhavě popisuje stav, kdy správní orgány musejí proplout mezi „Scyllou nepřezkoumatelnosti“ (pokud řekly tak málo, že by jejich rozhodnutí při soudním přezkumu neobstálo, neboť „zbylé“ důvody by jej prostě dostatečně neodůvodnily) a „Charybdou prozrazení utajené skutečnosti“.

K tomuto tématu se vyslovil též Nejvyšší správní soud ČR,¹⁵⁵ který se zabýval charakterem informací poskytovaných zpravodajskými službami Národnímu bezpečnostnímu úřadu (NBÚ) v řízení podle zákona č. 412/2005 Sb. (bezpečnostní řízení), v němž podle § 140 odst. 1, písm. b) zpravodajské služby provádějí úkony v rámci své působnosti na základě písemné žádosti Národního bezpečnostního úřadu. NSS vyjádřil, že si je vědom nelehké úlohy, kterou zde má zpravodajská služba, nicméně “Je na uvedených orgánech, aby zvážily, zda větším rizikem je poskytnutí příslušných informací soudu, anebo rezignace na jejich uplatnění v bezpečnostním řízení.”¹⁵⁶

¹⁵⁰ Podrobněji viz POKORNÝ, L. *Limity důkazního použití zpravodajských informací*. Časopis pro právní teorii a praxi. Roč. XXIX, č. 4/2021, s. 741-758. ISSN: 1805-2789 (on line), ISSN: 1210-9126 (print). Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/15188/14672>.

¹⁵¹ Viz BORN, H., LEIGH, I. *Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice for Oversight of Intelligence Agencies*. Oslo: Publishing House of the Parliament of Norway, 2005, s. 16. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: <https://gsdrc.org/document-library/making-intelligence-accountable-legal-standards-and-best-practice-for-oversight-of-intelligence-agencies/>

¹⁵² Blíže viz Laurie NATHAN. *Intelligence Transparency, Secrecy and Oversight in a Democracy*. In *Overseeing Intelligence Services: A Toolkit*. Edited by Hans Born and Aidan Wills. Tool 3. DCAF, 2012. [on line, cit. 2020-10-31].

Dostupné z: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Born_Wills_Intelligence_oversight_TK_EN_0.pdf, p.53. Dále též např. POKORNÝ, L. Právní režim ochrany zpravodajských zdrojů. In: *Sborník z mezinárodního sympózia Ochrana zpravodajských zdrojů*, konaného 3. prosince 2014. Bratislava: Paneurópska univerzita, 2015. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: https://www.absd.sk/ochrana_informacnych_zdrojov_spravodajskych_sluzie

¹⁵³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 31/03.

¹⁵⁴ MOLEK, P. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 573 s. ISBN 978-80-7357-748-3. S. 251.

¹⁵⁵ Viz rozsudek NSS ze dne 21. 12. 2012, č.j. 7 As 117/2012-28.

¹⁵⁶ Viz rozsudek NSS ze dne 21. 12. 2012, č.j. 7 As 117/2012-33.

Jednou z oblastí, ktoré jsou v činnosti zpravodajských služeb utajeny, je oblasť týkajúca sa pôvodu a detailů zpravodajských poznatků a informací poskytnutých zahraničnými vládami alebo zahraničnými zpravodajskými službami.¹⁵⁷ Zpravodajská spolupráce (tzv. *liaison*) je v súčasnej dobe pro úspešnou a efektívnu činnosť zpravodajských služeb naprosto zásadnú. V rámci spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci má mimořádný význam tzv. pravidlo třetí strany (*third party rule*). Toto pravidlo stanoví, že zpravodajská služba může informaci, kterou získala výměnou od jiné služby (ale i fakt projevneného zájmu o určitou informaci), poskytnout třetí straně pouze se souhlasem poskytovatele.¹⁵⁸ Absence zajištění ochrany poskytnutých informací či její porušení neautorizovaným předáním informací třetí straně má rozhodující význam pro pokračování vzájemné zpravodajské spolupráce.¹⁵⁹

Zásadním nástrojem pro zajištění respektování popsaných limitů je zákonné zakotvení již zmíněné výhrady *důležitého zájmu*. Podle něho zpravodajská služba informaci *nepředá*, jestliže by její poskytnutí ohrozilo důležitý zájem sledovaný příslušnou zpravodajskou službou. Z pohledu zpravodajských služeb (a oněch důležitých zájmů jimi sledovaných) je dále podstatné, aby ona výhradu důležitého zájmu mohly uplatnit (a informaci neposkytnout) v kterékoli fázi “předávání” informací státním a policejním orgánům podle § 8 odst. 3 zákona o ZS ČR.

I.3 Nález ÚS ČR, sp. zn. I. ÚS 3038/07

Do kategorie *soudní praxí* stanovené nepřipustnosti lze zařadit také zpravodajské informace, konkrétně ty, které byly za použití zpravodajské techniky, jejichž důkazní nepoužitelnost ve specifikovaných případech (záznam odposlechu) vyplývá z Nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. února 2008 (dále jen „náleží“).

Podstatné výhrady Ústavního soudu k důkaznímu použití zpravodajských odposlechů za současné právní úpravy obsažené v nálezu lze shrnout takto: *Stíhání trestných činů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, avšak jen pohybuje-li se veřejná moc uvnitř rámce předvídaného zákonem.*¹⁶⁰ *Zpravodajské odposlechy a trestněprávní odposlechy mají zcela odlišný zákonný režim a zákonem vymezený účel.*¹⁶¹ *Odlišný zákonný účel limituje paletu použitelnosti informací získaných zpravodajskými službami. Odlišnost od trestněprávních zásad plyne i z faktu, že do procesu poskytnutí informací jsou začleněny špičky výkonné moci (které Ústava České republiky vymezuje jako orgány politické). Zákon konkrétně stanoví ingerenci ministra obrany [srov. § 8 odst. 5 zákona č. 153/1994 Sb. a § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 67/1992 Sb.].*¹⁶² *Trestní řád tam, kde upravuje důkazní použití informací získaných prolomením svobody soukromí (zejm. § 88 a 158d tr. ř.), mlčí o možnosti použít jako důkazu*

¹⁵⁷ Viz ZEMAN, P. *České zpravodajské služby po roce 1989*. In BALABÁN, M., STEJSKAL, L. a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha, Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0. S. 235. K tématu zpravodajské spolupráce dále viz např. MICHÁLEK, L. „Mezinárodní spolupráce“ v oblasti zpravodajských služeb. In *Bezpečnostní výzvy současného světa*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020, 305 s. ISBN 978-80-7251-498-4. S. 194 - 205.

¹⁵⁸ Podrobněji k tomuto viz ZEMAN, P. *Spolupráce zpravodajských služeb v EU a její limity*. In: ZÁVĚŠICKÝ, J. (ed.): *Evropská unie a její bezpečnost. Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 215 s. ISBN 978-80-210-4172-2. S. 87.

¹⁵⁹ Respekt k tomuto pravidlu již nalezl své explicitní vyjádření i v platné české právní úpravě – v § 12g odst. 2 písm. e) zákona o ZS ČR. Ten upravuje nezávislou kontrolu zpravodajských služeb, a respektuje toto pravidlo tím, že stanoví, že zpravodajská služba není povinná orgánu nezávislé kontroly předat informaci, která by mohla porušit požadavek zpravodajské služby cizí moci na nepředání utajované informace třetí straně.

¹⁶⁰ Nález ÚS ČR sp.zn. I ÚS 3038/07 z 29. 2. 2008, bod 16.

¹⁶¹ Tamtéž, bod 23.

¹⁶² Tamtéž, bod 24. (Tato výhrada se ovšem týká pouze Vojenského zpravodajství.)

odposlechu získaných na základe jiných zákonů.¹⁶³ Trestní řád stanoví, jakým (jedině možným) způsobem lze dospět k závěru o vině či nevině obviněného a jak lze získávat potřebné důkazy, přičemž jeho ustanovení musí vyhovovat nárokům plynoucím z požadavku co nejšetrnějšího zásahu do základních práv jednotlivých osob v různých procesních postaveních. Použití zpravodajského odposlechu v trestním řízení jako důkazu viny nepředvídá ani trestní řád a ani zákon o Vojenském obranném zpravodajství.¹⁶⁴

Zpravodajské služby jsou ve vztahu k trestnímu řízení zákonem o zpravodajských službách České republiky zmocněny maximálně k poskytnutí povšechných informací operativního charakteru.¹⁶⁵ Informace získaná odposlechem provedeným zpravodajskými službami nemůže mít vyšší kvalitu než jakákoli jiná operativní informace. Nejde přitom o formalistní závěr, nýbrž o aplikaci ústavní zásady, že zásahy do základních práv musí být předvídané zákonem, který pro dosažení svého účelu musí volit co nejšetrnější prostředky. Tajné sledování telefonických hovorů a shromažďování takových informací veřejnou mocí je přitom velmi vážným zásahem do základních práv. Zpravodajské odposlechy nedosahují garančních kvalit, které vyžaduje trestní řád (z rozhodnutí Rt 19/2004 nelze dovodit použitelnost takového důkazu), a proto (jak svrchu již uvedeno) jich nelze použít jako důkazu v trestním řízení, neboť v tomto smyslu nebyly získány zákonným způsobem.¹⁶⁶

V nálezu však Ústavní soud zároveň nastínil možnost opačného závěru pro případ, že by Česká republika čelila bezprostřední hrozbě např. teroristického útoku, kvůli níž by bylo možné prolomit ústavní garance základních práv za účelem ochrany jiných statků.¹⁶⁷

K tomuto nálezu platí, že byl vydán ve věci, kterou lze označit za méně závažnou, v níž míra ohrožení nedosahovala úrovně potřebné k tomu, aby vedla k prolomení práva na soukromí. Je namístě podotknout, že v této věci by zpravodajský odposlech nebyl použitelný ani po přijetí navrhované novely trestního řádu, nešlo by o trestný čin, v němž je důkazní použití zpravodajské techniky přípustné. Nález sám navíc naznačuje možné důkazní použití záznamu odposlechu pořízeného zpravodajskou službou za určitých podmínek, které v nálezu specifikoval: těmi by měla být právní úprava shodná s požadavky trestního řádu, spolu s vysokou závažností činu.¹⁶⁸

Základním argumentem pro závěr o nepoužitelnosti záznamu odposlechu pořízeného zpravodajskou službou, vysloveným Ústavním soudem v nálezu, byl argument poukazující na odlišný mandát zpravodajských služeb, mandát, který spočívá v jiném účelu než je důkazní použití jimi získaných informací (byť materiálně obsahující relevantní informace, jimiž lze potvrdit či vyvrátit skutečnosti významné pro trestní řízení), a dále jeho pořízení na základě jiného zákona než trestního řádu, a za jiných zákonných podmínek.

Z interpretace § 8 odst. 3, podle kterého zpravodajské služby předávají státním orgánům a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti, je ovšem zjevným smyslem a účelem tohoto ustanovení umožnit předávání státním orgánům a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti.¹⁶⁹ A to bezpochyby včetně jejich činnosti rozhodovací.

¹⁶³ Tamtéž, bod 25.

¹⁶⁴ Tamtéž, bod 26.

¹⁶⁵ Tamtéž, bod 28.

¹⁶⁶ Tamtéž, bod 29.

¹⁶⁷ Tamtéž, bod 31 a bod 17.

¹⁶⁸ Viz Nález ÚS ČR ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07, bod 17 a bod 31.

¹⁶⁹ Provazník (PROVAZNÍK, J. Použitelnost důkazu získaného zpravodajskými službami v trestním řízení. In MICHÁLEK, L. a kol. Kriminální zpravodajství jako nástroj kontroly trestné činnosti a zajišťování bezpečnosti, Praha 2020, ISBN 978-80-7251-506-6, s. 72, 73.) dokonce vyjádřil smysl ustanovení § 8 odst. 3 zákona o ZS ČR tak, že „Jeho účelem je totiž pravý opak toho, k čemu dospěl Ústavní soud v nálezu I ÚS 3038/07, a to umožnit

Významná je také skutočnosť, že nález s odkazom na § 8 odst. 3 zákona č.153/1994Sb., o zpravodajských službách Českej republiky, výslovně formuluje záver o standardní použitelnosti operativních informací, poskytnutých zpravodajskou službou, pro další postup v trestním řízení, byť nikoli jako samotného důkazu.¹⁷⁰ Jejím použitím tedy lze získat podklady pro nalezení a provedení důkazu (dle trestního řádu) a nelze namítat její nepoužitelnost a neúčinnost s poukazem na to, že byl pořízen podle jiného zákona než podle trestního řádu. Je tedy nepochybné, že zpravodajské informace mohou být orgány činnými v trestním řízení využívány, za současného stavu ale pouze po provedení ve formě stanovené trestním řádem.

Nejdůležitější závěry z tohoto nálezu lze shrnout takto: Ústavní soud se (přirozeně) opíral o tehdejší právní úpravu, a použití informací získaných zpravodajskými službami jako důkazu v trestním řízení nevylučuje absolutně. Pro případ takové změny právní úpravy stanoví nepřímou určité požadavky, především: – 1) garanční kvality, které vyžaduje trestní řád. Z toho pak plyne nezbytnost nové legislativní úpravy, která by tyto garance zakotvila, a 2) úroveň bezprostřední hrozby, kvůli níž by bylo nutné prolomit ústavní garance základních práv za účelem ochrany jiných statků.

I.4 Rozhodovací praxe ESLP

Z dosavadní judikatury Evropského soudu pro lidská práva (Soud) jednoznačně vyplývá, že stanovení podmínek přípustnosti důkazů v trestním řízení spadá do pravomoci vnitrostátních orgánů. Z hlediska Úmluvy je třeba zajistit, aby zásah do práva na soukromý život, ke kterému v důsledku použití odposlechů dochází, splňoval požadavky čl. 8 odst. 2 Úmluvy, tedy zejména požadavky na existenci a kvalitu zákona, který musí být přístupný, předvídatelný a musí jasně vymezit pravomoci příslušných orgánů. Pořízení odposlechů, aby byly použitelné jako důkazu v trestním řízení, by mělo být v první řadě souladné s požadavky čl. 8 Úmluvy. Použití sledování (odposlechů) jako důkazů získaných v rozporu s čl. 8 Úmluvy Soud hodnotí optikou práva na spravedlivý proces upraveného v článku 6. Z judikatury Soudu zároveň vyplývá, že přezkum prováděný na poli článku 6 Úmluvy je oproti přezkumu podle článku 8 výrazně benevolentnější. *Na poli čl. 6 Soud posuzuje spravedlivost řízení jako celku, přičemž získání důkazu v rozporu s čl. 8 představuje pouze jeden z aspektů, který Soud do tohoto posouzení zahrnuje (viz Heglas proti České republice, č. 5935/02, rozsudek ze dne 1. března 2007).* Jestliže však byly odposlechy pořízeny v souladu s čl. 8, není již třeba provádět přezkum podle čl. 6, neboť použitím odposlechů, které byly pořízeny v souladu s právem na respektování soukromého života, jako důkazů v trestním řízení, nemůže být samo osobě na újmu spravedlivosti řízení (viz *Panarisi proti Itálii*, č. 46794/99, rozsudek ze dne 10. dubna 2007, § 92).

Samotný čl. 6 Úmluvy zaručuje právo na spravedlivý proces, neupravuje však přípustnost důkazů. Soud se nevyjadřuje k přípustnosti určitých druhů důkazních prostředků, například důkazů pořízených nezákonně z hlediska vnitrostátního práva, nebo k vině stěžovatele. Úkolem Soudu je posuzovat, zda řízení, včetně způsobu, jakým byly důkazy pořízeny, bylo jako celek spravedlivé. Klíčovým aspektem přezkumu na poli čl. 6 je v trestní věci zajištění práva na obhajobu dotčené osoby, která musí mít možnost napadnout věrohodnost, pravost a použití sporné informace v trestním řízení. *Ve věci Heglas proti České*

předávání informací jiným orgánům veřejné moci nikoliv naopak tomuto předávání klást překážky, natož limitovat způsob, jakým lze s těmito informacemi nakládat podle příslušného jiného procesního předpisu.“

¹⁷⁰ „Zpravodajské služby jsou ve vztahu k trestnímu řízení zákonem o zpravodajských službách (§ 8 odst. 3 viz výše bod 24) zmocněny maximálně k poskytnutí povšechných informací operativního charakteru.“ Viz Nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 3038/07, s. 7, bod. 28. „Informace získaná odposlechem provedeným zpravodajskými službami nemůže mít vyšší kvalitu, než jakákoli jiná operativní informace“ (tamtéž, bod 29).

republice (viz výše), Soud dospěl k závěru, že lze přihlídnout k váze veřejného zájmu na postihu za konkrétní trestný čin a na uložení sankce jeho pachateli a tuto porovnat se zájmem jednotlivce, aby důkazy v jeho neprospěch byly opatřovány zákonnou cestou. Veřejným zájmem však nelze odůvodňovat přijetí opatření, která zbavují stěžovatele samotného práva na obhajobu. Tento závěr ovšem nelze považovat za ustálenou zásadu v této oblasti.¹⁷¹

Soud také ve své judikatuře nerozlišuje instituty podle účelu zásahu či podle toho, které subjekty je používají, tedy jsou-li používané policií či například zpravodajskými službami,¹⁷² pro všechny vyžaduje shodné podmínky a garance, podrobuje je shodnému testu a vyžaduje pro ně stejné garance vyplývající z Úmluvy.¹⁷³

II. Další možný vývoj

II.1 Audit národní bezpečnosti (2016)

V souvislosti s potřebou účinné reakce na materiálně existující hrozby se dlouhodobě diskutuje otázka, zda setrvat na stanovisku o nemožnosti důkazního použití takových prostředků, které jsou legálně a legitimně získány a provedeny, avšak v podmínkách České republiky dosud akceptovány jako důkaz v trestním řízení nejsou. Je neúprosným faktem, že se orgány činné v trestním řízení musejí vypořádávat s novými podobami kriminality, s prudkým rozvojem technologií, a zároveň přitom používat trestněprocesní instituty vytvořené v minulém tisíciletí. V tomto smyslu se vyslovil i Ústavní soud ČR v jednom ze svých nedávných nálezů,¹⁷⁴ v němž k tomuto tématu konstatuje, že: „Stát má pro naplnění veřejného zájmu na zajištění bezpečnosti obyvatel a majetkových hodnot za úkol trestnou činnost odhalovat, objasňovat a předcházet jí; aby mohl tento úkol plnit efektivně, nesmí za pachateli ve svých vyšetřovacích metodách „pokulhávat“, a musí mít k dispozici odpovídající technické prostředky.“

Závěry v tomto směru již byly zahrnuty do některých koncepčních vládních materiálů, zejména do tzv. „Auditu národní bezpečnosti“ (ANB).¹⁷⁵ Audit národní bezpečnosti, na jehož zpracování se podíleli přední experti, včetně zahraničních, měl za cíl ověřit schopnost státu identifikovat konkrétní bezpečnostní hrozbu a přijmout vůči ní preventivní opatření a schopnost reagovat na nastalou krizi, mj. odpovědět na otázku, zda je dostatečná stávající legislativa. Jako cíl si stanovil zjistit, jak je stát připraven čelit bezpečnostním hrozbám ve vytipovaných nejzávažnějších oblastech a jaká je jeho odolnost při přímé konfrontaci s nebezpečím. Posuzoval, zda je dobře nastavena legislativa a jak pružně je bezpečnostní systém schopný reagovat. Na závěr každé kapitoly pak vznesl doporučení, mj. právě legislativní návrhy od obecných až po velmi konkrétní návrhy dílčích změn. Z oblastí, v nichž ANB spatřuje největší hrozby pro Českou republiku, doporučuje využití zpravodajských informací jako důkazu v trestním řízení konkrétně pro oblasti terorismu, organizovaného zločinu a působení cizí moci.

¹⁷¹ Tento závěr nebyl např. obsažen v rozsudku velkého senátu ve věci *Bykov proti Rusku* (č. 4378/02, rozsudek velkého senátu ze dne 10. března 2009).

¹⁷² Viz *Klass a ostatní proti Německu* (č. 5029/71, rozsudek ze dne 6. 9. 1978), *Weber a Saravia proti Německu* (č. 54934/00, rozsudek ze dne 29. 6. 2006), *Uzun proti Německu* (č. 35623/05, rozsudek ze dne 2. 9. 2010), *Szabó a Vissy proti Maďarsku* (č. 37138/14, rozsudek ze dne 12. 1. 2016), aj.).

¹⁷³ Podrobněji viz POKORNÝ, L. *Instituty kriminálního zpravodajství v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva*. In MICHÁLEK, L. a kol. *Kriminální zpravodajství jako nástroj kontroly trestné činnosti a zajišťování vnitřní bezpečnosti*. Praha. Policejní akademie ČR, 2020, s. 84-100. ISBN 978-80-7251-506-6.

¹⁷⁴ Nález ÚS ČR ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 45/17, bod 127.

¹⁷⁵ Viz *Audit národní bezpečnosti*. Schválený usnesením vlády č. 1125 dne 14. 12. 2016. [\[on line, cit. 2. 6. 2021\]](https://on-line.cit.2.6.2021) Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>.

Tato doporučení vyústila v návrh legislatívnej úpravy, ktorá by nevyklučovala dôkazní použitie spravodajských informácií, a nastavila shodnú úroveň ochrany práv a slobod jednotlivcov pri použití spravodajského odposlechu a odposlechu a záznamu telekomunikačného provozu podľa trestného rádu a zároveň také respektovala zvláštne požiadavky kladené na činnosť spravodajských služieb.

II.2 Návrh novely trestného rádu

Návrh novely trestného rádu schválila vláda ČR (s úpravami podľa pripomienok obsažených ve stanovisku predsedkyne Legislatívnej rady vlády a podľa pripomienok vlády) Usnesením č. 767 ze dne 4. 11. 2019 v tomto znení:

V § 89 se za odstavec 2 vkládají nové odstavce 3 a 4, které znějí:

„(3) *Informace získaná spravodajskými službami podle zákonů upravujících jejich činnost na základě použití spravodajské techniky spočívající ve vyhledávání, otevírání, zkoumání nebo vyhodnocování dopravovaných zásilek, v odposlouchávání nebo zaznamenávání telekomunikačního, radiokomunikačního a jiného obdobného provozu, ve zjišťování údajů o telekomunikačním, radiokomunikačním a jiném obdobném provozu nebo v pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů může sloužit jako důkaz, jen pokud*

- 1. zvláště závažný zločin uvedený v hlavě IX nebo hlavě XIII zvláštní části trestního zákoníku,*
- 2. zvláště závažný zločin, jehož znakovou podstatou je úmysl umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu účasti na teroristické skupině (§ 312a trestního zákoníku), financování terorismu (§ 312d trestního zákoníku), podpory a propagace terorismu podle § 312e odst. 3 trestního zákoníku nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f trestního zákoníku), nebo*
- 3. trestný čin vyzvědačství (§ 316 trestního zákoníku) a*

b) jde o informaci, jejíž získání jiným způsobem by bylo neúčinné nebo podstatně ztěžené.

(4) *S informací uvedenou v odstavci 3 nakládá orgán činný v trestním řízení od okamžiku předání podle její povahy obdobně jako s informací získanou podle ustanovení tohoto zákona o zadržení a otevření zásilek, jejichž záměně a sledování, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, zjišťování údajů o telekomunikačním provozu nebo sledování osob a věcí.*¹⁷⁶

Podle důvodové zprávy k tomuto návrhu se navrhuje umožnit procesní využití zákonem stanovených spravodajských informací získaných dle příslušných právních předpisů jako důkazu v trestním řízení. Vzhledem ke garancím práva na ochranu soukromí, jak jsou rozvedena judikaturou Ústavního soudu a Soudu, se navrhuje umožnit důkazní využití v trestním řízení pouze těch informací, které jsou získané použitím spravodajské techniky a které jsou srovnatelné s jednotlivými institutami upravenými v trestním rádu. Konkrétně jde o vyhledávání, otevírání, zkoumání nebo vyhodnocování dopravovaných zásilek podle § 8 odst. 1 písm. a) zákona o Bezpečnostní informační službě (BIS) a téhož ustanovení zákona o Vojenském spravodajství (VZ), odposlouchávání, zaznamenávání telekomunikačního, radiokomunikačního a jiného obdobného provozu podle § 8 odst. 1 písm. b) zákona o BIS a téhož ustanovení zákona o VZ, zjišťování údajů o telekomunikačním,

¹⁷⁶ Viz návrh zákona, kterým se mění zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znení pozdějších předpisů, a některé další zákony. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=642&CT1=0>. K datu zpracování článku bylo projednávání návrhu v 1. čtení usnesením Poslanecké sněmovny č. 1492 z 27. 1. 2021 odročeno do doby projednání sněmovního tisku č. 983. (Viz sněmovní tisk č.642/0, on line, cit. 2. 6. 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=642>.)

radiokomunikačným a jiném obdobném provozu podle § 8 odst. 1 písm. b) zákona o BIS a téhož ustanovení zákona o VZ a o pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů podle § 8 odst. 1 písm. c) zákona o BIS a téhož ustanovení zákona o VZ. Stávající praxe u ostatních druhů zpravodajských prostředků se nijak nemění. Ve snaze o vymezení co nejvhodnějšího okruhu trestních věcí, u nichž by bylo možné využít zpravodajské informace za určitých podmínek jako důkaz v trestním řízení, vychází návrh zejména z toho, že takový postup musí být realizován pouze v případech nejzávažnější trestné činnosti, kdy z hlediska chráněných zájmů je využití informací získaných mimo trestní řízení akceptovatelné. Návrh přitom vychází z toho, že Ústavní soud ve svém nálezu¹⁷⁷ připustil, že u závažné trestné činnosti spojené s aktuálním nebezpečím by bylo možné informace předat a důkazně využít i bez splnění všech požadovaných záruk a prolomit ústavní garance práva na ochranu soukromí v zájmu ochrany jiného statku. Se zpravodajskou informací předanou pro účely trestního řízení se bude od okamžiku jejího předání nakládat obdobně jako s informací získanou postupem dle trestního řádu. Tento mechanismus zaručující stejný zákonný režim bez ohledu na původ informace bude vycházet z věcně srovnatelných institutů upravených v trestním řádu. Vedle samotné informace, která by eventuálně mohla být použita jako důkaz v trestním řízení, bude nutné předat i ucelený soubor materiálů zachycující údaje o způsobu získání konkrétní informace zpravodajskými službami, včetně postupu zpravodajských služeb, které tomuto získání předcházelo, což má za cíl zajistit verificovatelnost takovýchto informací z hlediska zákonnosti jejich získání. Návrh klade důraz na subsidiaritu použití zpravodajských informací jako důkazu v trestním řízení. Navrhovaná právní úprava si klade za cíl připustit důkazní využití informací s ohledem na dodržení všech těchto garancí.¹⁷⁸

K datu zpracování článku bylo projednávání návrhu v 1. čtení usnesením Poslanecké sněmovny č. 1492 z 27. 1. 2021 odročeno do doby projednání sněmovního tisku č. 983.¹⁷⁹
K němu však, vzhledem ke skončení volebního období Poslanecké sněmovny, nedošlo.

Resumé

Trestněprávní úprava ČR stanoví demonstrativní výčet přípustných důkazních prostředků, vyloučit použití určitého důkazního prostředku může judikatura. Podle platné právní úpravy a relevantního nálezu Ústavního soudu ČR (I. ÚS 3038/07) není důkazní použití záznamu odposlechu pořízeného zpravodajskou službou v ČR přípustné. Základním argumentem pro závěr o nepoužitelnosti záznamu odposlechu pořízeného zpravodajskou službou, vysloveným Ústavním soudem v tomto nálezu, je argument poukazující na odlišný mandát zpravodajských služeb, mandát, který spočívá v jiném účelu než je důkazní použití jimi získaných informací (byť materiálně obsahující relevantní informace, jimiž lze potvrdit či vyvrátit skutečnosti významné pro trestní řízení), a dále jeho pořízení na základě jiného zákona než trestního řádu a za jiných zákonných podmínek. Zjevným smyslem a účelem § 8 odst. 3, podle kterého zpravodajské služby předávají státním orgánům a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti, je ovšem umožnit předávání státním orgánům a policejním orgánům informace o zjištěních, která náleží do oboru jejich působnosti, a to bezpochyby včetně jejich činnosti rozhodovací.

¹⁷⁷ Viz Nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 3038/07, bod 17 a bod 31.

¹⁷⁸ Viz návrh zákona, kterým se mění zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodová zpráva. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=642&CT1=0>

¹⁷⁹ Viz sněmovní tisk č. 642/0, on line, cit. 2. 6. 2021. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=642>.

Významná je také skutočnosť, že nález s odkazom na § 8 odst. 3 zákona o ZS ČR, výslovně formuluje záver o standardní použitelnosti operativních informací, poskytnutých zpravodajskou službou, pro další postup v trestním řízení, byť nikoli jako samotného důkazu. Je tedy nepochybné, že zpravodajské informace mohou být orgány činnými v trestním řízení využívány, za současného stavu ale pouze po provedení ve formě stanovené trestním řádem.

Nejdůležitější závěry z tohoto nálezu z hlediska dalšího možného vývoje, lze shrnout takto: Ústavní soud se (přirozeně) opíral o tehdejší právní úpravu, a použití informací získaných zpravodajskými službami jako důkazu v trestním řízení nevylučuje absolutně. Pro případ změny právní úpravy respektující jeho výhrady, stanoví nepřímou určité požadavky, především: – 1) garanční kvality, které vyžaduje trestní řád, a 2) úroveň bezprostřední hrozby, kvůli níž by bylo nutné prolomit ústavní garance základních práv za účelem ochrany jiných statků. Zakotvením podmínek obsažených v nálezu by v právním řádu ČR mohly být odstraněny důvody, které vedly v roce 2008 Ústavní soud k závěru o důkazní nepoužitelnosti záznamu odposlechu provedeného zpravodajskými službami. Tyto ambice se pokouší naplnit vládní návrh novely trestního řádu. O něm však dosud nebylo rozhodnuto.

Seznam bibliografických odkazů

Audit národní bezpečnosti. Schválený usnesením vlády č. 1125 dne 14. 12. 2016. [on line, cit. 2. 6. 2021] Dostupné z: <https://icv.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>.

BORN, H., LEIGH, I. *Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice for Oversight of Intelligence Agencies*. Oslo: Publishing House of the Parliament of Norway, 2005, s. 16. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: <https://gsdrc.org/document-library/making-intelligence-accountable-legal-standards-and-best-practice-for-oversight-of-intelligence-agencies/>

Bykov proti Rusku (č. 4378/02, rozsudek velkého senátu ze dne 10. března 2009)

DUCHEK, J. Zpravodajské služby při tvorbě a realizaci bezpečnostní politiky. *Vojenské rozhledy*, 2005, č. 1, s. 55. ISSN 2336-2995 (on line) [cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: https://www.vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/clanky/2005/Rozhledy2005-1/rozhledy2005-1_Zpravodajske_sluzby_pri_tvorbe_a_realizace.pdf

FRYŠTÁK, Marek a M. JÍLOVEC. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování právní praxí. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 2014, č. 1. ISSN 1210-9126.

Heglas proti České republice (č. 5935/02, rozsudek ze dne 1. března 2007)

Klass a ostatní proti Německu (č. 5029/71, rozsudek ze dne 6. 9. 1978),

Laurie NATHAN. *Intelligence Transparency, Secrecy and Oversight in a Democracy*. In *Overseeing Intelligence Services: A Toolkit*. Edited by Hans Born and Aidan Wills. Tool 3. DCAF, 2012. [on line, cit. 2020-10-31]. Dostupné z: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Born_Wills_Intelligence_oversight_TK_EN_0.pdf

MICHÁLEK, L. „Mezinárodní spolupráce“ v oblasti zpravodajských služeb. In *Bezpečnostní výzvy současného světa*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020, 305 s. ISBN 978-80-7251-498-4.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 31/03

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07

Nález Ústavného soudu ČR ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 45/17

Návrh zákona, kterým se mění zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Důvodová zpráva. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=642&CT1=0>

MOLEK, P. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 573 s. ISBN 978-80-7357-748-3.

Panarisi proti Itálii, (č. 46794/99, rozsudek ze dne 10. dubna 2007)

POKORNÝ, L. *Instituty kriminálního zpravodajství v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva*. In MICHÁLEK, L. a kol. *Kriminální zpravodajství jako nástroj kontroly trestné činnosti a zajišťování vnitřní bezpečnosti*. Praha. Policejní akademie ČR, 2020, s. 84-100. ISBN 978-80-7251-506-6.

POKORNÝ, L. Právní režim ochrany zpravodajských zdrojů. In: *Sborník z mezinárodního sympózia Ochrana zpravodajských zdrojů*, konaného 3. prosince 2014. Bratislava: Paneurópska univerzita, 2015. [on line, cit. 2. 6. 2021]. Dostupné z: https://www.absd.sk/ochrana_informacnych_zdrojov_spravodajskych_sluzie.

POKORNÝ, L. *Limity důkazního použití zpravodajských informací*. Časopis pro právní teorii a praxi. Roč. XXIX, č. 4/2021, s. 741-758. ISSN: 1805-2789 (on line), ISSN: 1210-9126 (print). Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/15188/14672>.

PROVAZNÍK, J. Použitelnost důkazu získaného zpravodajskými službami v trestním řízení. In MICHÁLEK, L. a kol. *Kriminální zpravodajství jako nástroj kontroly trestné činnosti a zajišťování bezpečnosti*. Praha 2020, ISBN 978-80-7251-506-6.

PÚRY, F. *Dokazování v trestním řízení*. In POLČÁK, Radim, PÚRY, František, HARAŠTA, Jakub a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2015, 253 s. ISBN 978-80-210-8073-7.

Recommendation 1402 (1999) of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe "Control of Internal Intelligence Services in the Member States of the Council of Europe". Dostupné z: www.assembly.coe.int/documents/adoptedtext/ta99/erec1402.htm.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2012, č.j. 7 As 117/2012-28
Szabó a Vissy proti Maďarsku (č.37138/14, rozsudek ze dne 12. 1. 2016)

Uzun proti Německu (č. 35623/05, rozsudek ze dne 2. 9. 2010),

Weber a Saravia proti Německu (č. 54934/00, rozsudek ze dne 29. 6. 2006),

Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem

Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví

Zákon č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim ES pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití

Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství

ZEMAN, P. *České zpravodajské služby po roce 1989*. In BALABÁN, M., STEJSKAL, L. a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha, Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.

ZEMAN, P. *Spolupráce zpravodajských služeb v EU a její limity*. In: ZÁVĚŠICKÝ, J. (ed.): *Evropská unie a její bezpečnost. Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. Brno:

Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006, 215 s. ISBN 978-80-210-4172-2.

Kontaktní údaje:

doc. JUDr. Ladislav Pokorný, Ph. D.

e-mail: pokorny@polac.cz

SPRAVODAJSKÉ INFORMÁCIE V TRESTNOM KONANÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE DE LEGE LATA

Intelligence information in criminal proceeding in the Slovak republic de lege lata

Adrián VAŠKO

Slovenská republika

Anotácia: Príspevok je zameraný na aktuálny právny stav v oblasti využívania spravodajských informácií v trestnom konaní v SR. Autor prináša vlastný pohľad na možné prístupy k akceptácii spravodajských informácií v trestnom konaní s prihliadnutím na špecifiká jednotlivých prostriedkov použitých pri ich získaní. Ako prelomovú zmenu v právnej úprave uvádza prijatie zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o ochrane pred odpočúvaním) v znení neskorších predpisov. Predmetný právny predpis vytvára predpoklady pre využitie spravodajských informácií, získaných v stanovenom právnom režime, v trestnom konaní, vrátane procesu dokazovania. Spravodajské informácie získané použitím informačno-operatívnych prostriedkov nie je možné a priori z použitia v trestnom konaní vylúčiť.

Kľúčové slová: spravodajstvo, spravodajská informácia, trestné konanie, dôkaz

Annotation: The paper focuses on the current legal situation in the use of intelligence in criminal proceedings in the Slovak Republic. The author brings his own view on possible approaches to the acceptance of intelligence in criminal proceedings, taking into account the specifics of individual means used in obtaining them. As a breakthrough change in the legal regulation, he mentions the adoption of Act no. 166/2003 Coll. on the protection of privacy against unauthorized use of information and technical means and on the amendment of certain laws (the Act on the Protection against Eavesdropping) as amended. The legislation in question creates preconditions for the use of intelligence obtained in a specified legal regime in criminal proceedings, including the evidentiary process. Intelligence information obtained through the use of information and operational means cannot be a priori excluded from use in criminal proceedings.

Keywords: intelligence, intelligence information, criminal proceedings, evidence

Úvod

Vývoj kriminality, jej štruktúra a dynamika spolu s aktuálnymi trendmi v medzinárodnej, organizovanej zločinnosti, extrémizme a terorizme spôsobujú, že sú na celom svete jednotlivými štátmi prijímané nevyhnutné opatrenia na poli represie a prevencie. Takto prijímané opatrenia sú úzko previazané so zmenami v právnej úprave činnosti bezpečnostných a spravodajských zložiek. Rovnako tak sú zaznamenávané zmeny aj v oblasti trestného práva. V ňom sa zvyrazňujú a prehlbujú súčinnosť a spolupráca medzi OČTK a súdmi na jednej strane a spravodajskými zložkami na strane druhej vo všetkých štádiách trestného konania. V neposlednom rade je využívanie spravodajských informácií v trestnom konaní jedným z prostriedkov využívaných pri uskutočňovaní ochrannej funkcie trestného práva. V záujme dosahovania stanoveného účelu trestného konania je spolupráca OČTK a spravodajských služieb nevyhnutná. Toto konštatovanie potvrdzujú skúsenosti z praktickej realizácie týchto koordinačných aktivít.

Spolupráca je zameraná na získavanie a zdieľanie takých informácií významných pre trestné konanie, ktoré nie sú OČTK spôsobilé získavať svojou vlastnou činnosťou. Spravodajské zložky štátu sú oprávnené, v zmysle príslušnej právnej úpravy, využívať osobitné

oprávnenia a prostriedky. Z hľadiska praktického využívania niektorých informačno-operatívnych a informačno-technických prostriedkov je zákonodarcom určená povinná ingerencia súdu. Uvedený fakt je pre našu prácu dôležitý a nájde svoj konkrétny odraz v ďalších častiach.

V SR je trestné konanie striktné upravené v Trestnom poriadku, zákony upravujúce činnosť spravodajských služieb (*SIS a VS*) neobsahujú konkrétnu úpravu procesu získavania spravodajských informácií.

Spravodajské služby SR plnia svoje úlohy a realizujú oprávnenia na používanie špecifických (*osobitných*) prostriedkov. Takýmto spôsobom získavajú informácie, zdôrazňujeme, že zákonným spôsobom, ktoré poskytujú v potrebnom rozsahu určeným adresátom.

Spravodajské informácie, výsledky realizácie spravodajskej činnosti, by neplnili svoje funkcie vo vzťahu k ochrane štátu, ak by neboli distribuované tým, ktorí ich potrebujú pre plnenie svojich úloh (*oprávnení prijímatelia*). Samotná spravodajská činnosť je úzko spätá s oblasťou ochrany a presadzovania práva. Otázky súvisiace so zásahmi spravodajských služieb do základných práva slobôd sú vždy vnímané citlivo a ani odborná literatúra neposkytuje komplexné odpovede. Rovnako ich nenájdeme ani v právnej teórii a praxi.

Hlavný predmetom skúmania by v tejto súvislosti mali byť spravodajské informácie, ich povaha a využiteľnosť v dokazovaní, nakoľko môžu mať často vysokú dôkaznú hodnotu.¹⁸⁰

Sme toho názoru, že je možné zaviesť a akceptovať nasledovnú klasifikáciu spravodajských informácií v kontexte trestného konania. Podľa nášho názoru môžeme aplikovať viaceré kritériá.

Spravodajské informácie podľa použitého prostriedku

1. informácie z informačno-operatívnych prostriedkov,
2. informácie z informačno-technických prostriedkov.

K bodu 1.: Aktuálne platná právna úprava, konkrétne v prípade SIS § 11 zákona č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov, ustanovuje tieto informačno-operatívne prostriedky:

- sledovanie osôb a vecí,
- legalizačné dokumenty a legenda,
- využívanie osôb konajúcich v prospech informačnej služby,
- zámena vecí,
- predstieraný prevod vecí.

Právna úprava použitia informačno-operatívnych prostriedkov VS v zákone č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve je obdobná ako v prípade SIS (§ 11).

Sme presvedčení, že informácie získané použitím informačno-operatívnych prostriedkov môžu byť v súčasnosti v trestnom konaní využité. Toto tvrdenie, podľa nášho názoru, podporuje aj skutočnosť, že novelizácia zákona o SIS uskutočnená prijatím zákona č. 444/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony doplnila zoznam informačno-

¹⁸⁰ RULÍŠEK, T.: *Trestné činy proti republike a spravodajské služby, dizertačná práca*, Trnava: Trnavská univerzita, 2013. s. 141-142,

operatívnych prostriedkov v § 11 zákona č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe o dve nové písmená a to: d) zámena vecí a e) predstieraný prevod vecí.

Právne podmienky využitia týchto prostriedkov vymedzuje § 4a zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*zákon o ochrane pred odpočúvaním*) v znení neskorších predpisov- teda môžu byť použité len so súhlasom príslušného sudcu, tak ako je to v prípade používania informačno-technických prostriedkov spravodajskými službami.

Aj vzhľadom na uvedené sa domnievame, že niektoré informácie získané SIS, resp. VS môžu byť, za splnenia zákonných podmienok, s poukazom na ustanovenie § 119 ods. 3 Trestného poriadku použité ako dôkaz v trestnom konaní.

Bližšie podrobnosti o používaní informačno-operatívnych prostriedkov sú uvedené v interných právnych aktoch spravodajských služieb a tvoria predmet utajovaných skutočností.

Použitie informácií získaných použitím ostatných informačno-operatívnych prostriedkov, napr. sledovaním osôb a vecí bude v budúcnosti celkom iste predmetom intenzívnej diskusie, predovšetkým v právnej a bezpečnostnej odbornej verejnosti.

K bodu 2.: Používanie informačno-technických prostriedkov v SR upravujú dva zákony. Prvým je zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov. Vzhľadom na zameranie príspevku na spravodajské informácie v TK nebudeme podrobnejšie rozoberať právnu úpravu v ňom zakotvenú.

Spravodajská činnosť a tým pádom aj získavanie spravodajských informácií s použitím ITP sú špeciálnymi kompetentnými subjektmi realizované mimo TK. Príslušným právnym predpisom je v tomto prípade zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*zákon o ochrane pred odpočúvaním*) v znení neskorších predpisov.

Tento zákon ustanovuje podmienky používania informačno-technických prostriedkov Policajným zborom, Slovenskou informačnou službou, Vojenským spravodajstvom, Zborom väzenskej a justičnej stráže a Colnou správou (*v súčasnosti Finančná správa SR*).

Zákon č. 166/2003 Z. z. v § 7 ods. 2 definuje podmienky, za ktorých môžu byť získané informácie použité ako dôkaz v trestnom konaní: „*Ak sa majú informácie získané použitím informačno-technického prostriedku použiť ako dôkaz v trestnom konaní, vyhotoví orgán štátu písomný záznam s uvedením údajov o mieste, čase a zákonnosti použitia informačno-technického prostriedku; k písomnému záznamu orgán štátu priloží záznam a jeho doslovný prepis. Informácie získané použitím informačno-technického prostriedku, ktoré sa nevzťahujú na dôvody jeho použitia uvedeného v žiadosti, sa môžu použiť ako dôkaz v trestnom konaní, len ak sa týkajú trestnej činnosti, v súvislosti s ktorou možno použiť informačno-technický prostriedok.*“

Spravodajské informácie podľa spôsobu ich využitia

1. operatívno-taktické informácie,
2. podnet pre trestné konanie,
3. dôkaz v trestnom konaní.¹⁸¹

¹⁸¹ VAŠKO, A. *Možnosti využitia spravodajských informácií v trestnom konaní* In: Bratislavské právnické fórum 2019: zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní: In. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie: legality and admissibility of evidence in criminal proceedings: collection of papers from the

K bodu 1.: Takticky správne a efektívne plánovanie úkonov a opatrení v trestnom konaní môže byť podmienené aj využitím spravodajských informácií. Tieto musia byť zabezpečené a postúpené zákonným spôsobom OČTK. Uvedené konštatovanie sa opiera o skutočnosť, že spravodajská činnosť nie je tak „obmedzená“ ako trestnoprocenú pravidlá. V rámci výkonu spravodajskej činnosti je možné aplikovať pestrejšiu škálu spôsobov získavania potrebných informácií vrátane použitia rôznorodých technických prostriedkov. Informačné produkty zo spravodajskej činnosti môžu byť nápomocné pre OČTK napr. pri vyhľadávaní vecných a listinných dôkazov, vedení výsluchov.¹⁸²

Tieto tzv. „orientačné“ spravodajské informácie môžu:

- upozorniť na konkrétne objekty, ktoré môžu byť zdrojom dôkaznej informácie, na ich charakter, miesto výskytu, vhodné procesné postupy a pod.,
- obsahovať údaje o správaní účastníkov trestného konania,
- poskytovať dáta o okolnostiach, ktoré je potrebné v rámci trestného konania dokazovať, napr. napomáhajúce pri riešení otázok o voľbe najefektívnejších prostriedkov v dokazovaní, taktických a technických postupov zabezpečovania dôkazov,
- obsahovať údaje, ktoré vedú k správne hodnoteniu získaných dôkazov.¹⁸³

K bodu 2.: OČTK v súlade s § 196 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku spravidla môžu zisťovať skutočnosti, ktoré nasvedčujú tomu, že bol spáchaný trestný čin z trestných oznámení. Samotné podnety na začatie trestného konania však v praxi bývajú z vlastnej činnosti OČTK, ako aj z postúpených informácií od iných subjektov (*napr. Finančná správa, Daňové úrady, kriminálna polícia*) a samozrejme aj od spravodajských služieb SR.

Spravodajské informácie postúpené v zmysle príslušných zákonných ustanovení pred začatím trestného stíhania majú svoj nenahraditeľný význam v kontexte prijatia rozhodnutia o začatí trestného stíhania, pričom v tomto štádiu nie sú dôkazom. V danom kontexte je, najmä pri odhaľovaní závažných trestných činov, organizovanej kriminality, terorizmu a extrémizmu, kooperácia OČTK a spravodajských služieb významná.¹⁸⁴

K bodu 3.: Proces dokazovania v rámci trestného konania je nezastupiteľný. Podľa ustanovenia § 119 ods. 3 trestného poriadku „za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona.“

Sme presvedčení, že pod pojmom osobitný zákon je možné chápať viaceré právne predpisy. Je potrebné uviesť, že niektoré z nich priamo zakotvujú právny predpoklad využiteľnosti informácií získaných v príslušnom zákonnom rámci ako dôkazu v TK.

international academic conference. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2019, s. 88-99.

¹⁸²ČUVILEV, A. A. – PENZEŠ, I. *Organizace a činnost orgánů přípravného řízení trestního*, Praha: Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti, 1983, s. 96

¹⁸³ZÁHORA, J. a kol. *Dokazovanie v trestnom konaní*. 1. Vydanie. Praha: Leges, 2013. s. 29,

¹⁸⁴IVOR, J. – VLHA, M. *Využitie spravodajských informácií v prípravnom trestnom konaní*, In: *Spravodajské služby v demokratickej spoločnosti: zborník príspevkov zo sympózia: Bratislava 25. novembra 2008*. Žilina: Poradca podnikateľ, 2009.

Ďalšie aplikovateľné zákony takéto ustanovenia neobsahujú priamo, ale my sa domnievame, že táto absencia nepredstavuje prekážku pre ich akceptáciu aj v dokazovaní v TK.

Domnievame sa, že dôkazy získané v zmysle príslušných ustanovení „osobitných“ zákonov sú zákonné a v TK použiteľné. Ako uvádza Šamko, ak napríklad súkromná bezpečná služba vykoná sledovanie osoby alebo veci na verejnom priestranstve pôjde o činnosť v súlade so zákonom. Takto získané informácie nie je možné *a priori* vylúčiť ako nepoužiteľné v TK. Rovnako obdobné konštatovanie platí aj pre záznamy kamerového systému, sledovanie prostredníctvom GPS a pod.¹⁸⁵

Máme za to, že v právnom poriadku SR ide aktuálne najmä o tieto „osobitné“ zákony (v zmysle § 119 ods. 3 Trestného poriadku):

- zákon č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*zákon o ochrane pred odpočúvaním*) v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 35/2019 Z. z. o Finančnej správe o zmene a doplnení niektorých zákonov,
- zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*zákon o súkromnej bezpečnosti*) v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 1/2014 Z. z. o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- zákon č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze v znení neskorších predpisov.

Spravodajské informácie podľa ich pôvodu

1. informácie získané v rámci medzinárodnej informačnej výmeny.
2. informácie získané v rámci bilaterálnej spolupráce spravodajských služieb.

K bodu 1.: Na tomto mieste máme na mysli predovšetkým kontext postupovania informácií v zmysle Rámcového rozhodnutia Rady EÚ č. 2006/960/ SVV zo dňa 18. 12. 2006 o zjednodušení výmeny informácií a spravodajských informácií medzi orgánmi členských štátov EÚ činnými v trestnom konaní.

Európska únia si považuje za jeden z hlavných cieľov zabezpečenie patričnej úrovne bezpečnosti v priestore bezpečnosti, slobody a spravodlivosti. Toto má byť napĺňané preventívnymi opatreniami a účinným bojom proti kriminalite v rámci úzkej kooperácie medzi OČTK členských štátov EÚ. Dodržiavanie ľudských práv, základných slobôd a pravidiel právneho štátu je nevyhnutné.

¹⁸⁵ ŠAMKO, P.: *Zákonnosť dôkazov získaných činnosťou detektívnej služby*. [online] [cit. 2021-04-10] dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a230-zakonnost-dokazov-ziskanych-cinnostou-detektivnej-sluzby>

Vzájomná výmena informácií a spravodajských informácií o trestnej činnosti, resp. o konkrétnych trestných činoch, predstavuje základ spolupráce pri presadzovaní práva v EÚ a napomáha zlepšovaniu bezpečnosti občanov EÚ.

Zásadným prvkom efektívnych procesov predchádzania, odhaľovania a objasňovania trestných činov OČTK je aktuálny prístup k spravodajským informáciám. Osobitne vo vnútornom priestore EÚ (*neexistencia kontrol na vnútorných hraniciach*) je nevyhnutná predovšetkým rýchla výmena informácií.

Členské štáty nemajú podľa čl. 4 predmetného rámcového rozhodnutia povinnosť postupovať spravodajské informácie tak, aby mohli byť využiteľné ako dôkaz v trestnom konaní a súčasne neoprávňuje štáty takto postúpené informácie využívať ako dôkaz bez súhlasu ich pôvodcu. Ak štát získal spravodajské informácie v súlade s rámcovým rozhodnutím a chce ich použiť ako dôkaz v trestnom konaní potrebuje získať súhlas štátu poskytujúceho informáciu. Súhlas nie je potrebný v prípade jeho poskytnutia už v čase postúpenia spravodajskej informácie.

Máme za to, že rámcové rozhodnutie umožňuje vyvodenie týchto záverov:

- pojem spravodajská operácia v trestných veciach vymedzuje v určitých kontextoch právny rámec pre kategóriu, ktorú terminologicky v podmienkach SR označujeme ako spravodajskú činnosť, resp. operatívno-pátraciu činnosť. Je rešpektovaná zásada, že ide o podpornú činnosť umožňujúcu dosahovanie čiastkového poznania,
- pri takejto interpretácii je potrebné zdôrazniť, že takto postúpené spravodajské informácie môžu byť bez pochyb využité ako dôkaz v trestnom konaní so súhlasom štátu, v ktorom boli spracované.¹⁸⁶

Rovnako je možné do tejto skupiny informácií zaradiť tie spravodajské informácie, ktoré sú zabezpečené a postúpené medzi krajinami v rámci praktickej realizácie činnosti súvisiacich s európskym vyšetrovacím príkazom.

K bodu 2.: Medzinárodná výmena spravodajských informácií medzi spravodajskými službami je v súčasnom globalizovanom svete nevyhnutná pre úspešné a efektívne plnenie úloh. V prípade jej absencie by štáty nemohli efektívne čeliť závažným bezpečnostným hrozbám ohrozujúcim ľudské spoločnosť, bez ohľadu na štátne hranice, ako sú medzinárodný organizovaný zločin, extrémizmus, terorizmus, a pod.

V oblasti medzinárodnej spolupráce spravodajských služieb má mimoriadny význam rešpektovanie tzv. pravidla tretej strany (*third party rule*). V súlade s ním môže spravodajská služba informácie získané výmenou od inej služby (*ale aj fakt prejaveneho záujmu o určitú informáciu*), poskytnúť tretej strane iba so súhlasom poskytovateľa.¹⁸⁷ Takto sú vytvárané pravidlá pre ochranu informácií a ich zdrojov. V rámci medzinárodnej výmeny je takáto ochrana chápaná ako obzvlášť významná a zásadným spôsobom limituje aj existenciu

¹⁸⁶ VAŠKO, A. *Spravodajská operácia v trestných veciach*. In: STIERANKA, J. – MARKO, M. a kol.: Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2018, s. 65-73.

¹⁸⁷ Bližšie pozri ZEMAN, P. *Spolupráce zpravodajských služeb v EU a její limity*. In: ZÁVĚŠICKÝ, J. (ed.): Evropská unie a její bezpečnost. Vybrané problémy evropské bezpečnosti. Mezinárodní politologický ústav MU, Brno 2006, s. 87

spolupráce a výmeny. Ide v zásade o obyčajové pravidlo, ale jeho porušenie by zásadným spôsobom ovplyvnilo pokračovanie vzájomnej spravodajskej spolupráce.¹⁸⁸

Po analýze informácií získaných z riadených rozhovorov s predstaviteľmi spravodajských služieb a OČTK môžeme konštatovať, že využitie tohto druhu spravodajských informácií v trestnom konaní je v praxi zriedkavé.

Nami uvádzané možnosti klasifikácie spravodajských informácií v kontexte trestného konania nie sú konečné. Samozrejme je možné použitie aj iných kritérií pre klasifikáciu.

Spravodajské informácie v trestnom konaní de lege lata

Tradičné prístupy k riešeniu kriminality, ktoré nachádzajú odraz v aj v trestnom práve, sú v kontexte aktuálnych bezpečnostných výziev (*medzinárodná organizovaná trestná činnosť, terorizmus, kyberkriminalita a pod.*) takmer vyčerpané a v mnohých smeroch prekonané. Uvedené konštatovanie platí aj pre trestné právo procesné.

Platná právna úprava v SR obsahuje v ustanovení § 119 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. dôkazné prostriedky len príkladmo a teda, podľa nášho názoru, a prax to potvrdzuje, a priori nie je vylúčené aj využitie ďalších dôkazných prostriedkov samozrejme pri rešpektovaní zákonných požiadaviek.

Myslíme si, že v súčasnosti nie je možné vždy rekonštruovať a zachytiť priebeh skutkového deja pomocou „tradičných“ dôkazných prostriedkov“. Zastávame názor, že praktická realizácia zásady zabezpečenia neodvratnosti trestného postihu nevyhnutne prinesie v primeranom rozsahu potrebu akceptácie spravodajských informácií ako dôkazov v trestnom konaní. Naše tvrdenie nachádza oporu v platnom právnom poriadku SR. Prelomovým v tomto smere bolo schválenie zákona č. 166/2003 Z. z., ktorý výslovne zakotvuje možnosť použitia takto získaných informácií (*v kontexte nášho príspevku spravodajských informácií*) ako dôkazov v trestnom konaní.

Problematika využitia informácií v trestnom konaní získaných v zmysle iných zákonov a ich akceptácia v dokazovaní je pomerne neprebádaná a zo strany odborníkov málo skúmaná. Máme za to, že bude potrebné iniciovať odbornú diskusiu zástupcov praxe a teórie. V jej rámci je potrebné sa zaoberať okrem iného aj otázkou, či „osobitné“ zákony musia *expressis verbis* obsahovať ustanovenia o možnosti využitia informácií získaných v súlade s nimi ako dôkazov v trestnom konaní. Podľa nášho názoru tomu tak nie je.

Pri riešení otázok akceptácie spravodajských informácií v trestnom konaní musíme rešpektovať charakter spravodajskej činnosti ako takej. V spravodajskej činnosti dominuje princíp utajenosti, ktorý zásadným spôsobom ovplyvňuje aj využiteľnosť výsledkov jej realizácie – spravodajskú informáciu.

Právne predpisy SR upravujúce činnosť spravodajských služieb, zákon č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe a zákon č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v čase ich prijatia vychádzali z koncepcie, že nove spravodajské služby demokratického štátu musia byť výhradne informačného charakteru, to znamená bez možnosti realizácie výkonných právomocí.

Legislatíva predpokladala využívanie osobitných prostriedkov spravodajskej činnosti a to informačno-operatívnych prostriedkov a informačno-technických prostriedkov (*z uvedených zákonov boli príslušné ustanovenia o ITP neskôr vypustené v súvislosti s prijatím zákona č. 166/2003 Z. z.*).

¹⁸⁸ MICHÁLEK, L., POKORNÝ, L., STIERANKA, J., MARKO, M., VAŠKO, A. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 160

S poukazom na zameranie príspevku a potrebu rešpektovanie zásad ochrany utajovaných skutočností nie je možné podrobne charakterizovať procesy využívania informačno-operatívnych prostriedkov.

Náš názor o využiteľnosti spravodajských informácií v dokazovaní v rámci trestného konania má právo na existenciu aj s poukazom na informačno-operatívne prostriedky doplnené do „spravodajských zákonov“ zákonom č. 444/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Ide o ustanovenia § 11 ods. 1 písm. d) zámerna vecí a písm. e) predstieraný prevod vecí v zákone č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov (*obdobne aj v zákone o Vojenskom spravodajstve*).

Zákonodarca určil pre využitie zámerny vecí a predstieraného prevodu vecí právny režim - *na základe predchádzajúceho písomného súhlasu sudcu súdu príslušného podľa osobitného predpisu*. Pod pojmom osobitný predpis ide o ustanovenia § 4a zákona č. 166/2003 Z. z. o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím informačno-technických prostriedkov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*zákon o ochrane pred odpočúvaním*) v znení neskorších predpisov. Nakoľko je v týchto prípadoch vyžadovaná ingerencia súdu máme za to, že spravodajské informácie získané týmto postupom sú súladné s ustanoveniami § 119 ods. 3 Trestného poriadku a sú akceptovateľné ako dôkazy v TK.

Taktiež je možné pripustiť ako dôkazy aj spravodajské informácie zabezpečené využitím ďalších informačno-operatívnych prostriedkov a to v zmysle § 11 ods. 1 písm. a) – c) zákona o SIS (*resp. aj zákona o VS*): sledovanie osôb a vecí, legalizačné dokumenty a legenda a využívanie osôb konajúcich v prospech informačnej služby.

V prípade sledovania osôb a vecí sú získané informácie o konaní a osobách na ňom zúčastnených. Vo väčšine prípadoch sú zadokumentované pomocou technických prostriedkov a teda sú objektívne správne zaznamenané. Napriek tomu, že právny režim použitia sledovania v zmysle spravodajských zákonov, resp. policajného zákona je iný ako prípade prostriedku operatívno-pátracej činnosti Sledovanie osôb a vecí v zmysle Trestného poriadku, charakter procesu samotný a rovnako tak ním získané informácie sú svojou podstatou takmer identické.

V tejto súvislosti si dovoľujeme poukázať na uznesenie Najvyššieho súdu SR č. 6Tdo/82/2017 zo dňa 30.1.2019, ktoré sa zaoberá okrem iného aj otázkou sledovania osôb a vecí v zmysle zákona o PZ. Súd konštatoval, že využitie sledovania osôb a vecí, ako jedného z prostriedkov OPČ, zo strany PZ pred začatím trestného stíhania bolo zákonné. Nezákonným by sa stalo až vtedy, ak by bolo sledovanie realizované v zmysle ustanovení zákona o PZ aj po získaní dostatočných informácií odôvodňujúcich postup podľa ustanovení TP.

Súhlasíme so Šamkom, že sledovanie osôb a vecí je PZ oprávnený realizovať v rámci výkonu OPČ podľa zákona o PZ do momentu, kedy sú získané poznatky o konkrétnom podozrení zo spáchania TČ. Po takomto momente, už musí PZ postupovať podľa príslušných ustanovení TP.¹⁸⁹

¹⁸⁹ ŠAMKO, P.: *Sledovanie osôb a vecí, policajný informátor a odborné vyjadrenie NAKA k hodnote drogy*. [online] [cit. 2021-04-10] dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a724-sledovanie-osob-a-veci-policajny-informator-a-odborne-vyjadrenie-naka-k-hodnote-drogy>

Máme za to, že aj na využitie IOP sledovanie osôb a vecí spravodajskými službami je možné nahliadať vo vyššie uvedenom kontexte.

Využitie spravodajských informácií pochádzajúcich od osôb konajúcich v prospech informačnej služby v trestnom konaní, aj v dokazovaní, je riešiteľné. Vychádzame zo skutočnosti, že samotný proces spravodajskej činnosti a jej výsledok vo forme spravodajskej informácie podlieha režimu utajenia. V zmysle ustanovenia § 10 ods. 2 zákona č. 46/1993 Z. z. je Slovenská informačná služba povinná zabezpečiť ochranu osobitných prostriedkov pred vyzradením a zneužitím (*obdobne ustanovenie obsahuje aj zákon o Vojenskom spravodajstve*).

Riešenie by bolo možné nájsť v zákone v zákone č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Do úvahy prichádza inštitút Inej oprávnenej osoby (§ 35 ods. 2, 3).

V prípade príslušníkov a osôb konajúcich v prospech informačnej služby je možné postupovať v zmysle § 23 ods. 2 zákona č. 46/1993 Z. z. o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov. Riaditeľ Slovenskej informačnej služby je oprávnený rozhodovať, v prípade oprávnenej požiadavky, o zbavení mlčanlivosti (*obdobne riaditeľ Vojenského spravodajstva*).

V Trestnom poriadku môžeme nájsť ustanovenia o svedkovi s utajenou totožnosťou (§ 136). Tieto môžu byť využité aj vo vzťahu k príslušníkom a osobám konajúcim v prospech informačnej služby.

Dostupné štatistické údaje o využívaní spravodajských informácií v trestnom konaní uvádzajú minimálny počet takto využitých informácií. Avšak pre účely nášho príspevku považujeme takto získané spravodajské informácie za využiteľné.¹⁹⁰

Resumé

Ako vyplýva z prezentovaného poznania súčasná právna úprava v Slovenskej republike vytvára predpoklady na akceptáciu vybraných spravodajských informácií v trestnom konaní a aj v procese dokazovania. Sme presvedčení, že význam využívania spravodajských informácií v trestnom konaní bude v blízkej budúcnosti narastať, najmä pri riešení špecifických druhov kriminality, najmä medzinárodnej, organizovanej, extrémizmu a terorizmu. V týchto prípadoch môžu byť zabezpečené spravodajské informácie nenahraditeľné a ich získanie nebude opakovane možné v rámci objasňovania jednotlivých skutkov.

Zoznam bibliografických odkazov

ČUVILEV, A. A. – PENZEŠ, L.: Organizace a činnost orgánů přípravného řízení trestního, Praha: Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti, 1983, 307 s.

IVOR, J. – VLHA, M.: Využitie spravodajských informácií v prípravnom trestnom konaní. In: Ochrana informačných zdrojov spravodajských služieb: zborník príspevkov zo sympózia Bratislava 3. decembra 2015. Bratislava: Eurokódex, 2015. - ISBN 9788081550546. s. 65-71. ISBN 9788089363285.

LISONĚ, M.: Operatívno-pátracia činnosť: všeobecná časť. 1. vyd. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2012, 226 s. ISBN 9788080545413.

¹⁹⁰ VAŠKO, A. *Možnosti využitia spravodajských informácií v trestnom konaní* In: Bratislavské právnické fórum 2019: zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie: legality and admissibility of evidence in criminal proceedings: collection of papers from the international academic conference. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2019, s. 88-99.

MICHÁLEK, L., POKORNÝ, L., STIERANKA, J., MARKO, M., VAŠKO, A. Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, 440 s. ISBN 978-80-7598-725-9.

RULÍŠEK, T.: Trestné činy proti republike a spravodajské služby, dizertačná práca, Trnava: Trnavská univerzita, 2013. 185 s.

STIERANKA, J - VAŠKO, A. Odhaľovanie trestných činov (nová stratégia a prístupy), Praha: Leges, 2021, 270 s. ISBN 978-80-7502-521-8.

STIERANKA, J. a kol.: Spravodajská činnosť. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2013. 316 s. ISBN 9788080545499.

ŠAMKO, P.: Sledovanie osôb a vecí, policajný informátor a odborné vyjadrenie NAKA k hodnote drogy. [online] [cit. 2021-04-10] dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a724-sledovanie-osob-a-veci-policajny-informator-a-odborne-vyjadrenie-naka-k-hodnote-drogy>

ŠAMKO, P.: Zákonnosť dôkazov získaných činnosťou detektívnej služby. [online] [cit. 2021-04-10] dostupné na internete: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a230-zakonnost-dokazov-ziskanych-cinnostou-detektivnej-sluzby>

VAŠKO, A. Možnosti využitia spravodajských informácií v trestnom konaní In: Bratislavské právnické fórum 2019: zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní: In. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie: legality and admissibility of evidence in criminal proceedings: collection of papers from the international academic conference. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2019, 241 s. ISBN 978-80-7160-520-1.

VAŠKO, A.: Spravodajská operácia v trestných veciach. In STIERANKA, J. – MARKO, M. a kol.: Aktuálne otázky aplikácie kriminálneho spravodajstva v kontexte nových trendov v Európskej únii, Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2018, s. 65-73.

ZÁHORA, J. a kol. Dokazovanie v trestnom konaní . 1. Vydanie. Praha: Leges, 2013. 320 s. ISBN 978-80-87576-76-2.

ZEMAN, P. Spolupráce zpravodajských služeb v EU a její limity. In: ZÁVĚŠICKÝ, J. (ed.): Evropská unie a její bezpečnost. Vybrané problémy evropské bezpečnosti. Mezinárodní politologický ústav MU, Brno 2006, s. 87

Kontaktné údaje

JUDr. Adrián Vaško, PhD.
email: adrian.vasko@umb.sk

VYUŽITÍ INFORMACÍ ZÍSKANÝCH ZKOUŠKOU SPOLEHLIVOSTI

Reliability test

Ján ČÁP

Česká republika

Anotace: Autor poukazuje na využití informací získaných prostřednictvím jednoho z protikorupčních opatření a to zkoušky spolehlivosti. Odbornou veřejnost seznamuje s výstupem z výzkumné činnosti realizované na Policejní akademii České republiky v Praze, předkládá teoretické a praktické zjištění ve zkoumané oblasti zacílené na použitelnost získaných informací v trestním, kázeňském či pracovněprávním řízení.

Klíčová slova: zkouška spolehlivosti, korupce, operativně pátrací činnost, policejní provokace, informace, Generální inspekce bezpečnostních sborů

Annotation: The author points out to the usage of information obtained through one of the anti-corruption measures, namely the reliability testing. It presents the scientific community with the output of research activities carried out by the Police Academy of the Czech Republic in Prague, it presents theoretical and practical findings within the researched area aimed at the usage of the information obtained in criminal, disciplinary or labour-law proceedings.

Keywords: reliability test, operative and searching activity, corruption, activity, police provocation, information, General Inspection of Security Forces. .

Úvod

Jedním ze současných právních nástrojů pro odhalování, objasňování a preventivní opatření proti korupci je „Zkouška spolehlivosti“, kterou zákonodárce vložil do dnes účinného zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“) a o změně souvisejících zákonů (dále jen „ZGIBS“).¹⁹¹

Jde o významný instrument v rukou příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů. Dříve, před účinností zmíněného zákona, v rukou příslušníků Inspekce Policie ČR (dále jen „IPČR“). Instrument v řadách kontrolovaných, ale i kontrolujících osob vyvolává po dobu jeho užívání mnoho otázek spojených s aplikací.

V rámci probíhajícího dílčího vědeckovýzkumného úkolu č. 3/3¹⁹² „Vybrané aspekty možného korupčního a jiného nežádoucího jednání příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů“ realizovaného na Policejní akademii České republiky v Praze (dále jen „PA ČR“), jehož je autor článku od 1. 12. 2020 vedoucím řešitelem, spolu s vedením GIBS a státním zástupcem, čili osobami aplikujícími Zkoušku spolehlivosti přímo v praxi, byl v rámci výzkumné činnosti stanoven cíl **aplikační nedostatky diagnostikovat, popsat a navrhnout možnosti řešení.**

Na počátku výzkumu byl stanoven výzkumný předpoklad, že:

„Aktuální úprava je nedostatečná, protože při postupu dle jejího znění, dochází k provokaci, ze strany aplikujících příslušníků“.

Zkouška spolehlivosti je instrumentem, který má významný informační potenciál, neboť v optimálním případě je aplikován k ověření podnětů o protiprávním jednání korupčního

¹⁹¹ Pozn. dříve v § 107 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky

¹⁹² Policejní akademie ČR: Vědeckovýzkumná činnost Policejní akademie ČR v Praze v letech 2017-2023 [online]. Praha: PA ČR, 2021 [cit. 2021-6-8]. Dostupné z: https://www.polac.cz/g2/view.php?o_skole/veda/vvc_17.html

charakteru a následném využití získaných informací pro konkrétní řízení, které ne vždy musí vyústit v trestní řízení. Jde o instrument, jenž zasahuje do základních práv a svobod testovaných osob.

Oprávněným subjektem k provedení tohoto proaktivního postupu k zjištění spolehlivosti vymezených subjektů je příslušník GIBS, přičemž na základě jeho žádosti může zkoušku spolehlivosti provést, s jeho souhlasem, i jiná osoba.

Ze zákona tedy máme dva druhy oprávněných osob k provedení zkoušky, a to:

- a) Příslušník GIBS.
- b) Jiná osoba.

Příslušník GIBS je osobou, jehož bližší specifikaci můžeme vyčíst jak ze zákona o GIBS, tak ze zákona 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Zkoušku spolehlivosti provádějí příslušníci GIBS, kteří jsou zařazeni na specializovaném pracovišti, z důvodu jejich utajení, neboť zkoušku spolehlivosti, v odůvodněných případech, mohou vykonávat i vůči příslušníkům GIBS.

Jiná osoba je osoba, kterou sice zákon blíže nedefinuje, ale lze usoudit, že by tak měla být osoba přičetná, starší 18 let, tedy osoba trestně odpovědná. Tímto předpokladem je sledována rozumová vyspělost, takto zavázané osoby, ke spolupráci, s oprávněným příslušníkem inspekce. Zde je potřebné zmínit, že tzv. „jiná osoba“ je osobou, kterou příslušník inspekce seznámí s tzv. předpokládaným scénářem zkoušky spolehlivosti, a to i s možnými verzemi průběhu. Tento proces je na místě utajit v souladu se zákonem č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti, ve znění provádějících vyhlášek a nařízení, pokud tento proces obsahuje utajované informace.

Zkoušenou osobou je příslušník nebo zaměstnanec uvedený v § 2 ZGIBS:

- ✓ příslušník Policie České republiky, celník, příslušník Vězeňské služby České republiky anebo příslušník inspekce,
- ✓ zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Policii České republiky nebo v inspekci, nebo
- ✓ zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Celní správě České republiky anebo Vězeňské službě České republiky, v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů,
- ✓ tedy omezený okruh příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů České republiky. Zákonodárce zúžil okruh působnosti policejního orgánu GIBS na uvedené příslušníky a zaměstnance, z čehož je zřejmé, že vnímá tento okruh osob jako profesní skupinu, u níž je zvýšena potřeba kontrolních mechanismů, a to i z důvodu jejich profesní účasti na odhalování protiprávních jednání. Je tedy zcela nepochybné, že právě tato skupina osob, jejichž hlavním úkolem je zabezpečovat bezpečnost a odhalovat nelegální aktivity, by měla být odolná proti vlivům podněcujícím k aktivitám ohrožující zájmy chráněné zákonem.

Zkouška spolehlivosti je zákonem upravena především v § 41 ZGIBS, kdy příslušník GIBS je oprávněn k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u výše uvedených osob zkoušku spolehlivosti, jež spočívá v navození situace, kterou je zkoušená

osoba povinná riešiť.¹⁹³ Aby nedochádzalo k ohrozeniu tých nejdôležitejších hodnôt, na ktorých je Česká republika postavená, obsahuje zmiňované ustanovenie vo svojom treťom odstavci i omešenie prúbehu zkoušky, je stanoveno, že prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrození života nebo zdraví osob, poškozování jejich majetku anebo k omešování svobody osob. Zároveň v tomto odstavci je uvedeno, že při prováděním zkoušky spolehlivosti musí být zachována lidská důstojnost.¹⁹⁴

V ustanovení § 41 odst. 4 zákona o GIBS se uvádí, že na základě žádosti příslušníka GIBS může zkoušku spolehlivosti provést se svým souhlasem i jiná osoba. Tato jiná osoba je v takovém případě povinná řídit se pokyny příslušníka inspekce, jenž za její činnost odpovídá.¹⁹⁵

Zákon o GIBS svěřuje příslušníkovi GIBS nebo jiné osobě provádějící zkoušku spolehlivosti oprávnění při zkoušce sdělovat nepravdivé údaje¹⁹⁶, což je změnou oproti předchozí úpravě zkoušek spolehlivosti v zákoně o Policii České republiky (dále jen „ZPČR“). V předchozí úpravě možnost použití jiné osoby pro provedení zkoušky spolehlivosti existovala, ale s podmínkou přítomnosti příslušníka inspekce, což bylo značně omezující a zužující způsob aplikace navozeného jednání.

Dnešní úprava umožňuje, aby příslušník GIBS nebyl osobně přítomen, při vlastním průběhu zkoušky spolehlivosti, a zároveň i to, že tzv. „jiná osoba“ může sdělovat při průběhu zkoušky nepravdivé informace.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že zákonodárce na základě odůvodněných požadavků praxe, přistoupil, i přes krátkou aplikační praxi, v zákoně o GIBS k novelizaci předchozího oprávnění uvedeného v ZPČR a příslušníkům GIBS při použití zkoušky spolehlivosti dal daleko větší možnost odhalení protiprávního jednání příslušníka nebo zaměstnance bezpečnostního sboru, což je hlavním účelem při využití tohoto proaktivního postupu.

Ze zákonného znění též vyplývá, že příslušníci GIBS, kteří provádějí zkoušku spolehlivosti (a to i prostřednictvím jiných osob), jsou ze zákona povinni průběh zkoušky dokumentovat obrazovým a zvukovým záznamem.

Dále pak musejí příslušníci GIBS o zkoušce poříditi úřední záznam.¹⁹⁷ Takže významný zdrojem informací pro potřeby následného vedeného řízení je písemné vyhotovení úřední záznamu¹⁹⁸, doplněného audio-video záznamem, který významně zvyšuje objektivitu předložené informace do jakékoliv formy vedeného řízení, jež bude naznačeno níže.

Pokud se zkoušená osoba během provádění zkoušky spolehlivosti dopustila protiprávního jednání, tak GIBS tuto osobu bez zbytečných průtahů prokazatelně informuje a předá jedno vyhotovení záznamu pořízeného při průběhu zkoušky příslušnému bezpečnostnímu sboru, který je povinen záznam založit do osobního spisu zkoušené osoby. Naznačená informační povinnost je s jednou výjimkou a to pokud by tímto postupem tj. bezprostředním předáním informace, GIBS ohrozila plnění úkolů konkrétního trestního řízení, nebo plnění úkolů v oblasti kontroly GIBS. V tomto případě GIBS předání záznamu neprovede a zkoušenou osobu informuje, až překážka plnění zmíněných úkolů odpadne.

¹⁹³ § 41 odst. 1 a 2 ZGIBS.

¹⁹⁴ § 41 odst. 3 ZGIBS.

¹⁹⁵ § 41 odst. 4 ZGIBS.

¹⁹⁶ § 41 odst. 5 ZGIBS.

¹⁹⁷ § 41 odst. 6 ZGIBS.

¹⁹⁸ Pozn. Tento by měl být obsahově postaven minimálně na zodpovězení základních 7. kriminalistických otázek

Zkoušená osoba, ktorá se při zkoušce spolehlivosti dopustila protiprávního jednání, má po informování právo nahlížet do záznamů pořízených v průběhu zkoušky, z čehož vyplývá, že informace jsou zhmotněny v konkrétním spisovém materiálu.¹⁹⁹

Dle ustanovení § 41 odst. 8 zákona o GIBS pak jednání příslušníka GIBS nebo jiné osoby provádějící zkoušku spolehlivosti, které naplňuje znaky přestupku, není přestupkem, pokud je takové jednání nezbytné k dosažení účelu zkoušky spolehlivosti a bezprostředně neohrozí ani nepoškodí zájmy, jako jsou život, zdraví, vlastnictví a lidská důstojnost.²⁰⁰

V ustanovení § 41 odst. 9 zákona o GIBS je stanovena povinnost GIBS jednou za půl roku v souhrnné zprávě sdělit příslušnému bezpečnostnímu sboru jména zkoušených osob, které se při zkoušce spolehlivosti nedopustily protiprávního jednání.²⁰¹

Výše nastíněné ustanovení § 41 zákona o GIBS bylo od roku 2012 jedenkrát novelizováno, a to konkrétně zákonem č. 183/2017 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích. Novelou zákonodárce upravil odstavec 8, který v době před účinností novelizačního zákona vylučoval odpovědnost nejenom za přestupek ale i za jiný správní delikt, který byl z právního řádu odstraněn právě novelou přestupkového práva.

Taktický postup vykonání zkoušky spolehlivosti

Na základě dosavadního poznání, výše uvedeného teoretického vymezení, a především jednání s odborníky z praxe, je možné předložit následující postup, při přípravě a vykonání Zkoušky spolehlivosti.

1) rozhodnutí o vykonání zkoušky spolehlivosti

K rozhodnutí, že dojde k použití Zkoušky spolehlivosti, může dojít jen oprávněný orgán, tedy příslušník GIBS, a to na základě podnětů, či vlastního šetření v zájmovém prostředí. Podněty mohou být různého charakteru, obdobně jako při přijímání podnětů, s podezřením na trestnou činnost. Tedy písemné, ústní podněty občanů, organizací, anonymy. Zvláštními podněty jsou podněty spolupracovníků, vedoucích pracovníků, rodinných příslušníků a osob blízkých, tedy osob se vztahem ke zkoušené osobě. V těchto případech musí mj. především oprávněný příslušník inspekce zkoumat motiv k podání takovéto osoby, neboť motivem může být i tak nemravné jednání jako je msta, či potřeba odstranění nežádoucí osoby, a to právě aplikací zkoušky spolehlivosti. Vlastním šetřením je pak myšlen proces vyhledávání protiprávního jednání, trestné činnosti, pohyb v zájmovém prostředí²⁰² - výkon operativně pátrací činnosti oprávněného příslušníky GIBS.

K podnětům je možné přidat i výkon analytické činnosti, při které jsou vyhodnocovány získané informace z činnosti oprávněných subjektů, a to včetně tipování podezřelé činnosti v rámci protikorupčních opatření.

¹⁹⁹ § 41 odst. 7 ZGIBS.

²⁰⁰ § 41 odst. 8 ZGIBS.

²⁰¹ § 41 odst. 9 ZGIBS.

²⁰² § 39 ZGIBS..

2) Přípravná fáze zkoušky spolehlivosti

Analytické zpracování podnětu s doplněním informací k zájmové osobě, a to jak z vnitřních informačních zdrojů GIBS, tak ze zdrojů příslušného bezpečnostního sboru (působitě zkoušené osoby), ale i z vnějších veřejných zdrojů.

Cílem je získat nezbytné informace k posouzení zda:

- a) shromážděné informace mají reálný základ – vzniká tedy podezření,
- b) informace k osobě podezřelé,
- c) informace k prostředí,
- d) informace k přípravě scénáře.

Ad a) Shromážděné informace mají reálný základ – vzniká tedy podezření

Předložené, získané informace z podání oprávněný příslušník analyzuje v rozsahu, zda popsané jednání má znaky protiprávního postupu zkoušené osoby, což předpokládá znalost rozsahu oprávnění a povinností příslušníka, zaměstnance bezpečnostního sboru, v jehož rámci zkoušená osoba působí, a to jak postupů v úrovni zákonných mezí, tak podzákonných (což je mnohdy rozsáhlý prostor úpravy interními akty řízení). V optimálním případě dochází ze strany oprávněného příslušníka k subsumpci předložených informací pod konkrétní skutkovou podstatu přestupku, trestného činu.

Ad b) Informace k osobě podezřelé

Zkoušená osoba je příslušník, či zaměstnanec bezpečnostního sboru, na kterém oprávněný příslušník může aplikovat Zkoušku spolehlivosti. Proto je jako prvé potřebné potvrdit tuto základní skutečnost z personální evidence příslušného sboru, včetně základních osobních údajů a osobního evidenčního čísla.²⁰³

V případě, že nehrozí „rozkrytí“ tohoto ověřovacího postupu, je na místě z personální evidence získat informace k minulosti (ale i přítomnosti) zkoušené osoby v rozsahu kázeňských trestů, pracovních prohřešků v případě občanského pracovníka ozbrojeného sboru, což může významně přispět k učinění si obrazu o zkoušené osobě.

V odůvodněných případech je na místě tak provést lustrace i z veřejných zdrojů, kde z operativně – taktických důvodů může být i umístěna řada informací pro případné zajištění stop prokazujících jednání zkoušené osoby.

Jako příklad možno v současné době uvést internetový prostor Facebook, Instagram, kde nadále velké množství příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů sdílí informace poukazující na jejich profesní, osobní život.

Ad c) Informace k prostředí

Oprávněný příslušník GIBS v rámci přípravy zkoušky spolehlivosti vedle výše zmíněné nezbytné znalosti právních předpisů upravující činnost zkoušené osoby musí znát (by měl znát) i taktické postupy a zvyklosti, s nimiž prostředí, v němž zkoušená osoba působí, musí ovládat a jež odborná praxe, v duchu *lege artis*,²⁰⁴ očekává a používá.

Okrajově je potřebné zmínit i oprávnění příslušníka GIBS k pohybu v tzv. „zájmovém prostředí“²⁰⁵, kdy jde o prostředí, v němž lze důvodně předpokládat získání poznatků důležitých

²⁰³ Oprávnění z § 9, § 35 ZGIBS.

²⁰⁴ Pozn. Jde o označení postupu (a to nejenom v lékařství), podle pravidel oboru, který je v souladu s obvyklými, obecně uznávanými metodami určitého oboru vědy.

²⁰⁵ § 39 ZGIBS.

pro zamezování, odhalování a dokumentování trestných činů, jejichž vyšetřování spadá do působnosti inspekce nebo státního zástupce, ke zjišťování jejich pachatelů a k předcházení těmto trestným činům. Obdobně jako příslušník služby kriminální policie a vyšetřování PČR dle § 69 ZPČR získávání poznatků ze zájmového prostředí je činnost příslušníka GIBS, který se zastíráním skutečného účelu své činnosti aktivně vyhledává, dokumentuje a vyhodnocuje poznatky o zájmovém prostředí a osobách v něm se pohybujících. V rámci této činnosti je příslušník inspekce oprávněn využívat podpůrné operativně pátrací prostředky²⁰⁶, jako jsou informátor, krycí prostředky, krycí doklad, zabezpečovací technika a krycí prostředky.

Ad d) Informace k přípravě scénáře

Analýzou výše uvedených informací oprávněný příslušník GIBS se posouvá k přípravě scénáře provedení Zkoušky spolehlivosti. V jednoduchých či opakujících případech se může přistoupit k již vytvořeným scénářům, čili konat dle dosavadní praxe a zkušenosti, nebo na ní stavět a dále rozvíjet. V podstatě jde o myšlenkový proces, který je možné profesně začlenit do oblasti kriminalistické taktiky, neboť jde o přípravu a aplikaci institutu Zkoušky spolehlivosti za využití optimálního rozsahu nasazení sil a prostředků. Oprávněný příslušník GIBS se drží několika základních zásad: „Zákonnost, Hospodárnost, Efektivnost, Rychlost a Utajenost postupu“. Informace nezbytné k přípravě scénáře se týkají zodpovězení základních kriminalistických otázek, jež se zde dají adekvátně aplikovat: Kdo, Co, Kdy, Kde, Jak, Čím a Proč, popřípadě Škoda. Závěrečnou fází dosavadního postupu oprávněného příslušníka/ů GIBS, který v sobě subsumuje většinu doposud provedených zjištění je: „Scénář“²⁰⁷ připravované zkoušky spolehlivosti je na místě vhodné vydat písemně jako plán opatření, který bude obsahovat nasazené síly a prostředky, nezbytné k provedení tohoto proaktivního instrumentu.

Z pohledu kriminalisticko-taktického se doporučuje vytvořit verze, k provedení zkoušky, a verze předpokládaného jednání zkoušené osoby. Z obsahu takového plánu opatření, pak musí být zřejmé i rozdělení rolí zúčastněných osob a musí být zřejmá plánovaná posloupnost časová a místní. Zároveň je potřebné provést předběžnou kvalifikaci jednání, na které má zkoušená osoba má reagovat svým zákrokem, či úkonem.

Jednáním upraveným v rámci příslušného zákona, vyhlášek a prováděcích předpisů, kdy opět u složitějších scénářů je na místě formou kriminalistických verzí předpovědět způsoby, jak bude zkoušená osoba reagovat. Plán opatření pak může mj. sloužit i k posouzení hmotně právní exempce, tak, jak výše uvedeno. Ke zkoušce spolehlivosti je pak vhodné přistoupit po schválení postupu příslušným vedoucím pracovníkem GIBS a až po vyrozumění operačního důstojníka GIBS a vedení GIBS, tak, aby bylo možné přijmout případná další opatření, v případě excesu jak ze strany zkoušejícího, zkoušeného, tak přítomných osob.

3) Vlastní aplikace zkoušky spolehlivosti

Na základě předchozích fází oprávněný inspektor GIBS přistupuje k bezprostřední aplikaci zkoušky spolehlivosti a navozuje situaci, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. Důležitými prvky, které je vhodné zařadit v této fázi, jsou:

- a) Dokumentační povaha průběhu úkonu.
- b) Komunikace s vedením úkonu zkoušky spolehlivosti a operačním střediskem GIBS.

²⁰⁶ § 42 ZGIBS.

²⁰⁷ Pozn. „Scénář“ – jde o slangové označení aplikujících příslušníků GIBS při tvorbě a aplikaci Zkoušky spolehlivosti, kdy z kriminalistického hlediska jde v podstatě o činnost ve formě plánování a organizování činnosti příslušníků – plán opatření

- c) Zákaz provokace.
- d) Možnosť kedykoľvek prerušiť úkon zkoušky spoľehlivosti.
- e) Schopnosť reakcie na excesívny jednání.

Ad a) Dokumentační povaha průběhu úkonu

Jak vyplývá i ze zákonného zmocnění uvedeného v § 41 ZGIBS²⁰⁸, k důsledné ochraně práv, průběh úkonu zkoušky spoľehlivosti je obligatorně potřebné dokumentovat nejen písemně standardním úředním záznamem, ale i obrazovým a zvukovým záznamem, což významně zvyšuje objektivitu zjištění. Obrazový a zvukový záznam je významným prvkom k učinění si představy orgánu, který bude ve věci rozhodovat, a to, jak k případnému protiprávnímu jednání došlo, neboť rozšiřuje písemný záznam o průběhu zkoušky co do šířky vjemů, které mnohdy nejsou v písemném záznamu uvedeny.

Ad b) Komunikace s vedením úkonu zkoušky spoľehlivosti a operačním střediskem GIBS

Tak jako u každého úkonu, jímž příslušníci bezpečnostních sborů (včetně příslušníků GIBS) zasahují významně do práv a svobod jiných osob, (včetně zkoušené osoby) je vhodné, pokud to povaha úkonu a předchozí možnost naplánování a zorganizování průběhu úkonu umožňují a nejedná se o bezprostřední reakci na bezpečnostní situaci (což u zkoušky spoľehlivosti bude velmi výjimečný případ), udržet komunikaci s vedením zkoušky spoľehlivosti a operačním důstojníkem, který může v případě excesu ze scénáře, či excesu ze strany zkoušené osoby reagovat a doplnit nasazení sil a prostředků, popř. požádat o součinnost jiné bezpečnostní sbory. Pokud se vedení zkoušky spoľehlivosti bezprostředně nepodílí, na průběhu zvoleného scénáře, je vhodné, když je udržena komunikace prostřednictvím této osoby.

Ad c) Zákaz provokace

Z dosavadní praxe a zákonného vymezení rozsahu oprávnění vyplývá zákaz provokace ze strany příslušníků GIBS. V policejním, ale i soudním prostředí se slangově hovoří o zákazu tzv. policejní provokace, což má historicky vztah k výkladu a rozhodovací praxi u trestně právního instrumentu operativně pátracího charakteru, a to předstíraného převodu věci.²⁰⁹

*Nepřípustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.*²¹⁰

*Policejní orgány nesmějí provokovat trestnou činnost nebo se jiným způsobem aktivně podílet na vytváření skutkového děje tak, aby vzbuzovaly, vytvářely či usměřovaly do té doby prokazatelně neexistující vůli pachatele trestný čin spáchat. Je nepřípustné, aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoliv formou pomáhaly. Jednání příslušného policisty (případně i soukromé osoby řízené či instruované policií), byť nutně představuje jeden z dílčích elementů celkového průběhu události, nesmí být ztotožnitelné coby určující či podstatný prvek trestného činu.*²¹¹

²⁰⁸ § 41 odst. 6 ZGIBS.

²⁰⁹ § 158c trestního řádu

²¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. června 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.

²¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 19. března 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16.

Za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokaci je i taková aktivní činnost policie, již dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.²¹²

Ad d) Možnost kdykoliv přerušit úkon zkoušky spolehlivosti

Důležitým prvkom, který je vhodný začlenit do přípravy oprávněných příslušníků GIBS, kteří se specializují na zkoušku spolehlivosti, je schopnost přerušit průběh tohoto postupu, pokud by došlo v negativním smyslu k vybočení z připraveného scénáře mimo rozsah zákonného zmocnění, a to především s dopadem na život a zdraví, majetek třetích osob, ale i zkoušené osoby, včetně zkoušejících příslušníků. Zachovávat je potřebné i lidskou důstojnost, kromě jiného i s odkazem na Listinu základních práv a svobod.²¹³

Zákonodárce vložil do § 41 ZGIBS odst. 3) z něhož, kromě jiného, tato povinnost vyplývá cit.: „*Prováděním zkoušky spolehlivosti nesmí dojít k bezprostřednímu ohrožení nebo poškození života nebo zdraví osob, jejich majetku anebo k omezení svobody osob. Při provádění zkoušky spolehlivosti musí být zachována lidská důstojnost.*“

Ad e) Schopnost reakce na excesivní jednání

Souvislost s výše uvedenými prvky ad a-d) vlastní aplikace zkoušky spolehlivosti má schopnost vykonávajících příslušníků zkoušku přerušit a adekvátně reagovat na excesivní jednání, ke kterému může dojít, pokud zkoušená osoba bude např. nestálé osobnosti a proti zkoušejícím, či okolí použije zbraně, nebo násilí. Schopnost reakce na excesivní jednání je sevciována v rámci pravidelné služební přípravy příslušníků všech bezpečnostních sborů, především v přímém výkonu služby a je potřebné na tuto variantu myslet i při přípravě scénáře vlastního průběhu zkoušky spolehlivosti.

Mezinárodní zkušenost s obdobnými instrumenty

V průběhu řízeného rozhovoru s odborníky z praxe, konkrétně s plk. Mgr. Josefem Ježkem, vedoucím oddělení vnějších vztahů a legislativy, kanceláře ředitele GIBS bylo zjištěno, že obdobné instituty, jako je v českém právním prostředí aplikovaná Zkouška spolehlivosti, mají Spojené státy americké, Kanada, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Srbsko, ale i např. v Moldávii.

Tvůrci legislativního návrhu, jež předcházela našemu vzniku Zkoušky spolehlivosti zakotveného v našem právním řádu, se museli mj. vypořádat se zkušenostmi ze zemí, jako jsou Spojené státy americké, kde zkouška spolehlivosti existuje již řadu desetiletí.

²¹² Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

²¹³ ČESKÁ REPUBLIKA. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 1992, ročník 1992, částka 1/1993 Sb., číslo 2.

Příkladem je činnost New York Police Department (dále jen „NYPD“), jako jednoho z regionálních orgánů příslušného státu, který aplikuje obdobný postup již od počátku 80. let minulého století. NYPD je největší policejní sbor ve spojených státech, kdy je uváděno, že má cca 55 000 příslušníků, z toho 36 000 uniformovaných.

U NYPD je zřízeno speciální pracoviště nazvané jako „Oddělení vnitřních záležitostí NYPD“,²¹⁴ jehož součástí je pododdělení zkoušek spolehlivosti o počtu 40 utajených příslušníků – specialistů k provádění zkoušek spolehlivosti u policistů NYPD.

Zkoušky spolehlivosti jsou zde prováděny dvojím způsobem, a to buď náhodně, nebo mohou být cílené. V případě náhodné zkoušky spolehlivosti, je objektem zkoušky každý příslušník, který se do připraveného scénáře zapojí.

Jak plk. Ježek dále uvedl Oddělení vnitřních záležitostí NYPD má povinnost provést alespoň jednu náhodnou zkoušku spolehlivosti ročně v každém z hlídkových okrsků. Zkoušky spolehlivosti mohou cílit na příslušníky s jakoukoliv hodností. Nejčastěji se týkají řadových policistů a policistů s hodností seržanta. Cílené zkoušky spolehlivosti jsou prováděny na základě žádosti oddělení vnitřních záležitostí, které vede vyšetřování proti konkrétnímu policistovi.

Moldávie

Moldávie se rozhodla jít specifickou cestou tzv. ověřováním profesní bezúhonnosti a vzhlíželo k ní mnoho odborných očí, z Unijního prostoru Evropy.

Z tohoto důvodu byla provedena analýza situace v Moldávii při zavádění obdobného instrumentu Zkoušky spolehlivosti, přičemž bylo zjištěno:

Dne 23. prosince 2013 přijal moldavský parlament zákon č. 325/2013, o ověřování profesní bezúhonnosti (dále jen „MolZ č. 325/2013“).²¹⁵

Jak uvádí zmíněný zákon v úvodním ustanovení, účelem ověřování profesní bezúhonnosti je zajistit profesní bezúhonnost, předcházet korupci v rámci veřejných subjektů a bojovat proti ní; kontrolovat, jak veřejní činitelé dodržují profesní závazky a povinnosti, jakož i pravidla chování; identifikovat, posoudit a odstranit slabiny a rizika, která by mohla ovlivnit nebo zvýhodnit korupční jednání, jednání s korupcí spojené nebo korupční chování; zabránit nepřiměřenému ovlivňování výkonu profesních závazků nebo povinností veřejnými činiteli.²¹⁶ Podle MolZ č. 325/2013 mají veřejní činitelé následující povinnosti:

- a) nedovolit, aby korupční jednání, jednání s korupcí spojené nebo korupční chování ovlivnilo jejich práci;
- b) neprodleně oznámit příslušným orgánům jakýkoli pokus o zapojení do takového jednání;
- c) písemně oznámit vedoucímu daného veřejného subjektu jakékoli nepřiměřené ovlivňování;
- d) nahlásit dary v souladu s platnými právními předpisy.

K ověřování profesní bezúhonnosti byl zaveden úřad - Národní protikorupční středisko (dále jen „NAC“) – ve vztahu ke všem veřejným činitelům, z veřejných subjektů uvedených v příloze zákona, s výjimkou Bezpečnostní a zpravodajské služby Moldavska.

Ověřování profesní bezúhonnosti podléhá parlamentní kontrole prováděné prostřednictvím Výboru parlamentu pro národní bezpečnost, obranu a veřejný pořádek a Výboru pro právní záležitosti, imunitu a jmenování.

²¹⁴ The Internal Affairs Bureau, NYPD.

²¹⁵ Pozn. zveřejněný v Úředním věstníku Moldavské republiky č. 35-41/73, dne 14. února 2014.

²¹⁶ Viz čl. 2 MolZ zákona č. 325/2013.

Na základe zmieneného moldavského zákona měly veřejné subjekty povinnost zajistit informovanost veřejných činitelů o možnosti, že budou podrobeni ověřování profesní bezúhonnosti, což měli stvrdit podpisem.

V NAC byl vytvořen specializovaný útvar, a to Ředitelství pro ověřování bezúhonnosti (dále jen „ITD“), začleněný organizačně pod Generální ředitelství pro prevenci korupce. Příslušníci působící v ITD musí mít vysokou úroveň profesní bezúhonnosti mezi ověřovacími pracovníky, kteří provádějí prověrky bezúhonnosti veřejných činitelů. Tito zaměstnanci byli podrobeni dodatečným zvláštním prověrkám, včetně povinných testů na polygrafu nebo detektoru lži.

Zaměstnanci ITD se zúčastnili řady školení prováděných odborníky z obdobných oddělení z Rumunska, Maďarska a Spojeného království, tedy zemí, kde se obdobná protikorupční opatření aplikují déle.

Evropští odborníci z této oblasti ocenili přístup Moldávie v oblasti ověřování profesní bezúhonnosti, neboť Moldávie je vnímána jako země s vysokou úrovní korupce. Moldávie se vydala cestou rozšířeného spektra veřejných činitelů, u kterých lze ověřit jejich bezúhonnost. Obdobně byl tento model aplikován v Maďarsku, kde kromě policistů může ověřování bezúhonnosti zahrnovat také daňové a celní pracovníky a další veřejné činitele.

NAC ve vztahu k vyjmenovaným veřejným subjektům v příloze zmieneného zákona provádí tyto prověrky profesní bezúhonnosti:

- *kontroly kvality (orientované na určitou oblast)* – jsou prováděny ve vztahu k veřejným subjektům s podobnými funkcemi, které jsou specifické pro určitou oblast, decentralizované na pobočky, dceřiné společnosti nebo oddělení, která se někdy nacházejí v různých lokalitách, a která zpravidla používají stejný modus operandi,
- *cílené prověrky (zaměřené na určitý předmět)* – jsou prováděny ve vztahu k jednomu nebo více činitelům identifikovaným v rámci veřejných subjektů, a kteří podléhají ověřování za podmínek stanovených zákonem,
- *prověrky na vyžádání* – jsou zahájeny prověrky profesní bezúhonnosti a veřejní činitelé jsou k ověřování vybíráni na základě odůvodněné žádosti vedoucích veřejných subjektů.²¹⁷

Maďarsko

Maďarsko je součástí Evropské unie, Schengenského prostoru a především tzv. Visegrádské čtyřky. Zároveň je součástí stredoevropského prostoru, se společnými historickými kořeny jako naše země, včetně předchozího poválečného komunistického uspořádání, proto se institutem zkoušky spolehlivosti v Maďarsku GIBS zabývá již od svého vzniku.

Maďarský přístup k ověření bezúhonnosti a zkoušky spolehlivosti počíná vydáním Nařízení maďarské vlády č. 293/2010, o určení orgánu pro prevenci vnitřní kriminality a odhalování vnitřní trestné činnosti. Tímto nařízením byla určena podrobná pravidla provádění zkoušky spolehlivosti a ověřování bezúhonnosti, přičemž byl zřízen státní úřad pod názvem Národní ochranná služba (dále jen „NOS“).

²¹⁷ Zpráva o provedení zákona č. 325/23.12.2013, ze dne 14. února 2015 a o činnostech k ověření profesní bezúhonnosti prováděných od 14. srpna 2014 do 30. ledna 2015, Únor 2015, Kišiněv, Centrum National Anticoruptie.

NOS je v postavení ústredného orgánu štátnej správy, pod dohľadom ministerstva vnútra a je označovaný ako nezávislý orgán, s celostátnou pôsobnosťou, pričom je súčasťou maďarskej polície. Zkoušky spoľahlivosti boli v Maďarsku zavedené v roku 2011.

Ve vecnej pôsobnosti NOS je:

1. Provádění zkoušek spoľahlivosti
2. Ověřování bezúhonnosti
3. Vyhledávání trestné činnosti
4. Plnění úkolů v oblasti protikorupčních programů vlády, včetně přípravy vládní strategie
5. Plní úkoly Evropské unie v oblasti korupce, včetně národního zastoupení v evropské protikorupční síti.

Generální ředitel NOS je odpovědný ministru vnútra, kterému v pravidelných intervalech předává informace o výkonu ve svěřené oblasti.

Maďarský přístup ke Zkoušce spoľahlivosti je značně široký. V maďarském zákoně o Policii, zákoně č. 34/1994 je upraven obdobný proaktivní postup jako v České republice, ale je upraven proti tzv. „chráněným organizacím“, potažmo vůči tzv. „chráněnému stavu“. Cílem maďarského zákonodárce bylo zvýšit míru prevence a odhalovat protiprávní jednání uvnitř veřejné správy.

NOS prostřednictvím svých příslušníků vyhledává a působí preventivně vůči chráněnému stavu moci výkonné, orgánů veřejné správy, ale i civilní tajné služby.

Zkoušky spoľahlivosti jsou tedy prováděny dle maďarského zákona o Policii, ale vždy na základě podezření, které může spočívat ve formě podnětů, oznámení, vlastní vyhledávací činnosti příslušníků NOS. Jako příklad podnětu je v literatuře uváděn i podnět typu „viditelně si žije nad poměry svého služebního poměru“.²¹⁸

O zahájení a ukončení zkoušky spoľahlivosti je vždy informován státní zástupce, jemuž musí být dopředu předložen ke schválení scénář zkoušky spoľahlivosti. Zkoušku lze vykonávat maximálně třikrát ročně.

Obdobně jako u nás, může osoba vykonávající zkoušku spoľahlivosti spáchat přestupek, ne však trestný čin, s výjimkou neoprávněného vniknutí do soukromého obydlí, nebo zneužití pravomoci veřejného činitele.

Významný rozdíl oproti české úpravě je v rozsahu speciálních subjektů, vůči nimž může být zkouška spoľahlivosti v maďarském prostředí aplikována. Jak výše uvedeno, jde především o příslušníky a zaměstnance bezpečnostních sborů, zaměstnance ve službě vládě, státu.

Rumunsko

Obdobně jako ve středoevropském prostoru, je ze strany rumunských zákonodárců přistupováno v roce 2011 ke schválení zákona, ve kterém je uvedeno jako jedno z kritérií pro přijetí zaměstnance ministerstva vnútra, jeho souhlas s možností podstoupení zkoušek spoľahlivosti.

V rumunském prostředí je zkouška spoľahlivosti upravena v nařízení ministra vnútra z roku 2011, které zakotvuje postup právě vůči zaměstnancům Ministerstva vnútra. Na rozdíl od maďarského prostředí, v rumunském mohou být zkoušky spoľahlivosti provedeny na základě rozhodnutí – iniciativy protikorupčního orgánu rumunského bezpečnostního sboru. Jako hlavní cíl těchto postupů je uváděna prevence korupčních činů zaměstnanců ministerstva

²¹⁸ HRUDKA, Josef. Institut zkoušky spoľahlivosti v Maďarské republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2016, č. 2, s. 138. ISSN 1801-8211.

vnitru, pričomž litujúcim parametrom je dodržovanie základných ľudských práv a slobod, čož má souvislosť i se zákazom policejní provokace. Policejní provokací se pak myslí jednání protikorupčního orgánu, které vede k podněcování ke spáchání přestupku, či trestného činu.

Schvalovací mechanismus v rumunském prostředí je postaven na schválení vedení bezpečnostního protikorupčního orgánu. V případě spáchání trestného činu je zahájeno trestní řízení a v případě, že se nejedná o trestný čin je vyrozuměn příslušný vedoucí s personální pravomocí a věc je řešena v disciplinárním řízení.

Rumunské statistiky a vyhodnocení činnosti speciálního korupčního orgánu uvádějí, že většina zaměstnanců Ministerstva vnitra je poctivá a plní řádně své pracovní povinnosti.

Srbsko

V srbském prostředí je zkouška spolehlivosti upravena v jejich zákoně o policii, stejně tak je zde uveden oprávněný orgán k výkonu zkoušky spolehlivosti v rámci bezpečnostního sboru. Srbské zdroje uvádějí, že do zákona o policii z roku 2016, byl institut zkoušky spolehlivosti vložen v roce 2018.

Srbský speciální bezpečnostní sbor vykonává vnitřní kontrolu nad prací policie, ale i zaměstnanců ministerstva vnitra. Charakter zkoušky spolehlivosti je pak postaven na zjišťování reakcí a jednání příslušníků policie, nebo zaměstnanců ministerstva vnitra. Cílem dle srbského zákonodárce je posílení profesionální spolehlivosti příslušníků policie a zaměstnanců ministerstva vnitra.

Stejně jako v České republice se praxe v Srbsku přiklání k provedení zkoušky spolehlivosti, pokud oprávněný orgán disponuje s důvodným podnětem.

Obdobně jako v jiných zemích, kde je úprava zkoušky spolehlivosti vložena do zákona, je dále upravena a rozvedena v prováděcích předpisech. V srbském prostředí jde o nařízení ministerstva vnitra z roku 2018, které mj. dává možnost oprávněnému orgánu se dopustit protiprávního jednání, s podmínkou, že je to nezbytné k dosažení účelu zkoušky spolehlivosti.

V Srbsku je obdobně nastavena informační povinnost vůči tomu, kdo zadal podnět, jeho nadřízenému a v případě podezření z trestného činu státního zástupce.

Polsko

Při řízeném rozhovoru s experty a vedením GIBS byl zaznamenán i názor polského bezpečnostního sboru, jeho představitelů, na zkoušku spolehlivosti. Zkouška spolehlivosti není v polském prostředí uzákoněna, neprovádí ji žádný bezpečnostní sbor. Polské bezpečnostní prostředí vnímá zkoušku spolehlivosti jako cílený prostředek boje s korupcí, proto je otázkou, zda se i zde nepovede jejich legislativní snahu prosadit a tento prostředek v budoucnu uzákonit.

Polské bezpečnostní prostředí vnímá dva možné typy zkoušky spolehlivosti, a to zkoušku náhodnou a cílenou, přičemž náhodné by měly být prováděny na vybraných policistech a měly by simulovat situace, se kterými se policisté běžně potýkají. Měly by tak ověřit, zda zkoušený policista nejedná korupčně či nepáchá jiné přestupky nebo trestné činy. Cílené zkoušky by měly být realizovány na obdobném principu, ale zaměřovaly by se na konkrétní policisty, u kterých je důvodné podezření, že se dopouští protiprávního jednání na základě stížností, podnětů, či vlastních podezření.

V polském legislativním prostředí se počítá se základními prvky ozkušenými v zemích, kde již zkouška spolehlivosti léta funguje, a tj. odsouhlasené scénáře, dokumentace průběhu

zkoušky (audio-video záznamy), zákaz policejní provokace. Zároveň je vnímán vysoký preventivní charakter tohoto instrumentu.

Kanada

Obdobně jako v jiných zemích, kde je již zkouška spolehlivosti využívána, či je zvažováno její využití, je v Kanadě zkouška spolehlivosti považována za jeden z nástrojů v boji proti korupci, je vnímán její silný protikorupční potenciál.

V Kanadě jsou zájemci o místo u policie před nástupem prověřování a musejí projít výběrovým řízením, při kterém se zkoumá také osobní a rodinné zázemí, životní styl a další faktory, které by v budoucnu mohly být důvodem přijetí úplatku.

Za jednou z podmínek pro přijetí, je, stejně jako v České republice, úspěšně absolvovaný psychologický test, ve kterém je mj. zkoumána korupční odolnost uchazeče.

Přijetí příslušníci policie se musejí účastnit etických a protikorupčních školení, která jsou nezbytnou součástí v boji proti korupci, a jsou povinni strpět provedení zkoušky spolehlivosti.

Kanadský bezpečnostní (policejní) sbor je může provádět náhodně, nebo se může jednat o cílenou zkoušku spolehlivosti.

Cílená zkouška spolehlivosti je směřována na policistu, který je podezřelý z korupce. Opět i zde je zkouška spolehlivosti nařízena v reakci na podnět, stížnost, či vlastní šetření bezpečnostního sboru, ale je k ní přistoupeno jen v případě, kdy není k dispozici dostatek důkazů, které by takové protiprávní jednání prokázaly.

Náhodné zkoušení probíhá tak, že zkoušená osoba je vystavena do situace, kterou musí z pohledu své pracovní náplně řešit a sleduje se její reakce.

I v kanadském bezpečnostním prostředí je hovořeno o vysokém preventivním charakteru zkoušky spolehlivosti.

Z předloženého zahraničního exkurzu je možné říci, že nejdále v této protikorupční cestě je Moldavsko jako země s vysokou mírou detekované korupce. Moldavsko se vydalo cestou daleko širší, než je česká varianta proaktivního opatření Zkoušky spolehlivosti, a to cestou „ověřování profesní bezúhonnosti“ u veřejných činitelů. Byl zřízený speciální úřad se speciálně prověřenými pracovníky, byla zavedena elektronická evidence veřejných činitelů s povinností hlásit korupční jednání, obdobně v menším rozsahu je tak v Maďarsku.

Návrhy de lege ferenda

Na základě doposud shromážděných údajů v rámci výzkumné činnosti, realizované v úvodu zmíněném dílčím výzkumné úkolu, je možné předložit úvahu možného dalšího postupu ve formě změny zákonného znění institutu Zkoušky spolehlivosti, včetně možné varianty ponechání současného stavu. Níže uvedený návrh je vytvořen mj. na základě jednání s vedoucími pracovníky GIBS, a dále pak s vedoucími pracovníky bezpečnostních sborů na první a druhé řídicí úrovni. Použita byla výzkumná metoda prognostická, výzkumná technika řízených rozhovorů a expertizy (kulatého stolu).²¹⁹

²¹⁹ CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018, s. 90-92. ISBN 978-80-7380-743-6.

Varianty ďalšieho postupu

Jak nižšie rozepsáno, je možné íť cestou ponechání současného, stávajícího stavu, či změnit současné znění Zkoušky spolehlivosti v zákoně o GIBS, nebo íť cestou změny trestního řádu (tím vložit institut Zkoušky spolehlivosti mezi ostatní trestně procesní prostředky), anebo íť i cestou ne trestně procesní, ale cestou vnitřních regulačních systémů jednotlivých institucí a umožnit vložení institutu Zkoušky spolehlivosti do kontrolních řádů institucí, jako vnitřní regulační prostředek.

Ponechání stávajícího stavu

Varianta ponechání současného stavu, též označovaná jako „nulová vyrianta“, je podložena několika fakty, jako je:

- a) Zachování právní jistoty
- b) Existující soudní výklad
- c) Zkušenost postupů příslušníků GIBS

Změna zákona o GIBS

Varianta změny současného zákona o GIBS je postavena především na úvaze rozšíření působnosti příslušníků GIBS o další subjekty jednak bezpečnostních sborů, jednak zaměstnanců vykonávajících práci státní správy a samosprávy, jejichž rozhodnutími se významně zasahuje do základních lidských práv a svobod.²²⁰

Mezi oslovenými experty GIBS existuje shoda, že by tak mohlo dojít k rozšíření o:

- a) strážníky Městské a obecní policie, kteří jsou vystaveni možnému korupčnímu jednání při řešení dopravních přestupků a záležitostí veřejného pořádku a občanského soužití,
- b) příslušníky a zaměstnance Hasičského záchranného sboru, kteří jsou také vystaveni možnému korupčnímu jednání při správním řízení v oblasti jejich působnosti.

Dalšímu rozšíření, mimo uvedené možnosti a), b), se vedení GIBS zcela logicky brání, neboť kapacita příslušníků vykonávajících Zkoušku spolehlivosti je značně omezena, i výše uvedené rozšíření by vyžadovalo navýšení služebních tabulek o další příslušníky. Lze předpokládat, že počty navýšení by byly přímo úměrné počtu kontrolovaných subjektů, kdy se nabízí přepočít poměru současného stavu, vůči dnes kontrolovaným subjektům.

Na okraj je možné zmínit, že institut Zkoušky spolehlivosti by bylo vhodné, v odůvodněných případech, aplikovat i na proces rozhodování v rámci státní správy a samosprávy, kde připravují rozhodnutí a rozhodují referenti a vedoucí pracovníci v mnoha oblastech života běžných občanů, právnických osob, ale i společnosti celkově, což s sebou nese riziko možnému korupčnímu jednání zúčastněných stran, úředníků. Zde však není samozřejmě v možnostech specializovaného, inspekčního útvaru GIBS obsáhnutí jednotlivých problematik, a proto v případě společenské poptávky, o tento inspekční – kontrolní postup, se nabízí níže uvedené varianty řešení.

²²⁰ Usnesení Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zároveň je potrebné zmíniť vhodnosť doplnenia súčasného legislatívneho stavu pri využití inej osoby k vykonaniu zkoušky spoľahlivosti o možnosť nasadenia príslušníka zahraničného bezpečnostného sboru, pretože ako súčasná inspekčná praxe ukazuje, rada podozrení z protiprávneho jednania, predovšetkým príslušníkov bezpečnostných sborov, môže smerovať proti cudzincom.²²¹ V súčasnej dobe sa v Poslaneckej snemovni, Parlamente Českej republiky nachádza vládny návrh zákona, ktorým sa mení zákon o GIBS, a niektoré ďalšie zákony, kedy praxe prostredníctvom legislatívcov navrhuje zmenu ustanovenia § 54 zákona o GIBS. V pripravovanej novele zákona je do úpravy zabývajúc sa medzinárodnou spolupracou začlenený i inštitút zkoušek spoľahlivosti. Návrh zmeny zákona o GIBS, vrátane dôvodovej zprávy, môžeme nájsť vo Snemovnom tisku č. 1028/0.

Zmena trestného rádu

Zkouška spoľahlivosti je instrument, ktorý má podľa svojho obsahu a spôsobu aplikácie najbližšie k operatívne pátracím prostriedkom. Tieto prostriedky sú už radu let súčasťou trestného rádu²²² Hlavy deviatej (Postup pred zahájením trestného stíhania) a sú vymedzené § 158b a nasledujúcich. Ide o predstieraný prevod,²²³ sledovanie osôb a vecí²²⁴ a použitie agenta.²²⁵ Pokiaľ by teda odborná praxe dospela k názoru Zkoušku spoľahlivosti vložiť do trestného rádu, nabíja sa práve systematicky tento priestor výčtu operatívne pátracích prostriedkov, pretože ako vyššie opakovane naznačené ide o proaktívny instrument, jímž sa v optimálnom prípade reaguje na podnet, oznámenie, vlastný šetrenie a overuje sa, či k jednaniu podozreľých osôb dochádza.

Jednoznačnou výhodou vloženia Zkoušky spoľahlivosti do trestného rádu, je jeho použiteľnosť v konkrétnom trestnom řízení, kde bol použit, ako dôkaz.

Jistá omezujúca opatrenia sú pak možná urobiť výčtom trestných činov, u ktorých je možné tento postup aplikovať, alebo vzhľadom k svojmu začleneniu pod instrumenty – operatívne pátracie prostriedky, ponechať omezeniu v rozsahu § 158b trestného rádu. Tedy zkrátené rečeno je možné použiť len u určitých trestných činov a to poverenými policajnými orgánmi.

Stejně jako u předstíraného převodu je na místě ze strany OČTŘ myslet na aplikační „procesní čistotu“, v rozsahu zákazu policajnej provokace, ako v rigorózných prácach vyššie už vyloženo.

Zmena kontrolného rádu

Varianta zmeny kontrolného rádu je postavená na úvaze doplniť stávajúci, nižšie uvedená oprávnenia kontrolných orgánov o parametre stávajúcej zkoušky spoľahlivosti voči subjektom kontrolovaných osôb, a to v intencích stávajúceho zákona. K pochopeniu je potrebné uviesť a komentovať základné parametre zákonných mantinelov súčasného postupu dle zákona o kontrole.

Kontrolným rádom je myšlen zákon č. 255/2012 Sb., zákon o kontrole. *Tento zákon upravuje postup orgánov moci výkonnej, orgánov územných samosprávnych celkov, iných orgánov a právnických alebo fyzických osôb, pokiaľ vykonávajú pôsobnosť v oblasti verejnej správy (ďalej len „kontrolný orgán“), pri kontrole činnosti orgánov moci výkonnej, orgánov územných*

²²¹ Pozn. predovšetkým oblasť výkonu agendy dopravní, porádkovej, cudzineckej polície.

²²² Zákon č. 141/1961 Sb. o trestnom řízení soudním (trestní řád).

²²³ § 158c zákona č. 141/1961 Sb. o trestnom řízení soudním (trestní řád).

²²⁴ § 158d zákona č. 141/1961 Sb. o trestnom řízení soudním (trestní řád).

²²⁵ § 158e zákona č. 141/1961 Sb. o trestnom řízení soudním (trestní řád).

*samosprávných celků, jiných orgánů, právnických a fyzických osob (dále jen „kontrolovaná osoba“).*²²⁶

Kontrolní orgány vymezené v § 1 odst. 1 zmíněného zákona o kontrole, *postupují podle tohoto zákona rovněž při kontrole výkonu státní správy a dále při kontrole činnosti právnických osob založených nebo zřízených státem nebo územním samosprávným celkem vykonávané ze strany zakladatele nebo zřizovatele, nejde-li o kontrolu činnosti těchto právnických osob upravenou předpisy soukromého práva.*²²⁷

Vlastní kontrola pak probíhá tak, že oprávněný orgán - kontrolní orgán při kontrole zjišťuje, jak kontrolovaná osoba plní povinnosti, které jí vyplývají z jiných právních předpisů nebo které jí byly uloženy na základě těchto předpisů, přičemž v souvislosti s výkonem kontroly je oprávněn vstupovat na pozemky, stavby a jiné prostory²²⁸ a je oprávněn:

- a) požadovat prokázání totožnosti fyzické osoby, jež je přítomna na místě kontroly, jde-li o osobu, která plní úkoly kontrolované osoby, nebo osobu, která může přispět ke splnění účelu kontroly,
- b) provádět kontrolní nákupy, odebírat vzorky, provádět potřebná měření, sledování, prohlídky a zkoušky,
- c) požadovat poskytnutí údajů, dokumentů a věcí vztahujících se k předmětu kontroly nebo k činnosti kontrolované osoby, v odůvodněných případech může kontrolující zajišťovat originální podklady,
- d) pořizovat obrazové nebo zvukové záznamy,
- e) v míře nezbytné pro průběh kontroly užívat technických prostředků kontrolované osoby, a to po předchozím projednání s kontrolovanou osobou,
- f) vyžadovat od kontrolované osoby a povinné osoby další součinnost potřebnou k výkonu kontroly.²²⁹

Z výše uvedeného výčtu oprávnění je patrné, že již v současné době kontrolující orgán má několik proaktivních zmocnění, která mohou vést k odhalení porušení předpisů v kontrolované oblasti. Tato zmocnění se pak v nabízené variantě změny tohoto zákona nabízí rozšířit o protikorupční opatření, ve formě Zkoušky spolehlivosti. Pak by kontrolní orgán mohl odhalit jednání korupčního charakteru, přičemž se nabízí následné dvě formy řešení. Jednak uzavření kontroly s předáním výsledku kontroly v rámci pracovně právního vztahu, či předání podnětu, trestního oznámení OČTŘ, nejčastěji policejnímu orgánu, či státnímu zástupci k zahájení úkonů trestního řízení.²³⁰

Závěr

S odkazem na zjištění provedená ve zmíněném dílčím výzkumném úkolu je možné konstatovat, že zákonná úprava zkoušky spolehlivosti v České republice je dostatečná a při dodržování popsaných výkladových stanovisek, je aplikace tohoto proaktivního instrumentu v praxi bez hrozby jednání označovaného jako policejní provokace, přičemž **přináší významný zdroj informací**, k ověření konkrétních podnětů a podezření.

²²⁶ § 1 odst. 1 zákona č. 255/2012 Sb., zákon o kontrole.

²²⁷ § 1 odst. 2 zákona č. 255/2012 Sb., zákon o kontrole.

²²⁸ § 7 zákona č. 255/2012 Sb., zákon o kontrole.

²²⁹ § 8 odst. 2 zákona č. 255/2012 Sb., zákon o kontrole.

²³⁰ § 158 odst. 3 trestního řádu.

Po zvážení všetkých možných variant úprav de lege ferenda se v súčasnej dobe autor článku prikláňa k možnej úprave posunutí Zkoušky spoľehlivosti do úrovne kontrolnej činnosti v rámci vnútorných, či vonšších auditů rizikových oblastí, kde môže dochádzať ke korupčinnému jednaniu, s limitujúcim základným pravidlom zákazu policejnej provokácie.

Zkoušku spoľehlivosti pak používať k ověření podezření z nezákonného jednání v rovněž procesních postupech dle příslušných zákonů o služebním poměru, či pracovně-právních vztahů. Výjimečně, pokud jednání bude možné kvalifikovat jako trestný čin, pak Zkoušku spoľehlivosti použít jako vstupní podnět doprovázející podnět formou oznámení, či jiných podnětů k zahájení úkonů v trestním řízení, kdy v tomto zahájeném řízení může oprávněný policejní orgán využít prostředků trestního práva procesního k zajištění důkazů adekvátními prostředky, jako jsou výsledky, ohledání, operativně pátrací prostředky – včetně předstíraného převodu věci.

Resumé

Předložený článek poukazuje na využití informací získaných prostřednictvím jednoho z protikorupčních opatření a to zkoušky spoľehlivosti, jež je v současnej dobe instrumentem v rukou příslušníků GIBS. Odbornou veřejnosť seznamuje s výstupem z výzkumné činnosti realizované na Policejní akademii České republiky v Praze, předkládá teoretické a praktické zjištění ve zkoumané oblasti zacílené na použitelnost získaných informací v trestním, kázeňském či pracovněprávním řízení, s konkrétními návrhy rozšíření působnosti aplikace, včetně legislativních návrhů. Rovněž je předložen mezinárodní pohľad na použití zkoušky spoľehlivosti, s praktickou zkušeností.

Literatura:

- CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-743-6.
- ČÁP, Jan. *Aplikace zkoušky spoľehlivosti*, Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2021, č. 4, ISSN 1801-8211.
- ČÁP, Jan. Plánování a organizování realizace procesních úkonů na úseku trestné činnosti organizovaného charakteru. In: *Vyšetrovanie a dokazovanie prostredníctvom špecifických dôkazných prostriedkov: zborník z vedeckej konferencie so zaslanými zahraničnými príspevkami konanej dňa 27. 5. 2021*. Eds. Jana Viktoriová a Juraj Drugda. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. ISBN 978-80-8054-560-4.
- GARDNER, Ross M. *Practical Crime Scene Processing and Investigation*. Florida: CRC Press LLC, 2005. ISBN 0-8493-2043-7.
- HRUDKA, Josef a Benedikt, VANGELI., *Zkouška spoľehlivosti - explikace, aplikace, efektivita*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, c2014. ISBN 978-80-7251-415-1.
- HRUDKA, Josef. Institut zkoušky spoľehlivosti v Maďarské republice. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2016, č. 2, s. 138. ISSN 1801-8211.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: podle stavu k 1. 1. 2010*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.

- KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.
- KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika - Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7380-535-7.
- PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-589-0.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání*. Praha, C. H. Beck, 2008. ISBN 80-7400-043-0.
- ŠKODA, Jindřich. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-160-1.
- ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing s.r.o. 2004. ISBN 80-86795-05-5.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 1992, ročník 1992, částka 1/1993 Sb., číslo 2.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákona č. 341/2011 Sb. o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.
- ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.
- Nález Ústavního soudu ze dne 19. března 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.
- MOLDAVSKO Zpráva o provedení zákona č. 325/23.12.2013, ze dne 14. února 2015 a o činnostech k ověření profesní bezúhonnosti prováděných od 14. srpna 2014 do 30. ledna 2015, Únor 2015, Kišiněv, Centrum National Anticorruption

Kontaktné údaje

plk. v. v. Mgr. Jan Čáp, Ph.D.
e-mail: cap@polac.cz

INFORMACE A JEJICH ANALYTICKÉ ZPRACOVÁNÍ V POLICEJNÍM PROSTŘEDÍ

Information and their analytical processing in the police environment

Vilém KOPEC

Česká republika

Anotace: Autor se ve svém článku věnuje problematice analytickému zpracování informací v prostředí policie a využívání oboru kriminálních analýz. Kriminální analýzy nejsou v evropském prostředí plně využívány a spíše je kladen důraz na využívání dílčích analytických metod. Autor se krátce zamýšlí nad možnostmi, které tento obor a jeho metody přináší organizacím prosazující právo a vysvětluje jeho jednotlivé směry.

Klíčová slova: Analýza, kriminální analýza, strategické kriminální analýzy, taktické kriminální analýzy, analýzy kriminálních informací, administrativní kriminální analýzy

Annotation: In his article, the author deals with the issue of analytical processing of information in the police environment and use of the crime analysis. Crime analysis is not fully used in the European environment and the emphasis is rather on the partial use of analytical methods. The author briefly reflects on the possibilities crime analysis and its methods bring to law enforcement organizations and explains its individual directions..

Keyword: Analysis, crime analysis, strategic crime analysis, tactical crime analysis, crime intelligence analysis, organizational crime analysis

Úvod

Informace mají většinou podobu alfanumerických symbolů a grafů, které jsou pro příjemce srozumitelné a pochopitelné. Mají pro něho smysl, význam a přinášejí mu určitou znalost. V případě, že pro příjemce informace nemají smysl a význam, jedná se o tzv. údaje neboli data. Takový význam je vždy individuální a vždy od sebe odlišuje termín informace od údajů neboli dat. Podstatné a důležité informace je možné uchovat v paměti, kde se stávají znalostmi. Znalosti člověk hodnotí, třídí, zpracovává a využívá během rozhodování, plánování, nebo jakékoli jiné činnosti. Informace a proces jejich zpracování jsou využívány každým člověkem v souvislosti s jeho jednáním, tedy činností. Profesionální analytické vyhodnocení informací přináší kvalitativněji lepší výsledky, než takové, kterých je schopen se dopracovat kdokoliv jiný. Profesionální přístup k procesu zpracování informací je hlavní náplní a cílem profese analytika. S analytiky se lze setkat v řadě lidských oborů, jako je obchod, zpravodajství, žurnalistika a také u institucí prosazující právo.

Analytický cyklus a celý proces zpracování informací má nezastupitelnou a důležitou roli v prostředí těchto institucí a zejména v prostředí policejních jednotek. Policejní práce je vlastně procesem zpracování informací, které mají souvislost především s kriminálním jednáním. Policisté cíleně sbírají informace o kriminálních skutcích, které následně vyhodnocují a vybírají ty, které jim pomáhají dopadnout a usvědčit pachatele. Součástí profese policisty je proces analytického vyhodnocení informací.

Význam analytického zpracování v prostředí policejních jednotek neustále narůstá s tím, jak roste množství informací, které je běžně dostupné. Od poloviny minulého století dochází k dramatickému vývoji výpočetních technologií, které umožňují přístup k neustále se zvětšujícímu objemu informací. Množství dostupných informací se prakticky násobí geometrickou řadou během každého roku. Jejich zpracování vyžaduje komplexnější přístupy a náročnější metody zpracování a vyhodnocení. Vzrůstající množství informací, které musí

policisté v súčasnosti vyhodnocovať, prevyšuje jejich možnosti a schopnosti. Preto je pro jejich práci nezbytné zpracovať veškeré nashromáždžené informácie. Jinak hrozí, že neudrží krok s vývojom kriminálneho prostredia.

Tento trend začal byť patrný počátkom sedmdesiatých let dvacátého storočia ve Spojených štátoch amerických, v prostredí agentur prosazujúcich právo, ktoré sa špecializovali na boj s narůstajúcimi nezákonnými aktivitami drogových kartelů a organizovaného zločinu. Boj s těmito špecifickými druhmi kriminality vyžadoval zpracování veľkého objemu informáci, který převyšoval možnosti agentů a policistů. Docházelo tak, k přenášení náročnějších a složitějších analytických činností na špecializovanú analytickú pracovnú policie, která zpracovávala informace pro policisty v terénu. Postupem času se rozšířila analytická pracovná i na další policejní organizace a jednotky, které je začaly využívat nejenom pro boj s kriminalitou, ale i pro celou řadu dalších činností, které souvisejí s celkovou působností policejních jednotek. Do té doby byly policejní jednotky v boji s kriminalitou odkázány na pasivní reakci. To znamená, že policejní jednotky reagují na již spáchané a nahlášené kriminální jednání, kdy se snaží dopadnout a usvědčit pachatele a postavit jej před soud. Prakticky nebylo možné ovlivňovat úroveň kriminality jinak, než zvyšováním počtu policistů, nebo zpřísněním trestů.

Analýzou informáci o kriminálnom jednání, o samotnej organizácii a činnosti dílčích jednotek alebo policistů, bylo možné vyvinout celou řadu aktivních metod, které mohly cíleně a s předstihem ovlivňovat jak kriminální, tak i policejní prostředí. Tyto metody umožňovaly policejním organizacím aktivně předcházet vzniku kriminálního jednání, nebo jeho eskalaci a napomáhaly udržovat stabilní úroveň veřejného poriadku.

Propojením policejní práce s analytickými metodami postupem času vznikla plnohodnotná policejní profese kriminálního analytika a obor kriminálních analýz. Obor kriminálních analýz teoreticky zastřešuje proces využívání informáci uvnitř policejních jednotek. Řádně prováděná analytická činnost pozitivně ovlivňuje nejenom činnost jednotlivých složek policejní organizace a dokáže její chod zefektivnit a zkvalitnit.

Teoretické pojetí analytické práce v prostredí policejních jednotek prochází poměrně rychlým vývojem, kdy dochází k formování více teoretických názorů a směrů, které se vzájemně ovlivňují, doplňují, ale také si odporují, či se vyvracejí. V anglo-americkém prostredí je tento proces poměrně dynamický, ale postupně dochází k pozvolnému sjednocování a slučování teoretických základů pod jednotný obor kriminálních analýz.

Situace v českém prostredí je poněkud odlišná. Zájem o teoretická východiska analytické práce v prostredí policejních jednotek, byl relativně znatelný na přelomu tisíciletí, kdy obor kriminálních analýz začal pronikat do prostredí Policie České republiky. Zájem o rozvoj teoretických základů postupně upadal a do popředí se kladl důraz na praktické provádění analýz informáci. České analytické policejní prostredí nemá ujednocené teoretické základy a dochází k různým výkladům a nejednotnosti používané terminologie. Příkladem může být anglický termín intelligence, který má v angličtině význam hodnotné, užitečné a použitelné informace, anebo zpravodajství (vedle dalších). Tyto dva významy jsou velice často zaměňovány a dochází k terminologickým nesrovnalostem. V české teorii se lze setkat s více termíny, které plynou z významu slova zpravodajství, přestože bývá využíván převážně pro označení špecifického druhu informáci. Dochází k akcentování vlivu zpravodajské činnosti na policejní činnosti, namísto zdůrazňování procesu zpracování informáci a jejich analytického vyhodnocení.

Cílem tohoto článku je čtenáři poskytnout přehled o přístupu ke kriminálním analýzám jako nástroji pro zpracování informáci v prostredí policejních jednotek, jejich základním principům a terminologii. Sjednocení teoretických východisek analytického zpracování informáci v policejním prostredí je podstatné pro jejich praktické využití, které je mnohdy

určujícím faktorem úspěšnosti nejenom samotných jednotlivých policistů, ale i policejní organizace jako takové.

Analytický proces zpracování informací

Analytický proces zpracování informací je myšlenková činnost člověka, kdy jsou shromážděné relevantní informace rozebrány na jednotlivé dílčí prvky, u kterých je následně zvažována jejich hodnota, význam, obsah, vlastnosti a především jejich vzájemná souvislost. Zjednodušeně se jedná o proces hledání odpovědi na konkrétní otázku, kdy poskytnuté odpovědi slouží pro získání znalostí, potřebných pro přijetí samotného rozhodnutí.

Příkladem využití analytického procesu může být například nákup televize. Základní otázka je jednoduchá „Jakou televizi koupit?“ (zadání). Nejdříve jsou shromážděny informace o dostupných televizorech a jejich vlastnostech (kolekce), trendech a množství volných finančních prostředků na nákup. Na základě vybraných vlastností (zpracování), je možné jednotlivé televize porovnat (analýza) a vybrat tu správnou, která bude zakoupena. V případě využití služeb některých internetových porovnávačů je možné získat přehlednou tabulku, sestavenou podle požadavků na míru (produkce a šíření). Případně dojde ke zpětnému dotazu na spokojenost se službou (zpětná vazba).

Analytický proces zpracování informací probíhá v cyklu typických činností, a proto je nazýván termínem analytický cyklus. Každý analytický cyklus začíná formulací zadání, tj. sestavením základní otázky. K zodpovězení této otázky je třeba shromáždit kolekci informací a údajů v množství, které je potřebné pro jejich zpracování a nalezení požadované odpovědi. Kolekce musí být upravena do podoby, která umožňuje jejich analýzu potřebnými metodami. Samotná analýza spočívá ve výběru hodnotných informací, zvažování jejich smyslu a vzájemných souvislostí. Ty vedou k vývoji dílčích závěrů a formulování konečné odpovědi. V rámci většiny rozhodování je člověk schopen analyzovat informace naprosto sám. V případě otázek, kdy je nutné zkoumat větší množství informací, nebo využít složitější postupy, je vhodné proces analýzy přenechat odborníkovi tj. analytikovi. V takovém případě je analytický cyklus rozšířen o další kroky, kdy je třeba jednotlivá zjištění, závěry a konečnou odpověď transformovat do podoby analytického produktu, který je šířen cílovým příjemcům. Analytik si také musí ověřit, že produkt byl správně pochopen a využit na základě zpětné vazby od příjemců.

Zpracování informací a jejich profesionální analytické vyhodnocení bývá často mylně považováno za vytváření přehledných prezentací, statistik, diagramů apod. Případně dochází k splynutí s činností v rámci, které je využíváno. Žádná analytická činnost nespočívá v pouhém hledání informací a jejich prezentaci, ani například ve vyšetřování kriminálních skutků, případně ve správě výpočetní techniky, nebo informačních zdrojů. Vnímání smyslu analytické práce takovým způsobem je poměrně časté a výsledku znamená, že analytické vyhodnocení informací ztrácí rapidně na významu. Jsou využívány pouze jednotlivé schopnosti analytiků, nebo konkrétní analytické metody a jejich výsledky, nikoliv komplexní činnost a myšlenkovou práci analytika.

Příkladem může být požadavek policistů na sestavení vztahového diagramu. Pokud jsou pouze čistě vizualizovány vztahy pramenící například z výpisů telekomunikačního provozu, nelze mluvit o analytickém vyhodnocení informací, jedná se totiž o mechanické převedení tabulkových dat do přehlednější grafické úpravy.

Pokud ovšem policisté požadují vykreslení vztahů a poskytnout analytikovi veškeré doposud získané informace, je situace odlišná. Analytik musí veškeré dodané informace zpracovat, zvážit jejich relevantnost, hodnotu a význam tj. provést jejich analýzu. Teprve následně vytvoří analytickou zprávu (produkt), která kromě dalšího obsahuje i vztahový

diagram. Takový produkt není tvořen pouze jedním typem údajů, ale vyhodnocuje veškeré informace ze spisového materiálu, za účelem identifikace všech vztahů.

Vnímání smyslu analytické práce je nesmírně důležité pro její kvalitu, význam a přínos, který ve finále může mít pro zadavatele. Z pohledu teoretického je vyžadován myšlenkový proces analytika, který samostatně nachází cestu jak naplnit požadavky zadavatele. Tedy nikoliv pouze mechanické zpracování údajů, kdy je výsledek jednoduše odeslán zadavateli. Analytická práce vyžaduje, aby byla prováděna v analytickém cyklu, kdy je nezbytný krok analýzy. Jakýmkoli jiným přístupem se snižuje význam, který analytické vyhodnocení informací může mít.

Kriminální analýzy

Kriminální analýzy jsou jak samostatným oborem, tak i vnitřním procesem analyzování informací v prostředí policejních organizací. Zabývají se studiem informací, které jakkoliv souvisejí s činností policie. Charakter takových informací je poměrně široký, protože souvislost může být jak s kriminálními skutky, tak i se samotnou činností policie.

Produkty kriminálních analýz podporují jak činnost dílčích jednotek, tak i činnost samotné policejní organizace. Může se jednat o širokou škálu produktů, které mohou sloužit k odhalování a prokazování kriminálních skutků, prevenci kriminálního jednání, ochraně a zvyšování úrovně veřejného pořádku, tak i pro optimalizaci vnitřní organizačních procesů.

Produkty kriminálních analýz se rozdělují do čtyř kategorií podle toho, jaký význam mají pro policejní práci. Rozlišují se tak analýzy kriminálních informací, taktické kriminální analýzy, strategické kriminální analýzy a organizační kriminální analýzy.

Analýzy kriminálních informací

Na základě využívání policejních a zpravodajských metod pro boj zejména s organizovaným zločinem se formoval směr kriminálních analýz, který je nazýván jako analýzy kriminálních informací (angl. crime intelligence analysis). Pro analýzy kriminálních informací se v českém prostředí využívá pojmu kriminálně zpravodajská analýza (případně zpravodajství), který však vychází z nesprávného překladu, kdy je akcentováno spojení slov intelligence analysis tj. zpravodajská analýza. V originále je podstatné spojení crime intelligence, které lze přeložit jako kriminální informace. Kriminální informace jsou takové informace, které mají souvislost se spácháním konkrétního kriminálního skutku. Prostřednictvím souhrnu kriminálních informací poznáváme průběh takového kriminálního skutku. Souvislost informace s kriminálním jednáním není ničím prakticky omezena. Za kriminální informaci lze považovat například informace o počasí na místě činu, domněnkách a pocitech svědků, chování pachatele v dětství, běžném chování oběti, bankovních transakcích, nebo ty plynoucí ze znaleckého, nebo expertního zkoumání atd. Některé kriminální informace nemohou sloužit jako důkaz v trestním řízení, ale mají svou informační, taktickou nebo strategickou hodnotu. Kriminální informace jsou získávány policisty v průběhu vyšetřování kriminálních skutků. Dlouhodobým a cíleným sběrem kriminálních informací se zabývají policisté v souvislosti s činností organizovaných skupin, drogovou problematikou, terorismem, extrémismem, nebo závažným násilným, či sexuálním jednáním. Sběr, ukládání, využití a šíření kriminálních informací je odlišně upraven a formalizován v rámci každé policejní organizace. Velmi často jsou totiž získávány skrytým způsobem a ve stanovených případech jsou i utajovány a musí být zabezpečeny proti zneužití. Platí však základní zásada, že všechny kriminální informace získané policií by měly být sdíleny a především dále analyzovány a využívány.

Analýzy kriminálnych informácií slouží policistom zejména k podpoře jejich činnosti v souvislosti s odhalováním kriminálního jednání a následným trestním řízením. Účelem analýz kriminálních analýz je snaha dosáhnout konkrétního postupu v trestním řízení.

Taktické analýzy

Druhou skupinou kriminálních analýz jsou taktické analýzy. Taktické analýzy využívají kriminální informace, ale i další informace o činnosti policejních jednotek. Cílem taktických analýz je vývoj konkrétního způsobu činnosti policistů, či jednotek - taktiky. Analýzy kriminálních informací jsou převážně využívány policejními jednotkami, které se věnují odhalování a vyšetřování kriminálních skutků, ale mohou být využívány i dalšími jednotkami například pořádkovými, dopravními atd.

Produkty taktických analýz směřují do dvou dílčích směrů:

Prvním z nich je zkoumání všech kriminálních skutků, které lze identifikovat kriminální vzory (angl. crime pattern). Jedná se o skupinu skutků, které sdílejí určitou společnou charakteristiku. Skutky mohou být spáchány stejným pachatelem, nebo různými pachateli na stejném místě, typu oběti, podobném hmotném předmětu útoku, obdobným způsobem spáchání atd. Taktické analýzy tohoto typu se tak neorientují výhradně na jediného pachatele a jeho kriminální skutky, ale cílí na vyhledávání skupin obdobných skutků. Na základě nalezených vzorů, lze vyvinout konkrétní krátkodobý plán činnosti policejních jednotek, který tyto vzory naruší, nebo zcela eliminuje.

Příkladně se může jednat o zvýšený počet kapesních krádeží v rámci jediné čtvrti. Vhodnou zacílenou činností, která kombinuje změnu hlídkových tras a jejich četnost, nasazení policistů v civilním oblečení a preventivní kampaň, lze snížit v krátkodobém horizontu počet kapesních krádeží páchaných více pachateli, či jejich skupinami.

Předpokladem úspěšnosti takových analýz je existence tzv. modus operandi informačního systému, který umožňuje porovnávat jednotlivé kriminální skutky na základě jejich dílčích charakteristik. Jednoduchým příkladem může být například tzv. internetová kriminalita, kdy jsou vyhledávány skutky podle typického způsobu páchaní např. za užití stejného účtu, postupu atd. Složitějším příkladem mohou být skutky, které jsou spáchány násilným způsobem, kdy systém umožňuje vyhledávání skutků podle např. míry násilí, použitých nástrojů, oblečení pachatele, místa činu, charakteristiky sexuálního jednání atd.

Druhým směrem taktických analýz jsou kriminálně vyšetřovací analýzy, které studují informace v souvislosti s kriminálním jednáním a jeho vyšetřováním, za účelem stanovení taktiky jednotlivých činností. Analytické metody využívají i metod související se znaleckým zkoumáním případně dalších metod hraničních vědních oborů. Běžné analytické metody jsou doplněny o tzv. profilovací techniky zejména o analýzu chování a geoprostorové profilování. Kriminálně vyšetřovací analýza typicky probíhá ve čtyřech krocích:

V prvním kroku dochází k obsahové analýze informací shromážděných v souvislosti s konkrétním kriminálním jednáním, kdy jsou identifikovány veškeré informační mezery. Výsledkem je doporučení jak informační mezery zaplnit.

Druhým krokem bývá vytvoření kriminálního profilu na základě analýzy chování neznámého pachatele a dalších zúčastněných osob. Kriminální profil především zahrnuje informace o fyzických vlastnostech pachatele, úrovni jeho rozumových schopností, rodinném stavu, sociálních vazbách, zaměstnání, projevech chování, kriminální zkušenosti, predikce vývoje kriminálního jednání a místa bydliště.

Ve tretom kroku lze na základe kriminálneho profilu pachatele lze predikovat jak jeho chování tak, i reakce na jednání policie či policistů.

Ve čtvrtém kroku jsou analyzovány informace o již učiněných činnostech a opatřeních policistů, kdy je kladen důraz na vyhodnocení přínosu, poslušnosti a účelnosti jednotlivých operativně pátracích i vyšetřovacích kroků. Zároveň je žádoucí provést analýzu kriminálních vzorů, s cílem najít případné další skutky spáchané tímto pachatelem, případně se vyhledávají možní podezřelí z okruhu již dopadených pachatelů.

Výsledkem kriminálně vyšetřovacích analýz je stanovení nejefektivnější taktiky a poslušnosti dalších jednotlivých vyšetřovacích, nebo operativně pátracích činností. Kriminálně vyšetřovací analýzy jsou většinou prováděny centrálními analytickými jednotkami, které podporují vyšetřovací týmy kriminálních skutků zejména závažné skutky násilného, nebo mravnostního charakteru.

Taktické kriminální analýzy by měly být nejběžnější činností analytických jednotek, protože pomáhají policistům s plánováním jejich činnosti a zároveň slouží pro identifikaci změn a problémů v kriminálním prostředí, které lze využít pro rozvoj strategie činnosti samotné policejní organizace.

Strategické analýzy

Strategické analýzy studují kriminalitu jako takovou, případně její specifické druhy a skupiny. Účelem těchto analýz je najít způsob jak ovlivnit kriminální prostředí tak, aby došlo ke snížení počtu skutků, nebo jejich závažnosti, případně k zvýšení, či udržení úrovně veřejného pořádku. Na základě produktů strategických analýz bývají vyvíjeny dlouhodobé politiky či způsoby policejní práce.

Strategické analýzy a stejně tak i taktické analýzy nelze provádět bez úzkého propojení policejní organizace s dalšími subjekty, jako jsou další instituce veřejné správy (soudy, místní a krajské samosprávy apod.), soukromoprávními subjekty (veřejně prospěšné organizace) a především se subjekty z akademické či výzkumné sféry.

Administrativní analýzy

Čtvrtou skupinou kriminálních analýz jsou administrativní analýzy, někdy nazývané jako organizační. Studují informace zejména o fungování samotné policejní organizace a slouží především pro administrativní potřebu organizace. Výsledky takových produktů slouží k vývoji vnitřních manažerských rozhodnutí, prezentaci činnosti policie veřejnosti, případně slouží jako podklady pro různé žádosti či řízení. Příkladem může být zpráva o fungování policie, žádost o dodatečné finanční prostředky na nákup techniky, podklad pro rozhodování o navýšení počtu policistů či jejich rozmístění apod.

Smyslem a těžištěm práce kriminálního analytika by měl být myšlenkový proces nad policejními informacemi, kdy se na jejich základě snaží najít odpověď na otázku položenou policistou, nebo jiným zadavatelem. Kriminální analytici jsou plnohodnotnou policejní profesí, která podporuje výkon dalších policejních činností. Pracovní náplň kriminálních analytiků v rámci konkrétní organizace by měla být nastavena tak, aby vyhovovala jejím potřebám a zároveň, aby bylo možné provádět celou šíři analýz. V ideálním případě by se měli kriminální analytici podílet na vyhledávání trestné činnosti a identifikování pachatelů. Podílet se vyšetřování jednotlivých kriminálních skutků a strukturovat informace pro potřeby trestního řízení. Dále by měli být využíváni k vývoji policejních taktik, strategií, politik, které slouží nejenom k prevenci kriminálního jednání, zvyšování úrovně veřejného pořádku, ale také zlepšují vnitřní organizační postupy a procesy.

Závěrem

V praxi jak analytických, tak i policejních pracovišti Policie České republiky se lze setkat s mnoha názory a přístupy k analytickému zpracování informací. Někdy je analytik mylně vnímán spíše jako policista s úkolem dopadnout pachatele, správce informačních systémů nebo výpočetní techniky, pracovník získávající informace z informačních systémů, nebo jako pracovník vytvářející přehledné dokumenty nebo prezentace. Analytická činnost a zpracování informací v prostředí Policie České republiky nemá ustálenou a jednotnou teorii, terminologii a praxi. Chybějící jednotné teoretické základy vedou ve svém důsledku k nepochopení smyslu práce analytika a snížení jejího významu.

Cílem pracoviště Odboru centrální analytiky Úřadu služby kriminální policie je efektivnější využívání analytických pracovišť v rámci Policie České republiky. K tomuto cíli by měla přispět v současnosti připravovaná publikace „Kriminální analýzy – základní teoretický souhrn“, která by měla shrnovat základních teoretických východiska analytické práce, sjednotit terminologii a přispět k širšímu využívání informací nejenom v rámci Policie České republiky. Publikace by měla, seznamovat nové i stávající analytiky s teoretickým minimem, které je potřebné pro jejich práci a tím přispět k budoucímu efektivnímu využívání kriminálních analýz, které zahrnuje provádění všech typů analýz pro všechny policejní útvary a jednotky.

Kontaktní údaje:

pplk. Mgr. Vilém Kopec, LL. M.
Email Vilemkopec@gmail.com

DATA JAKO NEJCENNĚJŠÍ ARTIKL DNEŠNÍ DOBY

Data as the most valuable article of today

Petra STRAŠILOVÁ

Česká republika

Anotácia: Autori sa v príspevku zaoberajú problematikou skúmania listín ktoré sú veľmi častým dôkazným prostriedkom. Kvalita technického prevedenia listín však často ukrýva prvky falšovania a vytvára zdanie dokonalosti formy i obsahu. Z uvedeného dôvodu odporúčajú autorky zvoliť pre každú listinu s významným a dôležitým obsahom skúmať komplexne využitím dostupných kriminalistických prostriedkov, z viacerých odborov znaleckého skúmania.

KPúčové slová: listina, kriminalistické skúmanie, grafická diagnostika

Abstract: The authors deal with the issue of examining documents, which are a very common means of proof. However, the quality of the technical design of documents often hides elements of forgery and creates the impression of perfection of form and content. For this reason, the authors recommend choosing for each document with significant and important content to examine comprehensively using available criminalistic means, from several branches of expert examining.

Key words: document, criminalistic examination, graphic diagnostics.

Úvod

Dnešní společnost je založena na datech, resp. informacích, se kterými však často, bohužel, neumíme efektivně pracovat. I práce policisty je, ať chceme nebo ne, založena na datech či informacích, které jsou zejména pro analytické pracovníky stavebním kamenem, bez nichž se žádný neobejde.

To, že data jsou cenným artiklem ve všech oblastech, můžeme spatřovat i ve změně formování kriminality. Dříve byly objektem protiprávního jednání především věci materiálního původu. Nyní jsou častým objektem útoku právě data (např. z databází státních organizací, nemocnic, bankovních společností, sociálních sítí, prodejních portálů, ...). Trh se v jednu dobu plnil inzeráty nabízející prodej e-mailových schránek či telefonních čísel.

Prodám 300 tisíc e-mailových adres. Zn.: Levně, hodí se pro marketing

Barbora Strnadová, Jan Klesla
5. 4. 2012 • 09:32

HN se jednoduše podařilo sehnat databázi e-mailových adres na Aukro.cz za 199 korun, se slevou za nákup mimo Aukro pak dokonce jen za 150 korun. Podle Úřadu pro ochranu osobních údajů se může v podobných případech jednat o neoprávněné nakládání s osobními dat

Y B.

231

Obr. č. 1

²³¹ STRNADOVÁ, Barbora, KLESLA, Jan. *Prodám 300 tisíc e-mailových adres. Zn.: Levně, hodí se pro marketing*. In: Hospodářské noviny [online]. 2012 [cit.25.10.2021]. Dostupné z: <https://byznys.hn.cz/c1-55301550-prodam-300-tisic-e-mailovych-adres-zn-levne-hodi-se-pro-marketing>

Velká e-mailová krádež se týká i Čechů. Policie má seznam ukradených údajů

25. 6. 2014, 16:09 – mif, [Novinky](#)

Německý Spolkový úřad pro bezpečnost v informační technice (BSI) odhalil už začátkem dubna obří e-mailovou krádež, při které se počítačovým pirátům podařilo získat přístupové údaje k více než 18 miliónům elektronických poštovních schránek. Krádež se měla týkat zhruba tisícovky účtů v Česku. Informovala o tom policejní mluvčí Petra Stražilová. Lidé si mohou díky webové aplikaci ověřit, zda byla jejich schránka kompromitována.

232

Obr. č. 2

Avast údajně prodává data svých uživatelů

29. 1. 2020, 4:41 – Martin Procházka, [Právo](#)

Jumpshot, dceřiná společnost antivirové firmy Avast, podle webů Motherboard a PCMag prodává data stovek milionů uživatelů antiviru firmám jako Google, Microsoft nebo Pepsi za miliony dolarů. Jumpshot má zájemcům nabízet informace o každém vyhledávání, kliknutí, nákupu, a to na všech webových stránkách.

233

Obr. č. 3

13. července 2021 11:55 [Data](#) [Glosa](#)

Data jsou ropou 21. století. Ačkoliv představují moc, nemáme pro nakládání s nimi téměř žádná pravidla

IVAN MIKLOŠ [+](#) Odebírat e-mailem

Glosa Ivana Mikloše: Mezinárodní obchod se zbožím a službami byl po desetiletí motorem globálního hospodářského růstu a až do celosvětové finanční krize jeho objem rostl rychleji než celkový hospodářský růst. Tento trend se v roce 2008 zastavil a byl nahrazen ještě rychlejším růstem mezinárodních datových toků a pohybů. Přeshraniční přenosy dat vzrostly mezi lety 2008 a 2020 stodvanákrát.

Zatímco ještě před deseti lety dominovaly žebříčku deseti největších světových společností podle tržní kapitalizace energetické firmy, banky a společnosti vyrábějící spotřební zboží, dnes to jsou firmy založené na datech, jako Amazon, Apple, Facebook, Google a Microsoft.

234

Obr. č. 4

²³² Velká e-mailová krádež se týká i Čechů. Policie má seznam ukradených údajů. In: Novinky.cz. [online]. 2014 [cit.25.10.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/internet-a-pc/mobil/clanek/velka-e-mailova-kradez-se-tyka-i-cechu-policie-ma-seznam-ukradenych-udaju-233168>

²³³ PROCHÁZKA, Martin. Avast údajně prodává data svých uživatelů. In: Novinky.cz. [online]. 2020 [cit.25.10.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/internet-a-pc/bezpecnost/clanek/avast-udajne-prodava-data-svych-uzivatelu-40311495>

²³⁴ MIKLOŠ, Ivan. Data jsou ropou 21. století. Ačkoliv představují moc, nemáme pro nakládání s nimi téměř žádná pravidla. In: Deník N [online]. 2021 [cit.25.10.2021]. Dostupné z: <https://denikn.cz/663509/data-jsou-ropou-21-stoleti-ackoliv-predstavuji-moc-nemame-pro-nakladani-s-nimi-temer-zadna-pravidla/>

Data Is Power

Washington Needs to Craft New Rules for the Digital Age

By Matthew J. Slaughter and David H. McCormick May/June 2021

Data is now at the center of global trade. For decades, international trade in goods and services set the pace of globalization. After the global financial crisis, however, growth in trade plateaued, and in its place came an explosion of cross-border data flows. Measured by bandwidth, cross-border data flows grew roughly 112 times over from 2008 to 2020.

235

Obr. č. 5

Z výše uvedeného je zřejmé, že zájem o získání dat je velký, a to jak nelegální cestou (tj. odcizením včetně osobních údajů a přístupových práv tzv. phishing) či „legální cestou“, kdy zákazník v rámci nákupu zadá své osobní údaje a současně potvrdí smluvní podmínky, aniž by je četl. Součástí smluvních podmínek často bývá i to, že zákazník dává souhlas poskytnout tyto údaje třetím stranám. A tak dochází k obchodování s e-mailů či tel. čísly zákazníků. Tento druh dat je cenný zejména pro obchodníky, kteří takto mohou nabízet své produkty.

Data jsou nyní na takové úrovni, že se v přeneseném slova smyslu srovnávají např. s ropou. Dokonce je často vidět rovnítka mezi Daty a Mocí. Je tedy patrné, že se jedná o cennou komoditu, se kterou by se měl naučit pracovat i policista, který data využívá ke každodenní práci, např. při ztotožnění osoby oznamovatele či osoby se kterou se setká při silniční kontrole. Data jsou zdrojem každodenního života. Výhodou dat je skutečnost, že je může používat libovolné množství lidí a to opakovaně. To bohužel u komodit jako je ropa, nelze, proto mohou být dokonce cennější, než tato surovina.

Základní terminologické pojmy

Než se však začneme více zabývat problematikou dat, je třeba si vysvětlit dva základní terminologické pojmy, které jsou často vnímány jako synonyma. Jedná se o pojmy **DATA** vs. **INFORMACE**. Často k záměně těchto pojmů dochází z důvodu neznalosti. Kupříkladu v legislativě, kde jsou tyto pojmy zmiňovány, je jejich definice popsána tak, že se opravdu jedná o synonyma popřípadě, definice zcela chybí, jelikož autor si mnohdy myslí, že se jedná o tak známé pojmy, které není třeba vůbec vysvětlovat. Opak je však pravdou.

O datech a informacích se hovoří např. v **zákoně č. 106/1999 Sb.**, o svobodném přístupu k informacím, pojem informace vs. data však nerozlišuje a vnímá tyto dva pojmy jako synonyma. V ustanovení § 3 odst. 3 tohoto zákona se hovoří o **informaci**, jako o *jakémkoliv obsahu nebo jeho části v jakémkoliv podobě, zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženého v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového nebo audiovizuálního*.

Další vybrané předpisy související s informacemi, kde se však také pojem data a informace není rozlišován:

²³⁵ SLAUGHTER, Matthew. MCCORMICK, David. *Data is Power*. In: Foreign Affairs. [online]. 2021 [cit.25.10.2021]. Dostupné z https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-04-16/data-power-new-rules-digital-age?utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20211026

- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 2016/679** ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů (známé také jako „GDPR“),
- **Zákon č. 101/2000 Sb.**, o ochraně osobních údajů,
- **Zákon č. 365/2000 Sb.**, o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších předpisů,
- **Zákon č. 412/2005 Sb.**, o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti,
- **Vyhláška č. 529/2006 Sb.**, o požadavcích na strukturu a obsah informační koncepce a provozní dokumentace a o požadavcích na řízení bezpečnosti a kvality informačních systémů veřejné správy (vyhláška o dlouhodobém řízení informačních systémů veřejné správy),
- **Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 70/2007**, o terminologii v oblasti informačních systémů.

Definováním rozdílnosti pojmů se nezabývá ani Český slovník kybernetické bezpečnosti vydaný Národním úřadem pro kybernetickou bezpečnost. Zde se pouze věnuje pojmu informace, přesto, že pojem data je zde několikrát zmíněn v souvislosti s vysvětlením uvedeného pojmu. Informace definuje jako: *každý znakový projev, který má smysl pro komunikátora i příjemce.*²³⁶

Vysvětlení pojmů z pohledu autorky článku:

Data (synonymum údaj)	Informace
= vjemy, které dokážeme zaznamenat svými smysly.	= data, kterým rozumíme, a mají pro nás nějaký význam.
Např.: <ul style="list-style-type: none"> ✓ 31. 12. 1980 - nějaké datum ✓ Bubenečská 20 - adresa nějakého místa ✓ 603 190 075 - nějaké telefonní číslo 	Např.: <ul style="list-style-type: none"> ✓ 31. 12. 1980 - datum narození paní Jany Novákové (jedná se o datum, který je vsazený do kontextu a je mu přiřazen význam) ✓ Bubenečská 20 - adresa útvaru PČR ✓ 603 190 075 - telefonní číslo policisty XY

Tab. č. 1

Z výše uvedeného je patrné, že data jsou obecného charakteru - např. telefonní čísla, bankovní výpisy, které sami o sobě nemají žádnou další vypovídající hodnotu a to do doby, než k nim bude přiřazen nějaký určující údaj, např. jméno vlastníka, a tato původně nic neříkající data se tak změni v informaci a dostanou tak rozšiřující charakter. Dá se říci, že data mohou ze své podstaty samostatně existovat, informace však bez dat existovat nemohou.

Data představují **objektivní fakta**, ze kterých, pokud jim dáme určitý smysl, se stávají **informace**. **Data** jsou přeneseně řečeno základní **surovinou**, ze které se následně **utváří informace**, ale data sama o sobě žádný informační význam nemají.

Existuje několik definic – tyto jsou pohledu autorky ty nejužitečnější:

²³⁶ JIRÁSEK, Petr. NOVÁK, Luděk. POŽÁR, Josef. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti*. 3. uprav.vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2015. ISNB 978-7251-436-6. str. 54

Data mohou být reprezentována libovolnými řetězci znaků (čísel, příkazů, vět) uloženými na informačním nosiči. **Data** nemají zpravidla význam sama o sobě, ale teprve jsou-li pochopena, interpretována, komunikována a využita člověkem nebo počítačem, stávají se smysluplnými **informacemi**.²³⁷

Teprve v okamžiku, kdy **data** dokážeme dekódovat, interpretovat, zasadit do správného kontextu, přiřadit jim určitý význam, zachytit vztah mezi nimi, vizualizovat je a poté porozumět jejich obsahu a vyvodit z nich patřičné závěry, stávají se z nich **informace**.²³⁸

Datové zdroje

Jak již sám název tohoto článku říká, data jsou velice cennou komoditou a ani kriminální zpravodajství by samozřejmě nemohlo bez nich existovat, resp. bez informačních systémů, které tato data shromažďují a umožňují vytěžovat. I tady je nezbytné si uvědomit jejich důležitost.

Častým problémem je fakt, že Policie České republiky (dále jen“ PČR“) má **mnoho IS** (cca 70), v nichž shromažďuje opravdu velké množství informací, které však z důvodu nekonzistence těchto systémů **nedokáže mnohdy efektivně provázat**. V rámci PČR data/informace můžeme získávat z různých zdrojů – zpravidla se jedná o:

- ✓ **interní datové zdroje** = informační systémy Policie České republiky (ETR, CRZ, CDO, SIS, CIS, VIS, KSÚ, ...)
- ✓ **externí datové zdroje**
 - *neveřejné* - sem lze zařadit zdroje, které jsou mimo resort PČR - běžně nepřístupné veřejnosti, ale ze kterých může PČR získat data např. na základě smluvních dohod (IS Mýto, Registr pojištěnců,...)
 - *veřejné* - sem lze zařadit volně dostupné informace = tzv. otevřené zdroje

Aktuální stav přehledu datových zdrojů

Existují několik variant přehledů, avšak jedno mají bohužel společné, jedná se o **neúplný a neaktualizovaný přehled**, který v rámci jednoho dokumentu obsahuje řadu interních IS, externích IS, dotazovacích nástrojů apod., kdy toto působí pro uživatele velice nepřehledně. Mají však ještě další vady. Například Správcům IS zde není dána možnost vlastních vkladů informací k příslušným IS, které mají ve své správě. Rovněž neobsahuje žádnou dokumentaci, na základě které by se uživatel mohl o IS dozvědět něco více.

²³⁷ JONÁK, Zdeněk. *Data*. In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2021-10-05]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000442&local_base=KTD

²³⁸ ŠULC, Vladimír. *Kybernetická bezpečnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. ISNB 978-80-7380-737-5. str. 14

Zborník pôvodných vedeckých prác, štúdií a odborných článkov
Kriminálne spravodajstvo

Přehled č. 1

Přehled provozovaných informačních systémů.

Aktualizováno: 4.6.2010 dle znení rozkazu č. 21/2010 ředitele Centrály informatiky a analytických procesů SKPV PP ČR

Název IS	Věcný gestor	Interní akt	Gestor vývoje	Aktualizace	Vznik/aktualizace	Int	MANAŽER	PROVOZOVATEL
AFIS	OPKPTIP PP	ZPPP 71/2009, ZPPP 43/2010	Němečková	Průběžně			Němečková Strach	Brož
AKV (LOOK)	OPKPTIP PP	RPP 53/2007, RPP 69/2008	Konsigna	2001	2001/2002		Fanta	Drábek
AVZO	OPKPTIP PP	ZPPP 90/2003, ZPPP 24/2005	Beránek, Šich	Průběžně	2002/	I	Hálek	Hálek
BANKA	UVOZ	ZPPP 9/2010	Kubricht	Průběžně	2009	I		Kubricht
BLOKACE	OPKPTIP PP	ZPPP 192/2008	Marounková	2001	1995/2001	X	Pollak	Majerová
BLOKACE.MT	OPKPTIP PP	ZPPP 169/2008	Lhoták, Rygl, Hrobký	Průběžně	2007		Pollak	Hálek
BOOYS	OPKPTIP PP	RPP 82/2005	Šich	Průběžně	2006			Hálek
C-AFS		ZPPP 36/2005	Beránek	Průběžně	2002/2002	I		Spurný
C-ENO	ŘSCPP		Spurný	Průběžně	1998/2000	I		
C-LOOK	OPKPTIP PP	ZPPP 53/2007	Rygl	2003	2003	I	Fanta	Drábek
C-SEUID (centrální verze)	OPKPTIP PP	NMV 28/1997	Šich, Spurný	Průběžně	2000/2002	I	Bouda	Hálek
C-SPPO (dříve C-SOV)	OPKPTIP PP	ZPPP 8/2005, ZPPP 54/2005	Beránek, Šich	Průběžně	1999/2002	I		Beránek
C-TUDU	ŘSCPP		Spurný	Průběžně	1998/2000	I		
CENTRÁLNÍ SPRÁVA ČÍSELNÍKŮ	OPKPTIP PP	ZPPP 97/2007						Brož
CENTRÁLNÍ ÚLOŽIŠTĚ	OPKPTIP PP	ZPPP 86/2009						Hálek
CENTRÁLNÍ WWW SERVER	OPKPTIP PP							Andř
CIS	ŘSCPP	ZPPP 159/2004, ZPPP 86/2007	I C Z	Průběžně	VI. 2004/	A		Smejkalová, Koželuha
D-ZBRANĚ	ŘSSČ PP ČR	ZPPP 9/2006	Wolf	Průběžně	2002/	I		Spurný
DISPEČER - MAJÁK 158	Operační odbor PP	ZPPP 19/2005		Průběžně				Onil, Havelka
DOPRAVNÍ ZPRAVODAJSTVÍ	Operační odbor PP	ZPPP 58/2010		Průběžně				Robert Beneš
DTS	OPKPTIP PP	ZPPP 8/2005, ZPPP 54/2005	Marounková	2002	2002/	X	Pollak	Smejkalová, Marounková
E-ASF	Interpol	ZPPP 107/2006		Průběžně				Chloupek, Andř, Brož
E-SIAŘ		ZPPP 222/2008		Průběžně				Kubík
EDN	ŘSDP PP ČR	ZPPP 156/2009	Šich	Průběžně	1994/2002	A		Bolek
EDPV			Wolf	1997	1997/	X		
ESSK	OPKPTIP PP	ZPPP 6. 5/2010	Baroch	Průběžně	2000/2002	A	Stolin	Hálek
ETR		RPP 125/2009						tech proř. Kubík, Želásko, Stuchlík
FOGASEN	USKPV	RPP 67/2009	VUMS Legend	Průběžně	2004	A		Chloupek
GEOGRAFICKÉ PRODUKTY		RPP 58/2009		Průběžně		A		Chloupek
ISSDE - konta		RPP 133/2008, RPP 154/2009				A		Brož
Instrukč. KEP přístupu správe	ŘSDP PP ČR	RPP 51/2010				A		Chloupek
JMENOVA	OPKPTIP PP	ZPPP 93/2006, ZPPP 110/2008		1997	1997/	A		

Zdroj: Intranet PČR

Přehled č. 2

B	G	H	I	J	K	L	M	N	O	F	Q	R	S
Název informačního systému	Zpracovávaná problematika (obsah dat)	Poznámka	Poznámka k aktuál. stavu	Národní N / Evropský E / Světový S datová specifikace	Zpřístupnění externím subjektům dat Z/Export/Ne N	Gestor problematik (věcný gest)	Správce IS	Manažer IS	Provozovatel IS	Administrátor IS	Programátor (autor)	Dokumentace ANO/NE (rozah, učen)	Interní akt IS
AFIS 2000 (AFIS BIS)	Daktyloskopický identifikační systém	Správa Kriminalistický ústav Praha	Od 1.4.2014 zrušeny a převedeny osobní údaje (TR) pracovníci do FODAGEV, odborná problematika převedena do CIS, ponechána technologie, terminologický správně AFIS - BIS	N	Z	KÚP	KÚP	Koňaj	OIPIT	Brož, Polišenský	Ext. firma		ZPPP 30/2005, úprava 60. 31.12.2013
AFIS PČR	Agendový informační systém policejní činnosti	Apkace zákona o PČR		N	Z	OIPIT	OIPIT	Matucha	OIPIT	Šich			RPP 102/2012
AFIS Zbraně	Agendový informační systém zbraní	Apkace zákona o zbraních a střelivě		N	Z	ŘSZBM	ŘSZBM	Nezvedová	OIPIT	Šich			RPP 132/2018
AFIS	Agendový informační systém cizinců	Dle zákona 111/2009 Sb., o zákádních registrech a dle zákona 326/1999 Sb., o pobytu cizinců		N	Z/E	ŘSCPP	ŘSCPP	Liznerová	OIPIT	Koželuha	Firma ICZ	Sálková, Matouš	Zákon 326/1999 Sb., zákon 111/2009, ZPPP 2. 2010
AFISU	Automatizovaný informační systém úřadů	Analytický systém	Změna AFISU je součástí PAF (IS 2.35) dle IAR	N	N	ÚSKPV	OIPIT	Němečková (Zamba)	OIPIT	Brož	Riha (externí)	metodika práce	6.71.2009, ZPPP 6. 2010, ZPPP 167/2015
AKV LOOK	Automatické rozpoznávání registračních značek vozidel	Stacionární a mobilní verze: Databáze REGISTR, OCOZENE, BLOKOVANÉ, SLEDOVANE		N	Z	ÚSKPV	OIPIT	Fanta	OIPIT	Němec	Rygl, Pišek		6. 53/2007, ZPPP 6. 2009, ZPPP 6. 2010, ZPPP 6. 2013, ZPPP 6. 2015
AVIZO	Neukončené přípravné řízení o známých pachatelích	Informace o tom, zda je proti osobě vedeno policejní trestní řízení a to za účelem konání společného řízení		N	Z	ÚSKPV	OIPIT	Hálek (Beránek)	OIPIT	Hálek	Beránek, Šich		6. 2010, ZPPP 6. 2013, ZPPP 6. 2015
BANKA	Evidenční počítačů přístrojů prostředků	Islovaný IS		N	Z	NCOZ	NCOZ	Mašínová	OIPIT	Kubricht	Kubricht		ZPPP 6. 5/2010, ZPPP 167/2015
BLOKACE	Opáření k opobám v souvislosti s opobážením trestných činů a zjiřováními jejich pachatelů	Obsahuje utapované skutečnosti	Běžná polid pod FOI, nyní se přebírá v šřování	N	Z	ÚSKPV	OIPIT		OIPIT	Marounková	Marounková	dokumentace all	6. 1. 2013, ZPPP 6. 2015, ZPPP 6. 2015
Blokace MT	Blokace mobilních telefonů	Prvádní s mobilními opáření		N	N	ÚSKPV	OIPIT	Polak	OIPIT	Hálek	Hrobký		6. 1. 2013, ZPPP 6. 2015, ZPPP 6. 2015
CDO	Centrální databáze objektů	Centralizuje vybraná data z ETR a integruje data z dalších IS, přístup do vybraných údajů RSV		N	Z	ÚSKPV	ÚSKPV	Kazda	OIPIT	Brož, Krack	Ext. Firma, Kazda, Krack	databázová metodika	RPP 451/2013, RPP 107/2015
C-ENO	Vybrané údaje cizinců, kteří mají uložen zákaz pobytu na území ČR	Zpřístupňuje údaje z IS CIS.		N	Z	ŘSCPP	ŘSCPP		OIPIT	Koželuha	Šich, Spurný		ZPPP 6. 156/2009, úprava RPP 6. 156/2007
CEVO	Přístup do centrální evidencie vládních osob	Externí databáze		N	N	OIPIT	OIPIT	Plš					uřizvatelůk práce

Zdroj: Intranet PČR

Přehledy č. 1 a 2 již nejsou v současné době na Intranetových stránkách PČR dostupné s ohledem na svůj dlouhodobě neaktualizovaný obsah.

Na Intranetu PČR však lze stále nalézt ještě jiný druh přehledu (Přehled č. 3), který je však rovněž neúplný (obsahuje 45 datových zdrojů rozdílných kategorií) a obsahuje „pouze“ URL odkazy, které uživatele jen přeměruje do daného IS, má-li však odpovídající přístupová

oprávnění. Přehled sdružuje rozdílné kategorie datových zdrojů bez logického řazení, což působí opět nepřehledně.

Přehled č. 3

Všechny položky	Najít položku	URL adresa IS	Poznámka	Kategorie IS
✓ Nadpis				
Katastr nemovitostí	...	https://www.cuzk.cz/aplikace-dp	náhled do elektronické databáze	Informační zdroje
Sestavy ESSK	...	Sestavy ESSK	evidenčně statistický systém kriminality	Informační zdroje
OLDA	...	http://10.85.35.38/cdi3-web	on-line dopravní aktuality	Informační zdroje
Tabulky CENTR	...	http://dotaz.pcr.cz/tabulky_view/default.asp	nápad trestné činnosti	Informační zdroje
Kurzovní lístky ČNB	...	http://datauskpv.pcr.cz/kurzj/	opis kurzovního lístku ČNB	Informační zdroje
Formuláře	...	http://portal.pcr.cz/SitePages/Formuláře.aspx	žádosti o přístup, ZPPP č.168/2009, Dotazy do IS	Informační zdroje
ETR - testovací verze	...	ETR - testovací verze		Informační zdroje
KSU	...	KSU		Centrální IS
HOTEL	...	HOTEL		Centrální IS
PSEUD	...	PSEUD	Portál systému evidence uměleckých děl	Centrální IS
Blokace MT	...	Blokace MT	Blokace mobilních telefonů	Centrální IS
Benefity PCR	...	https://benefity.pcr.cz/		Informační zdroje
CAKV	...	CAKV	IS Centrální automatická kontrola vozidel	Centrální IS
OCOV	...	OCOV		Centrální IS
ARES	...	ARES		Informační zdroje

31 - 45

Zdroj: Intranet PČR

Lze tedy konstatovat, že v rámci PČR **neexistuje jednotné a centralizované prostředí**, kde by byly aktualizované, kompletní, zaručené informace o provozovaných, resp. v PČR využívaných informačních systémech, aplikacích a službách. Zatím jsou informace buď zcela **nedostupné**, nebo **nedostatečné a roztržité**. **Neexistuje autorita**, která by jasně **stanovila, která informace je platná a konečná**, kdo je za danou problematiku kompetentní osobou a dle jaké platné legislativy je postupováno. Organizační články v roli „Správců“ nemají definované centrální **místo**, kde by **aktualizovali informace** o jimi provozovaných systémech.

V souvislosti s podněty, které autorka článku získala od výkonných pracovišť PČR (zejména pracovníků Libereckého kraje, pracovníků NCOZ, ...), jež v minulosti požadovaly vytvoření aktuálního přehledu IS, byla zjištěna i potřeba centrálního pracoviště informatiky – tj. odboru informatiky a provozu informačních technologií PP ČR (dále jen „OIPIT“), který tento přehled mj. potřebuje z důvodu provázanosti s jinou nově vznikající aplikací, a to Sběrem požadavků.

Budoucí stav přehledu datových zdrojů

Jak bylo zmíněno výše, existuje **cca 70 interních IS**. Bohužel díky tomu, že není jednotné místo vkladu informací k příslušným IS, policie nezná v současné době přesný počet svých IS. Tomu by měl zamezit tento nástroj (tj. Katalog služeb), jež bude mj. obsahovat souhrn

všetech IS PČR a zároveň i prehľad služieb, ktoré OIPIT svým uživatelům nabízí, a které jsou právě často svázány s danými IS.

Výsledkem bude vytvoření jednoho místa, kde bude vytvořen v:

- 1. fázi aktuální přehled interních IS
- 2. fázi aktuální přehled externích IS
- 3. fázi aktuální přehled aplikací jednotlivých krajských ředitelství PČR či celorepublikových útvarů.

V rámci tohoto nástroje by se však nejednalo jen o „pouhý“ přehled IS, ale už o databázi, jež by měla být hlavním zdrojem informací:

- pro širokou policejní veřejnost,
- pro další plánované aplikace,
- pro tvorbu metodiky a policejního vzdělávání, jelikož zde budou uloženy nejen informace k IAŘ, ale také uživatelské příručky, atd.
- pro další rozvoj/optimalizaci IS, jelikož by měl obsahovat mj.:
 - nezbytné typy dokumentací
 - administrátorsko-provozní
 - bezpečností
 - implementační
 - vzájemné vazby a závislosti mezi jednotlivými IS
 - a další potřebné informace.

Aby však byla zachována funkčnost tohoto nástroje, který bude prospěšný pro celou policii, je třeba nastavit určitá pravidla:

- formou **metodických materiálů**, upravující především podoby jednotlivých vkladů a vysvětlení terminologických pojmů, zde užitých,
- vytvořením **legislativního rámce**, který bude ukládat zejména určité povinnosti pro:
 - Správce nástroje (tj. OIPIT)
 - verifikace dat vložených Správcem IS
 - zajištění jednotnosti vkladů
 - rozvoj nástroje
 - Správce IS
 - vkládat aktuální informace k příslušnému IS.

Velice důležitá role je zde Správce IS, a to především z důvodu udržení aktuálnosti informací. Role Správce vychází i ze ZP PP č. 70/2007, kdy Správcem se zde rozumí *určený organizační celek, který je komplexně odpovědný za informační systém a za zpracování údajů v informačním systému*. Proto by povinnost zajištění úplných a aktuálních informací, měla být přenesena právě na ně, jelikož primárně oni mají přehled o všech změnách ve svých spravovaných IS.

Katalog služeb

Vzhledem k pojmu, který byl výše zmíněn, je na místě se mu nyní v krátkosti věnovat. Jeho vznik úzce souvisí se nově vzniklým nástrojem, jímž je Sběr požadavků, který byl vyvinut za účelem stanovení standardizovaného postupu při správě životního cyklu evidovaného požadavku. Důvodem byla skutečnost, že do dříve neexistoval standardizovaný postup pro oslovení OIPIT jako útvaru technicky provádějícího změny v aplikacích a informačních

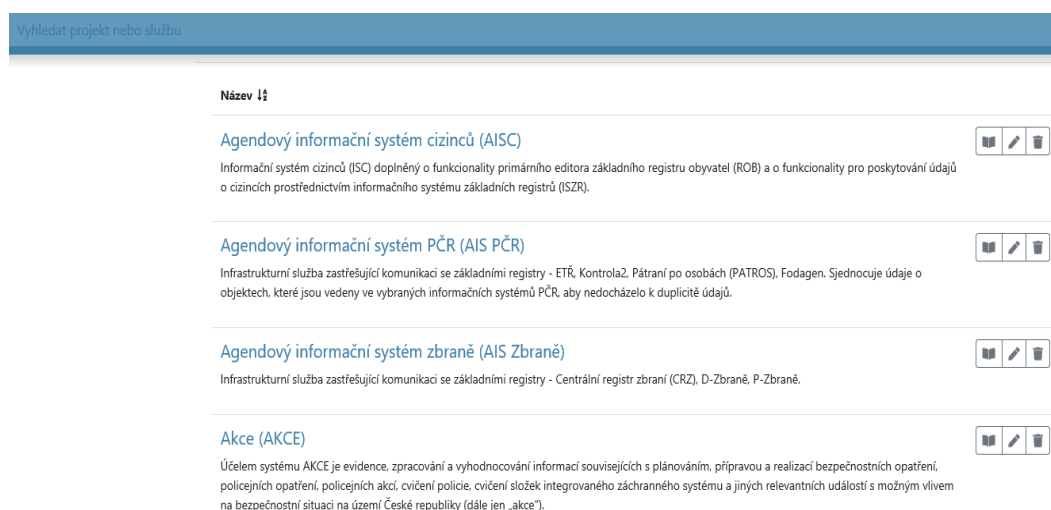
systemech. Často tak dochádzalo k roztržitému komunikácii a užívaniu viacerých komunikačných kanálov (napr. e-mail, spisová služba, telefóny, osobné schôdky atď.). Výsledkom bola neprehľadnosť a nezriedka i protichýdnosť vlastných požiadaviek. Ďalším podstatným negatívom bola neexistencia prehľadu a evidencie zmien provedených v danej aplikácii či informačnom systéme. Aby mohol takýto Sber požiadaviek fungovať, musí byť navázaný na už zmiňovaný prehľad aplikácií či informačných systémov, ktoré budú súčasťou Katalógu služieb. Katalóg služieb teda začal vznikáť primárne pre potreby pracovníkov OIPIT, to že by bol pre potreby policejnej verejnosti, nebolo pôvodne ani zamýšľané.

Součástí KS by měl být přehled služeb, které se váží k příslušným:

- IS (externích, interních)
- počítačový programů nebo webových aplikací
- technologiím.

Nyní pracovníci OIPIT pracují na tvorbě Katalógu služeb, v jehož 1. fázi dojde k naplnění o interní IS.

Takto vypadá současný návrh podoby přehľadu IS PČR, který prozatím není ještě pracovníkům PČR dostupný:

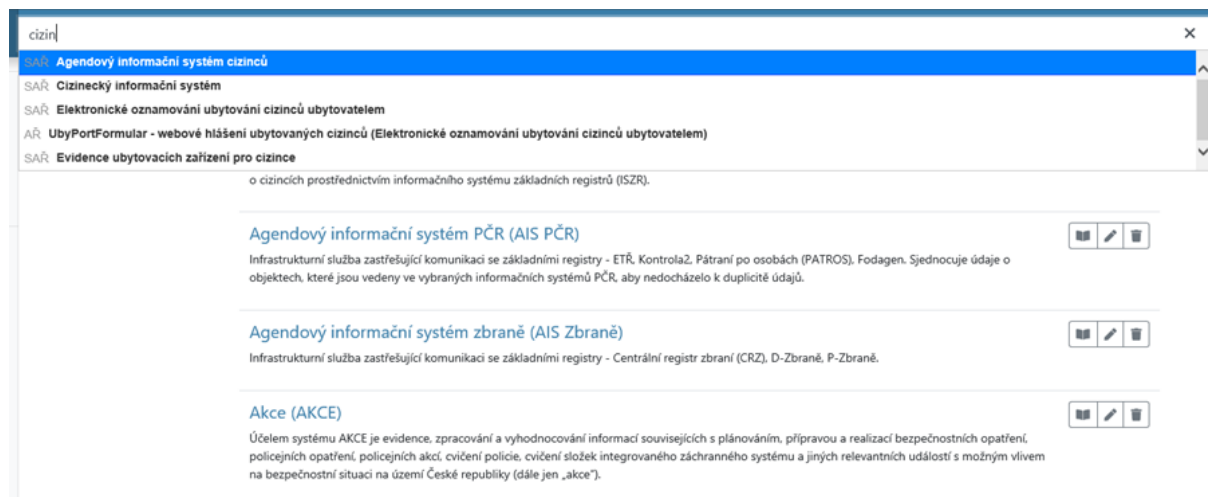

Obr. č. 6

Zdroj: Intranet PČR

V rámci tohoto návrhu jsou zde dvě možnosti vyhledávání příslušného IS, a to dle:

- názvu IS
- zkratky IS.

Obr. č. 7

Zdroj: Intranet PČR

Část současného návrhu karty IS:

Obr. č. 8

Zdroj: Intranet PČR

Navržená karta IS nyní obsahuje tyto položky:

- název
- zkratka
- stručný popis
- Správce IS (dříve používaný pojem Věcný gestor) jedná se o organizační článek (útvár/odbor), který dle ZPPP č. 70/2007 je komplexně odpovědný za informační systém a za zpracování údajů v informačním systému
- Manažer IS (dříve používaný pojem Věcný gestor – kontaktní osoba) jedná se o osobu vystupující za Správce IS
- legislativní rámec (právní předpisy, interní akty řízení)
- dokumentace (uživatelské, bezpečnostní, administrátorsko-provozní, studie proveditelnosti,...)

Předpokladem u tohoto nástroje je, že se bude jeho položková skladba ještě dále dle aktuálních potřeb rozšiřovat. Rozšíření se bude odvíjet od zpětných vazeb Správců IS a následně také celé policejní veřejnosti, tj. všech uživatelů. Je tedy nutné oslovit jak Správce IS, tak i ostatní uživatele a na základě jejich zpětných vazeb navrhnout možnosti rozvoje tohoto nástroje. Ten bude samozřejmě závislý na programátorských možnostech pracovníků OIPIT a technických možnostech nástroje.

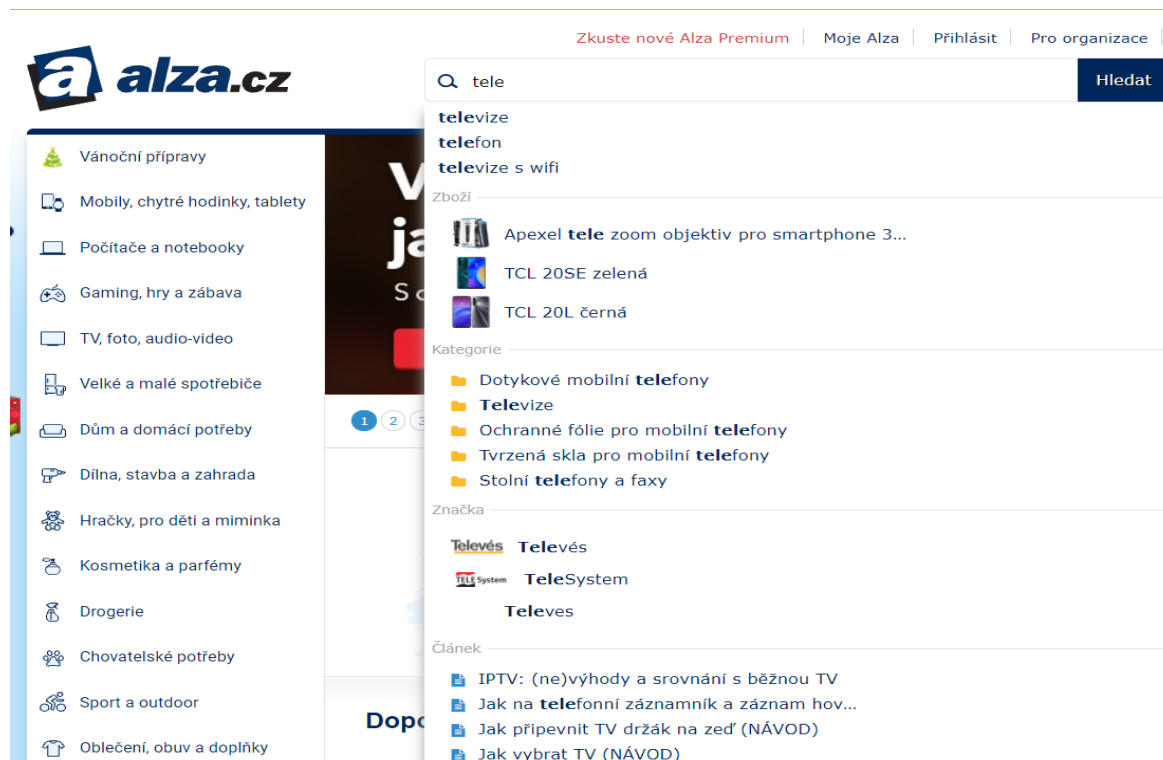
Způsob vkládání informací do KS:

- Aby byla zaručena jednotnost vkládání dat, bude vytvořena metodická příručka k těmto vkladům a současně bude každý vklad procházet verifikací.
- **Vklad** budou provádět **Správci IS**, tedy jejich kontaktní osoby, tzv. Manažeři.
- **Verifikaci** bude provádět **pracovník OIPIT**, kterému přijde notifikace o nově vloženém údaji a on následně provede verifikaci předmětné položky.

Jak již bylo zmíněno, KS bude mít několik fází. Jedna z fází je i zlepšení grafické podoby a rozšíření možností vyhledávání (např. dle Správce IS, dle účelu, dle klíčových slov, dle objektů,...). I toto bude předmětem zjištění ze zpětných vazeb od uživatelů. Aby se mohlo vyhledávat dle příslušných kritérií je zapotřebí:

1. stanovit požadavky na vyhledávání.
2. doplnit tyto informace do karty IS.

Vyhledávání si lze zjednodušeně představit jako např. nákup elektroniky v internetovém obchodě. Uživatel bude moci příslušný IS vyhledat jak prostřednictvím fulltextového vyhledávání, tak prostřednictvím nabídky samotné.

Obč. č. 9

Zdroj: <https://www.alza.cz/>

Smyslem tohoto nástroje by měla být jeho široká možnost využití a to díky tomu, že se bude jednat o jedno aktualizované místo se soustředěním potřebných informací. Představou autorky článku je např. i využití v případě nově nastupujícího policisty do služebního poměru. Ten, než se seznámí s veškerou problematikou služby a bude moci ji vykonávat, měl by se seznámit také se základními IS, které ke své práci může a bude využívat. Takto mu je ulehčena jeho práce, kdy nebude muset vyhledávat jednotlivé dokumenty, publikované na různých místech, ale jeho vedoucí pracovník jej tak rovnou nasměruje na tuto zdrojovou aplikaci.

Závěr

Hlavním cílem tohoto článku je, aby si čtenář uvědomil, že data/informace jsou všude kolem nás. Každý člověk, každá organizace zpracovává nějaká data/informace, které se mohou vyskytovat jak v papírové, tak i elektronické podobě. Doba, ve které nyní žijeme, bývá označována jako informační, kdy právě data a informace jsou velmi cenným zbožím, které nyní hýbe celým světem, proto je velmi vhodné se s nimi naučit efektivně pracovat. Je třeba si uvědomit, že vzhledem k tak velkému množství IS policisté ani nemohou mít přehled o všech IS a datech v nich uložených. Zpravidla tak stráví značné množství času nejprve hledáním vhodného IS a pak požadovaných dat v tomto IS. K tomu, aby věděli, ve kterých IS mají příslušná data hledat, potřebují zkušenosti nebo sofistikovaný „navigační“ nástroj, jelikož bez znalosti prostředí a dat zde uložených, mnohdy takové hledání skončí neúspěchem bez výsledku nalezení požadované informace či jiného participujícího organizačního článku. Smyslem vznikajícího nástroje je zefektivnit práci policistů a poskytnout jim ucelený aktualizovaný přehled, který napomůže k lepší orientaci v záplavě IS a aplikací.

Resumé

Článek se v úvodu zaměřuje na vysvětlení důležitosti dat. Následně objasňuje dva pojmy, které často bývají vnímány jako synonyma a je důležité jejich správné pochopení. Dále poukazuje na obrovské množství IS a prezentuje současnou podobu vedení přehledu IS. Kromě toho představuje budoucí stav, ke kterému se snaží autorka článku s dalšími členy vývojového týmu dospět a v neposlední řadě předkládá nástroj, který uživateli umožní zefektivnění své činnosti a lepší orientaci.

Seznam bibliografických odkazů:

JIRÁSEK, Petr. NOVÁK, Luděk. POŽÁR, Josef. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti*. 3. uprav.vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2015. ISNB 978-7251-436-6

JONÁK, Zdeněk. *Data*. In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna ČR, [cit. 2021-10-05]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000442&local_base=KTD

ŠULC, Vladimír. *Kybernetická bezpečnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. ISNB 978-80-7380-737-5

Internetové články:

MIKLOŠ, Ivan. *Data jsou ropou 21. století. Ačkoliv představují moc, nemáme pro nakládání s nimi téměř žádná pravidla*. In: Deník N [online]. 2021 [cit.25.10.2021]. Dostupné z:

<https://denikn.cz/663509/data-jsou-ropou-21-stoleti-ackoliv-predstavuji-moc-nemame-pro-nakladani-s-nimi-temer-zadna-pravidla/>

PROCHÁZKA, Martin. *Avast údajně prodává data svých uživatelů*. In: Novinky.cz. [online]. 2020 [cit.25.10.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/internet-a-pc/bezpecnost/clanek/avast-udajne-prodava-data-svych-uzivatelu-40311495>

SLAUGHTER, Matthew. MCCORMICK, David. *Data is Pover*. In: Foreign Affairs. [online]. 2021 [cit.25.10.2021]. Dostupné z https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-04-16/data-power-new-rules-digital-age?utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20211026

STRNADOVÁ, Barbora, KLESLA, Jan. *Prodám 300 tisíc e-mailových adres. Zn.: Levně, hodí se pro marketing*. In: Hospodářské noviny [online]. 2012 [cit.25.10.2021]. Dostupné z: <https://byznys.hn.cz/c1-55301550-prodam-300-tisic-e-mailovych-adres-zn-levne-hodi-se-pro-marketing>

Velká e-mailová krádež se týká i Čechů. Policie má seznam ukradených údajů. In: Novinky.cz. [online]. 2014 [cit.25.10.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/internet-a-pc/mobil/clanek/velka-e-mailova-kradez-se-tyka-i-cechu-policie-ma-seznam-ukradenych-udaju-233168>

Legislativa:

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volném pohybu těchto údajů (známé také jako „GDPR“)

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších předpisů

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

Vyhláška č. 529/2006 Sb., o požadavcích na strukturu a obsah informační koncepce a provozní dokumentace a o požadavcích na řízení bezpečnosti a kvality informačních systémů veřejné správy (vyhláška o dlouhodobém řízení informačních systémů veřejné správy)

Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 70/2007, o terminologii v oblasti informačních systémů

Kontaktní údaje:

pplk. PhDr. Petra Stražilová
e-mail: petra.strasilova@pcr.cz
tel.: 603190075

ZÁJMOVÉ PROSTRĚDÍ A INDIKÁTORY TRESTNÉ ČINNOSTI

Interest groups and indicators of crime

Vratislav DVOŘÁK

Luděk MICHÁLEK

Česká republika

Anotace: Příspěvek charakterizuje subjekty vytvářející zájmové prostředí, které zasahuje do legální i kriminální ekonomiky. Analyzuje indikátory upozorňující na skryté aktivity uvedených subjektů a zdůrazňuje jejich význam pro odhalování latentní ekonomické kriminality.

Klíčová slova: Organizovaná zločinecká skupina, organizované zločinecké prostředí, indikátor trestné činnosti.

Abstract: The paper characterizes the entities that create an environment of interest which interferes with the legal and criminal economy. It analyses the indicators highlighting the hidden activities of these entities and highlights their importance for the detection of latent economic crime.

Key words: Organized criminal group, organized criminal environment, crime indicator.

Úvod

Každá konkrétní ekonomická činnost může probíhat za určitých ekonomických podmínek v ekonomickém prostoru subjektů, které se předmětné činnosti účastní. Tyto činnosti se navenek projevují svými charakteristickými příznaky, které vznikají na základě ekonomických zákonitostí. Vzhledem k tomu, že ekonomie je věda o alokaci a užití statků z omezených zdrojů, a že se jedná právě o alokaci vzácných statků, jež mají omezené zdroje, je snaha aktérů ekonomických jednání některé aspekty nezveřejňovat, utajit a příznaky zakrýt před konkurencí. K tomu neslouží ekonomie, ale v prostoru legální ekonomiky je využíváno právo. Informace, které mají určitou hodnotu a jejich využívání přináší podnikateli zisk a v případě jejich zneužití škodu, mohou být za určitých podmínek chráněny zákonem, konkrétně např. ustanoveními § 504 obchodní tajemství a § 2985 porušení obchodního tajemství zák. č. 89/2012 Sb.

V kriminální ekonomice paradoxně, rovněž z ekonomického hlediska, dochází k alokaci vzácných statků, jež mají vzácné zdroje. I tato ekonomika je založena na lidském chování, na racionalitě volby, na maximalizaci užitku a na stabilitě preferencí. Způsoby získávání těchto statků jsou charakterizovány jako ekonomická kriminalita, což je protiprávní ekonomické jednání, které naplňuje znaky skutkových podstat trestných činů a pachatelé jím dosahují finanční nebo jiný ekonomický prospěch na úkor konkrétního ekonomického subjektu (stát, obchodní společnost, fond, fyzická osoba apod.) (Výzkum ekonomické kriminality 2001, Baloun).

Problematikou ekonomické kriminality se více, či méně zabývají vědními obory, jako je kriminologie, kriminalistika, trestní právo a ekonomie. Jedná se o interdisciplinární problém. Baloun uvádí, že, *absentuje kriminologická ekonomie, tedy taková podoba ekonomie, která z kriminologických hledisek zkoumá a popisuje případy, kdy objektivně existující ekonomické*

*zákony narazí na právni a čiastočne i etický rámec a prekročí jej.*²³⁹ Když se potenciální zločinci rozhodují, zda se zapojit do protiprávní činnosti, předpokládá se, že jednají tak, jako by zvažovali výnosy i riziko, včetně pravděpodobnosti dopadení a přísnosti potrestání.²⁴⁰

V současné době v prostoru legální ekonomiky společnosti operuje šest typů skupin aktérů, kteří se snaží o alokaci vzácných statků ze zdrojů legální ekonomiky. Skupina subjektů legální ekonomiky toho docílí, jako jediná, bez porušení zákona. Ostatní skupiny subjektů (organizované kriminální skupiny, organizované zločinecké skupiny s hierarchickou nebo síťovou strukturou, organizovaná zločinecká prostředí²⁴¹ vytvářená organizovanými zločineckými skupinami, neorganizovaní pachatelé majetkové nebo hospodářské kriminality) napadají zdroje legální ekonomiky hospodářskou kriminalitou, nebo se snaží své zločinné zisky v této ekonomice legalizovat a dále investovat.

Charakteristika jednotlivých skupin.

- a) **Subjekty legální ekonomiky** jejichž ekonomické vztahy a činnosti probíhají v zákonném rámci a jsou statisticky podchyceny. Příčinou zakrývání některých vnímatelných indikátorů ekonomických operací a citlivých informací je ochrana vlastních hospodářských zájmů před konkurencí.
- b) **Organizovaná kriminální skupina** je nejméně tříčlenné sdružení trestně odpovědných osob, jejichž vzájemná součinnost na realizování trestné činnosti vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající *koordinaci úloh jednotlivých účastníků*, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu.²⁴² Uvedený pojem trestní právo nedefinuje, ale operuje s ním v některých svých ustanoveních např. v § 193 odst. 4 písm. a), § 58 odst. 4 zák. č. 40/2009 Sb. a je vymezen pouze judikaturou viz. pozn. pod čarou 3).
- c) **Organizované zločinecké skupiny s hierarchickou nebo síťovou strukturou**, kde se jedná o společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbu činností, které je zaměřeno na soustavné páčání úmyslné trestné činnosti²⁴³.
- d) **Organizované zločinecké prostředí vytvářené organizovanými zločineckými skupinami.** Pojem „organizované zločinecké prostředí“ byl vymezen v dokumentu Ministerstva vnitra České republiky nazvaném „Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 – 2014“. Prvotní informace k zločineckému prostředí pocházejí z neveřejné zprávy, kterou v průběhu roku 2009 zadal Europol Královskému

²³⁹ Baloun, V. Finanční kriminalita. Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2004, str. 8-9, ISBN 80-7338-029-3

²⁴⁰ BECKER, G.S. Ekonomický způsob pohledu na život. 6. Závěrečné poznámky. Přednáška při příležitosti udělení Nobelovy ceny, 9. prosince 1992.

²⁴¹ Pojem „organizované zločinecké prostředí“ byl vymezen v dokumentu Ministerstva vnitra České republiky nazvaném „Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 – 2014“ a jak je uvedeno, v předmětné koncepci informace k zločineckému prostředí vyplývají z neveřejné zprávy, kterou v průběhu roku 2009 zadal Europol Královskému institutu pro mezinárodní vztahy Chatham House (Chatham House, Royal Institute of International Affairs).

Organizované zločinecké prostředí je tvořeno zločinci, kteří řídí strukturu nelegálních i legálních aktivit ve spolupráci s celou řadou dalších osob, které neví o svém aktivním podílu na zločinecké činnosti a současně jsou přesvědčeny o legálnosti svého jednání. (Zdroj viz. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 – 2014“ Ministerstvo vnitra ČR, str. 14-15)

²⁴² Viz. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.7.1985. Loupež. Organizovaná skupina. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby – sp. zn./č.j.: 11 To 51/85

²⁴³ Viz. ustanovení § 129 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

institutu pro mezinárodní vztahy Chatham House (Chatham House, Royal Institute of International Affairs). Ve zprávě se uvádí, že zločinecké skupiny se budou postupně přeměňovat na zločinecké prostředí po celé Evropě směrem od států východní a jihovýchodní EU (výhledově do roku 2015) s následným přelivem do států střední a západní EU (výhledově v letech 2020 až 2025)²⁴⁴; V koncepci se dále uvádí, že „organizované zločinecké prostředí je tvořeno zločinci, kteří řídí strukturu nelegálních i legálních aktivit ve spolupráci s celou řadou dalších osob, které neví o svém aktivním podílu na zločinecké činnosti a současně jsou přesvědčeny o legálnosti svého jednání.

- e) **Skupiny kontraverzních subjektů legální ekonomiky jednajících ve shodě** (kontraverzní politik, kontraverzní úředník, kontraverzní lobbista a kontraverzní podnikatel, kontraverzní manager státního podniku). Společensky škodlivé jednání uvedených subjektů spočívá v odklonu finančních toků prostřednictvím vytvoření předražené zakázky, zneužití outsourcingu (insourcingu), ve vytvoření podmínek pro neoprávněné čerpání dotací (subvencí), vytváření černých fondů apod. Předmětnými z uvedených jednání „disponují buď proto, že zákony příslušné jednání dosud neupravily jako nelegální, nebo proto, že zákonná regulace daného prostředí je nedostatečná, popř. jednotlivé dílčí kroky jsou sice v souladu se zákonem, ale jejich řetězec vyústí v jednání protizákonné. U tohoto typu tzv. moderního organizovaného zločinu nelze de iure hovořit o nezákonném jednání, přestože se nepochybně jedná o nežádoucí a společensky vysoce nebezpečnou činnost. Pro orgány činné v trestním řízení užívající nástroje trestního práva tak v rámci rozkrývání a eliminace moderního organizovaného zločinu existuje pouze minimální prostor“²⁴⁵
- f) **Neorganizovaní pachatelé majetkové nebo hospodářské kriminality**, kteří dotvářejí kolorit (kriminálně ekonomického) zájmového prostředí.

Zájmové prostředí

Uvedené skupiny vytvářejí zájmové prostředí, které zasahuje do kriminální, ale i do legální ekonomiky. Zájmové prostředí je v českém právním řádu definováno v ustanovení § 70, odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Pro účely tohoto zákona se zájmovým prostředím rozumí „prostředí, v němž lze důvodně předpokládat získání poznatků důležitých pro zamezování, odhalování a dokumentování trestných činů, ke zjišťování jejich pachatelů a k předcházení těmto trestným činům“²⁴⁶.

Zájmové prostředí je tvořeno ekonomickým prostorem výše uvedených kriminálních subjektů, ale i ekonomickým prostorem legálně založených obchodních společností, které jsou přímo řízeny anebo pod vlivem aktérů kriminálních skupin. Tento ekonomický prostor se již neomezuje na prostor černé ekonomiky, ale proniká kapitálem pocházejícím z nezákonných zdrojů do legálního finančního systému prostřednictvím organizovaného zločineckého prostředí. Kriminální subjekty svými aktivitami deformují podnikatelské prostředí legální ekonomiky, napadají veřejné rozpočty, vytvářejí černé fondy, anonymizují toky a prostředky apod. Uvedené aktivity kriminálních subjektů samozřejmě nespádají do legální ekonomiky, přestože v ní operují, jsou na ní závislé a poškozují ji.

²⁴⁴ Viz. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 – 2014“ Ministerstvo vnitra ČR, str. 14-15

²⁴⁵ viz. Odbor bezpečnostní politiky ministerstvo vnitra. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015–2017.Str. 5-6

²⁴⁶ § 70, odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Predmetom zájmu spoločnosti je získanie informácií o hrozbách, ktoré uvedené zájmové prostredie vytvára a na základe týchto informácií prijímať taková opatrenia, aby rizika plynoucí z hrozeb byla co nejmenší. Příkladem těchto hrozeb může být pronikání prostředků ze zločinu do legálního finančního systému, anonymizování majetku a majetkových struktur obchodních společností, legislativní ovlivňování ekonomických procesů (dotace, subvence, leasing apod.) ve prospěch záměrů zločineckých struktur moderního organizovaného zločinu apod. K snižování rizik vyplývajících z uvedených hrozeb je přijímání právních a organizačních opatření (konkrétněji uvedeno např. v publikaci Institutu pro kriminologii a sociální prevenci pod názvem „Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu“²⁴⁷, nebo v článku „Anonymization of the Ultimate Beneficial Owner“²⁴⁸).

Dále jsou předmětem zájmu

- a) informace týkající se finančních záležitostí konkrétních osob (pachatelů zdrojové kriminality výše uvedených skupin b) až f)),
- b) majetek konkrétních osob, tj. výnos z trestné činnosti, ale i
- c) prostředky získané z legálních zdrojů (např. výnosy vytvořené obchodními společnostmi v legální ekonomice a jejich majetek ovládanými uvedenými pachateli).

Indikátory

Při legální ekonomické činnosti, ale i při latentní trestné činnosti ekonomického charakteru vznikají charakteristické, vnímatelné vnější projevy – indikátory. Jsou součástí způsobu provedení ekonomické operace a nelze je od této operace (respektive od způsobu provedení) oddělit.

V některých případech je snaha aktérů výše uvedených skupin indikátory ekonomických operací zakrýt. Důvody zakrytí jsou rozmanité a v zásadě lze rozlišit dvě příčiny zakrývání vnímatelných projevů ekonomických operací a opatření:

1. Zakrývání vnímatelných projevů standardních ekonomických jevů probíhajících v legálním právním rámci státu slouží k ochraně ekonomických zájmů před konkurencí ekonomických subjektů legální ekonomiky a
2. zakrývání indikátorů latentní ekonomické kriminality páchané organizovaným zločinem, zejména pak moderním typem organizovaného zločinu.

Obě skupiny ekonomických jednání vytváří obdobné, ale mnohdy i shodné příznaky, kde jejich rozeznání a přijetí následných opatření bude záležet na analýze získaných informací vyplývajících z odborných znalostí (ekonomických, kriminologických, kriminalistických a právních) a zkušeností s odhalováním hospodářské kriminality.

Předmětné indikátory (příznaky) jsou v mnohých případech prakticky nerozpoznatelné. Příčinu tohoto stavu lze spatřovat ve skutečnosti, že legální prostředky a postupy ekonomických subjektů legální ekonomiky (obchodní tajemství, bankovní tajemství, anonymizace majetku, neveřejné rejstříky apod., které obchodní společnosti používají k ochraně svých ekonomických zájmů před konkurencí) jsou pachateli ekonomické kriminality využívány a zejména zneužívány. Uvedené prostředky a postupy slouží k zakrývání trestné činnosti.

²⁴⁷ BUDKA, I., DVOŘÁK, V., ŠLESINGER, R. Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu. Str. 120. Institut pro kriminologii a prevenci, Praha 2017, ISBN 978-80-7338-169-1

²⁴⁸ DVOŘÁK, V. Anonymization of the Ultimate Beneficial Owner. *Security Theory and Practice*. 2018 No.4, pp. 81-92. ISSN 1801-8211.

Indikátory trestné činnosti

Indikátory trestné činnosti „mohou byť informácie o nestandardných situáciách, ktoré již na prvni pohled vzbuzujú podezření, že není něco v pořádku, či přímo podezření, že může být páchána nebo připravována trestná činnost. Na druhé straně se jedná o informace, které popisují zcela běžné, na prvni pohled standardní situace, které nepoutají žádnou pozornost nezasvěcených osob. V mnoha případech (expertní odhad je až 80 %) se jedná pouze o neodbornost/administrativní chyby/nedbalost úředníků (referentů), zejména pak ve specifikaci předmětu plnění a nejedná se tak o znaky/indikátory korupčního jednání. Z tohoto pohledu vyplývá absence adekvátních odborníků (např. v oblasti veřejných zakázek). Pouze v kontextu dalších informací, znalostí či zkušeností, kterými disponuje zasvěcený pozorovatel, může být situace vyhodnocena jako nestandardní. Podstatou indikátoru latentní hospodářské trestné činnosti jsou odchylky od standardního ekonomického jevu nebo jeho anomálie, které vznikají podvodným jednáním pachatele, jeho nezákonným zásahem, působením na aktéry uvedeného jevu, ovlivňováním jeho průběhu apod.“²⁴⁹

Jedny z nejdůležitějších informací, které se získávají v rámci šetření před zahájením trestního řízení ze zájmového prostředí, jsou výše vymezené indikátory. Z hlediska našeho poznání získaného v rámci institucionálního výzkumu lze indikátory rozdělit do dvou skupin.

Primární indikátory

Pro první skupinu je charakteristické, že se jedná o dílčí skutečnosti skrytého jednání (latentní trestné činnosti), které pachatel po zvolení modu operandi a v průběhu jeho realizace již není schopen zakrýt. Z uvedeného vyplývá, že každý způsob spáchání latentní trestné činnosti vytváří charakteristické indikátory, které mohou být vnímatelné pro třetí osoby. Jedná se o vnější projevy latentní trestné činnosti. Tyto vnímatelné projevy vznikají v souvislosti s pácháním trestné činnosti, jsou její součástí a nelze je od ní oddělit, jsou vnímatelné v reálném čase, a pachatel tyto může ovlivnit pouze způsobem spáchání trestného činu (jinak na jejich vznik nemá vliv). Tuto skupinu indikátorů jsme pracovníčně označili jako *indikátory primární*, neboť vznikají v přímé souvislosti s pácháním trestné činnosti a mezi indikátorem a jevem označovaným jako trestný čin lze nalézt příčinnou souvislost, neboť je jeho součástí. Snahou pachatelů je tyto příznaky páchání trestné činnosti zakrýt (např. při legalizaci výnosů z trestné činnosti zakrytím původu výnosu nebo vytvářením legendy o původu výnosu, což může být příčinou vzniku dalších tzv. sekundárních indikátorů v souvislosti s podezřelým obchodem.

Primární indikátory lze rozdělit na dvě skupiny.

- a) První skupinu budou tvořit indikátory, které vznikají v době přípravy na spáchání trestného činu a bez které by konkrétní modus operandi nemohl být proveden.
- b) Druhou skupinu indikátorů tvoří vnější projevy týkající se přímo konkrétního způsobu spáchání.

Sekundární indikátory

V případě druhé skupiny (pracovníčně dále jen sekundární indikátory) se jedná o příznaky, které se projevují navenek jako informace o projevech podezřelého (nestandardního) chování, zacházení s hotovostí ze zločinu, nadstandardních stycích mezi úředníky, podnikateli, politiky,

²⁴⁹ HRUŠKA, Lubor; DVOŘÁK, Vratislav; FOLDYNOVÁ, Ivana; FUJAK, Radek; KRULÍK, Oldřich; SCISKALOVÁ, Marie; ŠESTÁK, Bedřich; ŠMÍD, David; VÁCLAVÍK, Tomáš.; ŽUROVEC, Ivan. (2016a) Kriminálně-taktické metody při odhalování, prověřování a vyšetřování problematiky veřejných zakázek. Str. 58, Ostrava: ACCENDO. ISBN 978-80-87955- 07-9.

lobbisty, zadavateli veřejných zakázek a účastníky o veřejnou zakázku, trávení společných víkendů nebo dovolených osob výše uvedených profesí, o luxusním způsobu života, který je evidentně v rozporu s legálními příjmy apod.

Sekundární indikátory lze dále rozdělit do následujících skupin:

- a) Původcem indikátoru je pachatel předmětné latentní trestné činnosti a jedná se o:
 - Podezřelé obchody vnikající při legalizaci výnosů z trestné činnosti, v případech, kdy legalizaci výnosů provádí pachatel predikativní trestné činnosti.
 - Nestandardní obchodní styky (v luxusních restauracích, o víkendech apod.) před či po spáchání trestného činu.
 - Informace o okázalém (rozmařilém) způsobu života neodpovídající legálním příjmům pachatele latentní trestné činnosti.
- b) Původcem indikátoru je osoba blízká pachateli předmětné latentní trestné činnosti a jedná se o
 - informace uváděné na sociálních sítích,
 - informace o nákupech drahého spotřebního zboží, nemovitostí apod.,
 - informace o okázalém způsobu života, a to vše v nepoměru k příjmům z legální činnosti.

Závěr

Současná etapa vývoje kriminálního prostředí v oblasti ekonomické kriminality je charakteristická vytvářením organizovaného zločineckého prostředí a zvýšenou aktivitou skupin kontraverzních subjektů legální ekonomiky jednajících ve shodě. S uvedeným souvisí i rozšiřování aktivit směrem k méně násilné a méně rizikové kriminální výdělečné činnosti. Tato činnost spočívá v ovlivňování zájmových oblastí prostřednictvím pronikání do orgánů veřejné správy a zisku je dosahováno neregulárními a nelegitimními prostředky, které spočívají např. ve zneužívání lobismu, podnikání, outsourcingu, legislativního procesu, anonymizace majetku a obchodu apod.

Existence a aktivity organizovaného zločineckého prostředí a skupin kontraverzních subjektů legální ekonomiky jednajících ve shodě, které jsou pro třetí strany jen málo postřehnutelné, lze odhalit pouze identifikací indikátorů, tj. vnějších projevů nestandardních ekonomických aktivit. Z uvedeného vyplývá, že bude nutné přijímat opatření zaměřená na vědecké poznání předmětných jevů a jejich identifikace prostřednictvím zpravodajských činností²⁵⁰ jako jsou akvizice a analytická zpravodajská činnost.

Resume

Zájmové prostředí je tvořeno ekonomickým prostorem kriminálních subjektů, ale i ekonomickým prostorem legálně založených obchodních společností, které jsou přímo jimi řízeny anebo pod jejich vlivem. Zájmové prostředí je zdrojem indikátorů. Indikátory vznikají v souvislosti se způsobem spáchání nebo s následkem trestného činu a dle tohoto kritéria lze rozdělit na dvě skupiny primární a sekundární.

Primární indikátory lze charakterizovat na základě níže uvedených premis:

1. Primární indikátory jsou vnější projevy latentní trestné činnosti.

²⁵⁰ Viz. ²⁵⁰ POKORNÝ, L. *Zpravodajské služby*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-21-6. s. 17.

2. Vznikajú v súvislosti s páchaním trestné činnosti a pri jej páchaní.
3. Jsou součástí modu operandí a nelze je od tohoto způsobu oddělit.
4. Jsou vnímatelné v reálném čase.
5. Pachatel po zvolení způsobu páchaní trestné činnosti na výskyt primárních indikátorů nemá vliv.

Sekundární indikátory charakterizují následující předpoklady:

1. Sekundární indikátory jsou informace o projevech podezřelého, nestandardního chování, zacházení s hotovostí ze zločinu, nadstandardních stycích mezi úředníky, podnikateli, politiky, lobbisty, zadavateli veřejných zakázek a účastníky o veřejnou zakázku, trávení společných víkendů nebo dovolených osob výše uvedených profesí, o luxusním způsobu života, který je evidentně v rozporu s legálními příjmy a lze předpokládat, že zdrojem pro tento způsob života může být například úplatek za věc obecného zájmu, která již byla anebo bude poskytnuta apod..
2. Autory informací může být pachatel předmětného trestného činu, nebo osoba blízká.

Seznam bibliografických odkazů.

BALOUN, V. Finanční kriminalita. Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2004, ISBN 80-7338-029-3

BECKER, G. S. Ekonomický způsob pohledu na život. 6. Závěrečné poznámky. Přednáška při příležitosti udělení Nobelovy ceny, 9. prosince 1992.

BUDKA, I., DVOŘÁK, V., ŠLESINGER, R. Využití právních nástrojů pro potírání organizovaného zločinu. Str. 120. Institut pro kriminologii a prevenci, Praha 2017, ISBN 978-80-7338-169-1

DVOŘÁK, Vratislav. Anonymization of the Ultimate Beneficial Owner. *Security Theory and Practice*. 2018 No.4, pp. 81-92. ISSN 1801-8211. HRUŠKA, Lubor; DVOŘÁK, Vratislav; FOLDYNOVÁ, Ivana; FUJAK, Radek; KRULÍK, Oldřich; SCISKALOVÁ, Marie; ŠESTÁK, Bedřich; ŠMÍD, David; VÁCLAVÍK, Tomáš.; ŽUROVEC, Ivan. (2016 a) Kriminálně-taktické metody při odhalování, prověřování a vyšetřování problematiky veřejných zakázek. Str. 58, Ostrava: ACCENDO. ISBN 978-80-87955-07-9.

POKORNÝ, L. *Zpravodajské služby*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-21-6.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 7. 1985. Loupež. Organizovaná skupina. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby – sp. zn./č.j.: 11 To 51/85

Odbor bezpečnostní politiky ministerstva vnitra. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2011–2014“ Ministerstvo vnitra ČR.

Odbor bezpečnostní politiky ministerstva vnitra. Koncepce boje proti organizovanému zločinu na období let 2015–2017. Ministerstvo vnitra ČR,

Kontaktní údaje:

Ing. Vratislav Dvořák, PhD.

e-mail: dvorak@polac.cz

Ing. Bc. Luděk Michálek, Ph.D.

e-mail: michalek@polac.cz

CO VYPOVÍDAJÍ TRESTNÍ OZNÁMENÍ FINANČNÍHO ANALYTICKÉHO ÚŘADU O ČESKÉM SYSTÉMU BOJE PROTI PRANÍ ŠPINAVÝCH PENĚZ?

What do the criminal complaints of the Financial Analytical Office about the Czech anti-money laundering system tell us?

Matěj BEJDÁK

David PLECITÝ

Česká republika

Anotácia: *Cílem tohoto příspěvku je odpovědět na následující otázky: Reflektují trestní oznámení Finančního analytického úřadu (FAÚ), podaná v roce 2018, rizika praní špinavých peněz spojená se zdrojovou trestnou činností a s přítomností tzv. zahraničního prvku, která identifikovalo národní hodnocení rizik? Jak často FAÚ obdržel k těmto trestním oznámením od orgánů činných v trestním řízení zpětnou vazbu? Jaký byl její obsah? A jak lze tyto výsledky hodnotit?*

KLúčové slová: *Finanční analytický úřad, praní špinavých peněz, zahraniční prvky, hodnocení rizik, spolupráce*

Annotation: *The aim of presented paper is to answer the following questions: Do the criminal reports of the Financial Analysis Office (FAU), filed in 2018, reflect the money laundering risks associated with source crime and the presence of a so-called foreign element identified by the national risk assessment? How often has the FAU received feedback on these criminal reports from law enforcement authorities? What was its content? And how can these results be evaluated?.*

Keywords: *Financial Analytical Office, money laundering, foreign elements, risk assessment, cooperation*

Systém boje proti praní peněz v ČR

Boj proti praní peněz má dvě základní stádia: (1) stádium předcházející trestnímu řízení a (2) trestní řízení. V širším významu proto systém boje proti praní peněz zahrnuje obě stádia. V tomto příspěvku se ovšem budeme zabývat pouze prvním stádiem. Vedou nás k tomu dva důvody. Zaprvé, všechny výše uvedené otázky se týkají pouze prvního stádia; věnovat se trestnímu řízení by tudíž bylo z hlediska předmětu tohoto příspěvku nadbytečné. Zadruhé, první stádium spočívá v řadě opatření navržených speciálně pro boj proti praní peněz; kdežto pro úpravu trestního řízení to neplatí, neboť je z tohoto pohledu obecná. Když tedy budeme v následujícím textu používat pojem systém boje proti praní peněz, budeme mít na mysli jeho užší význam (tj. jen stádium předcházející trestnímu řízení).

Praní peněz neboli legalizace výnosů z trestné činnosti patří mezi formy závažné trestné činnosti.²⁵¹ A má celou řadu negativních dopadů.²⁵² Důvody, proč proti němu bojovat, jsou tedy

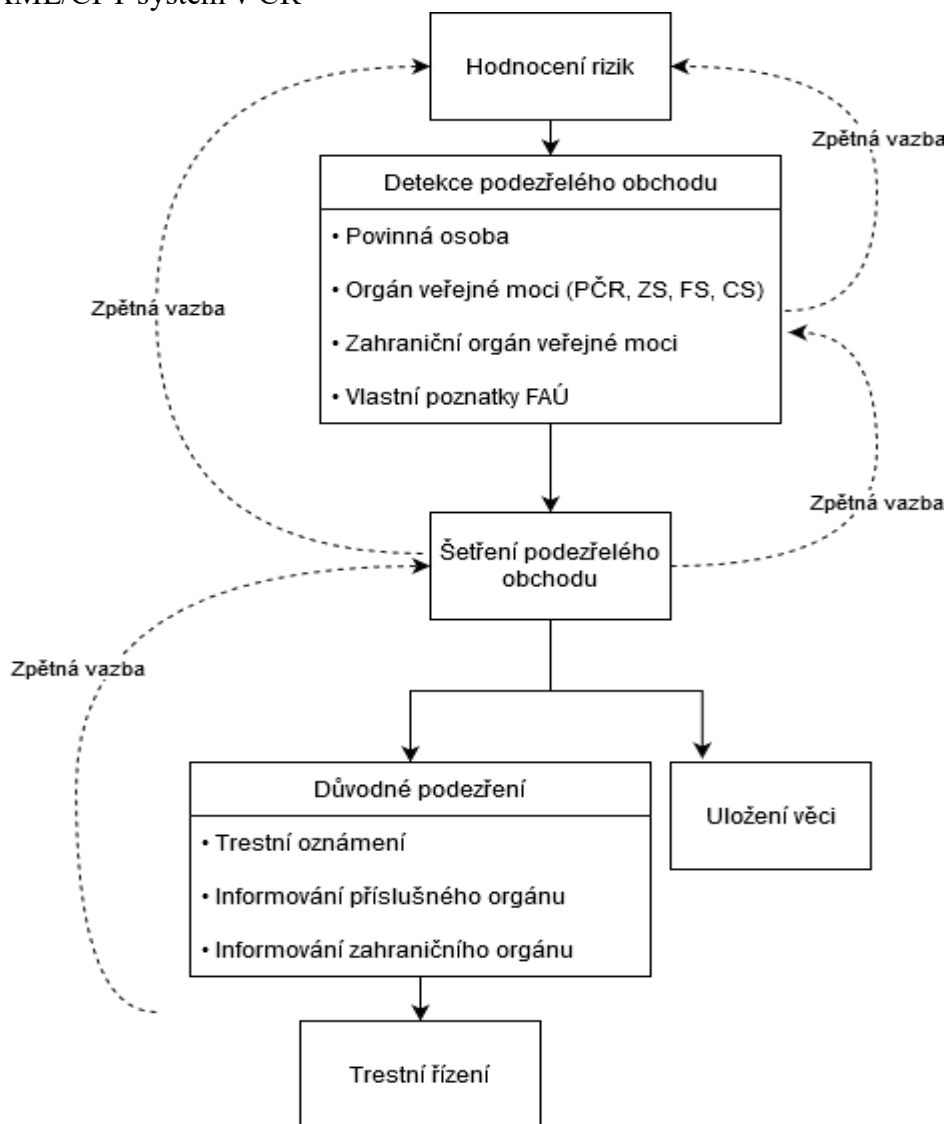
²⁵¹ V pozitivním právu to dokládá fakt, že kvalifikovaná skutková podstata legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 5 trestního zákoníku je zvlášť závažným zločinem a že praní peněz náleží mezi formy závažné trestné činnosti, proti nimž bojuje Europol na základě čl. 3 odst. 1 ve spojení s přílohou č. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol).

²⁵² UNGER, Brigitte. *The Scale and Impacts of Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2007, s. 109-173. FERWERDA, Joras. *The effects of money laundering*. In: UNGER, Brigitte a Daan van der LINDE, eds. *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013, s. 35-46.

nasnadě. Zvláště uvědomíme-li si, že při boji proti němu zároveň potíráme zdrojovou (predikativní) trestnou činnost²⁵³ a organizovaný zločin.²⁵⁴ Pomocí opatření proti praní peněz lze navíc účinně bojovat proti financování terorismu a financování šíření zbraní hromadného ničení (proliferace).²⁵⁵ Souhrnně se proto hovoří o boji proti praní peněz, financování terorismu a proliferace (a používá se zkratka AML/CFT, pocházející z angličtiny). Nicméně v zájmu stručnosti budeme v následujícím textu až na výjimky používat pro všechny tři uvedené kriminální aktivity pouze pojmy praní peněz a legalizace výnosů z trestné činnosti.

Závažnosti praní peněz odpovídá komplexita AML/CFT systému. Zjednodušeně jsme se jej pokusili zobrazit na tomto schématu:

1 AML/CFT systém v ČR²⁵⁶

²⁵³ REUTER, Peter a Edwin M. TRUMAN. *Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering*. Washington: Peterson Institute for International Economics, 2004, s. 119-120.

²⁵⁴ STANKIEWICZ, Natalia. Using Anti-Money Laundering Measures in the Financial World to Combat Organized Crime. *Inquiries Journal*. 2015, 7(10).

²⁵⁵ Srov. § 1 ve spojení s § 3 odst. 2 písm. c) zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (tzv. AML zákona).

²⁵⁶ Zpracováno autory.

Hodnocení rizik

Prvním stupňem AML/CFT systému je hodnocení rizik. Jde o proces, jehož podstatou je identifikace a posouzení rizik praní peněz.²⁵⁷ Jeho hlavním cílem je přispět k prevenci praní peněz, k účinné detekci a následnému šetření rizikových nebo závažných případů a k účinné alokaci zdrojů právě na takové případy.²⁵⁸

Probíhá na třech úrovních: nadnárodní (hodnocení rizik na území Evropské unie), národní (na území ČR) a soukromé (hodnocení rizik při činnosti tzv. povinných osob, což jsou soukromé subjekty, jejichž roli ozřejmíme níže). Jak vysvětlíme vzápětí, mezi jednotlivými úrovněmi je hierarchický vztah.

Hodnocení rizik na úrovni ČR je sofistikovaný proces. Důvodů je hned několik.

Provádí se podle propracované metodiky.²⁵⁹ Základ této metodiky je sjednocen na mezinárodní úrovni díky vodítkům, která vydal Finanční akční výbor (anglicky *Financial Action Task Force*, zkráceně FATF).²⁶⁰

Není náhoda, že mezinárodní metodická vodítka vydal právě FATF. Tento mezivládní orgán, založený z iniciativy skupiny G7, totiž vytváří mezinárodní standardy v oblasti AML/CFT ve formě svých Doporučení.²⁶¹ Hned doporučení č. 1 stanoví, že státy mají provádět hodnocení rizik. Zařazení hodnocení rizik na první místo mezi ostatními mezinárodními standardy symbolicky podtrhuje jeho klíčové postavení v AML/CFT systému. Níže rozvedeme, proč tomu tak je.

Doporučení FATF nejsou právně závazná. Avšak závazné právní předpisy z nich vycházejí.²⁶² Povinnost provádět hodnocení rizik proto členským státům Evropské unie ukládá čl. 7 AML směrnice. V Evropské unii je tudíž národní hodnocení rizik harmonizováno.

Na českém národním hodnocení rizik participují všechny relevantní instituce a subjekty. Je jich široká škála: FAÚ, Policie České republiky, Nejvyšší státní zastupitelství, Nejvyšší soud, zpravodajské služby, Generální finanční ředitelství, Generální ředitelství cel, ministerstva, Česká národní banka, Česká obchodní inspekce, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, profesní komory právnických a poradenských profesí, Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, nestátní neziskové organizace a zástupci povinných osob (jejich asociace i jednotlivé subjekty).²⁶³ Široká je rovněž škála informací, jimiž tyto instituce a subjekty do hodnocení rizik přispívají (statistiky, typologie, kazuistiky, expertní odhady, mezinárodní studie apod.).²⁶⁴

Národní hodnocení rizik musí odrážet závěry, které vyplynuly z hodnocení rizik na úrovni Evropské unie.²⁶⁵ A obdobně musí hodnocení rizik na úrovni povinné osoby odrážet národní i nadnárodní hodnocení rizik.²⁶⁶ Proto jsme výše uvedli, že mezi hodnoceními rizik je

²⁵⁷ Ust. § 30a odst. 2 AML zákona.

²⁵⁸ Zpráva o druhém kole procesu národního hodnocení rizik praní peněz a financování terorismu, schválená usnesením vlády ze dne 12. července 2021 č. 616, s. 27 a následující.

²⁵⁹ Ust. § 30a odst. 4 AML zákona. Podrobný popis metodiky obsahuje zpráva o druhém kole procesu národního hodnocení rizik, zejména s. 31 a následující.

²⁶⁰ FATF. *National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment: Guidance*. Paříž, 2013.

²⁶¹ FATF. *Recommendations: International Standards On Combating Money Laundering And The Financing Of Terrorism & Proliferation*. Paříž, 2012.

²⁶² Srov. recitál 4 (původního nenovelizovaného znění) preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu (tzv. AML směrnice). Dále srov. obecnou část důvodové zprávy k AML zákonu.

²⁶³ Zpráva o druhém kole procesu národního hodnocení rizik, s. 30.

²⁶⁴ Ibid., s. 31 a následující.

²⁶⁵ Ust. § 30a odst. 2 AML zákona.

²⁶⁶ Ust. § 21a odst. 1 věta druhá AML zákona.

hierarchický vzťah. Toto tvrzenie ničmené není zcela přesné. Vzťah mezi jednotlivými úrovněmi hodnocení rizik totiž není striktně jednosměrný (shora dolů). Díky tomu, že se povinné osoby podílí na tvorbě národního hodnocení rizik, mohou se do něho promítnout výsledky jejich hodnocení rizik, včetně jejich praktických zkušeností z oblasti AML/CFT.

Národní hodnocení rizik sice probíhá kontinuálně, ale nejpozději každých pět let vyvrcholí přejetím závěrečné zprávy.²⁶⁷ Doposud se to stalo dvakrát. Zpráva o prvním kole procesu národního hodnocení rizik praní peněz a financování terorismu byla schválena usnesením vlády ze dne 9. ledna 2017 č. 5. Zpráva o druhém kole byla schválena usnesením vlády ze dne 12. července 2021 č. 616.

Obě zprávy obsahují řadu závěrů (mimo jiné ohledně zranitelných míst v soukromém sektoru a ve stání sfěře a na ně navazujících zmírňujících opatření). Pro tento příspěvek je ovšem relevantní jen jeden druh závěrů, a to tzv. hrozby:

2 Hlavní hrozby podle prvního a druhého kola národního hodnocení rizik²⁶⁸

	2017	2021
Hlavní hrozby	Na základě závažnosti	Na základě závažnosti a četnosti
	daňová trestná činnost a navazující praní peněz (NP)	různé druhy podvodných jednání a NP
	korupce a NP	daňová trestná činnost a NP
	trestná činnost související s veřejnými zakázkami a NP	praní zahraničních výnosů a samostatně stojící praní
	dotační podvody a NP	klientelistická hospodářská trestná činnost a NP
	financování terorismu	

Hrozby mají (s výjimkou financování terorismu) dvě složky: zdrojovou trestnou činnost a navazující techniky praní peněz. Obě složky jsou sice provázané, jelikož „charakter zdrojové trestné činnosti do značné míry podmiňuje techniku praní, ba dokonce v některých případech je zdrojová trestná činnost téměř neoddelitelná od navazující (a často nikoli až konsektivní) techniky praní, neboť některé transakce např. s fiktivními fakturami mohou souviset i s krácením daně, i s legalizací. Obdobně je tomu i s více či méně jasnou zdrojovou trestnou činností páchanou v zahraničí, neboť i taková skutečnost jednoznačně podmiňuje navazující techniku praní a případně i stupeň předchozího vyprání výnosů.“²⁶⁹ V tomto příspěvku však obě složky do značné míry oddělíme, protože naše analýza se bude týkat téměř výhradně jen zdrojové trestné činnosti.

Z hlediska hrozeb je mezi oběma koly procesu národního hodnocení rizik zásadní metodologický rozdíl. Zatímco první kolo vycházelo toliko z kritéria závažnosti, druhé kolo vycházelo nejen ze závažnosti, ale též z četnosti.²⁷⁰

Důsledky odlišné metodiky lze dobře ilustrovat na příkladu financování terorismu. V první kole bylo hodnoceno jako vysoce závažné, ale s nízkou četností.²⁷¹ Při formulování hlavních hrozeb se ovšem k četnosti nepřihlíželo, a proto bylo mezi hlavní hrozby zařazeno. V druhém kole „[o]bě hlediska [vysoká závažnost, ale nízká četnost financování terorismu] zůstávají platná,“ ale právě „vzhledem k jeho nízké četnosti jej [financování terorismu]

²⁶⁷ Ust. § 30a odst. 4 věta druhá AML zákona.

²⁶⁸ Zpracováno autory; zdroj dat: zpráva o druhém kole procesu národního hodnocení rizik, s. 26.

²⁶⁹ Zpráva o prvním kole procesu národního hodnocení rizik, s. 11.

²⁷⁰ Zpráva o druhém kole procesu národního hodnocení rizik, s. 26.

²⁷¹ Ibid., s. 26.

hodnotíme jako střední.²⁷² A v zásadě totéž platí pro ostatní hlavní hrozby z prvního kola, které se v druhém kole mezi hlavními hrozbami již neobjevují (tj. korupce a trestná činnost související s veřejnými zakázkami a na ně navazující praní peněz).²⁷³

Co se týče hodnocení rizik na úrovni Evropské unie, platí pro něj obdobné principy jako pro národní úroveň. Upraveno je v čl. 6 AML směrnice. A aktuální zpráva o hodnocení rizik byla přijata v roce 2019.²⁷⁴

Než se začneme věnovat hodnocení rizik povinných osob, musíme vysvětlit, kdo vůbec jsou.

Jedná se o soukromé subjekty, kterým stát svěřil úkoly v oblasti AML/CFT. Typově je určuje § 2 AML zákona (v návaznosti na čl. 2 AML směrnice a Doporučení FATF). Patří mezi ně např. banky, osoby působící na investičním trhu, platební instituce, úvěrové a leasingové společnosti, pojišťovny v případě životního pojištění, směnárny, provozovatelé hazardních her, developeri, právnické a poradenské profese, osoby působící na trhu s uměním v případě obchodů v hodnotě od 10 000 eur, vetešníci, zastavárnici nebo osoby poskytující služby spojené s virtuálními aktivy.

Povinné osoby mají řadu AML/CFT povinností. Jedna je ovšem naprosto stěžejní: podle § 18 AML zákona platí, že detekuje-li povinná osoba v souvislosti se svou činností podezřelý obchod, musí to oznámit FAÚ.

Podle § 6 odst. 1 ve spojení s § 3 odst. 2 písm. c) AML zákona je podezřelým obchodem jakýkoli obchod uskutečněný za okolností vyvolávajících podezření ze snahy o praní peněz nebo podezření, že v obchodu užití prostředky jsou určeny k financování terorismu či proliferace, nebo že obchod jinak souvisí nebo je spojen s financováním terorismu či proliferace, anebo jiná skutečnost, která by mohla takovému podezření nasvědčovat. Nadto se podle § 6 odst. 2 AML zákona podezřelým obchodem vždy rozumí obchod spojený s osobou, vůči níž ČR uplatňuje mezinárodní sankce podle zákona o provádění mezinárodních sankcí,²⁷⁵ a obchod, jehož předmětem je nebo má být zboží nebo služby, vůči nimž ČR uplatňuje tyto sankce.

Toto vymezení je samo o sobě značně široké²⁷⁶ a tři další skutečnosti jej rozšiřují ještě více. Zaprvé, podezřelý obchod není nijak geograficky omezen. Není totiž relevantní, zda k praní peněz, k financování terorismu či proliferace anebo ke spáchání zdrojové trestné činnosti došlo nebo má dojít na území ČR nebo v cizině.²⁷⁷ Zadruhé, obchodem se rozumí jakákoli transakce, jež směřuje k nakládání s majetkem nebo k poskytnutí služby.²⁷⁸ A zatřetí, podezřelým obchodem je i transakce ve stádiu pokusu.²⁷⁹

Díky takto širokému zákonnému vymezení zahrnuje pojem podezřelý obchod prakticky jakoukoli podezřelou ekonomickou operaci včetně poskytnutí služby.

²⁷² Ibid., s. 26 a 75.

²⁷³ Ibid., s. 45 a následující.

²⁷⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities*. Brussels, 2019.

²⁷⁵ Zákon č. 69/2006 Sb.

²⁷⁶ Srov. zákonný demonstrativní výčet podezřelých okolností podle § 6 odst. 1 AML zákona a např. další příklady uvedené v TVRDÝ, Jiří a Adriana VAVRUŠKOVÁ. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, marg. č. 13.

²⁷⁷ Ust. § 3 odst. 4 AML zákona.

²⁷⁸ Ust. § 4 odst. 1 AML zákona.

²⁷⁹ Čl. 33 odst. 1 AML směrnice.

Níže uvedeme, jak povinná osoba detekuje podezřelý obchod. Ale již zde je třeba zdůraznit, že její hodnocení rizik v tom hraje stěžejní úlohu. Proto musí každá povinná osoba provést hodnocení rizik, která mohou nastat v rámci její činnosti.²⁸⁰

Aby bylo hodnocení rizik kvalitní, tedy aby byla povinná osoba kvalitně schopna detekovat podezřelé obchody, zákon stanoví povinnost udržovat jej aktuální a také minimální požadavky na jeho obsah. Povinná osoba konkrétně musí zohlednit nadnárodní a národní hodnocení rizik (což je projevem hierarchického vztahu jednotlivých úrovní), faktory možného zvýšeného rizika praní peněz a další relevantní informace.²⁸¹ Demonstrativní výčet faktorů zvýšeného rizika, rozdělených do třech kategorií (rizikové faktory klienta; faktory týkající se produktů, služeb, transakcí nebo distribučních kanálů; faktory zeměpisného rizika), obsahuje příloha č. 2 k AML zákonu.

Signifikance hodnocení rizik pro AML/CFT systém se neprojevuje jen v taktické rovině (při detekci podezřelých obchodů), ale na národní a nadnárodní úrovni taktéž v rovině strategické. Důvody jsou dva. Zaprvé, hodnocení rizik dokáže odhalit nedostatky systému, navrhnout opatření, jak je odstranit, a tím změnit celou jeho strukturu. Např. z něj může vyplynout, že k velkým objemům praní peněz dochází v soukromém sektoru, v němž nejsou uplatňována AML/CFT opatření, protože tamní podnikatelé nemají status povinné osoby. Řešením by pak bylo rozšířit zákonné vymezení povinných osob o podnikatele z takového sektoru. Zadruhé, je-li hodnocení rizik dobře provedeno, tak vede k efektivní alokaci zdrojů v rámci celého systému. Jakékoli zdroje jsou totiž omezené, a tudíž je vždy třeba stanovit, kam a jakým způsobem je nasadit. To dokáže právě hodnocení rizik, jelikož určuje nejzranitelnější místa a největší hrozby (tj. kam) a jelikož pro ně navrhuje zmírňující opatření (tj. jakým způsobem).

Kvalitní hodnocení rizik na všech úrovních je proto nezbytnou podmínkou účinného AML/CFT systému. A podmínkou kvalitního hodnocení rizik je kvalitní zpětná vazba.

Hodnocení rizik není akademickým cvičením. Naopak, jak uvádíme výše, vychází z řady praktických poznatků. Pokud zpětná vazba nefunguje, tak se to musí neblaze projevit na jeho kvalitě (např. v případě výše předestřené hypotetického scénáře by bez zpětné vazby hodnocení rizik vůbec nemohlo poukázat na daný problematický sektor, natož navrhnout řešení tohoto problému). Platí to na všech úrovních hodnocení rizik (tj. u zpětné vazby komunikované z nižší úrovně na vyšší úroveň) a na všech stupních AML/CFT systému (tj. instituce provádějící hodnocení rizik by měly obdržet zpětnou vazbu od institucí a subjektů detekujících podezřelé obchody, od FAÚ, jenž podezřelé obchody šetří, a od orgánů činných v trestním řízení). Pro zdraví AML/CFT systému je samozřejmě také nezbytné, aby zpětná vazba dobře fungovala i mezi jeho jednotlivými stupni.

Detekce podezřelého obchodu

Jak povinná osoba detekuje podezřelý obchod? Má k tomu dva nástroje: identifikaci a kontrolu klienta.

Zjednodušeně řečeno, povinná osoba musí provést identifikaci svého klienta, pokud hodnota jednorázového obchodu překročí částku 1 000 eur, pokud se jedná o podezřelý obchod nebo pokud jde o vznik obchodního vztahu (v posledních dvou případech bez ohledu na jejich hodnotu).²⁸² Obchodním vztahem je smluvní vztah, jenž má dlouhodobý charakter nebo

²⁸⁰ Ust. § 21a odst. 1 věta první AML zákona.

²⁸¹ Ust. § 21a odst. 1 věta druhá a odst. 3 AML zákona.

²⁸² Ust. § 7 odst. 1 AML zákona.

obsahuje opakujúci se plnění a jehož účelem je nakládání s klientovým majetkem či poskytování služeb klientovi (je jím tedy např. založení bankovního účtu).²⁸³

Podstatou identifikace je jednoznačné ztotožnění klienta (ať už je fyzickou osobou, právnickou osobou nebo svěřenským fondem) a případně také fyzické osoby, která za něj v daném obchodu jedná. Identifikace dále spočívá ve zjištění, zda klient, fyzická osoba za něj jednající a jiná zákonem určená osoba související s klientem není tzv. politicky exponovanou osobou²⁸⁴ či osobou, vůči níž ČR uplatňuje mezinárodní sankce.²⁸⁵

Opět zjednodušeně řečeno, povinná osoba musí kontrolu klienta provádět, pokud hodnota jednorázového obchodu překročí částku 15 000 eur, pokud se jedná o podezřelý obchod, při vzniku obchodního vztahu a též v jeho průběhu.²⁸⁶

Cílem kontroly je získat dostatek informací k tomu, aby povinná osoba pochopila riziko praní peněz, které se s daným obchodním případem pojí. Díky tomu může včas podniknout nezbytné kroky, které jí umožní rozpoznat podezřelé obchody. Mezi základní složky kontroly²⁸⁷ patří mimo jiné získání a vyhodnocení informací o povaze a účelu transakce, získání a vyhodnocení informací o povaze podnikání klienta, přezkoumávání zdrojů předmětného majetku a – je-li klient právnickou osobou – zjištění jeho vlastnické a řídicí struktury.

Hloubku a rozsah provádění identifikace a kontroly determinuje princip rizikově orientovanému přístupu. Čím je obchodní případ rizikovější, tím jsou hloubka a rozsah větší. Povinná osoba se tak může zaměřit na rizikové případy, u nichž je nejpravděpodobnější, že by mohlo dojít k praní peněz. Zákon proto rozlišuje tři základní způsoby identifikace a kontroly: zjednodušenou (nízké riziko), standardní (střední riziko) a zesílenou (vysoké riziko).²⁸⁸

Jestliže tudíž povinná osoba správně nechápe rizika, která jsou spojená s její činností (s jednotlivými produkty a službami, jež poskytuje; s distribučními kanály, které k tomu používá; apod.) a s jednotlivými typy jejích klientů, pak nemůže spolehlivě kategorizovat jednotlivé obchodní případy. A pak ani nemůže účinně detekovat podezřelé obchody. Právě proto je klíčové, aby měla dobré hodnocení rizik.

Třebaže v praxi podezřelé obchody nejčastěji detekují právě povinné osoby, nejsou jediné.

Podezřelý obchod může detekovat FAÚ. Učiní to buď přímo při vlastní činnosti, anebo na základě informací získaných od jiného tuzemského orgánu veřejné moci (např. od Policie České republiky, zpravodajských služeb, Finanční správy České republiky nebo Celní správy České republiky).

V českém AML/CFT systému hraje FAÚ ústřední roli. Vysvětlení bude zřejmé, jakmile představíme jeho hlavní úkoly.

Především plní roli finanční zpravodajské jednotky ČR.²⁸⁹ Znamená to, že je specializovaným, provozně nezávislým a samostatným orgánem, zřízeným za účelem prevence praní peněz, jeho odhalování a účinného boje proti němu.²⁹⁰ Jakožto finanční zpravodajská jednotka přijímá, analyzuje a vyhodnocuje oznámení o podezřelých obchodech. Mimoto je koordinátorem národního hodnocení rizik²⁹¹ a koordinátorem provádění mezinárodních sankcí na vnitrostátní úrovni. Dále je dozorcím orgánem nad plněním povinností, které zákon ukládá

²⁸³ Ust. § 4 odst. 2 a § 54 odst. 7 písm. a) AML zákona.

²⁸⁴ Ust. § 4 odst. 4 AML zákona.

²⁸⁵ Ust. § 8 odst. 8 AML zákona.

²⁸⁶ Ust. § 9 odst. 1 AML zákona.

²⁸⁷ Ust. § 9 odst. 2 a 6 AML zákona.

²⁸⁸ Srov. § 8, § 9, § 9a a § 13 AML zákona.

²⁸⁹ Ust. § 29c odst. 1 AML zákona.

²⁹⁰ Čl. 32 odst. 1 a 3 AML směrnice.

²⁹¹ Ust. § 30a odst. 1 AML zákona.

soukromým osobám v oblasti AML/CFT (tedy zejména povinným osobám) a provádění mezinárodních sankcí. Rovněž je přestupkovým orgánem, jenž porušení těchto povinností trestá.²⁹²

V neposlední řadě mohou k detekci podezřelého obchodu vést informace, jež FAÚ získal prostřednictvím mezinárodní spolupráce. Zákon totiž FAÚ opravňuje ke spolupráci se zahraničními orgány a mezinárodními organizacemi (v praxi především s ostatními finančními zpravodajskými jednotkami); přičemž tato spolupráce probíhá na základě práva Evropské unie, na základě mezinárodní smlouvy, případně na základě reciprocity.²⁹³

Šetření podezřelého obchodu a výstupy z něj

Poté, co je podezřelý obchod detekován a oznámen (typicky ze strany povinné osoby), zahájí FAÚ jeho šetření. Jde o neveřejný²⁹⁴ proces *sui generis*, který není ani správním řízením podle správního řádu, ani trestním řízením podle trestního řádu.

K provádění šetření má FAÚ specializované technické zdroje a lidské zdroje²⁹⁵ a *know-how*. Dále má přístup do širokého spektra registrů a evidencí.²⁹⁶ Je oprávněn vyžadovat informace od Policie České republiky, zpravodajských služeb a orgánů veřejné moci²⁹⁷ a získávat informace od zahraničních orgánů a mezinárodních organizací (v praxi zejména od jiných finančních zpravodajských jednotek).²⁹⁸ Vůči FAÚ je prolomena řada povinností mlčenlivosti, jako je např. bankovní tajemství.²⁹⁹

Ochrana citlivých informací je zajištěna skrze povinnost mlčenlivosti, z níž zákon stanoví jen striktní výjimky a z níž smí zprostit jen předseda vlády nebo jím pověřený člen vlády, a skrze organizační, personální a jiná vhodná opatření.³⁰⁰ Informace získané v rámci mezinárodní spolupráce smí FAÚ použít jen podle podmínek, které stanovil dožádaný zahraniční partner.³⁰¹

Při provádění šetření je FAÚ oprávněn použít krátkodobá zajišťovací opatření podle § 20 odst. 3 AML zákona. Doplnují je zajišťovací opatření, jež mají k dispozici povinné osoby na základě § 15 a § 20 odst. 1 AML zákona.

Šetření může skončit třemi způsoby:

Zaprvé, FAÚ dospěje k závěru, že podezření není důvodné a věc uloží.

Zadruhé, FAÚ sice nezjistí skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, avšak zjistí skutečnosti významné pro výkon činnosti Policie České republiky, Finanční správy České republiky nebo Celní správy České republiky, a tudíž je informuje. Obdobně zjistí-li skutečnosti důležité pro ochranu významného hospodářského, finančního nebo bezpečnostního zájmu ČR nebo Evropské unie, pak informuje příslušnou instituci. V obou případech platí, že FAÚ neinformuje, pokud je poskytnutí daných informací v rozporu s účelem AML zákona

²⁹² Ust. § 35 odst. 1 a § 52 AML zákona a § 15 odst. 1 a § 20 odst. 2 *in fine* zákona o provádění mezinárodních sankcí.

²⁹³ Ust. § 33 odst. 1 AML zákona.

²⁹⁴ Ust. § 55 odst. 1 AML zákona.

²⁹⁵ Čl. 32 odst. 3 AML směrnice.

²⁹⁶ Srov. např. § 30 odst. 4 AML zákona, § 6 odst. 1 písm. b) zákona o centrální evidenci účtů (č. 300/2016 Sb.) nebo § 16 odst. 2 písm. g) zákona o evidenci skutečných majitelů (č. 37/2021 Sb.).

²⁹⁷ Ust. § 30 odst. 1 AML zákona.

²⁹⁸ Ust. § 33 AML zákona.

²⁹⁹ Ust. § 38 odst. 3 písm. b) zákona o bankách (č. 21/1992 Sb.).

³⁰⁰ Ust. § 29c odst. 3, § 38 a § 39 AML zákona.

³⁰¹ Ust. § 33 odst. 4 věty druhé AML zákona.

(vyjádreným v § 1).³⁰² Má-li věc mezinárodní aspekt, může FAÚ informace předat v rámci mezinárodní spolupráce popsané výše.

A zatřetí, zjistí-li FAÚ skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, podá trestní oznámení.³⁰³ Věc se tak přesune do druhého stádia AML/CFT systému.

Z formálního hlediska se trestní oznámení FAÚ nijak neliší od jiných trestních oznámení ve smyslu § 8 odst. 1 věty druhé, respektive § 158 odst. 2 trestního řádu. Nicméně materiálně tomu tak není a trestní oznámení FAÚ lze označit za kvalifikovaná. Podává je vysoce specializovaný orgán (finanční zpravodajská jednotka), který má k získávání podkladových informací a jejich následné analýze značné pravomoci (včetně mezinárodní spolupráce). Krom toho nejčastěji vychází z oznámení podezřelého obchodu od povinné osoby, což je sice soukromý subjekt, jemuž ale zákon svěřuje oprávnění pro detekci podezřelého obchodu a jenž vychází ze svého hodnocení rizik, v němž se promítají závěry národního, potažmo nadnárodního, hodnocení rizik.

Analýza trestních oznámení FAÚ z roku 2018³⁰⁴

Ve zkoumaném období, tedy v roce 2018, eviduje FAÚ celkem 466 unikátních případů, v jejichž rámci bylo podáno trestní oznámení, případně dodatek trestního oznámení (48) s vazbou na již dříve šetřený případ.

Při analýze jsme vycházeli z hypotézy, že trestní řízení vedená na podkladě trestních oznámení FAÚ z roku 2018 budou v době zpracování analýzy (10/2021) již ve valné většině ukončena, byť zejména u případů prověřovaných policejním orgánem odboru hospodářské kriminality krajského ředitelství Policie České republiky a Národní centrálou proti organizovanému zločinu pravděpodobně nebude tato hypotéza ve všech případech platná, což by mohlo mít vliv na okruh případu bez zpětné vazby (podrobněji níže).

Z celkového počtu 466 řešených případů bylo trestním oznámením realizováno 11 případů ve věcné kompetenci Generálního ředitelství cel a 1 případ ve věcné kompetenci Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Přítomnost tzv. zahraničního prvku

Při analýze bylo mimo jiné zkoumáno, zda se v šetřeném případě nalézá tzv. zahraniční prvek (ZP), tj. zda je buď zdrojový trestný čin spáchán v zahraničí, popř. cizím státním příslušníkem na území ČR, zda na území ČR dochází k legalizaci výnosů z trestné činnosti ze strany cizího státního příslušníka, či zda lze v zahraničí evidovat přinejmenším poškozené, a to bez rozdílu, zda se jedná o fyzické či právnické osoby.

Je nutné konstatovat, že v případě legalizace na území ČR již ve většině případů nebylo podrobněji zkoumáno, zda v případě založení bankovního účtu ze strany tuzemské právnické osoby jsou statutárními orgány a beneficienty fyzické osoby tuzemské, či zahraniční.

Z analýzy vyplynulo, že **existence ZP byla zjištěna v 230 případech**, tedy bezmála v polovině případů. Nejčastěji byl ZP zjištěn ve formě majitele tuzemského bankovního účtu, který byl užit k legalizaci (166), dále pak ve formě zahraničního zdrojového trestného činu (podrobněji viz níže), zjištěných zahraničních poškozených (28), zjištěného legalizačního řetězce zahraničních a tuzemských společností (22) a ve formě vyvedení finančních prostředků do zahraničí (11).

³⁰² Ust. § 32 odst. 2 a 3 AML zákona.

³⁰³ Ust. § 32 odst. 1 AML zákona.

³⁰⁴ Zpracováno autory; zdroj dat: neveřejné databáze FAÚ.

Analýza zdrojových trestných činů

Při analýze zdrojových trestných činů byly zjištěny níže uvedené objemy jednotlivých oblastí trestné činnosti:

Zahraniční platba, označená bankou za podvodnou – 80 případů, mnohdy bez bližší specifikace, ve všech případech přítomnost ZP ve formě poškozeného v zahraničí, často však také kumulativně majitele účtu určeného k legalizaci v ČR. Nejčastější uváděné formy podvodů spočívaly ve fiktivní nabídce zaměstnání či úvěrů pro cizince či nátlakové vymáhání údajných telefonních poplatků.

Podvodná nabídka zboží na internetových bazarech či aukcích – 62 případů, z toho 6 ZP, v 17 případech došlo k legalizaci výnosů do virtuálních aktiv, ve 2 případech zjištěna identita osoby, která na věci neparticipovala.

Obecné podvodné jednání, které nebylo v trestním oznámení kategorizováno – 35 případů, z toho 10 ZP, nejčastějším typem podvodů byla fiktivní nabídka nabídky úvěrů či zaměstnání, výzvy k platbě od falešného exekutora, fiktivní nabídka vstupenek na atraktivní koncerty, tzv. katalogové podvody aj.

Daňová trestná činnost – 33 případů, z toho 7 ZP, nejčastěji ve formě řetězce zahraničních a tuzemských firem, zajímavost je 1 šetřený případ s prokázanou přítomností italských zločineckých skupin (Cosa Nostra).

Úvěrový podvod – 30 případů, typicky se jedná o zdrojový trestný čin bez ZP, často za využití zcizené identity. Identita v uvedeném období byla nejčastěji zcizována skrze fiktivní nabídku výhodného úvěru, k jehož získání musel žadatel zaslat poskytovateli kopii svých dokladů, a pro účely úvěru buď založit separovaný bankovní účet, případně zaslat tzv. autorizační platbu na účet určený poskytovatelem. Pachatel nezřídka na zcizenou identitu založil řadu účtů u různých úvěrových institucí bankovního i nebankovního typu. Tento typ podvodu je pro následné šetření FAU náročný právě s ohledem na množství účtů, využívaných pachatelem k legalizaci výnosů, i množství mnohdy provázaných zcizených identit užívaných totožným pachatelem, nebo kooperující skupinou pachatelů.

Zahraniční investiční podvod – 29 případů vždy s přítomností ZP, tedy ve všech případech s účastí poškozeného v zahraničí, někdy kumulativně s využitím legalizačního účtu v ČR. V 7 případech došlo k transferu finančních prostředků do virtuálních aktiv. Nejčastější oblasti, fiktivně nabízenou k investování, byla právě virtuální aktiva, různé druhy cenných papírů, především údajně vysoce zhodnotitelné dluhopisy, a ušlechtilý alkohol.

Zahraniční podvod typu BEC (CEO) – 26 případů, z toho 26 ZP, vždy poškození v zahraničí, v některých případech kumulativně zjištěn i majitel účtu v ČR, určeného k legalizaci. Podvody typu BEC (*business email compromise*) jsou typické oslovením účetní či disponenta účtu právnické osoby s legendou příkazu ředitele společnosti k platbě určené částky na určený, převážně zahraniční účet, přičemž platby se tváří jako úhrada běžnému obchodnímu partnerovi napadené společnosti. Je několik generací tohoto podvodu, od počátečních e-mailových příkazů s využitím internetových překladačů, až po ovládnutí poštovních serverů společností a provádění změn účtů v pravých, a tedy očekávaných fakturách od dodavatelů.

Tuzemský podvod typu BEC (CEO) – 25 případů, z toho 9 ZP, jedná se o napadení tuzemských subjektů, zajímavostí je 13 případů legalizace výnosů transferem do virtuálních aktiv.

Podvodná nabídka zboží s využitím legendy fiktivního e-shopu – 24 případů, ve 13 případech došlo k legalizaci výnosů do virtuálních aktiv.

Poškození věřitele – 22 případů, typická oblast zdrojového trestného činu bez ZP, charakteristická využíváním bankovních účtů rodinných příslušníků, především nezletilých, ze strany exekvované či insolventní osoby.

Mezinárodní legalizační skupiny s tvorbou legalizačních řetězců – 16 případů, z toho 16 ZP, v 7 případech bylo podáno trestní oznámení bez podrobnějších informací k zahraničnímu zdrojovému trestnému činu, který byl důvodně predikován na podkladě informací a dokladů k provedeným obchodům a jednoznačným legalizačním schémátům. (pro zajímavost 7 ZP legalizačních účtů v ČR, 8 ZP rozsáhlé zahraniční legalizační řetězce).

Cybercrime - 14 případů projevů tuzemského kybernetického zločinu s obsahem 7 ZP, a 8 případů projevů zahraničního kybernetického zločinu (kde byl typicky zahraniční poškozený s následnou legalizací výnosů na tuzemském účtu, popř. ve virtuálních aktivech). Ve sledovaném období se jednalo o předzvěst projevů oblasti zdrojových trestných činů, která postupem let zaznamenala masivní růst co do četnosti i objemu legalizovaných finančních prostředků. V té době nejčastěji prezentována kompromitací elektronického bankovníctví či výpočetní techniky formou phishingu či virů typu trojský kůň.

Padělání a pozměnění veřejné listiny – 9 případů, z toho 3 ZP, zajímavostí oblasti jsou projevy, směřující k podvodnému převzetí obchodní společnosti s využitím machinací při zápisu údajů do Veřejného rejstříku.

Neoprávněné podnikání – 7 případů, z toho 1 ZP (jednalo se o podnikání zahraničního subjektu bez licence České národní banky).

Tuzemské legalizační skupiny s tvorbou legalizačních řetězců – 6 případů, z toho 6 ZP, v 5 případech bylo podáno trestní oznámení bez podrobnějších informací k zdrojovému trestnému činu, který byl důvodně predikován na podkladě informací a dokladů k provedeným obchodům a jednoznačným legalizačním schémátům, v řadě případů byla podnětem k šetření informace zahraniční finanční zpravodajské jednotky.

Korupční trestné činy – 6 případů, z toho 1 ZP, zajímavostí je účast soudce ve 2 případech.

Zpronevěra – 6 případů, bez přítomnosti ZP, především dlouhodobá exploatace účtů právnických osob zaměstnanci (účetní, disponenti).

Tuzemský investiční podvod – 5 případů, nejčastější nabídka zhodnocení finančních prostředků nákupem virtuálních aktiv, případně dluhopisů. Na tomto druhu podvodů lze často sledovat využití teorie Ponziho schématu, šetření případu zabírá s ohledem na rozsah činnosti pachatele, počet budoucích poškozených i objem investovaných částek značný čas, mnohdy přesahující i dvanáct měsíců. Dalším specifickým je vysoká počáteční latence, k tzv. provalu může dojít i několik let od zahájení investičního projektu, a to i za situace, kdy prvotní trestní oznámení ze strany úřadu nebylo v době podání orgány činnými v trestním řízení shledáno důvodným k následnému zahájení trestního stíhání.

Drogová trestná činnost – 4 případy, z toho 2 ZP.

Maření výkonu úředního rozhodnutí – 3 případy.

Podpora a propagace terorismu – 2 případy, z toho 2 ZP.

Padělání platebních prostředků (šeků) – 2 případy, z toho 2 ZP (jeden majitel tuzemského účtu, druhý pachatel v zahraničí).

Pojistný podvod – 2 případy.

Porušování povinností při správě cizího majetku – 2 případy.

Šíření dětské pornografie – 2 případy, oba se ZP užití legalizačních účtů v ČR.

Krádež – 1 případ (legalizace finančních prostředků z krádeží vozidel).

Poškozování cizích práv – 1 případ.

Romance fraud – 1 případ s obsahem ZP, jedná se o předzvěst typového podvodu, který v následujících letech zaznamená dynamický nárůst.

Trestná činnost v oblasti veřejných zakázek – 1 případ.

Zatajení věci – 1 případ.

Zneužití pravomoci úřední osoby – 1 případ.

Závěrem je nutné poukázat na fakt, že při koncipování trestního oznámení bylo mnohokrát zjištěno, že v řešeném případě došlo s ohledem na interpretované skutečnosti pravděpodobně ke kumulativnímu spáchání více trestných činů. V rámci předestřené analýzy jsme se pokusili představit celou škálu jednotlivých oblastí zdrojových trestných činů, a proto byl vždy u případu prezentován nejmarkantnější či nejzávažnější trestný čin. Je také zřejmé, že maximální převaha podaných trestních oznámení akcentovala ve svém závěru podezření na spáchání trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, eventuálně legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti.

Analýza zpětné vazby ze strany orgánů činných v trestním řízení

Nejprve je nutné připomenout, že orgány činné v trestním řízení nejsou nijak vázány trestní kvalifikací, kterou FAÚ ve svých trestních oznámeních uvádí, a je zcela v jejich kompetenci posoudit veškeré informace, které FAÚ v trestním oznámení uvádí. V řadě případů také jednotlivé policejní orgány žádají v rámci zahájeného trestního řízení doplnění či rozšíření původního šetření. Zpracovaná trestní oznámení jsou adresována Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky, který je dále s ohledem na věcnou a místní příslušnost dále distribuuje jednotlivým policejním orgánům. Zároveň s tím vyrozumívá FAÚ o tom, jakému policejnímu orgánu bylo trestní oznámení zasláno a pod jakým číslem jednacím je oznámení zpracováno.

Z uvedeného celkového počtu 466 případů:

V 84 případech (18 %) (2016: 15,6 %, 2017: 12,7 %) byl FAÚ policejním orgánem vyrozuměn o tom, že šetření v případě pokračuje, a že FAÚ bude o ukončení šetření vyrozuměn v souladu s trestním řádem (k tomu již však nedošlo). Do této kategorie však byly započítány i žádosti policejního orgánu různého druhu (např. o doplnění trestního oznámení), ze kterého bylo možné při analýze usoudit, že je trestní řízení vedeno, a který policejní orgán jej vede, nicméně pregnantní vyjádření policejního orgánu o tom, že šetření v případě pokračuje, zasláno v těchto případech nebylo, FAÚ se však domnívá, že řízení vedeno bylo.

V 15 případech (4,3 %) (2016: 2,5 %, 2017: 2,5 %) policejní orgán po kvalifikovaném posouzení trestního oznámení usoudil, že se ve věci nejedná o podezření z trestného činu, a není tak na místě zahajovat úkony trestního řízení, a věc uložil *ad acta*. Proti minulým dvěma obdobím se jedná o téměř poloviční nárůst tohoto postupu ze strany orgánů činných v trestním řízení.

V 63 případech (13,5 %) (2016: 9,9 %, 2017: 12,9 %) byl FAÚ vyrozuměn o tom, že spisový materiál byl postoupen k dalšímu postupu jinému policejnímu orgánu. Na toto sdělení již nenavázala žádná následná informace o postupu ve věci. Valnou část případu tvoří sdělení krajského orgánu Policie České republiky o tom, že provedl zajištění finančních prostředků, a věc postoupil k dalšímu řešení územnímu odboru, minimum případů je naopak o procesním postoupení věci (např. předání trestní věci do ciziny).

V 50 případech (10,7 %) (2016: 7 %, 2017: 10,7 %) byl FAÚ vyrozuměn o tom, že věc byla policejním orgánem odložena ve smyslu § 159a odst. 1 trestního řádu. Z části obdržených usnesení lze mimo jiné vyčíst, že policejní orgány pod tento postup podřazují i případy, kdy se z různých důvodů ocitají v důkazní nouzi, a nejsou tak schopné prokázat naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu. Tudíž z dostupných informací nelze dedukovat, že by FAÚ v této skupině podalo takové oznámení, z něhož by již v době podání bylo zřejmé, že se ve věci nejedná o podezření ze spáchání trestného činu.

V 33 případech (7,1 %) (2016: 8,2 %, 2017: 11,5 %) byl FAÚ vyrozuměn o tom, že věc byla policejním orgánem odložena ve smyslu § 159a odst. 5 trestního řádu.

V 8 případech (1,7 %) (2016: 2,8 %, 2017: 1,2 %) byl FAÚ vyrozuměn o zahájení trestního stíhání ve věci, o podání NPO.

V **207 prípadoch (44,4 %)** (2016: 53,9 %, 2017: 48,6 %) nebyl FAÚ žádným způsobem vyrozuměn ze strany policejního orgánu o učiněných opatřeních.

Na relevanci výše uvedených závěrů výstupů zvláště policejních orgánů může mít vliv činnost státního zástupce (např. ve formě konkrétních pokynů k procesnímu postupu ve věci, které musí následně policejní orgán plnit). Tohoto faktu jsou si autoři vědomi, nicméně z předaných informací nejsou schopni tento stav v analýze nijak zohlednit.

Faktorem ovlivňujícím výše uvedené závěry je také metodika započítání dodatků trestních oznámení do celkového počtu zaslaných věcí, stejně jako metodika započítávání konkrétních zpětných vazeb na zaslaná trestní oznámení, neboť nejsou samostatně vyhodnocovány ty případy, u kterých v rámci trestního řízení došlo např. ke sloučení či naopak vyloučení trestních věcí, a tyto případy ve skutečnosti reagují fakticky ve svém závěru na více trestních oznámení ve svém souhrnu, byť jsou zaznamenána jako samostatná zpětná vazba. Stejně jako v předchozím odstavci autoři z předaných informací nejsou schopni tento stav v analýze nijak zohlednit. Navíc lze konstatovat, že tento stav bude mít zanedbatelný dopad na výše popsané zhodnocené trendy poskytování zpětné vazby FAÚ ze strany orgánů činných v trestním řízení.

Závěr

Nyní tedy můžeme odpovědět na otázky, jež jsme si položili v úvodu:

Reflektují trestní oznámení FAÚ z roku 2018 rizika praní peněz spojená se zdrojovou trestnou činností a s přítomností ZP, která identifikovalo národní hodnocení rizik? A jak to lze hodnotit?

Odpověď se liší v závislosti na tom, zda posuzujeme zprávu o prvním kole procesu národního hodnocení rizik, schválenou 9. ledna 2017, anebo zprávu o druhém kole, schválenou 12. července 2021.

Připomeňme si, že kvůli odlišné metodice každá zpráva identifikovala jiné hlavní hrozby. Výjimkou byla pouze daňová trestná činnost a v malé míře podvody (mezi oběma zprávami byl drobný překryv, jelikož první zpráva uvádí daňové podvody a druhá zpráva všechny druhy podvodů). Rozdíl mezi zprávami spočívá v tom, že první přihlíží jen k závažnosti hrozeb, zatímco druhá zpráva vedle toho také k jejich četnosti.

Z hlediska hlavních hrozeb druhá zpráva poměrně velmi přesně odráží skladbu trestní kvalifikace zdrojových trestných činů a přítomnosti ZP obsaženou v trestních oznámeních.

Různé druhy podvodů, uvedené ve zprávě na prvním místě, byly zdaleka nejčastější zdrojovou trestnou činností (v téměř 70 % trestních oznámení). Daňová trestná činnost byla na druhém místě jak ve zprávě, tak v trestních oznámeních (s podílem zhruba 7 %). Na třetím místě ve zprávě figuruje praní zahraničních výnosů a samostatně stojící praní. Praní zahraničních výnosů můžeme pro naše účely ztotožnit se ZP (třebaže to není precizní, neboť ZP zahrnuje kromě praní zahraničních výnosů i jiné jevy). V trestních oznámeních byl ZP přítomen ve zhruba 50 % případů. Trestní kvalifikace uvedená v trestních oznámeních s pojmem samostatně stojící praní přímo nekorresponduje, ale lze za něj považovat tuzemské a mezinárodní legalizační skupiny s tvorbou legalizačních řetězců, jež se objevily v téměř 5 % trestních oznámení. Diskrepance mezi zprávou a trestními oznámeními ovšem nastala u klientelistické hospodářské trestné činnosti, která v trestních oznámeních nefiguruje ve statisticky významném počtu případů.

Naopak první zpráva je ze zkoumané perspektivy přesná jen málo.

Zpráva trestním oznámením nejlépe odpovídá ve vztahu k daňové trestné činnosti. Nikoli však zcela přesně, protože ve zprávě se daňová trestná činnost objevuje na prvním místě, kdežto v trestních oznámeních až na vzdáleném druhém místě (s podílem zhruba 7 %). Korupce je ve zprávě uvedena na druhém místě. V trestních oznámeních sice je uváděna, ovšem toliko ve zhruba 1 % procentu případů. Zbylé hlavní hrozby (trestná činnost související s veřejnými zakázkami, dotační podvody a financování terorismu) trestní oznámení buď neobsahují vůbec, anebo jen ve statisticky nevýznamném počtu.

V souhrnu tedy platí, že druhá zpráva je ze zkoumané perspektivy podstatně přesnější než ta první. Nelze to hodnotit jinak než pozitivně, protože druhá zpráva je novější a aktuálně se používá. Na druhou stranu je třeba upozornit na dvě důležité skutečnosti.

Zprvé, jelikož se analýza týká roku 2018, tak pro její účely druhá zpráva (z roku 2021) jen popisuje minulost. S tím se pojí dva problematické body. Jednak je sice pravda, že tak činí přesně, ale nabízí se otázka, jak dobře predikuje budoucnost. A jednak by možná mohla a měla být – vzhledem k tomu, že popisuje minulost – více přesná.

Zadruhé, naše analýza má v zásadě kvantitativní charakter. Proto není překvapivé, když z ní lépe vychází druhá zpráva, která zohledňuje také četnost (tj. kvantitativní kritérium). Lze přitom namítat, že z hlediska závažnosti se na příslušných hlavních hrozbách v podstatě nic nezměnilo (viz výše). To, co analýza trestních oznámení odhalila ve vztahu k obou zprávám, tak může být pouhý metodologický klam.

V tomto světle by v budoucnu bylo vhodné navázat na naši analýzu dalším (nejlépe i kvalitativním) výzkumem.

Jak často FAÚ obdržel ke trestním oznámením z roku 2018 od orgánů činných v trestním řízení zpětnou vazbu? Jaký byl obsah této zpětné vazby? A jak to lze hodnotit?

Zpětnou vazbu FAÚ obdržel jen v 55,6 % případů. To nelze hodnotit jinak než velmi negativně. Výše jsme vysvětlili, proč je pro efektivní fungování AML/CFT systému tak důležité, aby v něm správně fungovaly zpětnovazebné smyčky. V posuzovaném případě jde dokonce o dvě takové smyčky, neboť FAÚ plní dvojí roli: jakožto finanční zpravodajská jednotka šetří podezřelé obchody a zároveň je koordinátorem národního hodnocení rizik.

Ohledně toho, jaký byl obsah zpětné vazby v těch případech, kdy ji FAÚ obdržel, odkazujeme na samotnou analýzu výše. Každopádně vzhledem k tomu, jak velký je podíl případů, kdy FAÚ žádnou zpětnou vazbu neobdržel, nelze na základě obsahu zpětné vazby činit žádné obecné závěry o kvalitě zkoumaných trestních oznámení, natož o kvalitě šetření podezřelého obchodu, která vyvrcholila podáním těchto oznámení. Toto slepé místo bude muset překlenout další výzkum.

Přesto upozorníme na jednu skutečnost. Ve 22,1 % případů byl FAÚ vyrozuměn, že věc byla odložena nebo dokonce uložena *ad acta*. I kdybychom předpokládali, že tento podíl platí pro všechny případy, kdy FAÚ podal trestní oznámení (jinými slovy, i kdybychom předpokládali, že ani u jednoho případu, kdy FAÚ neobdržel zpětnou vazbu, nedošlo k odložení ani uložení věci), tak podle našeho soudu jde o příliš vysoký podíl. Jak jsme totiž popsali výše, FAÚ je kvalifikovaný oznamovatel, jehož trestní oznámení jsou produktem robustního AML/CFT systému. Proto by pro ně měl platit předpoklad, že předmětný trestný čin byl s největší pravděpodobností opravdu spáchán.

Seznam bibliografických odkazů

FERWERDA, Joras. The effects of money laundering. In: UNGER, Brigitte a Daan van der LINDE, eds. *Research Handbook on Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013, s. 35-46. ISBN 978-0-85793-400-0.

REUTER, Peter a Edwin M. TRUMAN. *Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering*. Washington: Peterson Institute for International Economics, 2004. ISBN 9780881323702.

STANKIEWICZ, Natalia. Using Anti-Money Laundering Measures in the Financial World to Combat Organized Crime. *Inquiries Journal*. 2015, 7(10). Dostupné také z: <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=1268>

TVRDÝ, Jiří a Adriana VAVRUŠKOVÁ. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-688-3.

UNGER, Brigitte. *The Scale and Impacts of Money Laundering*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2007. ISBN 978-1-84720-223-9.

Právní předpisy a jiné primární zdroje

EVROPSKÁ KOMISE. *Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities*. Brussels, 2019. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/files/supranational-risk-assessment-money-laundering-and-terrorist-financing-risks-affecting-union_en

FATF. *National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment: Guidance*. Paříž, 2013. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/nationalmoneylaunderingandterroristfinancingriskassessment.html>

FATF. *Recommendations: International Standards On Combating Money Laundering And The Financing Of Terrorism & Proliferation*. Paříž, 2012. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/794 ze dne 11. května 2016 o Agentuře Evropské unie pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol) a o zrušení a nahrazení rozhodnutí 2009/371/SVV, 2009/934/SVV, 2009/935/SVV, 2009/936/SVV a 2009/968/SVV
Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Zákon č. 300/2016 Sb., o centrální evidenci účtů

Zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí

Zpráva o druhém kole procesu národního hodnocení rizik praní peněz a financování terorismu (veřejná verze), schválená usnesením vlády ze dne 12. července 2021 č. 616. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/mezinarodni-a-pravni-agenda/hodnoceni-rizik.html>

Zpráva o prvním kole procesu národního hodnocení rizik praní peněz a financování terorismu (veřejná verze), schválená usnesením vlády ze dne 9. ledna 2017 č. 5. Dostupné z: <https://www.financnianalytickyurad.cz/mezinarodni-a-pravni-agenda/hodnoceni-rizik.html>

Kontaktné údaje

JUDr. Bc. Matěj Bejdák

e-mail:bejdak.matej@pacr.eu

Mgr. David Plecítý

p.lecity@seznam.cz

KOMPARACE ZPRAVODAJSKÉHO CYKLU A INFORMAČNÍHO CYKLU

Comparison of the Intelligence cycle and the information cycle

Viktor ŠERÁK

Česká republika

Anotace: Práce se zabývá komparací informačního cyklu kriminálního zpravodajství a zpravodajského cyklu zpravodajských služeb. Nachází, co mají tyto společné a především, co je od sebe odlišuje. Dochází k závěru, že je mezi nimi značná podobnost v obecných metodách a postupech, ale rozdílnost v cílech, které vychází z jejich značně rozdílného poslání a do velké míry i v možnostech a míře konspirace, jakožto i zásadních milnících v rámci jejich cyklů, kterými je například rozdílnost mezi zadavatelem a indikátorem nebo smyslem využití závěrečné zpravodajské informace.

Klíčová slova: Kriminální zpravodajství, Zpravodajské služby, Zpravodajský cyklus, Informační cyklus, Informace, Komparace, Zadavatel, Zpravodajská informace

Annotation: This thesis focuses on comparison of the Intelligence cycle of Criminal Intelligence and the Intelligence cycle of Intelligence agencies. It points out, what these cycles have in common, but even more importantly, what sets them apart. The thesis concludes that there is a lot of similarities in general methods and approaches, however there is a great difference in goals that are determined by their very different roles. The thesis further notes that there is a difference in their capabilities and the amount of conspiracy on every level, as well as in important milestones in the scope of their respective cycles, such as the difference between the contracting authority and indicator or the actual goal their finished intelligence is supposed to be used for.

Keywords: Criminal Intelligence, Intelligence agencies, Intelligence cycle, Information cycle, Information, Comparison, Contracting authority, Finished intelligence

Úvod

Práce se zabývá komparací teoretických konceptů zpravodajského cyklu užívaného zpravodajskými službami (specificky zpravodajskými službami České republiky (ČR)) a informačního cyklu (jenž je pro potřeby tohoto textu chápán jako kriminální obdoba zpravodajského cyklu užívaného zpravodajskými službami ČR) představovaného v rámci publikace „Zpravodajské služby a zpravodajská činnost“³⁰⁵ v kontextu užití pro potřeby kriminálního zpravodajství. Kriminální zpravodajství je pojem v rámci českého prostředí, a to i akademického, relativně nový. Oproti tomu termíny zpravodajství a zpravodajské služby, se kterým bude komparováno, je v českém prostředí velmi dobře zavedený.

Třebaže termín kriminální zpravodajství je v České republice nový a teprve dochází k jeho zavádění do právní a bezpečnostní oblasti, tudíž se s ním v praxi ještě nepracuje,³⁰⁶ lze zcela jednoznačně hovořit o jeho využívání, pokud je chápán jako „soubor právních, institucionálních a funkčních nástrojů podílejících se zejména na získávání, shromažďování a vyhodnocování informací v oblasti kontroly trestné činnosti.“³⁰⁷

³⁰⁵ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9.

³⁰⁶ ŽÁRSKÁ, Lucie. Kriminální zpravodajství. *Www.policie.cz* [online]. Praha: POLICIE ČR, 2020, 16.4.2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kriminalni-zpravodajstvi.aspx>

³⁰⁷ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 384.

Zpravodajský cyklus lze obecně definovat jako „základní metodologický postup zpravodajské činnosti. Je to sled postupných, vzájemně na sebe navazujících a cyklicky se opakujících kroků, v jejich průběhu jsou získávány a shromažďovány data a inf. zpracovány do podoby zpravodajských informací a předávány oprávněnému uživateli.“³⁰⁸

Jak lze vidět při srovnání obou výše uvedených definic, zpravodajský cyklus do značné míry rámuje obsah toho, co chápeme jako faktickou náplň kriminálního zpravodajství, byť již z jeho konečného výstupu, tedy předávání informací oprávněnému uživateli, lze vytušit rozdíly. Přesto se zpravodajský a informační cyklus v mnohém podobají, jak svojí náplní, tak i strukturou. Byla by však značná chyba je zaměňovat, proto se tato práce zaměří nejen na jejich podobnosti, ale především na jejich odlišnosti.

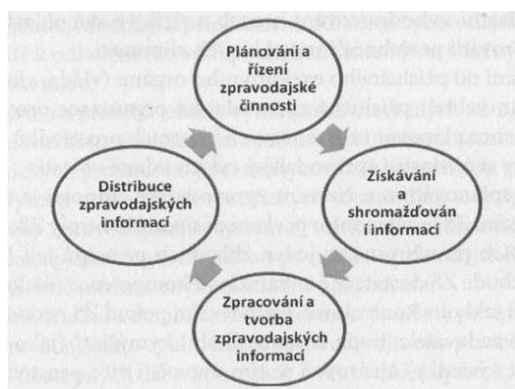
Modely zpravodajského a informačního cyklu

Model zpravodajského cyklu

Modelů zpravodajského cyklu je několik verzí. Pro potřeby této práce bude použit základní model představený Michálkem a kol. v rámci několika publikací pro potřeby Policejní akademie České republiky v Praze, který do značné míry vychází ze základního modelu Vojenského zpravodajství.³⁰⁹ Vzhledem k modelu informačního cyklu, jenž bude představen v následující subkapitole, existují i modely podobnější (a podrobnější), tento model je však v praxi zavedeným, z toho důvodu se ho práce bude držet. Zde se jako zásadní jeví také jasně artikulovat nejen, co je zpravodajský cyklus, ale jaký je jeho účel: Jedná se o subsystém, který osobě, jenž má rozhodnout o dalším postupu (tedy nikoliv osobě, jenž ho vykonává) zabezpečuje informace a data nutná k tomuto rozhodnutí. Je tedy prekurzorem rozhodovacího procesu.³¹⁰

V modelu rozeznáváme čtyři fáze, či kroky a to:

1. Plánování a řízení zpravodajské činnosti (planning and direction);
2. Získávání a shromažďování informací (acquisition and collection);
3. Zpracování a tvorba zpravodajských informací (processing, analyzing, and production);
4. Distribuce zpravodajských informací (dissemination).³¹¹

³⁰⁸ MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 52.

³⁰⁹ *Vojenské zpravodajství* [online]. Praha: Ministerstvo obrany [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.vzcr.cz/kdo-jsme-35>

³¹⁰ ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 3.

³¹¹ MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 52.

Model informačného cyklu

S modelom informačného cyklu, ktorý nazýva také procesom kriminálneho spravodajství, pracuje autorský kolektív v publikácii „*Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť*.“ V rámci tohoto modelu je stanovené, že je vyjadrením päť etáp, v ktorých prebieha operatívny, cyklický a poznávací proces na seba navazujúcich činnostiach, jejím cieľom je získavanie, analýza a hodnotenie informácií za účelom poznania dosiaľ neznámych skutočností charakterizujúcich trestný čin, či jeho pachateľa.³¹² Tieto nově poznane skutočnosti následně umožňují, v ideálním případě, dané trestné činnosti ďalej zameziť (či predchádzať) a následné využití v trestnom stíhaní (v miere závislé na použitých prostriedkoch). Je zde třeba poznamenat, že jakkoliv se i v tomto prípade jedná do značnej miery o subsystém, ktorý osobě, jenž rozhoduje o ďalšom postupe zabezpečuje informácie, v mnoha prípadoch je touto osobou práve osoba se na ním priamo podieľajúca.

V modeli rozeznávame päť fází, či krokov a to:

1. Získanie prvotnej informácie (poznatku, indikátoru, signálu) a príprave, páchaní alebo spáchaní trestného činu;
2. Sběr a získavanie doplňujících informácií;
3. Hodnocení, ukládání a uchování informácií;
4. Kriminální analýza informácií;
5. Tvorba logických závěrů.³¹³

Srovnatelnost obou modelů

Na prvni pohled by se mohlo zdát, že komparace obou výše uvedených modelů je přinejmenším nesnadná, pokud nikoliv rovnou nemožná. Nejen, že se jejich jednotlivé fáze liší

³¹² MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 333.

³¹³ Tamtéž, s. 333 – 334.

svým pojmenovaním, neshodujú se ani svým počtem. Je však treba brát v úvahu, že se jedná toliko o teoretické modely, rámujujú konkrétne, (kriminálne) zpravodajskú činnosť. S rozporom a formálnou nejednotnosťou jednotlivých modelů zpravodajského cyklu, kedy některé modely rozlišujú „jen“ čtyři fáze a jiné „až“ osm fází, se již v minulosti vyrovnalo několik autorů, jmenovitě Zeman vytvořil v rámci svého článku tabulku, ve které poukazuje na překryvy fází mezi jednotlivými modely:³¹⁴

Pramen	Fáze						7
	1	2	3	4	5	6	
nejběžnější podoba dle webu českého Vojenského zpravodajství	plánování a řízení		sběr	zpracování	analýza		odezdání výsledků
úzus české civilní rozvědky	řízení		shromažďování	zpracování			šíření
švýcarská služba SND	úkolování	plánování a řízení	sběr informací	zpracování informací	analýza a syntéza		distribuce výstupů
francouzské užití	<i>question</i>	<i>Bedürfnisse</i>	<i>Planung / Führung</i>	<i>Beschaffung</i>	<i>Auswertung / Verbreitung</i>		<i>diffusion au client</i>
Lowenthal, 2006	<i>requirements</i>		<i>collecte des informations</i>	<i>traitement des informations</i>	<i>analyse</i>		<i>dissemination and consumption</i>
Krizan, 1999	požadavek	plánování a úkolování	sběr	<i>processing / exploitation</i>	analýza	produkce	<i>dissemination</i>
ruské užití	планирование и управление		добывание информации	информационно-аналитическая работа			?
v tomto článku zvolené užití	zadání a definování problému	plánování postupu	sběr informací	prvotní zpracování	analýza	vytvoření výstupního produktu	předání uživatelům

V kontextu této tabulky (jenž nezahrnuje kriminální zpravodajství, ale lze ho dle ní aplikovat) autor práce věří, že první fáze obou modelů, tedy „Plánování a řízení zpravodajské činnosti“ a „Získání indikátoru trestné činnosti“ společně spadají do fází jedna Zemanovy tabulky a jsou srovnatelné, s tím že zpravodajská fáze má přesah do druhé Zemanovy fáze. Druhá fáze obou modelů, tedy „Získávání a shromažďování informací“ a „Sběr a získávání doplňujících informací“ spadají společně do třetí fáze Zemanovy tabulky a jsou také srovnatelné, s tím, že kriminální fáze má přesah také do druhé fáze Zemanovy tabulky. Třetí fáze zpravodajského modelu, „Zpracování a tvorba zpravodajských informací“ spadá společně s třetí fází („Hodnocení, ukládání a uchování informací“) a čtvrtou fází („kriminální analýza informací“) kriminálního modelu do čtvrté až šesté fáze Zemanovy tabulky, které se zabývají zpracováním již získané informace, což je obsahová náplň těchto fází v obou zkoumaných modelech. K zásadnímu rozlišení pak dochází u posledních fází obou modelů, kdy zpravodajský model se drží tradičně fáze „Distribuce zpravodajských informací“, protože zpravodajské služby obecně ze své funkce poskytují informace dalším osobám, samy s nimi exekutivně nenakládají.

Oproti tomu kriminální zpravodajství zde užívá fázi „Vytvoření logických závěrů“, protože informaci nutně dále neposkytuje a policie na jejím základě může jednat sama. Z toho důvodu budou v komparaci obě tyto fáze podřazeny pod sedmou fázi Zemanova rozdělení, která je konečnou fází zpravodajského cyklu: Zpravodajský, respektive informační cyklus touto fází v obou případech končí (případně znovu začíná) a významná rozdílnost obou těchto fází v jednotlivých modelech není na škodu zkoumaní: spíše je vizitkou toho, proč je rozdíl mezi těmito cykly třeba zkoumat a podnětem k tomu, snažit se jim porozumět.

³¹⁴ ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klíše nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 4 – 5.

Komparace zpravodajského a informačního cyklu

Komparace první fáze: počáteční

První fáze, tedy „Plánování a řízení zpravodajské činnosti“ v případě zpravodajského cyklu, respektive „Získání indikátoru trestné činnosti“ v případě informačního cyklu poukazuje hned na první významný rozdíl v obou cyklech. V obou případech lze hovořit o fázi definování problému a požadavku na danou zpravodajskou činnost, o určitý startovací impuls: Ten může v případě obou forem zpravodajství přicházet zevnitř, nebo může být iniciován zvenčí. Právě zde nacházíme značný rozdíl, který je způsoben odlišnou rolí daného zpravodajce.

V případě zpravodajských služeb je obecně jejich posláním „dle zákona o ZS získávání, shromažďování a vyhodnocování (zabezpečování) informací důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky.“³¹⁵ Tomu odpovídá i okruh osob, které je mohou úkolovat, respektive iniciovat jejich zpravodajskou činnost a tím i zpravodajský cyklus: Mohou jimi být, vcelku vzácně, nejvyšší ústavní činitelé (většinou jen v rámci nejobecnějšího zadání), dále sublaterální aparáty jako je Rada národní bezpečnosti, instrukce může přijít také formou vládního usnesení a na nižší úrovni i kupříkladu vojenský velitel. Shodným rysem těchto zadavatelů je, že se vždy jedná o konkrétní autoritu, která se tak stává klientem zpravodajské služby. Charakteristický je také, v případě rozumně řízených zpravodajských systémů, partnerský vztah mezi zadavatelem a následným konzumentem zpravodajské informace a jejím producentem, založený na kontinuální interakci, jakkoliv se bohužel ne vždy jedná o pravidlo.³¹⁶ Takové zadání je navíc mimo nejobecnější úkoly zpravidla utajované.³¹⁷

Oproti tomu v případě kriminálního zpravodajství je jeho poslání určeno posláním policie jako takové: „jde především o ochranu bezpečnosti osob a majetku, veřejného pořádku, předcházení trestné činnosti, trestní řízení a další sféry na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti, které jsou jí svěřeny zákony.“³¹⁸ Kriminální zpravodajství se díky tomu zaměřuje především, byť nikoliv výlučně, na dvě oblasti: Informace o latentní trestné činnosti a o informacích týkajících se organizovaných zločineckých skupin. Liší se i jejich zadavatelé: počátečním indikátorem, pokud pochází zvenčí, je mnohdy oznámení řadovým občanem, státním orgánem (některé úřady mají dokonce oznamovací povinnost) či orgánem veřejné moci, včetně orgánů zahraničních, ale může být i zcela anonymní a je pak třeba vzít v úvahu i jejich motivace.^{319 320} Počáteční informace o latentní trestné činnosti může být a často je i veřejná. Byť i mezi těmito zadavateli a policií panuje jistá následná míra vzájemné komunikace, jen

³¹⁵ POKORNÝ, Ladislav. *Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. ISBN 978-80-7251-242-3., s. 35.

³¹⁶ ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 6 – 7.

³¹⁷ MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 53.

³¹⁸ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 386.

³¹⁹ Což samozřejmě platí v jisté míře i v případě zpravodajských služeb – lze vzpomenout požadavek prezidenta Zemana na jména ruských špiónů, která žádal po BIS a rizika spojená s jeho okolím.

³²⁰ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 334 – 337.

těžko o nich lze uvažovat jako o klientech služby ve stejném smyslu, v jakém tento vztah lze chápat v případě zpravodajských služeb a jejich zadavatelů.

Hlavními rozdíly jsou tedy subjekty, které mohou iniciovat zpravodajskou činnost, což vychází z poslání daných služeb, jejich samotné poslání, míra veřejnosti zadání a míra následného partnerského vztahu mezi nimi.

Komparace druhé fáze: shromažďování informací

Druhá fáze je v porovnání tohoto modelu poněkud komplikovanější, neboť zde obsahuje přesah první fáze tradičních zpravodajských služeb, a naopak absenci tohoto přesahu v případě kriminálního zpravodajství. Tím se rozumí to, že „Plánování a řízení zpravodajské činnosti“ zpravodajských služeb již zahrnuje jistou míru plánování postupu, pokud je přistoupeno na model Zemana, zatímco v případě kriminálního zpravodajství se tento aspekt objevuje až v „sběru a získávání informací“. To v zásadě není až takovým problémem, jakým by se mohlo zdát, protože se v něm dané cykly zásadně neliší. Oba subjekty konzultují své databáze, včetně otevřených zdrojů a hlavním rozdílem je, že pokud kriminální zpravodajství, jak tomu rozumí autor, nedojde k závěru, že trestná činnost nastala či je relevantní, cyklus ukončí, jinak se přesouvá do další fáze informačního cyklu, dále již rozsahem shodné s fází zpravodajského cyklu. V případě zpravodajského cyklu jde pak o zjištění, zda informace již není v držení zpravodajské služby a pokud tomu tak je a otevřené zdroje stačí k jejímu poskytnutí, tato fáze končí a přechází se k fázi zpracování, respektive distribuci informací. V opačném, případě nastává právě dále rozebíraná fáze „získávání a shromažďování informací.“³²¹

V případě obou fází, jak „získávání a shromažďování informací“ zpravodajských služeb, respektive „sběr a získávání informací“ kriminálního zpravodajství, je jejich cílem právě „získávání a shromažďování informací dle požadavků a vytvořeného plánu... s cílem shromáždit potřebné informace pro následné zpracování.“³²²

V případě zpravodajských služeb se jedná o využívání všech potřebných metod, počínaje OSINT (otevřenými zdroji), pokud tyto k naplnění zakázky postačují, pokud ne, pokračuje utajenými zdroji a metodami: těmi jsou HUMINT (lidské zdroje, získané kontaktně) a informace získané na dálku v rámci SIGINT (rádiové zpravodajství). IMINT (zobrazovací zpravodajství) a MASINT (zpravodajství vyvozené z technických příznaků). Mezi významné zdroje patří i výměna zpravodajských informací mezi zpravodajskými službami téže země, ale i mezinárodní spolupráce, která se nazývá liaison. Velmi významným faktorem je v této fázi nejen informace samotná, ale také její zdroj: je třeba získat nejen informaci, ale také informaci o jejím zdroji.³²³

V případě kriminálního zpravodajství se klade opět důraz na sběr informací vzhledem ku doplnění indikátoru trestné činnosti. Používá se v jeho rámci také odlišná terminologie a všechny metody nejsou stejné. Z podstaty poslání kriminálního zpravodajství je kladen vyšší akcent na sledování konkrétních osob podezřelých z trestné činnosti a především jsou použité metody rozlišovány z hlediska své použitelnosti v rámci dokazování v trestním řízení: trestní řád umožňuje využít pouze omezené množství taxativně vyjmenovaných prostředků za účelem

³²¹ ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 7.

³²² MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 54.

³²³ ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 8.

dokazování a těmi jsou předstíraný převod; sledování osob a věci; použití agenta; zadržení, otevření, záměna a sledování zásilky; odposlech; které jsou uvedeny v trestním řádu (141/1961 Sb.). Policie může dále na základě zákona o mezinárodní spolupráci ve věcech trestních (104/2013 Sb.) použít také skryté vyšetřování; předstíraný převod; sledování a odposlech. Naopak prostředky vymezené zákonem o policii (273/2008 Sb.), kterými jsou: informátor; krycí prostředky; zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky, jsou pouze prostředky podpůrnými a v rámci dokazování jich použít nelze. Zpravodajské služby tento problém řešit nemusí: Všechny jejich prostředky jsou z hlediska dokazování nepoužitelné.³²⁴ Jako spíše zajímavý rozdíl lze také uvést, že zatímco zpravodajské služby mohou v rámci HUMINT využít jako informátora toliko osobu ve věku nejméně osmnácti let, v rámci kriminálního zpravodajství lze využít osobu ve věku nejméně patnácti let. Také se liší v právní úpravě sledování a pro policii je výlučný status agenta, kterýžto pojem v prostředí zpravodajských služeb nefiguruje.³²⁵

Velmi důležitým rozdílem je také fakt, že prostředky kriminálního zpravodajství, které jsou použitelné v procesu dokazování jsou sice zpočátku užívány v „*příslušném režimu utajení, avšak pokud mají být jejich výsledky použity k dokazování v řízení před soudem, musí být před zařazením do trestního spisu odtajněny a seznámena s nimi osoba, proti které je řízení vedeno.*“³²⁶ V tomto zveřejňování nashromážděných informací a poskytnutí je zájmové osobě lze též nalézt zásadní rozdíl oproti práci zpravodajských služeb.

Hlavními rozdíly jsou tedy odlišná právní úprava, odlišná terminologie, odlišné zaměření vycházející z odlišného poslání subjektů zpravodajství, a především potřeba kriminálního zpravodajství rozlišovat, které prostředky může a které naopak nemůže využít k dokazování v rámci trestního řízení, spojená s potřebou brát v potaz, že dané prostředky bude muset za tímto účelem odtajnit a poskytnout zájmové osobě.

Komparace třetí fáze: Zpracování a analýza informací

Třetí fáze, tedy „Zpracování a tvorba zpravodajských informací“ v případě zpravodajského cyklu, respektive třetí a čtvrtá fáze „Hodnocení, ukládání a uchovávání informací“ a „Kriminální analýza informací“ v případě informačního cyklu kriminálního zpravodajství se zaměřují na „*přeměnu získaných a shromážděných informací na výstupní zpravodajské informace.*“³²⁷ Informační cyklus kriminálního zpravodajství tuto fázi rozeznává, jak již bylo uvedeno výše, v rámci dvou samostatných fází (a Zeman dokonce ve třech), zatímco zde užívaný model zpravodajského cyklu pouze v jedné, nicméně v jejím rámci rozeznává právě dvě subfáze. Jedná se však ve své úplnosti o fázi, ve které se pracuje s již nashromážděnými informacemi a fáze tedy lze porovnávat.

V případě zpravodajského cyklu Michálek rozlišuje subfáze analýzy informace a integrace a tvorby zpravodajské informace. V rámci analýzy se zhodnocují získané informace a data a stanovuje se jejich stupeň věrohodnosti, jakožto i spolehlivost zdroje informace. V rámci integrace a tvorby zpravodajské informace se přistupuje ke komplexnímu vyhodnocení jednotlivých informací, poznání nových faktů, komparaci s dalšími dostupnými informacemi a

³²⁴ MICHÁLEK, Luděk. *Kriminální zpravodajství jako nástroj kontroly trestné činnosti a zajišťování vnitřní bezpečnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. ISBN 978-80-7251-506-6., s. 77 – 79.

³²⁵ Tamtéž, s. 80 – 83.

³²⁶ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 355.

³²⁷ MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 55.

následne k vytvoreniu výstupní zpravodajské informácie.³²⁸ V obou subfázích je třeba užívat postupy indukce, dedukce, analýzy a syntézy.

Zeman rozeznává ještě předstupeň prvotního zpracování jako samostatnou fázi, která se věnuje převedení získaných informací do homogenního celku: jde o dešifrování zašifrovaných informací, překlady z cizích jazyků, orientační komentáře k informacím, uvedení informací do relativně jednotné a zpracovatelné formy a kolace informací, tedy jejich třídění, indexace a anotace s uvedením do kontextu.³²⁹ Tento předstupeň zde komparované modely zpravodajského a informačního cyklu explicitně nerozeznávají, nicméně oba tuto činnost bezpochyby obsahují a pro úplnost je vhodné ji zmínit.

V rámci analýzy zpravodajského cyklu je, jak již bylo řečeno, hodnocena především věrohodnost informace a spolehlivost jejího zdroje. Nezkreslení hodnocení lze dosáhnout mimo jiné také tím, že analytik je zpravidla (nikoliv vždy) organizačně oddělen od sběratele informací a nezná identitu konkrétního zdroje: to mu umožňuje informaci posuzovat nezávisle, bez zatížení slepou důvěrou, či nedůvěrou ve zdroj.³³⁰ Samotná hodnověrnost informace se ověřuje pomocí řady metod, v rámci zpravodajských služeb se často uvádí především oficiální systém NATO pro zpravodajské služby členských zemí, který označuje písmeny A – F stupeň spolehlivosti zdroje a číslicemi 1 – 6 stupeň věrohodnosti získané informace. Výsledkem kombinace těchto dvou škál je tabulka, která určuje, na kolik je daná informace pravděpodobně pravdivá. Samotnou věrohodnost konkrétní informace vyhodnocuje všezdrojový analytik především na základě porovnání s dalšími informacemi a poznatky, které ji buď potvrzují, či vyvracejí. Míru spolehlivosti zdroje lze určit na základě věrohodnosti jím poskytnutých informací, ale konkrétní postupy podléhají utajení.³³¹

Po ohodnocení vstupních informací nastává vlastní analýza vstupních informací, v rámci které jsou selektovány relevantní a validní informace, jejichž zpracování ústí v rozpoznání nových signifikantních faktů a vytvoření hypotéz. Následná integrace informací a jejich interpretace, tedy jejich spojení do souvislého vzorce a na jeho základě vytvoření závěrů je podkladem k vytvoření zpravodajské zprávy. Ta může popisovat určitý stav nebo být prognózou trendu a jeho alternativ.³³²

Tím je dosaženo vytvoření zpravodajské zprávy, avšak tato musí být následně sanitována na míru pro klienta zpravodajské služby. Tím se myslí nejen její očištění od doprovodných informací, které nemají pro zadavatele hodnotu a jsou pouze metadaty, která slouží k vnitřním potřebám zpravodajského procesu, ale také očištění od údajů, které by mohly vést k prozrazení vlastních zdrojů (především, ale nejen HUMINT). Také je třeba „ušít“ informaci na míru zadavateli: v závislosti na stupni jeho prověrky je možné, že mu nelze poskytnout všechny informace, které byly zjištěny, případně obsahuje informace, které jsou sice z jistého důvodu významné, avšak nikoliv relevantní pro zadavatele. Závěrečná zpráva by měla být pro zadavatele přesná, objektivní, upotřebitelná, relevantní a především včasná, i kdyby to znamenalo, že je pouze fragmentem celkové zprávy.³³³

³²⁸ Tamtéž, s. 55.

³²⁹ ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 9.

³³⁰ Tamtéž, s. 9 – 10.

³³¹ MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 83 – 84.

³³² ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 10 – 11.

³³³ Tamtéž, s. 11 – 12.

V rámci fáze „Hodnocení, ukládání a uchovávání informací“ informačního cyklu kriminálního zpravodajství je též pohlíženo v první řadě na hodnověrnost informace a spolehlivost jejího zdroje. V porovnání s oficiálním systémem NATO je však používán do jisté míry zjednodušený systém zavedený při aplikaci ECIM, jenž byl v České republice zaveden na základě Závazného pokynu policejního prezidenta č. 103/2008: jedná se o systém 4x4, který prezentuje velmi podobnou tabulku hodnocení informace a zdroje, pouze o méně polích.³³⁴ V rámci zpracování informací a jejich ukládání a uchovávání používá kriminální zpravodajství vlastní specifické programy a databázové systémy, které jsou zaměřeny na vyšetřování policejních případů. Jejich detailní popis je pro potřeby této práce nadbytečný, avšak jmenovitě lze zmínit specificky policejní rsCASE, analytický TOVEK Tools nebo velká množství dat schopný zpracovávat Detica NetReveal.³³⁵ U některých z těchto systému si lze snadno představit, že je využívají i zpravodajské služby, avšak taková informace samozřejmě není veřejná.

Pro informační cyklus kriminálního zpravodajství je specifická kriminální analýza, jakožto specificky zaměřený ekvivalent zpravodajské analýzy. „*Kriminální analýza představuje proces, při kterém se informace získané v první a druhé etapě procesu odhalování trestné činnosti, transformují využitím specifických metod a nástrojů do formy integrovaného analytického produktu, který svým obsahem zvyšuje úroveň poznání policejních orgánů a tím přispívá ke zvyšování efektivity práce na úseku boje proti trestné činnosti... bývá označována za samotné jádro kriminálního zpravodajství.*“³³⁶ Kriminální analýza se dělí na strategickou a operativní, cílem strategické kriminální analýzy je rozvíjení politiky v trestní oblasti, zatímco operativní analýza je zaměřena na konkrétní objekt, kterým je konkrétní pachatel nebo konkrétní trestný čin.³³⁷

V případě strategické analýzy trestné činnosti lze vidět jednoznačné zaměření na poznávání a zkoumání kriminality, i s pomocí poznatků kriminologie,³³⁸ což ji jednoznačně odlišuje od tradiční zpravodajské analýzy, která primárně kriminalitu jako fenomén nezkoumá. Případová, tedy operativní analýza se také zaměřuje na zkoumání trestného činu a skrze specifickou srovnávací případovou analýzu slouží kupříkladu k odhalení sériové trestné činnosti, identifikaci podpisu pachatele a odhalení jeho modus operandi. Analýza pachatele je jak strategickou, tak operativní analýzou, v závislosti na tom, zda se jedná o analýzu obecného profilu pachatele nebo profilu specifického. Specifický profil jako specializovaný analytik vytváří forenzní psycholog.³³⁹ Pro potřeby kriminálního zpravodajství je také rozeznáváno množství specifických technik vizualizace informací, které umožňují orientaci v informační záplavě a tím usnadňují úspěšné vyšetření konkrétní trestné činnosti.³⁴⁰

Hlavními rozdíly jsou tedy, kromě odlišného zaměření vycházející z odlišného poslání subjektů zpravodajství, užívání jiného modelu pro ověřování hodnověrnosti informací a spolehlivosti zdrojů, dále používání jiných systémů, podléhání jiné právní úpravě a především: jiné nároky na výslednou výstupní informaci. Pro kriminální zpravodajství je typická potřeba kvalitních podkladů pro vlastní konání, zatímco zpravodajské služby musí informaci značně

³³⁴ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 357 – 358.

³³⁵ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 360 – 361.

³³⁶ Tamtéž, s. 362 – 363.

³³⁷ Tamtéž, s. 363.

³³⁸ Tamtéž, s. 365.

³³⁹ Tamtéž, s. 365 – 357.

³⁴⁰ Tamtéž, s. 368 – 378.

upravovat pro svého zadavatele a musí ji i očist'ovat od nežádoucích a citlivých informací, případně rovnou od informací, které podléhají vyššímu utajení, nežli je zadavatel oprávněn dostat. Zároveň jsou na závěrečnou zprávu zpravodajské služby kladeny nároky externí upotřebitelnosti, je tedy třeba danou zprávu upravit nejen obsahem, ale pro „nezasvěceného“ klienta i formou.

Komparace čtvrté fáze: Konečná fáze zpravodajského a informačního cyklu

Čtvrtá fáze zpravodajského cyklu „Distribuce zpravodajských informací,“ respektive pátá fáze informačního cyklu „Tvorba logických závěrů,“ se značně odlišují. Co mají společného je fakt, že jsou posledním stádiem daného cyklu, avšak to je v podstatě vše: právě na tomto rozdílu nejlépe vyniká rozdíl mezi oběma cykly.

V případě zpravodajského cyklu dochází k „Distribuci zpravodajských informací,“ tedy, v nejjednodušší variantě, k předání požadované informace zadavateli, který úkol tuto informaci zajistit službě zadal (Zde je třeba zdůraznit, že je třeba pečlivě uvážit, vzhledem k povaze věci, kdo všechno a v jaké formě, informaci dostane.). Protože však málokdy dojde k plnému zodpovězení všech dotazů a vyplnění všech informačních mezer, je často po vyhodnocení informace zadavatelem zpravodajský cyklus opět započat.³⁴¹ Dalším zásadním problémem je často probabilistický výsledek zpravodajské činnosti, který tedy neposkytuje zadavateli, obzvláště méně zkušenému, očekávanou a vytouženou formu informace.³⁴² Dalšími dvěma specifickými riziky je prvně fakt, že zpravodajská služba musí vždy pečlivě zvažovat mezi zveřejněním co nejúplnější informace, ideálně co nejširšímu počtu oprávněných uživatelů, a mezi chráněním utajených informací. Z toho důvodů je nejbezpečnější poskytovat primárně informace z otevřených zdrojů, pokud je lze považovat za postačující, ale tyto jsou často zadavateli považovány za méně hodnotné, právě kvůli své neutajované povaze.³⁴³

Druhé riziko nastává v případě, že zpravodajská služba neměla explicitní zadání od zadavatele, ale informace předkládá z vlastní iniciativy. Zpravodajská služba totiž není nikdy poslem dobrých zpráv, který by z vlastní iniciativy referoval o tom, že je všechno v pořádku. Naopak přináší zprávy špatné a dostává se tak do role značně neoblíbeného posla zpráv špatných, které v některých případech oprávněné osoby mohou i odmítat přijmout.³⁴⁴

Důležitým závěrem je podotknout, že v rámci zpravodajské činnosti neexistuje definitivní produkt: získané informace jsou jen počátkem běhu nového zpravodajského cyklu, vytváří nové otázky, požadavky a vedou k dalšímu hledání odpovědí.³⁴⁵

V případě informačního cyklu kriminálního zpravodajství nastává fáze „Tvorba logických závěrů“. Ta je definována způsobem, který shrnuje celou podstatu kriminálního zpravodajství: „*Hlavním cílem kriminálního zpravodajství je na základě kriminálních analýz formulovat logické závěry o povaze a rozsahu ohroženého chráněného zájmu, cílové trestné činnosti a o konkrétních zainteresovaných jednotlivcích a organizacích, které představují poslední etapu v informačním cyklu kriminálního zpravodajství (odhalování trestných činů a*

³⁴¹ MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 55.

³⁴² ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 12.

³⁴³ MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4., s. 56.

³⁴⁴ ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, 10(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064, s. 13.

³⁴⁵ Tamtéž, s. 13.

zjišťování pachatelů).³⁴⁶ Cílem této fáze je tedy formulace logických závěrů o výše zmíněných subjektech a povaze a rozsahu jejich trestné činnosti, jakožto i rozsahu a povaze trestné činnosti jako takové. Na základě dostatečně kvalitně formulovaných důvěryhodných logických závěrů lze pak provést a přijmout taková rozhodnutí a provést takové následné činnosti, jež povedou k eliminaci trestného činu nebo kriminality jako jevu.³⁴⁷ Tyto logické závěry mají několik podob, jmenovitě hypotézy, konkluze, predikce a odhady. Každý z těchto závěrů slouží k dílčímu naplňování cílů kriminálního zpravodajství a po jejich dostatečné formulaci doporučuje analytik další postup ostatním členům týmu, respektive svému nadřízenému. Informace tedy není, narozdíl od tradiční zpravodajské informace, primárně podstoupena vnějšímu zadavateli nebo v případě kriminálního zpravodajství indikátorovi, nýbrž se dále využívá pro potřeby zpracovatele k dosažení vytyčených cílů. Z logických závěrů je třeba specificky vyzdvihnout konkluzi, tedy potvrzenou hypotézu, která může mít z těchto závěrů jako jediná podobu realizačního návrhu na zahájení trestního stíhání (což tradiční zpravodajská informace být nemůže).³⁴⁸

Závěrečným výstupem kriminálního zpravodajství dále mohou být také konkrétní informace, které budou použity v rámci dokazování v trestním řízení, za tímto účelem však musí být odtajněny, čímž je nalezen další rozdíl v produktu informačního cyklu, jelikož produkty zpravodajského cyklu se zpravidla nezveřejňují. Zároveň je třeba poznamenat, že v takovém případě dochází ke skutečnému uzavření informačního cyklu, dojde k vytvoření definitivního produktu, tedy něčeho, co se v tradičním zpravodajství takřka nenalézá.

Závěr

Zpravodajský a informační cyklus se v mnohém podobají, čemuž není divu, jedná se v obou případech o zpravodajskou činnost. I přes odlišnost v pojmenování a počtu jednotlivých stádií, se jedná obsahově, v té nejobecnější rovině, o velmi podobné systémy práce s informacemi. Avšak nakolik mají mnoho společného, mají i mnoho dílčích a někdy i zcela zásadních odlišností. To samozřejmě vychází primárně ze zásadně jiných posláních subjektů, které je vykonávají.

Již v prvním, počátečním stádiu lze nalézt rozdíly v tom, kdo může tyto služby úkolovat, respektive iniciovat jejich činnost. Zatímco v případě zpravodajské služby se jedná o přesně vymezený okruh osob, v případě policie to může být defacto kdokoliv: i řadový občan, dokonce i anonymně. Z toho vychází také mnohem partnerštější postavení mezi zadavateli zpravodajských služeb a samotnými službami v porovnání s postavením mezi indikátorem a policií. Zároveň v případě kriminálního zpravodajství, právě z důvodu, že indikátorem může být takřka každý, dochází i zcela neutajovanému „úkolování“.

Hlavními rozdíly ve fázi shromažďování informací jsou jednak odlišná právní úprava, jenž poskytuje překvapivě i složkám kriminálního zpravodajství některé širší pravomoci (možnost spolupráce s mladším informátorem, nasazení agenta), odlišná terminologie, a pak především na straně kriminálního zpravodajství potřeba rozlišovat, které prostředky použije, jelikož pouze taxativně vyjmenované postupy lze využít v rámci dokazování v trestním řízení a shromažďování použitelných důkazů je nepochybně jedním z cílů informačního cyklu. Zároveň je však třeba mít vždy na paměti, že tyto prostředky a jimi získané informace budou odtajněny a poskytnuty zájmové osobě, což je značným rozdílem právě při porovnání

³⁴⁶ MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnost*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9., s. 379.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 382.

³⁴⁸ Tamtéž, s. 382 – 383.

s tradičným zpravodajstvom, ktoré tuto rovinu vôbec nemusí riešiť, jelikož všetky jim získané informácie sú v trestnom řízení nepoužitelné.

Hlavnými rozdielmi vo fázi spracovania a analýzy informácií sú jednak užívanie iného, zjednodušeného a unifikovaného modelu pre overovanie hodnovernosti informácií a spoľahlivosti zdrojů, ďalej užívanie iných, špecializovanejších systémů v rámci inej právnej úpravy a konečne iné požiadavky na záverečnú podobu zpravodajskej informácie. Kriminálne zpravodajstvá užívajú informácie pre vlastné potreby, pre dosiahnutie vlastných cieľů, zatiaľ čo zpravodajská služba musí šíť informáciu zadávateľovi na mieru se všemi špecifikami a omezeniami, ktoré to obnášajú, vrátane omezení jej obsahu, alebo šimplifikáci dosiahnutého poznání.

Největšího rozdílu dosahuje zpravodajský cyklus vůči informačnímu ve své poslední fázi, kdy zpravodajské služby distribuují informace svým zadávateľům, případně adresátům, kteří na základě této informace mají konat, či si ji být alespoň vědomi a kteří stojí mimo zpravodajskou službu. Taková informace zůstává široké veřejnosti nadále utajena, není zpřístupněna ani osobám, o kterých pojednává. Zároveň ze své podstaty není nikdy definitivním produktem, na jejím základě, a na základě požadavků z ní vzešlých, začíná nové kolo zpravodajského cyklu. Zpravodajská služba navíc na jejím základě zpravidla exekutivně nekoná, neboť konat nesmí.

Oproti tomu zakončení kriminálního cyklu je tvorba logických závěrů, které jsou nadále používány uvnitř kriminálního zpravodajství, respektive policie, k dosahování jejího poslání, jenž má represivní charakter. Informace zde získané mohou být použity k zahájení trestního stíhání, nejsou v zásadě poskytovány vnějším zadávateľům a za určitých podmínek musí být uveřejněny i osobě, které se týkají. Zároveň zde může dojít ke skutečnému dosahování definitivního produktu, alespoň na úrovni operativní, pokud dojde k zahájení trestního řízení.

Je třeba dodat, že mezi těmito dvěma formami zpravodajské činnosti nelze rozeznat hierarchii. Každá má vlastní špecifický cíl vymezený zákonem a koneckonců, i BIS se může zabývat organizovanou trestnou činností, jakkoliv na to použije trochu jiné nástroje za jiným cílem. Proto věřím, že byť v obou případech jde o něco trochu iného, oba typy zpravodajství si jsou rovné.

Resumé

V práci byl srovnán základní model zpravodajského cyklu, jak ho rozeznává VZ s modelem informačního cyklu kriminálního zpravodajství dle Michálka. Nejdříve byly popsány oba modely, následně byla představena Zemanova srovnávací tabulka modelů zpravodajství. Na tuto tabulku byly oba modely aplikovány. V další části práce byly jednotlivé fáze cyklů porovnávány vůči svým ekvivalentům. Komparace obou výše uvedených modelů umožnila poukázat na jejich společný základ, který je důsledkem toho, že se v obou případech jedná o práci s informacemi. Na druhou stranu byly odhaleny zásadní odlišnosti obou cyklů vycházející ze zcela rozdílného poslání institucí, jenž je provádí.

Seznam bibliografických odkazů

MICHÁLEK, Luděk. *Kriminální zpravodajství jako nástroj kontroly trestné činnosti a zajišťování vnitřní bezpečnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2020. ISBN 978-80-7251-506-6.

MICHÁLEK, Luděk. *Základy zpravodajské činnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. ISBN 978-80-7251-360-4.

MICHÁLEK, Luděk, Ladislav POKORNÝ, Jozef STIERANKA, Michal MARKO a Adrián VAŠKO. *Zpravodajské služby a zpravodajská činnosť*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právni monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-725-9.

POKORNÝ, Ladislav. *Základy právni úpravy činnosti zpravodajských služeb*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. ISBN 978-80-7251-242-3.

Vojenské zpravodajství [online]. Praha: Ministerstvo obrany [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.vzcr.cz/kdo-jsme-35>

ZEMAN, Petr. Zpravodajský cyklus klišé nebo nosný koncept? *Obrana a strategie (Defence and Strategy)* [online]. 2010, **10**(1), 45-64 [cit. 2021-11-18]. ISSN 12146463. Dostupné z: doi:10.3849/1802-7199.10.2010.01.045-064

ŽÁRSKÁ, Lucie. Kriminální zpravodajství. *Www.policie.cz* [online]. Praha: POLICIE ČR, 2020, 16.4.2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/kriminalni-zpravodajstvi.aspx>

Kontaktní údaje

Bc. Viktor Šerák

Tel.: +420 728825607

viktor.serak@gmail.com

EDUKAČNÉ MODELY PRE NÁRODNÝ MODEL KRIMINÁLNEHO SPRAVODAJSTVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Educational models for the national criminal intelligence model of the Slovak republic

Katarína ZIMMERMANNOVÁ

Slovenská republika

Abstrakt: Príspevok je zameraný na problematiku vzdelávania v oblasti kriminálneho spravodajstva a kriminálnych analýz, a to prostredníctvom tzv. edukačných modulov, ktoré budú predstavovať špecifický súbor metód a prostriedkov, na základe ktorých si edukanti osvoja konkrétny obsah učiva v jednotlivých logicky usporiadaných celkoch. Kľúčový bod riešenej problematiky predstavuje analýza a implementovanie najefektívnejších metód, prostriedkov a koncepcií v rámci elektronického vzdelávania, nakoľko on-line priestor predstavuje podľa autorky príspevku bod, od ktorého sa bude vzdelávanie do budúcnosti vyvíjať.

Kľúčové slová: kriminálne spravodajstvo, edukačné moduly, e-learning, metóda výučby.

Abstrakt: The focus of the paper is on the education of criminal intelligence and criminal analyses via educational modules, which denote some set of methodological methods and means, by which it will be possible for educants to acquire and learn the content sequenced in a coherent structure. Key point of the problem being solved embodies the analysis and implementation of the most effective methods, means and conceptions within the electronic/on-line education. According to the author of this paper, on-line space represents the point by which the education will be developing in the future.

Keywords: criminal intelligence, educational modules, e-learning, teaching method.

Úvod

Príspevok sa zameriava na vzdelávanie v oblasti kriminálneho spravodajstva pre vybraných príslušníkov Policajného zboru Slovenskej republiky, a to prostredníctvom dvoch rovin. Prvú rovinu predstavuje tzv. „predstupeň“ vzdelávania prezenčnou formou na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. V súčasných podmienkach sa na Akadémii Policajného zboru v Bratislave síce vyučuje spravodajská činnosť v rámci predmetu Operatívno-pátracia a spravodajská činnosť v piatom semestri interného bakalárskeho štúdia a v šiestom semestri externého bakalárskeho štúdia, a to pre študijný odbor 9205 bezpečnostné vedy, avšak tento predmet nepokrýva komplexný aparát kriminálneho spravodajstva.

Cieľom predmetu Operatívno-pátracia a spravodajská činnosť je okrem iných tém poskytnúť študentom ucelené poznatky o spravodajskej činnosti ako nevyhnutnej súčasti v systéme poznávania kriminality, páchanej najmä organizovanou formou. Dosiahnuť u nich schopnosť aplikovať techniky spravodajských analýz a tvoriť spravodajské informácie, ktoré sú výsledným produktom realizácie spravodajskej činnosti pri plnení úloh na úseku odhaľovania trestných činov a zisťovaní ich páchatel'ov.³⁴⁹ Cieľom predmetu je dosiahnuť u študentov schopnosť aplikovať metódy, prostriedky a formy spravodajskej činnosti pri zabezpečovaní úloh na úseku odhaľovania trestných činov a zisťovaní ich páchatel'ov.³⁵⁰

³⁴⁹ Tematický plán a obsah predmetu Spravodajská činnosť 1

³⁵⁰ Tematický plán a obsah predmetu Spravodajská činnosť 2

1 Teoretické východiská vzdelávania v edukačných moduloch

Na základe vzdelávacích analýz a rešerši odborných dokumentov súvisiacich s problematikou predkladaného príspevku sme dospeli k názoru, že vytvorenie nového konceptu kriminálneho spravodajstva a jeho následné zavádzanie do policajnej praxe v Slovenskej republike musí byť realizované koncepčne. V rámci koncepčného zavádzania Národného modelu kriminálneho spravodajstva do policajnej praxe je potrebné realizovať vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru, ktorí budú vykonávať kriminálne spravodajstvo. Vzdelávanie by malo byť spracované na báze tzv. edukačných modulov. Toto on-line vzdelávanie predstavuje čiastkovú vedecko-výskumnú úlohu s názvom Edukačné moduly pre Národný model kriminálneho spravodajstva, ktorá je súčasťou medzinárodnej vedeckovýskumnej úlohy Katedry kriminálnej polície Akadémie Policajného zboru v Bratislave s názvom *Národný model kriminálneho spravodajstva* (Výsk. 231).

Edukačné moduly predstavujú špecifický súbor metód a prostriedkov, na základe ktorých si edukanti osvoja konkrétny obsah učiva v jednotlivých logicky usporiadaných celkoch. Ako najvhodnejšia koncepcia pre edukačné moduly sa javí forma e-learningu. Podľa I. Novákovej by „*vyučovací proces mal byť z hľadiska zabezpečenia vysokej kvality výučby, udržania pozornosti študenta a zvyšovania motivácie ďalej prehĺbovať svoje vedomosti jednoznačne zaujímavý a pestrý. Splnenie tejto požiadavky je možné dosiahnuť uplatňovaním rôznych foriem výučby a používaním učebných pomôcok ako neoddeliteľnej súčasti vyučovacieho procesu.*“³⁵¹ Z tohto dôvodu považujeme e-learning za atraktívnu formu vzdelávania, ktorá zvyšuje motiváciu.

Z technického a obsahového hľadiska pri tvorbe edukačných modulov pre Národný model kriminálneho spravodajstva vychádzame z konceptu týchto štyroch vzdelávacích programov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (MV SR):

1. e-learningový portál Katedry jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave
2. protikorupčný e-learningový program MV SR,
3. kurz „Administrátor informačného systému ACHERON“ – pre príslušníkov Policajného zboru,
4. výučbový systém LEED a systém LMS (Learning Management System) – softvér pre riadenie a prevádzku e-learningu, situovaný na webovom sídle CEPOL.

E-learningový portál Katedry jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave

Tento e-learningový portál je v súčasnej dobe prístupný na webovom sídle intranetu MV SR.

³⁵¹ NOVÁKOVÁ, I. et al. 2015. *E-learning a jeho aplikácia v odbornom jazykovom vzdelávaní pre vybrané policajné služby*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 2015, s. 33.

Odbor systémov a komunikácií, SITB MV SR

Vítajte na stránkach Odboru systémov a komunikácií, Sekcie informatiky, telekomunikácií a bezpečnosti MV SR, ktoré slúžia hlavne na informovanie používateľov siete MVnet o prevádzke a službách uzla Internet-MVnet.

Dnes je **streda, 2 jún 2021**, meniny má **Xénia/Oxana**.

	Oznamy	Hľadanie	Rekreácie
<p>Informačný systém Ministerstva vnútra SR</p> <p>Service desk MV</p> <p>SAP Portál</p> <p>Portál MV SR</p> <p>e-Government</p> <p>Portál ESO</p> <p>Útvary MV SR</p> <p>Centrálny zoznam zástupcov MV SR</p> <p>Jednotná metodika</p> <p>Ochrana oznamovateľov – podnety zamestnancov</p> <p>Zmena hesla do domény Intra.minv.sk</p> <p>Koronavirus COVID - 19</p> <p>Anonymná telefonická krízová linka</p> <p>E-mail @minv.sk:</p> <p>Webmail Informácie</p> <p>Mailová komunikácia – jednotný podpis</p> <p>Internet(http,ftp):</p> <p>Informácie Výpis</p> <p>Telefónne zoznamy:</p> <p>MV SR (certifikáty) Hlásenie zmien účastníkov telefonného zoznamu</p>	<p>Oznamy</p> <p>Oznam: Pomaturitné zdokonalovacie štúdiá. 02.06.2021 Výberové konanie a výber v Policajnom zbore Informácie - Výberové konanie a výber v PZ 02.06.2021 Výberové konania - národní experti Informácie o výberových konaniach na pozície národných expertov. 02.06.2021 Oznam: Úrad EPS MV SR v kooperácii s klubom rakúskych výsadkárov pozýva na 10. ročník pochodu KAPRUN v termíne 30.7.-2.8.2021 INFORMÁCIE PRIHLÁŠKA. 02.06.2021 Pripomienkové konanie: Návrh nariadenia Ministra vnútra Slovenskej republiky, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 120/2012 o činnosti oddelení hraničnej kontroly Policajného zboru v znení neskorších predpisov. 31.05.2021 Nová žiadosť o stotožnenie / pátranie Informácie - žiadosti o stotožnenie 31.05.2021 Nová ponuka práce Informácie - Ponuky práce 31.05.2021 Nový verejný opis vecí Informácie - Zaisťené a odcudžené veci 31.05.2021 Pripomienkové konanie: Návrh zákona ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 125/2015 Z. z. o registri adres a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. 26.05.2021 Oznam: ÚRAD EPS MV SR dáva do vašej pozornosti termíny konania letných biblických táborov. Informácie a prihláška. 26.05.2021 Pripomienkové konanie: Návrh opatrenia ministra vnútra Slovenskej republiky o zriadení tímu posttraumatickej intervenčnej starostlivosti. 26.05.2021 Pripomienkové konanie: Návrh nariadenia</p>	<p>Hľadanie</p> <p>Google</p> <p><input type="text"/></p> <p>☐ Slovensko ☐ svet</p> <p>Internet</p> <p>Pristup do Internetu zo siete MVMPLS podľa Nariadenia Ministerstva vnútra SR č. 87 z 5. júna 2013: PHISHING: Metodika na ochranu pred phishingom a inými e-mailovými hrozbami</p> <p>MVnet</p> <p>Nariadenie MV SR o počítačových sieťach. Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o riadení prístupu do informačných systémov z externých dátových sietí s účinnosťou od 01.06.2019 Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o pridelovaní a správe prostriedkov informačno-komunikačných technológií. Nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o omanažmente prístupových práv. V zmysle nariadenia MV SR o manažmente prístupových práv, technický prevádzkovateľ od 15.6.2020 vybavuje len tie žiadosti o pridelenie, zmenu alebo zrušenie používateľských účtov do informačných systémov, ktoré boli odsúhlasené príslušným gestorom Garanti IS</p> <p>Používatelia DNS.</p> <p>Metodické usmernenia</p> <p>Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia [W] Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkom PZ v policajnej praxi [W] Metodické pomôcky - DROGY [W] Metodická pomôcka zameraná na postup subjektov v prípadoch poskytovania pomoci obetiam obchodovania s ľudmi [W] Príručka INTERPOLU pre vyšetrovateľov - obchodovanie s ľudmi [W] Metodické usmernenie k postupu pri uplatňovaní práva na náhradu škody, ktorá vznikla neoprávneným vyplatením dávok nemocenského zabezpečenia [W] Sprivodca projektu "Hľadané deti" [W] Metodická príručka na vzdelávanie MZP SZO [W] Metodika E-Kolok [W] Metodická pomôcka pre postup pri sprístupňovaní informácií [W] Oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti - metodické usmernenie [W] Metodika</p>	<p>Rekreácie</p> <p>Stránka SPŠC - REKREÁCIE: http://info.minv.sk/mv/spou-oo-rekre/</p> <p>Príspevok na rekreáciu.</p> <p>Centrum účelových zariadení: - Stredisko Kremenec Tatranská Lomnica - Stredisko Smrekovec Donovaly - Stredisko Signál Pešíany - Stredisko Maják Senec - Stredisko Inštitút verejnej správy Bratislava - Stredisko Krupina Tepličky KRÚ Bystrá Liptovský Ján KLÚ ARCO Trenčianske Teplice KLÚ Družba Bardejovské Kúpele</p> <p>Boj proti korupcii</p> <p>KORUPCIA Zákon o ochrane oznamovateľov protipoloženskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.</p> <p>Zamestnanecké výhody</p> <p>Nenávratná sociálna výpomoc, Návratná sociálna výpomoc, Mamografia, Hypotekárne výhody a poradenstvo zadarmo, Informácia pre záujemcov o hypotekárne úvery, Allianz online poistenie zodpovednosti zamestnanca za škodu pre pracovníkov MV SR, (náhradný prístup).</p> <p>Schengen</p> <p>Schengenské informácie na stránke minv.sk, Schengenský informačný systém a SIRENE, Spoločné kontaktné pracoviská</p> <p>Školy, vzdelávanie</p> <p>Akadémia PZ, SOŠ PZ Bratislava, SOŠ PZ Pezinok, SOŠ PZ Košice, Intenzívne jazykové kurzy, Akreditačná komisia MV SR pre policajné vzdelávanie, --> E-learningový portál katedry jazykov A PZ, Stredoeurópska policajná akadémia (MEPA) NJ/AJ</p> <p>Odbory</p> <p>Odborový zväz polície v SR, Nový odborový zväz polície, ZO OZP Prievidza, ZO OZP Prešov, ZO OZP Trenčín, ZO 8/31 OZP Trnava, ZO 913-1 OZP Liptovský Mikuláš, ZO OZP Nitra, OZP ZO NMnV,</p> <p>Časopisy</p>

Obr. 1 Intranet MV SR

AKADÉMIA POLICAJNÉHO ZBORU V BRATISLAVE
POLICAJNÝ ZBOR SLOVENSKEJ REPUBLIKY, SOŠ PZ V BRATISLAVE
VYŠŠÍ POLICAJNÁ ŠKOLA A STREDNÁ POLICAJNÁ ŠKOLA MV V PRAHE

Medzinárodná vedeckovýskumná úloha
JAZYKOVÉ MODULY PRE VYBRANÉ SLUŽBY
POLICAJNÉHO ZBORU

PORIADKOVÁ POLÍCIA
anglický jazyk

Táto jazyková pomôcka bola vytvorená v rámci medzinárodnej vedeckovýskumnej úlohy - Jazykové moduly pre vybrané služby Policajného zboru (VYSK. 165) a slúži na precvičenie terminológie pre potreby dopravnej polície.

Vžite! Pokračujte kliknutím na obrázky.

Obr. 2 E-learningový portál

Z metodologického hľadiska je e-learningový portál Katedry jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave vhodným a najmä v praxi overeným podkladom pre vytvorenie edukačných modulov kriminálneho spravodajstva. Preukázanými výhodami vzdelávania formou e-learningu je predovšetkým možnosť vzdelávania „on-line“ a „off-line“, bez prítomnosti vyučujúceho.

E-learningový portál Katedry jazykov, ktorý nám môže poslúžiť ako technický podporný podklad, je interaktívnou multimedialnou učebnou pomôckou. Študentom policajných škôl a policajtom vo výkone poskytuje príležitosť na zdokonalenie jazykových zručností a celkové zvýšenie úrovne ich cudzojazyčnej komunikačnej kompetencie s využitím informačných a komunikačných technológií. Ide o výstup z medzinárodnej vedecko-výskumnej úlohy *Jazykové moduly pre vybrané služby Policajného zboru* (VÝSK. 165) a medzinárodnej vedecko-výskumnej úlohy *Standardizácia jazykového vzdelávania pre príslušníkov služby hraničnej polície v EÚ* (VÝSK. 150), ktorá bola ukončená v roku 2015 a od toho času je doplňujúcim študijným materiálom Katedry jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave.

E-learning pozostáva z troch modulov, pričom prvý modul ponúka vzdelávanie v nemeckom jazyku a slúži na precvičenie terminológie pre potreby dopravnej polície, poriadkovej polície a vyšetrovateľov na úrovni A2 – B1 podľa Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky. Druhá časť je anglický jazyk pre poriadkovú políciu a dopravnú políciu, je to interaktívna multimedialna učebná pomôcka zostavená na úrovni A2 – B1 a obsahuje odborný jazykový materiál týkajúci sa služby poriadkovej polície. Tretiu časť tvorí anglický jazyk pre hraničnú a cudzineckú políciu vypracovaný na úrovniach A2 – B2 a zameriava sa na problematiku ochrany vonkajších hraníc EÚ. Cieľovú skupinu tvoria príslušníci hraničnej a cudzineckej polície. Cieľom je skvalitnenie výkonu úloh hraničnej polície v EÚ pri zabezpečovaní kontroly na vonkajších vzdušných hraniciach, ako aj zabezpečenie jednotných vzdelávacích štandardov v oblasti výučby odborného anglického jazyka.

Pre e-learningovú formu výučby Národného modelu kriminálneho spravodajstva sme sa rozhodli na základe vlastnej pedagogickej skúsenosti a viacerých faktorov a výhod:

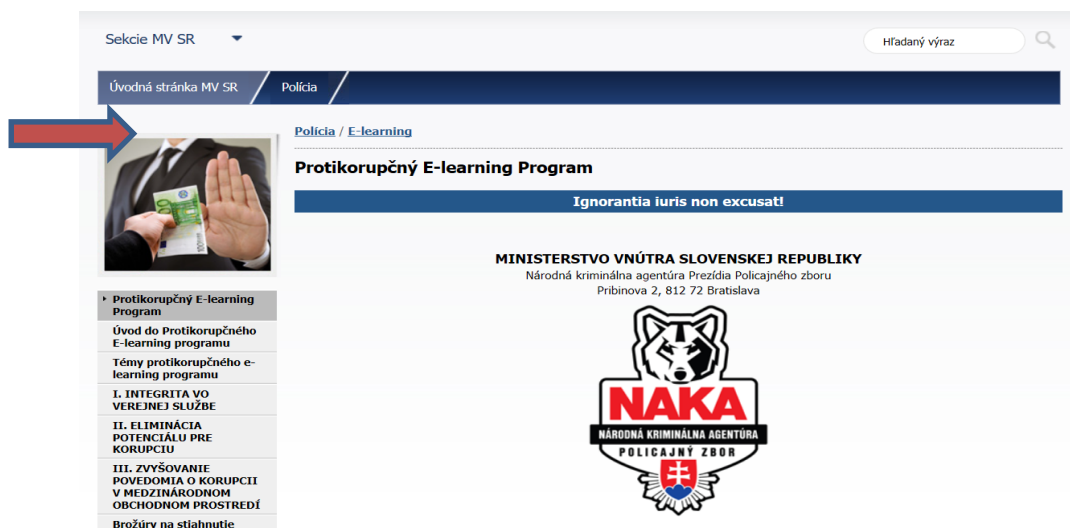
- univerzálnosť, keďže e-learningové moduly budú tvoriť systém usporiadaných informácií,
- flexibilita, prostredníctvom ktorej je možné v priebehu času jednotlivé moduly dopĺňať o nové poznatky a fakty,
- nižšie finančné náklady, keďže elektronické vzdelávanie značne redukuje náklady na vzdelávanie, dopravu či miesto výučby,
- podpora sebadisciplíny a motivácie, keďže elektronické vzdelávanie podporuje vedomie študentov, že sa nevzdelávajú pretože musia, ale preto, že sa vzdelávať chcú,
- štandardizácia vedomostí, ktorá súvisí s vytvorením štandardizovaného obsahu edukačných modulov,
- vyššia efektivita vzdelávania, ktorá znamená, že štúdium prostredníctvom e-learningu aktivizuje zapojenie viacerých zmyslov, a tým zvyšuje zapamätateľnosť/osvojiteľnosť učiva. Študent číta, vidí, počuje, rieši zadané úlohy, testuje sa a dostáva spätnú väzbu. Názorné ukážky sú mnohokrát efektívnejšie ako výklad.³⁵²

V priamej akademickej výučbe e-learningového portálu sú k dispozícii aj ďalšie materiály, ako napríklad učebnice, slovníky a príručky, ktoré sú často využívané aj pre potreby samoštúdia. E-learningový portál je využívaný vo výučbe cudzích jazykov a taktiež v rámci ďalšieho vzdelávania realizovaného Katedrou jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave.

³⁵² Dostupné na internete: https://infoweb.minv.sk/e-learning_KJ_APZ/

2 Protikorupčný e-learningový program MV SR

Na účely vytvorenia metodologického podkladu pre vypracovanie edukačných modulov pre Národný model kriminálneho spravodajstva budeme vychádzať aj z nového e-learningového programu, ktorý bol zverejnený v roku 2019, v súčasnej dobe je v plnom rozsahu k dispozícii na webovom sídle MV SR.

Obr. 3 Protikorupčný e-learningový program

Protikorupčný e-learningový program bol vypracovaný Národnou kriminálnou agentúrou Prezídia Policajného zboru s podporou Riaditeľstva OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj) pre verejnú správu. Program bol vypracovaný na základe programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020, národnej i rezortnej protikorupčnej politiky na roky 2019 – 2023, medzinárodných štandardov pre boj proti korupcii, osobitne Dohovoru OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách a Odporúčania Rady OECD o integrite vo verejnej službe, ako aj iných nástrojov, manuálov a odporúčaní OECD. Cieľom tohto e-learningového programu je podpora kultúry integrity, posilnenie prevencie korupcie a zvyšovanie povedomia o boji s trestnou činnosťou korupcie v národnom kontexte i v medzinárodných súvislostiach. Protikorupčný program, vypracovaný v slovenskej a anglickej jazykovej verzii, je rozdelený do troch modulov. Každý z modulov je zložený z tematicky zameraných okruhov, obsahujúcich širokú škálu štandardov, noriem a politík, ako aj z krátkeho testu pre zhodnotenie porozumenia jednotlivých tematických okruhov.

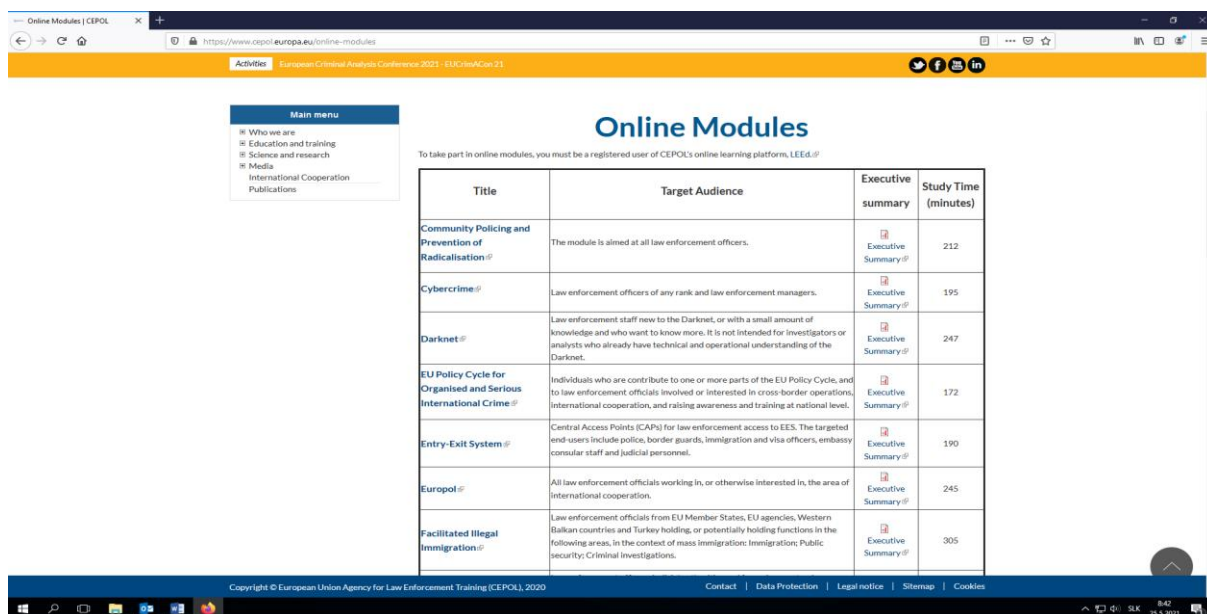
Kurz pre príslušníkov Policajného zboru „Administrátor informačného systému ACHERON“

Na účely vytvorenia edukačných modulov pre Národný model kriminálneho spravodajstva poslúži ako podklad z hľadiska obsahovej náplne vzdelávací projekt špecializačného kurzu pre príslušníkov Policajného zboru pod názvom Administrátor informačného systému ACHERON, ktorý je vzdelávacím projektom ďalšieho vzdelávania policajtov a je akreditovaný podľa čl. 21 ods. 2 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 153/2011 o odbornom vzdelávaní príslušníkov Policajného zboru, ktorý je realizovaný Odborom riadenia Kriminálnych analýz Prezídia Policajného zboru. Systém bol zavedený do praxe v roku 2010. Cieľom kurzu je odovzdať vedomosti, zručnosti a návyky príslušníkov

Policajného zboru potrebných na administráciu a manažovanie určenej skupiny používateľov informačného systému Policajného zboru ACHERON. Vzdelávacia aktivita je určená pre policajtov, ktorí budú po úspešnom absolvovaní kurzu a na základe získaného osvedčenia poverení nadriadeným na administráciu a manažovanie používateľských oprávnení, vytváranie rolí a pridelenie oprávnení k jednotlivým prípadom pre používateľov informačného systému Policajného zboru pod názvom ACHERON.

Výučbový systém LEED a systém LMS (Learning Management System)

Z technického hľadiska posluží výučbový systém LEED a systém LMS (Learning Management System). Národná Jednotka CEPOL Zahraničného odboru Akadémie Policajného zboru v Bratislave a centrála CEPOL plánuje od 01.01.2022 organizovať/uskutočňovať viaceré on-line národné školenia pre potreby Prezídia Policajného zboru, a to prostredníctvom CEPOL LEED platformy. Platforma na základe ktorej sa budú kurzy uskutočňovať využíva systém Moodle - LMS.

The screenshot shows the 'Online Modules' page on the CEPOL website. It features a table with the following data:

Title	Target Audience	Executive summary	Study Time (minutes)
Community Policing and Prevention of Radicalisation	The module is aimed at all law enforcement officers.	Executive Summary	212
Cybercrime	Law enforcement officers of any rank and law enforcement managers.	Executive Summary	195
Darknet	Law enforcement staff new to the Darknet, or with a small amount of knowledge and who want to know more. It is not intended for investigators or analysts who already have technical and operational understanding of the Darknet.	Executive Summary	247
EU Policy Cycle for Organised and Serious International Crime	Individuals who are contribute to one or more parts of the EU Policy Cycle, and to law enforcement officials involved or interested in cross-border operations, international cooperation, and raising awareness and training at national level.	Executive Summary	172
Entry-Exit System	Central Access Points (CAPs) for law enforcement access to EES. The targeted end-users include police, border guards, immigration and visa officers, embassy consular staff and judicial personnel.	Executive Summary	190
Europol	All law enforcement officials working in, or otherwise interested in, the area of international cooperation.	Executive Summary	245
Facilitated Illegal Immigration	Law enforcement officials from EU Member States, EU agencies, Western Balkan countries and Turkey holding, or potentially holding functions in the following areas: in the context of mass immigration; Immigration; Public security; Criminal Investigations.	Executive Summary	305

Obr. 4 E-learningové vzdelávanie CEPOL

LMS Learning Management System - software pre prevádzku a riadenie e-learningu je známy ako komplexný systém pre riadenie výučby formou elektronických on-line kurzov. Obsah e-learningu je generovaný dynamicky z databázy, takže umožňuje veľa pokročilejších funkcií, ako je napríklad fulltextové prehľadávanie alebo zostavenie a automatizované vyhodnotenie testu. Podľa R. Pisarského je Moodle systém modulárne orientovaný, dynamický vzdelávací systém, preto je ho možné širokospektrálne prispôbiť konkrétnym vzdelávacím požiadavkám a podmienkam. Je prístupný v rámci komunity otvoreného softvéru, teda programov s voľne šíriteľným zdrojovým kódom a jeho stiahnutie a inštalácia je bezplatná. Pre optimálnu prevádzku je dôležité mať nainštalovanú čo najnovšiu verziu programu, prípadne, ak inštitúcia Moodle prevádzkuje už dlhšie, je potrebné, aby správca vždy aktualizoval portál

aktuálnymi podpornými balíkmi, ktoré sú takisto zdarma poskytované tvorcami tohto LMS.³⁵³ Výhodou LMS je podľa Pisarského skutočnosť, že Moodle je prispôsobený pre využitie v štandardných technických a programových podmienkach. Dnes už ktorýkoľvek počítač, ktorý nie je starší ako 8 rokov bez problémov zvládne zobrazenie a prácu so stránkami LMS. Aj najnovšie verzie sú schopné pracovať so staršími internetovými prehliadačmi, ale v tomto prípade práve pre zvýšenú spoľahlivosť je potrebné na všetky počítače užívateľov, z ktorých je prístup na internet a na portál nainštalovať najnovšie verzie programov na prezeranie webových stránok, prezeranie PDF súborov a multimedialne prehrávače.³⁵⁴ Systém LMS v sebe integruje rôzne nástroje pre sprístupnenie materiálov, testovanie študentov, on-line zadania, ankety, diskusie či chaty a obsah je dostupný aj na mobilných platformách čo by mohlo byť zaujímavým riešením i pre samotných študentov Akadémie Policajného zboru v Bratislave; a to v rámci nového vyučovacieho predmetu operatívne a spravodajské činnosti.

Uvedené vzdelávacie programy poslúžia ako podklady pre vytvorenie edukačných modulov nasledovne:

- z metodologického hľadiska – e-learningový portál Katedry jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave a protikorupčný e-learningový program MV SR,
- z obsahového hľadiska – tematický plán plánovaného predmetu operatívne a spravodajské činnosti v piatom semestri v bakalárskom stupni štúdia na Akadémii Policajného zboru v Bratislave vyučovaný na Katedre kriminálnej polície a kurz “Administrátor informačného systému Acheron” určený pre príslušníkov Policajného zboru,
- z technického hľadiska – výučbový systém LEED a systém LMS (Learning Management System)

Metodologický podklad sme volili s ohľadom na skutočnosť, že ide o e-learningové programy v rámci MV SR, a teda sú primárne určené pre vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru. Obsahové hľadisko je definované samotnou charakteristikou edukačných modulov, pričom ho bude tvoriť obsah plánovaného predmetu operatívne a spravodajské činnosti v bakalárskom stupni štúdia na Akadémii Policajného zboru v Bratislave a obsah kurzu “Administrátor informačného systému Acheron” realizovaný Odborom riadenia kriminálnych analýz Prezídia Policajného zboru v Bratislave. Pre technické hľadisko je situovanie výučbového systému LEED a systému LMS na webovom sídle CEPOL kľúčovým bodom, keďže práve táto skutočnosť zabezpečí prístup k edukačným modulom vybraným príslušníkom Policajného zboru.

Vzdelávanie v edukačných moduloch

Edukačné moduly sa budú radiť do foriem elektronického vzdelávania, tzv. e-learningu, ktorý je zavedený do praxe aj na Katedre jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave. Jedna z definícií popisuje e-learning ako „*vzdelávanie založené na komunikácii zúčastnených osôb prostredníctvom počítačových sietí a satelitného vysielania, kde sú účastníci vyučovacieho procesu technicky navzájom prepojení, t.j. sú on-line.*“ E-learning predstavuje najmodernejší spôsob výučby s využitím informačných technológií. Je to implementácia informačných

³⁵³ PISARSKÝ, R. 2012. *Využitie LMS portálu Moodle na vyučovanie predmetu informatika na obchodných akadémiách*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. s. 7. Dostupné na internete: (Microsoft Word - OPS_Pisarsk\375 Richard - Vyu\236itie port\341lu LMS Moodle na vyu\350ovanie Informatika na OA) (mpc-edu.sk).

³⁵⁴ PISARSKÝ, R. 2012. *Využitie LMS portálu Moodle na vyučovanie predmetu informatika na obchodných akadémiách*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. s. 7. Dostupné na internete: (Microsoft Word - OPS_Pisarsk\375 Richard - Vyu\236itie port\341lu LMS Moodle na vyu\350ovanie Informatika na OA) (mpc-edu.sk).

technológií do vývoja, distribúcie a riadenia vzdelávania alebo výučby. E-learning je efektívnym prostriedkom, ako sa spojiť so študentmi alebo zamestnancami a odovzdať im cenné informácie na diaľku. Toto odovzdávanie informácií sa najčastejšie realizuje prostredníctvom on-line dištančných kurzov. Dištančné vzdelávanie, teda samoštúdium je realizované za pomoci tútora, ktorý je fyzicky oddelený od študujúcich a vzdelávanie iba koordinuje.

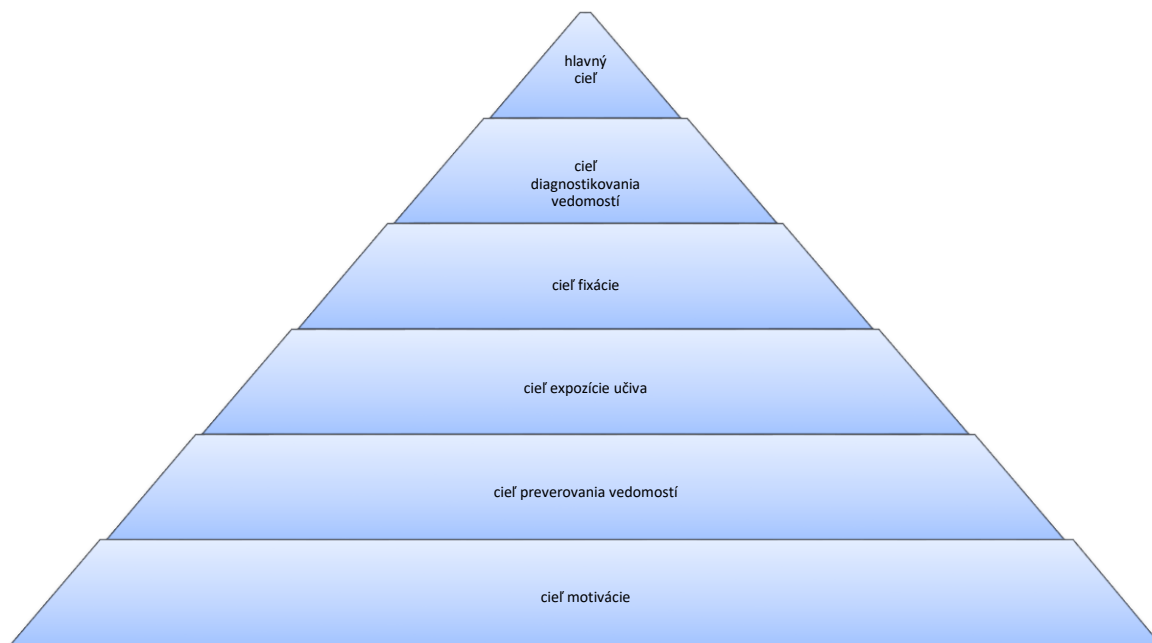
Usporiadanie tematických okruhov

Druhá „on-line“ rovina vzdelávania bude pozostávať z nasledujúcich tematických okruhov:

MODUL	NÁZOV TÉMY
1	Základné pojmy NMKS
2	Zdroje informácií a získavanie kriminálnych informácií
3	Hodnotenie informácií
4	Kriminálne a spravodajské analýzy
5	Techniky analyzovania informácií
6	Formy kriminálnych a spravodajských analýz
7	Vytváranie logických záverov
8	Analytické softvérové nástroje
9	Organizácia a riadenie analytických činností
10	Praktické cvičenia

Tab. 1 Tematické okruhy

Jednotlivé tematické okruhy sú usporiadané špirálovitým osnovaním, ktoré predpokladá ako opakovanie učiva, tak aj obsahovú vzostupnosť. Osnova predmetu čo sa týka cieľov jednotlivých vyučovacích jednotiek, postupujeme podľa schémy, ktorá obsahuje rad čiastkových cieľov a splnenie jedného je východiskom pre plnenie ďalšieho cieľa.

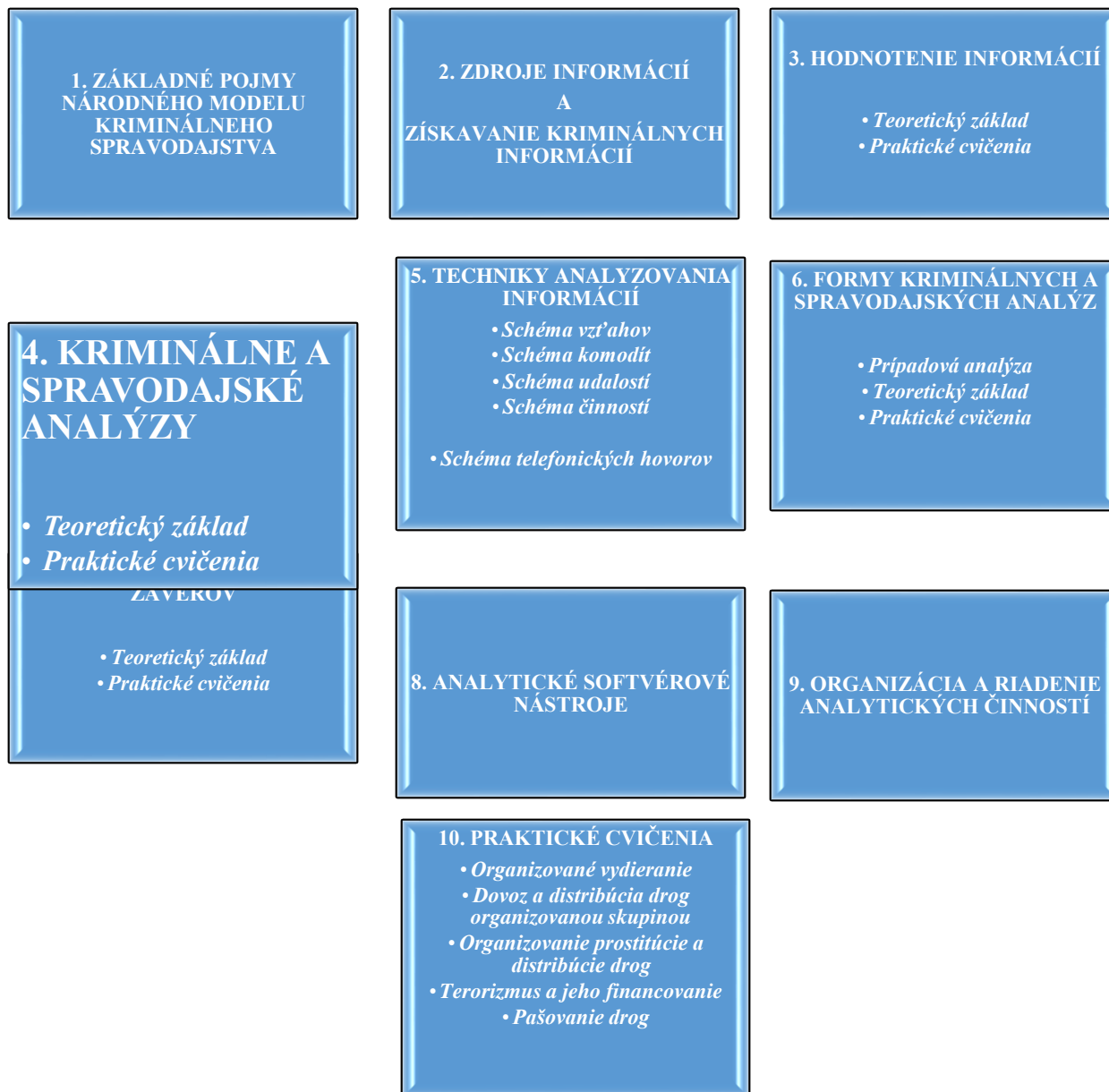
*Obr. 5 Výučbové ciele*³⁵⁵

- Na základe schémy sa pri formulovaní jednotlivých cieľov pridržiavame požiadaviek na ciele vyučovacieho procesu, ktoré definuje I. Turek:
 - Konzistentnosť – podriadenosť nižších cieľov vyšším (cieľ témy z cieľa tematického celku, cieľ tematického celku z cieľa vyučovacieho predmetu).
 - Primeranosť – súlad medzi cieľmi, možnosťami a schopnosťami edukantov.
 - Vyjadrenie výkonov v pojmoch – nie opisovanie javov, ale ich vysvetlenie edukantmi.
 - Jednoznačnosť – formulovať cieľ tak, aby nepripúšťal viacznačný výklad.
 - Kontrolovateľnosť, merateľnosť – formulácia cieľa musí umožniť porovnať dosiahnuté výsledky s cieľom a z toho vyvodit' záver.³⁵⁶

Po formulácii cieľov jednotlivých vyučovacích jednotiek/edukačných modulov predpokladáme rozdelenie tematických okruhov do desiatich samostatných modulov, ako je zobrazené na diagrame:

³⁵⁵ PETLÁK, E. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: IRIS, 2004. s. 66.

³⁵⁶ PETLÁK, E. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: IRIS, 2004. s. 65.

Obsahové zameranie v edukačných moduloch bude navyše doplnené podľa požiadaviek praxe. Modul č. 5 a modul č. 10 budú najobsažnejšie, pričom piaty modul sa ďalej člení na niekoľko samostatných častí. Modul č. 10 je najvariabilnejší z hľadiska obmeny, resp. aktualizácie jeho obsahu. Jednotlivé modelové situácie je možné časom meniť alebo doplniť. Usporiadanie obsahu v učebnom pláne bude vychádzať z modulového usporiadania učiva. Podľa Skalkovej *modulové alebo blokové usporiadanie podporuje integráciu učiva a pritom sa snaží prekonať nedostatky predmetového i projektového usporiadania. Moduly tak vytvárajú určitý celok stavebnicu, z ktorej sa následne tvorí učebný plán. Témy jednotlivých modulov môžu byť formulované prostredníctvom termínov jednotlivých poznávacích cieľov alebo v termínoch jednotlivých činností. Umožňujú kombinovať časti učiva podľa špecifických*

*potrieb praxe alebo aj teórie.*³⁵⁷ Táto skutočnosť reflektuje možnosť postupom času obmieňať alebo dopĺňať obsah edukačných modulov na základe požiadaviek aplikačnej praxe.

Záver

Vzdelávanie v edukačných moduloch bude predstavovať medzistupeň vo vzdelávaní v oblasti kriminálneho spravodajstva a kriminálnych analýz a bude slúžiť ako predpríprava pre prezenčné vzdelávanie v kurze Acheron na Prezídiu Policajného zboru. Tento medzistupeň bude najvhodnejšou voľbou pre absolventov Akadémie Policajného zboru v Bratislave a ostatných príslušníkov Policajného zboru bez praktických skúseností v kriminálnom spravodajstve a kriminálnych analýzach. Na základe vyššie uvedeného konštatujeme, že predmet operatívne a spravodajské činnosti, ktorý bude vyučovaný na Akadémii Policajného zboru v Bratislave by predstavoval základný – prvý stupeň vo vzdelávaní v oblasti kriminálneho spravodajstva a kriminálnych analýz. Pre prvý stupeň budú edukačné moduly predstavovať adekvátnu náhradu vo forme on-line vyučovania predmetu kriminálne spravodajstvo a zároveň môžu byť vhodným doplnkom aj v prezenčnej forme výučby, napr. ako druh samoštúdia.

Zoznam literatúry a ďalších informačných prameňov

- NOVÁKOVÁ, I. a kol. 2015. *E-learning a jeho aplikácia v odbornom jazykovom vzdelávaní pre vybrané policajné služby*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2015. 177 s. ISBN 978-80-8054-655-7.
- PETLÁK, E. 2004. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: IRIS, 2004. 311 s. ISBN 80-89018-64 5. [3.2.2021]. Dostupné na internete: genderi.org/didaktika-odbornch-predmetov.html?page=27.
- PISARSKÝ, R. 2012. *Využitie LMS portálu Moodle na vyučovanie predmetu informatika na obchodných akadémiách*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 34 s. [14.5.2021] Dostupné na internete: (Microsoft Word - OPS_Pisarsk\375 Richard - Vyu\236itie port\341lu LMS Moodle na vyu\350ovanie Informatika na OA) (mpc-edu.sk).
- SKALKOVÁ, J. 1999. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing 1999. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

Kontaktné údaje

Mgr. Katarína Zimmermannová, PhD.

e-mail: [katarina.zimmermannová@akademiapz.sk](mailto:katarina.zimmermannova@akademiapz.sk)

³⁵⁷ SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 90

ZÁVEREČNÉ STANOVISKO ZOSAVOVATEĽA PREDKLADANÉHO ZBORNÍKA

Zborník z virtuálnej medzinárodnej vedeckej konferencie, predstavuje formálne a obsahovo zosúladené, na seba nadväzujúce a komplexne spracované pôvodné vedecké práce súvisiace s problematikou „Kriminálneho spravodajstva“ (*štúdie, odborné články*), ktoré sú recenzované odborníkmi z bezpečnostnej praxe a teórie doc. Ing. Pavlom Augustínom, CSc. a doc. JUDr. Antonínom Nesvadbom, PhD.

V textovom obsahu vedekých prác spracovateľa v súvislosti s vnútroštátnymi, európskymi a medzinárodnými štandardmi hodnotia a vysvetľujú teoretické a právne východiská účelovej realizácie kriminálneho spravodajstva, osobitne pri plnení úloh odhaľovania a objasňovania trestných činov. Identifikujú problémy v systéme prijímania a realizácie legislatívnych, organizačno-riadiacich a strategicko-taktických opatrení tejto špecifickej činnosti. Eminentnú pozornosť venujú Európskemu modelu kriminálneho spravodajstva a jeho implementácie v podmienkach policajnej praxe jednotlivých krajín – Slovenskej republiky a Českej republiky a to najmä z dôvodu zabezpečenia efektívnejšej koordinácie aktivít bezpečnostných orgánov členských krajín a podpory v oblasti boja proti rôznym organizovaným a iným závažným formám trestnej činnosti.

Z pozície zostavovateľa recenzovaného zborníka pôvodných vedeckých prác, štúdií a odborných článkov, tieto konštatácie využívame pri vyslovení poďakovania za vykonanú prácu, ktorej pridaná hodnota je zakomponovaná v jednotlivých prezentáciách.

Sme presvedčení, že poznanie, v súlade s očakávaním ich autorov, využije odborná verejnosť pri plnení úloh súvisiacich s ustálením a zosúladením významového používania „*kriminálneho spravodajstva*“.

Mgr. Parícia Fedáková

Katedra kriminálnej polície Akadémie PZ v Bratislave

MENNÝ REGISTER

B		M	
Bejdák	198	Michálek	22,191
C,Č		P	
Čáp	154	Pokorný	130
D		Plecitý	198
Dubeň	90	S	
Dvořák	191	Stieranka	9
F		Szabová	77
Fedáková	245	Stražilová	178
Fidler	102	Š	
H		Šerák	214
Hullová	46	V	
K		Vaško	144
Kruhlík	22	Z	
Kulik	111	Zradičková	66
Kopec	171	Zimmermannová	227
L			
Lisoň	77,90		

Kriminálne spravodajstvo

Zborník pôvodných vedeckých prác, štúdií a odborných článkov

Z

virtuálnej medzinárodnej vedeckej konferencie

Zostavil:	Mgr. Patrícia Fedáková
Vydala:	Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Počet strán:	246
Náklad:	68
Rok vydania:	2022
Vydanie:	prvé
Technická redakcia:	Mgr. Patrícia Fedáková
Jazyková úprava:	za obsah publikovaných príspevkov zodpovedajú autori

ISBN 978-80-8054-950-3
EAN 9788080549503